

**PEMBANGUNAN MODUL LATIHAN PENDIDIKAN SEKSUALITI UNTUK GURU PROGRAM
PENDIDIKAN KHAS INTEGRASI (PPKI) PERINGKAT SEKOLAH RENDAH**

SHARIZA BT SAID

**TESIS DISERAHKAN SEBAGAI MEMENUHI KEPERLUAN BAGI IJAZAH
DOKTOR FALSAFAH**

**FAKULTI PENDIDIKAN
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR**

2017

UNIVERSITI MALAYA
PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN

Nama: **SHARIZA BINTI SAID**
No. Pendaftaran/Matrik: **PHA 110001**
Nama Ijazah: **DOKTOR FALSAFAH**

(No. K.P/Pasport:

Tajuk Kertas Projek/Laporan Penyelidikan/Disertasi/Tesis (“Hasil Kerja ini”):

PEMBANGUNAN MODUL LATIHAN PENDIDIKAN SEKSUALITI UNTUK GURU PROGRAM PENDIDIKAN KHAS INTEGRASI (PPKI) PERINGKAT SEKOLAH RENDAH

Bidang Penyelidikan: **PENDIDIKAN KHAS**

Saya dengan sesungguhnya dan sebenarnya mengaku bahawa:

- (1) Saya adalah satu-satunya pengarang/penulis Hasil Kerja ini;
- (2) Hasil Kerja ini adalah asli;
- (3) Apa-apa penggunaan mana-mana hasil kerja yang mengandungi hakcipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan bagi maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran semula daripada atau kepada mana-mana hasil kerja yang mengandungi hakcipta telah dinyatakan dengan se jelasnya dan secukupnya dan satu pengiktirafan tajuk hasil kerja tersebut dan pengarang/penulisnya telah dilakukan di dalam Hasil Kerja ini;
- (4) Saya tidak mempunyai apa-apa pengetahuan sebenar atau patut semunasabahnya tahu bahawa penghasilan Hasil Kerja ini melanggar suatu hakcipta hasil kerja yang lain;
- (5) Saya dengan ini menyerahkan kesemua dan tiap-tiap hak yang terkandung di dalam hakcipta Hasil Kerja ini kepada Universiti Malaya (“UM”) yang seterusnya mula dari sekarang adalah tuan punya kepada hakcipta di dalam Hasil Kerja ini dan apa-apa pengeluaran semula atau penggunaan dalam apa jua bentuk atau dengan apa juga cara sekalipun adalah dilarang tanpa terlebih dahulu mendapat kebenaran bertulis dari UM;
- (6) Saya sedar sepenuhnya sekiranya dalam masa penghasilan Hasil Kerja ini saya telah melanggar suatu hakcipta hasil kerja yang lain sama ada dengan niat atau sebaliknya, saya boleh dikenakan tindakan undang-undang atau apa-apa tindakan lain sebagaimana yang diputuskan oleh UM.

Tanda Tangan Calon

Tarikh:

Diperbuat dan sesungguhnya diakui di hadapan,

Tanda Tangan Saksi

Tarikh:

Nama :

Jawatan :

ABSTRAK

Kajian-kajian lepas mendapati murid berkeperluan khas masalah pembelajaran menunjukkan masalah salah laku seksual di sekolah. Guru-guru didapati menghadapi masalah untuk menangani tingkah laku seksual murid. Hal ini disebabkan guru-guru ini kurang mendapat pendedahan tentang pendidikan seksualiti dan kurang bahan sumber yang sesuai. Kajian ini dilaksanakan dengan tujuan membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru program pendidikan khas integrasi (PPKI) masalah pembelajaran sekolah rendah. Modul ini dibangunkan dengan tujuan untuk meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru. Kajian ini menggunakan kaedah reka bentuk dan pembangunan yang dilaksanakan dalam tiga fasa iaitu (1) Fasa Analisis Keperluan, (2) Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan serta (3) Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Kajian tinjauan menggunakan soal selidik digunakan dalam Fasa Analisis Keperluan yang melibatkan 634 orang guru PPKI masalah pembelajaran sekolah rendah dari seluruh Malaysia. Analisis keperluan ini memberikan input bagi menentukan aspek-aspek latihan yang diperlukan. Responden kajian ini menunjukkan tahap pengetahuan dan kemahiran tentang pendidikan seksualiti yang sederhana. Dapatan ini digunakan dalam Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan untuk menentukan elemen-elemen yang perlu dimasukkan dalam modul latihan pendidikan seksualiti. Kaedah *Fuzzy Delphi* dilaksanakan dengan menemu bual lapan orang pakar dalam pusingan pertama. Dapatan temu bual digunakan untuk membina soal selidik yang kemudiannya diedarkan kepada 42 orang pakar dari pelbagai agensi. Item-item yang mendapat nilai *defuzzification* melebihi 0.5 menunjukkan kesepakatan pakar menerima item-item tersebut. Semua item yang dicadangkan oleh pengkaji menunjukkan nilai *defuzzification* melebihi 0.5.

Item-item ini telah dimasukkan dalam modul. Terdapat tujuh sub modul yang mengandungi objektif, isi kandungan, strategi penyampaian, penilaian dan bahan sumber. Modul ini dinamakan sebagai Modul Pengurusan Kehidupan Personal yang memberikan panduan penerapan pendidikan seksualiti dalam KSSR Bidang Pengurusan Kehidupan. Modul ini dinilai oleh 12 orang pakar bagi mendapatkan kesahan kandungan modul. Seterusnya kebolegunaan modul ini diuji dalam Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Pelaksanaan modul dijalankan ke atas 31 orang guru PPKI masalah pembelajaran yang pengalaman mengajar lebih daripada lima tahun. Ujian-t bersandar digunakan untuk membandingkan ujian pra dan ujian pasca bagi tahap pengetahuan dan kemahiran, di mana tahap pengetahuan menunjukkan nilai $t(30) = 11.79$, $p < 0.05$ dan tahap kemahiran menunjukkan nilai $t(30) = 11.25$, $p < 0.05$. Terdapat perbezaan yang signifikan di antara ujian pra pengetahuan dan kemahiran dengan ujian pasca. Pengetahuan dan kemahiran guru meningkat selepas latihan pendidikan seksualiti. Tahap kecekapan modul adalah tinggi iaitu min keseluruhan ialah 4.50, dengan sisihan piawai 0.57. Temu bual ke atas lima orang responden menunjukkan mereka berpuas hati dengan modul ini kerana pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti meningkat. Penggunaan modul oleh tiga orang guru PPKI dalam pengajaran menunjukkan kesan yang positif kepada murid dalam aspek pengetahuan tentang seksualiti. Kesimpulannya kajian ini telah menghasilkan modul latihan pendidikan seksualiti yang mempunyai tahap kebolegunaan yang tinggi. Modul ini berpotensi digunakan untuk melatih guru-guru PPKI demi menerapkan pendidikan seksualiti dalam pengajaran.

ABSTRACT

DEVELOPMENT OF A TRAINING MODULE ON SEXUALITY EDUCATION FOR TEACHERS FROM SPECIAL EDUCATION INTEGRATION PROGRAMME (PPKI) IN PRIMARY SCHOOLS

Previous research revealed pupils with learning disabilities (LD) portray sexual misconduct in schools. Teachers encountered difficulties in handling sexual behavior of pupils due to lack of exposure on sexual education and lack of good resources. This research was conducted with the aim of developing sexual education training modules for teachers from LD Integrated Special Education Program (PPKI) in primary schools. This module was developed with the aim of upgrading teachers knowledge and skills. This study applied design and developmental research in three phases. (1) Need Analysis Phase, (2) Design and Development Phase and (3) Implementation and Evaluation Phase. Survey by Questionnaires used in Need Analysis Phase involves 634 PPKI primary school teachers in Malaysia. Need Analysis determined the relevant training and input required. The level of knowledge and skills on sexual education was moderate among respondents in this study. These findings determined the required elements to be used in sexual education training modules in the Design and Development Phase. In the first round eight experts were interviewed using *Fuzzy Delphi* method. Findings from the interviews were used to develop questionnaire which was circulated to 42 experts from various agencies. Items with *defuzzification* value above 0.5, indicates acceptance of these items by experts. All items suggested by researcher was above 0.5 in *defuzzification* value. These items were incorporated in the module. There are seven sub modules with objective, content, delivery strategy, evaluation and resource materials. This module

is named as Personal Life Management Module. It gives guidance on the application of sexual education in KSSR Life Management Field. This module is then evaluated by 12 experts to determine the validity of its content. This module was assessed in Implementation and Evaluation Phase. This module was implemented on 31 PPKI teachers with teaching experience of five years and above on children with learning disabilities. Paired sample t- test was used to compare knowledge and skills in pre-test and post-test. The level of knowledge indicates value of $t(30) = 11.79$, $p < 0.05$ and level of skill with value $t(30) = 11.25$, $p < 0.05$. A significant difference was established between pre-test and post-test in knowledge and skills. Knowledge and skills of teachers increased with the sexual education training. The efficiency level of the module was high with an overall min of 4.50 and standard deviation of 0.57. Interview with five respondents show that they are satisfied with the module as the module was able to enhance their knowledge and skills in sexuality education. Positive results on LD pupil's sexuality knowledge were obtained following the use of the module by three PPKI teachers. In conclusion, this research has produced sexuality education training module with high usability. This module has the potential in training and introducing sexuality education to PPKI teachers

PENGHARGAAN

Pertama sekali saya memanjatkan kesyukuran ke hadhrat Allah swt atas limpah kurniaNya yang membolehkan saya menyiapkan tesis ini. Saya ingin merakamkan ribuan terima kasih kepada Profesor Madya Dr. Loh Sau Cheong selaku penyelia yang membimbing dan memberi tunjuk ajar dalam penulisan tesis ini. Jutaan penghargaan khas kepada suami tersayang Zulkarnine Abd Rahman serta anak-anak tersayang Adam Muhammad, Amira Madihah, Adi Mustaqim dan Amin Mirshad kerana sentiasa berdoa untuk kejayaan saya. Tidak lupa juga untuk ibu tercinta Eshah bt Bakar yang sentiasa mendoakan yang terbaik untuk saya.

Jutaan penghargaan kepada Dr Aminah Bee Mohd Kassim, Dr. Ab Halim Bin Sulung, Dr Hamizah Bt Mohd Hassan dan Cik Wan Maziani Wan Muhammad yang telah membantu saya sejak dari peringkat awal kajian ini. Penghargaan yang tidak terhingga kepada Profesor Madya Dr. Mariani bt Mohd Nor, Profesor Madya Dr Zahari Bin Ishak, Dr. Madhya Zhengan A/L Ganesan, Dr. Fonny Dameaty Hutagalung dan Prof Dr. Jas Laile Suzana Bt Jaafar untuk bimbingan dan teguran bagi penambahbaikan tesis ini. Terima kasih juga kepada Dr Mohd Awang Idris yang membimbing dan memberi sokongan bagi meneruskan penulisan tesis.

Saya juga amat terhutang budi kepada Bahagian Tajaan, Kementerian Pendidikan Malaysia yang telah menaja pengajian saya. Sokongan dan kerjasama Pengarah IPG Kampus Bahasa Melayu , Ketua Jabatan Ilmu Pendidikan serta rakan-rakan pensyarah (JIP Forever) di Jabatan Ilmu Pendidikan tidak akan saya lupakan. Ucapan ribuan terima kasih juga kepada semua pegawai yang terlibat membantu saya secara langsung atau tidak langsung sepanjang pelaksanaan kajian

pembangunan modul ini. Terima kasih atas kerjasama daripada pelbagai pihak seperti:

Bahagian Pendidikan Khas, KPM

Bahagian Pembangunan Kurikulum, KPM

Institut Pendidikan Guru

Jabatan Pendidikan Negeri

Kementerian Kesihatan Malaysia

Lembaga Penduduk dan Pembangunan Keluarga Negara

Guru-guru besar sekolah rendah

Guru-guru PPKI

Tidak dilupakan juga sahabat-sahabat daripada IPG yang sentiasa memberikan kerjasama dan sokongan. Sokongan dan kerjasama rakan-rakan Jabatan Ilmu Pendidikan amat saya hargai. Akhir sekali penghargaan saya tujukan kepada semua sahabat seperjuangan saya di Fakulti Pendidikan, Universiti Malaya atas sokongan dan tunjuk ajar. Terima kasih sahabat-sahabat seperjuangan khususnya kak Faridah Darus, kak Yusni Mohd Yusop, Mohd Ridhuan Mohd Jamil, Mohd Ibrahim K.Azeez, Siti Balqis Mohd Nor, rakan-rakan seperjuangan di bilik PhD, Mashitah Mohd Radzi, Chandrakala, Ng Poi Ni, Kwan, kak Norainee, Norazimah Abdullah, Azy, Nina, Nazri, Zana, Fieza Shanim, rakan-rakan My Super friends dan yang lain-lain.

Semoga Allah membalas jasa kalian yang tidak terhingga dan tidak ternilai dengan wang ringgit.

ISI KANDUNGAN

ABSTRAK	iii
ABSTRACT	v
PENGHARGAAN	vii
ISI KANDUNGAN	xiii
SENARAI JADUAL	xiv
SENARAI RAJAH	xviii
SENARAI SINGKATAN	xx
SENARAI LAMPIRAN	xxi

BAB 1 PENGENALAN

Latar Belakang Kajian.....	1
Rasional Kajian	11
Penyataan Masalah.....	14
Tujuan Kajian.....	25
Objektif Kajian.....	26
Soalan Kajian	27
Kepentingan Kajian.....	29
Limitasi Kajian.....	32
Definisi Operasional.....	33
Pembangunan Modul Latihan	33
Pendidikan Seksualiti.....	34
Guru Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) Masalah Pembelajaran	35
Sekolah Rendah	36
Analisis Keperluan	37
Reka Bentuk dan Pembangunan.....	37
Pelaksanaan dan Penilaian	37
Rumusan.....	38

BAB 2 KAJIAN LITERATUR

Pengenalan	40
Kerangka Teori.....	41
Teori PembelajaranAndragogi.....	42
Teori Psikoanalitik.....	46
Model Dimensi Pendidikan Seksualiti	48
Kerangka Konsep	55
Model Reka Bentuk Program Latihan.....	58
Model Jujukan-lelaran (<i>Sequential-Iterative Model</i>).....	59
Model Sistem Latihan Pelbagai Langkah (<i>Multistep Training System Model</i>)	61
Model Reka Bentuk Pengajaran ADDIE.....	62
Pendidikan Seksualiti	66
Pendidikan Seksualiti dalam Kurikulum Pendidikan Khas	69
Komponen-komponen Pendidikan Seksualiti	73
Modul Pendidikan Seksualiti	78
Latihan Guru Tentang Pendidikan Seksualiti	102
Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Untuk Guru	105
Kepentingan Pendidikan Seksualiti	108
Pelaksanaan Pendidikan Seksualiti.....	109
Penerapan Aspek Agama, Nilai dan Budaya dalam Pendidikan Seksualiti ...	114
Halangan dan Cabaran dalam Pendidikan Seksualiti	119
Kajian Tentang Pengetahuan dan Kemahiran Guru Terhadap Pendidikan	
Seksualiti	122
Kajian Tentang Pengetahuan Pendidikan Seksualiti Kanak-Kanak Berkeperluan	
Khas Masalah Pembelajaran	124
Rumusan.....	125

BAB 3 METODOLOGI

Pengenalan	128
Reka Bentuk Kajian	130

Kerangka Kajian.....	132
Fasa-fasa dalam Kajian	136
Fasa Analisis Keperluan.....	136
Pensampelan Kajian Fasa Analisis Keperluan	140
Saiz sampel kajian Fasa Analisis Keperluan.....	142
Pemilihan sampel kajian analisis keperluan.....	144
Prosedur Kajian Fasa Analisis Keperluan	143
Instrumen Fasa Analisis Keperluan	144
Kesahan dan Kebolehpercayaan Instrumen.....	146
Penganalisan Data Kajian Fasa Analisis Keperluan	151
Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan	151
Pensampelan Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan	158
Saiz sampel kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan.....	161
Pemilihan sampel Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan.....	162
Prosedur Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan	165
Instrumen Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan	165
Kesahan dan Kebolehpercayaan Instrumen.....	168
Penganalisan Data Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan	169
Fasa Pelaksanaan dan Penilaian	173
Pensampelan Kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian	179
Saiz sampel kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian	181
Pemilihan sampel kajian Fasa Pelaksanaan dan penilaian	182
Prosedur Kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian	182
Instrumen Kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian	184
Kesahan dan Kebolehpercayaan Instrumen.....	186
Penganalisan Data Kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian	187
Rumusan.....	190

BAB 4 DAPATAN KAJIAN FASA ANALISIS KEPERLUAN

Analisa Data Fasa Analisis Keperluan	192
Latar Belakang Responden	193
Masalah dan Keperluan Terhadap Modul Latihan Pendidikan Seksualiti.....	193

Tahap Pengetahuan dan Kemahiran Guru-guru PPKI Tentang Pendidikan Seksualiti.....	196
Tahap Pengetahuan Guru PPKI tentang Pendidikan Seksualiti.....	199
Tahap Kemahiran Guru PPKI tentang Pendidikan Seksualiti.....	198
Rumusan.....	200

BAB 5 DAPATAN KAJIAN FASA REKA BENTUK DAN PEMBANGUNAN

Reka Bentuk Modul Latihan Pendidikan Seksualiti	201
Objektif Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Mengikut Pandangan Pakar .	203
Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti Dalam Modul Latihan Mengikut Pandangan Pakar.....	204
Kaedah Penyampaian Pendidikan Seksualiti Dalam Modul Latihan Mengikut Pandangan Pakar.....	217
Bahan Sumber Pengajaran Tentang Pendidikan Seksualiti Dalam Modul Latihan Mengikut Pandangan Pakar	218
Kaedah Penilaian Dalam Modul Latihan Mengikut Pandangan Pakar	219
Pembangunan Modul	220
Modul 1 Pengenalan Kepada Modul	226
Modul 2 Sensualiti dan Identiti Seksual	233
Modul 3 Seksualisasi dan Keselamatan.....	240
Modul 4 Kesihatan Seksual dan Reproduksi.....	250
Modul 5 Perhubungan.....	254
Modul 6 Perkahwinan dan Kekeluargaan.....	258
Modul 7 Kemahiran Personal	263
Penilaian Kesahan Modul	269
Rumusan.....	276

BAB 6 DAPATAN KAJIAN FASA PELAKSANAAN DAN PENILAIAN

Tahap Kebolegunaan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti	281
Kesan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Terhadap Tahap Pengetahuan Guru-Guru PPKI.....	283

Kesan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Terhadap Tahap Kemahiran Guru-Guru PPKI.....	285
Kesan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Terhadap Murid.....	286
Tahap Kecekapan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Menurut Pandangan Guru-Guru PPKI.....	297
Tahap Kepuasan Guru-Guru PPKI Terhadap Modul Latihan Pendidikan Seksualiti.....	300
Rumusan.....	311

BAB 7 PERBINCANGAN DAN KESIMPULAN

Ringkasan Kajian	312
Perbincangan Dapatan Kajian	316
Perbincangan Dapatan Data Analisis Keperluan.....	316
Perbincangan Dapatan Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan Modul	333
Perbincangan Dapatan Data Fasa Pelaksanaan dan Penilaian Modul	345
Kesan Modul Latihan Tentang Pendidikan Seksualiti Terhadap Tahap Pengetahuan Dan Kemahiran Guru-Guru PPKI.....	348
Kesan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Terhadap Murid PPKI.....	351
Tahap Kecekapan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Menurut Pandan Guru-Guru PPKI.....	353
Tahap Kepuasan Guru-Guru PPKI Terhadap Modul	355
Kekuatan dan kelemahan Modul Pengurusan Kehidupan Personal.....	356
Implikasi Kajian	363
Implikasi Teoritikal	364
Implikasi Praktikal.....	370
Cadangan Hasil Kajian.....	379
Cadangan Kajian Lanjutan.....	384
Kesimpulan	389
RUJUKAN	395

SENARAI JADUAL

Jadual 3.1	Jenis Kajian pembangunan oleh Richey, Klein, dan Nielson (2004).....	130
Jadual 3.2	Hubungan fasa-fasa kajian dengan peringkat-peringkat Pembangunan modul.....	132
Jadual 3.3	Nilai Cronbach's alpha mengikut konstruk.....	150
Jadual 3.4	Panel pakar dalam pusingan <i>Fuzzy</i> Delphi.....	164
Jadual 3.5	Skala Nombor <i>Fuzzy</i>	170
Jadual 3.6	Penentuan tahap kecekapan modul.....	188
Jadual 4.1	Tahap pengetahuan, kemahiran dan sikap guru tentang pendidikan seksualiti.....	197
Jadual 4.2	Tahap pengetahuan guru tentang seksualiti.....	197
Jadual 4.3	Tahap kemahiran guru tentang seksualiti.....	198
Jadual 5.1	Masalah guru tentang pendidikan seksualiti.....	202
Jadual 5.2	Keperluan guru terhadap modul latihan pendidikan seksualiti.....	203
Jadual 5.3	Komponen dalam modul latihan pendidikan seksualiti Objektif /matlamat.....	204
Jadual 5.4	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (Pengetahuan tentang sensualiti dan identiti seksual).....	205
Jadual 5.5	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (Pengetahuan tentang seksualisasi dan keselamatan).....	206
Jadual 5.6	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (Pengetahuan tentang kesihatan seksual dan reproduktif).....	207
Jadual 5.7	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (Pengetahuan tentang perhubungan).....	208
Jadual 5.8	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (Pengetahuan tentang perkahwinan dan kekeluargaan).....	209
Jadual 5.9	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (Pengetahuan tentang kemahiran personal).....	210

Jadual 5.10	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (kemahiran tentang sensualiti dan identiti seksual).....	211
Jadual 5.11	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (kemahiran tentang seksualisasi dan keselamatan).....	212
Jadual 5.12	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (kemahiran tentang kesihatan seksual dan reproduktif).....	213
Jadual 5.13	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (kemahiran tentang perhubungan).....	214
Jadual 5.14	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (kemahiran tentang perkahwinan dan kekeluargaan).....	215
Jadual 5.15	Komponen/isi kandungan pendidikan seksualiti (kemahiran tentang kemahiran personal).....	216
Jadual 5.16	Strategi pengajaran yang sesuai untuk melatih guru.....	217
Jadual 5.17	Strategi pengajaran yang sesuai untuk guru mengajar pendidikan seksualiti.....	218
Jadual 5.18	Sumber/bahan pengajaran yang sesuai untuk melatih guru.....	219
Jadual 5.19	Kaedah penilaian yang sesuai untuk guru.....	219
Jadual 5.20	Susun atur modul.....	222
Jadual 5.21	Penggunaan istilah	223
Jadual 5.22	Kesesuaian bahan bantu mengajar.....	223
Jadual 5.23	Aspek Sensualiti dan Identiti Seksual (Pengetahuan).....	228
Jadual 5.24	Aspek Sensualiti dan Identiti Seksual (Kemahiran).....	229
Jadual 5.25	Aktiviti Pengenalan Kepada Pendidikan Seksualiti.....	230
Jadual 5.26	Aktiviti Pengenalan Kepada Pendidikan Seksualiti.....	231
Jadual 5.27	Penerapan aspek sensualiti dalam KSSR Pendidikan Khas.....	236
Jadual 5.28	Aktiviti unit sensualiti.....	237
Jadual 5.29	Panduan Pengajaran Aspek Sensualiti	239
Jadual 5.30	Latihan tentang aspek sensualiti dan identiti seksual.....	240
Jadual 5.31	Penerapan Aspek Seksualisasi dalam KSSR Pendidikan Khas.....	242

Jadual 5.32	Aktiviti Unit Seksualisasi.....	243
Jadual 5.33	Penerapan Aspek Keselamatan dalam KSSR Pendidikan Khas.....	244
Jadual 5.34	Aktiviti Unit Keselamatan.....	245
Jadual 5.35	Panduan Pengajaran Aspek Keselamatan.....	248-249
Jadual 5.36	Penerapan Aspek Kesihatan Seksual dan Reproduktif dalam KSSR Pendidikan Khas.....	251
Jadual 5.37	Aktiviti Modul Kesihatan Seksual dan Reproduktif.....	252
Jadual 5.38	Penerapan aspek Perhubungan dalam KSSR Pendidikan Khas	255
Jadual 5.39	Panduan Pengajaran Aspek Perhubungan.....	256-257
Jadual 5.40	Penerapan Aspek Perkahwinan dalam KSSR Pendidikan Khas.....	259
Jadual 5.41	Aktiviti Modul Perkahwinan dan Kekeluargaan.....	260
Jadual 5.42	Panduan Pengajaran Aspek Perkahwinan Dan Kekeluargaan.....	261-262
Jadual 5.43	Penerapan aspek komunikasi dalam KSSR Pendidikan Khas.....	264
Jadual 5.44	Aktiviti bagi modul kemahiran personal.....	265
Jadual 5.45	Penerapan aspek nilai dalam KSSR Pendidikan Khas.....	267
Jadual 5.46	Panduan Pengajaran Kemahiran Personal.....	268-269
Jadual 5.47	Latar belakang pakar.....	270
Jadual 5.48	Nilai Min Setiap Konstruk.....	271
Jadual 5.49	Komen oleh penilai modul.....	272-274
Jadual 6.1	Maklumat peserta bengkel.....	282
Jadual 6.2	Perbezaan antara ujian pra dan ujian pasca bagi tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru.....	283
Jadual 6.3	Perbezaan antara ujian pra dan ujian pasca bagi tahap pengetahuan guru	284
Jadual 6.4	Perbezaan antara ujian pra dan ujian pasca bagi tahap kemahiran guru.....	286

Jadual 6.5	Skor murid dalam ujian pra/ujian pasca aspek sentuhan guru A.....	287
Jadual 6.6	Skor murid dalam ujian pra/ujian pasca aspek bahagian badan guru B.....	287
Jadual 6.7	Skor murid dalam ujian pra/ujian pasca aspek sentuhan guru C.....	288
Jadual 6.8	Sesi pengajaran aspek sentuhan.....	292-293
Jadual 6.9	Refleksi guru B terhadap pengajaran pendidikan seksualiti.....	295
Jadual 6.10	Penilaian kecekapan modul-aspek kandungan.....	298
Jadual 6.11	Penilaian tahap kecekapan modul-aspek teknikal.....	299
Jadual 6.12	Tahap kepuasan pengguna terhadap modul.....	301-302

SENARAI RAJAH

Rajah 2.1	Dimensi Pendidikan Seksualiti.....	52
Rajah 2.2	Kerangka teori.....	54
Rajah 2.3.	Reka bentuk latihan Model SIM.....	60
Rajah 2.4	Model sistem latihan pelbagai langkah (<i>Multistep training system model</i>)	62
Rajah 2.5	Elemen utama reka bentuk pengajaran ADDIE	81
Rajah 2.6	Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB.....	88
Rajah 2.7	Bulatan perhubungan.....	95
Rajah 3.1	Kerangka kajian.....	135
Rajah 3.2	Fasa I Analisis Keperluan	137
Rajah 3.3	Prosedur pensampelan kelompok.....	143
Rajah 3.4	Fasa reka bentuk dan pembangunan modul latihan pendidikan seksualiti	152
Rajah 3.5	Nombor <i>triangular Fuzzy</i>	171
Rajah 3.6	Fasa Pelaksanaan dan Penilaian Modul.....	176
Rajah 4.1	Ringkasan analisa data Fasa Analisis Keperluan.....	199
Rajah 5.1	Modul 1	227
Rajah 5.2	Komponen Pendidikan Seksualiti.....	232
Rajah 5.3	Contoh nota Pendidikan Seksualiti.....	233
Rajah 5.4	Modul 2.....	234
Rajah 5.5	Peringkat perkembangan perempuan.....	238
Rajah 5.6	Peringkat perkembangan lelaki.....	238
Rajah 5.7	Modul 3.....	241
Rajah 5.8	Sentuhan tidak selamat.....	247
Rajah 5.9	Modul 4.....	250

Rajah 5.10	Nota organ reproduktif dan kitaran haid.....	253
Rajah 5.11	Modul 5.....	254
Rajah 5.12	Modul 6.....	258
Rajah 5.13	Modul 7	263
Rajah 5.14	Ruang personal.....	266
Rajah 5.15	Ringkasan hasil analisa data Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan....	275
Rajah 6.1	Permainan puzzle definisi dan konsep pendidikan seksualiti.....	278
Rajah 6.2	Menyediakan bahan poster berkaitan kesihatan seksual.....	278
Rajah 6.3	Pembentangan poster.....	279
Rajah 6.4	Poster batasan dalam perhubungan.....	279
Rajah 6.5	Buku skrap seksualisasi dan keselamatan (langkah NO, GO, TELL)..	280
Rajah 6.6	Buku skrap seksualisasi dan keselamatan.....	280
Rajah 6.7	Patung lelaki dan perempuan yang dilengkapi alat genital.....	281
Rajah 6.8	Ringkasan analisa data Fasa Pelaksanaan dan Penilaian.....	310

SENARAI SINGKATAN

PPKI	Program Pendidikan Khas Integrasi
KSSR	Kurikulum Standard Sekolah Rendah
SIECUS	Sex Education Council United State
WHO	World Health Organization
OKU	Orang Kurang Upaya
PKRS	Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial
IPG	Institut Pendidikan Guru
IPTA	Institut Pengajian Tinggi Awam
NGO	Badan Bukan Kerajaan (Non-Government Organization)

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran A	Soal selidik Fasa Analisis Keperluan
Lampiran B	Protokol temu bual panel pakar Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan untuk kaedah <i>Fuzzy Delphi</i>
Lampiran C	Soal selidik pusingan dua <i>Fuzzy Delphi</i>
Lampiran D	Senarai pakar
Lampiran E	Soal selidik penilaian kesahan modul
Lampiran F	Soal selidik Fasa Pelaksanaan dan Penilaian- ujian pra/pasca
Lampiran G	Soal selidik Fasa Pelaksanaan dan Penilaian modul (Tahap kecekapan modul)
Lampiran H	Contoh transkrip temu bual kepuasan guru terhadap modul
Lampiran I	Contoh analisis elemen pendidikan seksualiti dalam kurikulum KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran
Lampiran J	Kebenaran menggunakan model dan soal selidik
Lampiran K	Surat-surat kebenaran menjalankan kajian
Lampiran L	Bahan-bahan pelaksanaan modul
Lampiran M	Contoh transkrip video sesi pengajaran
Lampiran N	Contoh transkrip temu bual guru PPKI
Lampiran O	Contoh kebolehpercayaan antara penilai
Lampiran P	Modul Pengurusan Kehidupan Personal
Lampiran Q	Contoh lembaran kerja murid
Lampiran R	Contoh borang pengesahan temu bual dan persetujuan pakar (temu bual)

BAB 1

PENGENALAN

Latar Belakang Kajian

Secara global isu berkaitan seks adalah suatu hal yang menjadi kontroversi dalam kalangan masyarakat (Athar, 2006; Boehning, 2006; Bruess & Greenberg, 2009; Howard-Barr, Rienzo, Pigg Jr. & James, 2005; Sabah, Boujemaa, Salah-Eddine, Taoufik & Dominique, 2010). Hal ini disebabkan oleh konotasi yang negatif di mana seks digambarkan melalui perlakuan yang tidak diterima oleh agama, nilai dan budaya masyarakat. Sering kali dipaparkan ialah masalah-masalah yang timbul akibat perlakuan seks seperti seks sebelum kahwin, hamil luar nikah, hubungan seks bebas, pembuangan bayi dan lain-lain lagi.

Stigma tentang seks sebagai isu yang *taboo* ini menjadikan pendidikan seksualiti turut diperdebatkan. Pelbagai persoalan dikemukakan tentang pendidikan seksualiti seperti apakah kandungan yang perlu diajar, siapakah yang sepatutnya mengajar, apakah kaedah pengajaran yang sesuai dan lain-lain lagi (Howard-Barr et al., 2005; May & Kundert, 1996). Akibatnya pelaksanaan pendidikan seksualiti kurang berkesan dalam mengekang masalah seksual.

Pertikaian tentang istilah pendidikan seks dan pendidikan seksualiti juga masih timbul dalam kalangan masyarakat. Pendidikan seks dikatakan lebih memfokuskan aspek reproduktif, perlindungan dan keselamatan fizikal (Ang & Lee, 2013). Manakala pendidikan seksualiti dilihat lebih luas dengan merangkumi aspek fizikal, rohani, afektif serta nilai dan budaya (Sinkinson, 2009). Pendidikan seksualiti sebenarnya bertujuan memberikan pendidikan bagaimana menangani masalah seksual termasuk menghindarkan diri daripada penganiayaan seksual (Halstead &

Reiss, 2003). Pendidikan seksualiti penting kerana setiap manusia secara semula jadi mempunyai keinginan nafsu, naluri dan syahwat seksual (Mohd Ismail, 2010).

Proses perkembangan manusia bermula dari saat persenyawaan dalam rahim sehinggalah dewasa (Newman, 2008). Perubahan-perubahan yang dialami dalam peringkat perkembangan manusia termasuk perkembangan seksual perlu difahami sejak dari peringkat awal lagi. Perkembangan seksual bermula sejak pembentukan janin. Selepas dilahirkan perkembangan seksual semakin jelas dilihat pada bayi semasa tidur atau semasa jaga. Seterusnya perubahan demi perubahan aspek fizikal, kognitif dan afektif berlaku dari peringkat pra lahir hingga peringkat tua. Perubahan drastik melibatkan aspek biologi, psikologi dan sosial berlaku pada peringkat remaja apabila proses akil baligh berlaku (Berk, 2008). Perubahan-perubahan ini menyebabkan remaja menghadapi pelbagai cabaran untuk mengadaptasi perubahan tersebut dalam kehidupan mereka (Rathus, 2008).

Berdasarkan teori Psikoanalitik oleh Freud (1963) didapati zon perkembangan tertumpu pada kawasan genital atau alat kelamin pada peringkat remaja. Beberapa teori perkembangan turut membincangkan perkara yang sama tentang perkembangan manusia (Crain, 2011; Haliza & Samuel, 2009; Rathus, 2008). Anggota reproduktif seperti zakar dan faraj mula bergelora apabila lelaki dan perempuan mencapai akil baligh iaitu biasanya dalam lingkungan usia remaja. Maka tidak hairanlah zaman remaja disebut zaman yang penuh gelora dan sepatutnya persoalan berkaitan seks bukanlah sesuatu yang lucu, memalukan dan menjijikkan (Mohd Ismail, 2010) tetapi menjadi perkara yang penting untuk disampaikan secara tepat dan sah.

Panduan berkaitan hal-hal keseksualan terdapat dalam al- Quran dan hadis. Sebagaimana diperbincangkan oleh Abdullah (2002), naluri seksual adalah anugerah

Allah swt untuk tujuan kesinambungan umat manusia. Hal ini selaras dengan firman Allah swt dalam ayat pertama Surah An-Nisa’.

“Wahai sekalian manusia! Bertaqwalah kepada Tuhan kamu yang telah menjadikan kamu (bermula) dari diri yang satu (Adam), dan yang menjadikan daripada (Adam) itu pasangannya (isterinya – Hawa), dan juga yang membiakkan dari keduanya – zuriat keturunan – lelaki dan perempuan yang ramai...”

(An-Nisa’: ayat 1)

Ayat ini jelas menunjukkan konsep pelestarian hubungan antara lelaki dan wanita bagi mendapatkan zuriat keturunan. Konsep reproduktif iaitu berkaitan proses kejadian manusia turut dinyatakan sepertimana ayat 2 dalam surah Al-Dahr iaitu:

“Sesungguhnya Kami menciptakan manusia itu dari setitis air mani yang bercampur. Kami akan mengujinya, lalu dia Kami jadikan orang yang dapat melihat dan mendengar.”

(Al-Dahr : ayat 2)

Selain itu mengikut hujah-hujah syarak Islam, maklumat seksual perlu disampaikan kepada anak-anak. Penjelasan mengenai perkara yang halal atau haram dalam hal berkaitan seksual perlu diperjelas mengikut hukum dan panduan yang diperoleh dari al-Quran dan hadis (Abdullah, 2002). Antara ayat-ayat al Quran yang menunjukkan hukum sesuatu perbuatan seksual seperti zina dan seks sesama jenis ialah seperti yang berikut :

“Laki-laki yang berzina hanya mengahwini perempuan yang berzina(pula) atau perempuan yang musyrik. Dan perempuan yang berzina hanya dikahwini oleh laki-laki yang berzina atau laki-laki musyrik. Dan yang demikian itu dilarang untuk orang-orang yang beriman.”

(An-Nur : ayat 3)

“Dan Kami mengutus Luth. Ingatlah ketika dia mengatakan kepada kaumnya. Mengapa kamu kerjakan kekejian (pelanggaran kesopanan) yang belum pernah diperbuat oleh seorang pun dari bangsa-bangsa. Bahawa kamu melepaskan syahwatmu kepada orang laki-laki, bukan kepada perempuan. Bahkan kamu ini kaum yang melampaui batas.”

(Al-A’raf : ayat 80-81)

Berdasarkan ayat-ayat tentang zina dan hubungan sejenis, jelas dibincangkan bahawa hukuman bagi zina adalah haram. Begitu juga hubungan sejenis yang dilarang oleh agama. Seterusnya panduan tentang haid juga dibincangkan di mana jelas dinyatakan perempuan yang sedang dalam keadaan haid adalah haram melakukan hubungan seks. Penjelasan ini boleh diperoleh melalui ayat 222 surah al-Baqarah iaitu:

“Mereka menanyakan kepada engkau tentang haid (kedatangan bulan bagi perempuan). Katakan : itu agak kotor sebab itulah, jarakilah perempuan itu selama masa haid dan janganlah dekati mereka sebelum suci. Dan bila mana mereka telah mensucikan diri darinya, datangilah mereka sebagai yang diperintahkan Allah kepadamu; sesungguhnya Allah itu menyukai orang-orang yang kembali (taubat) kepadaNya dan Tuhan menyukai orang-orang yang membersihkan diri”.

(Al-Baqarah: ayat 222)

Sebagaimana diperbincangkan, didapati ajaran agama Islam menitikberatkan adab dan tata susila dalam hal berkaitan naluri seksual. Panduan mengenai seksualiti yang terdapat dalam al-Quran dan Sunnah Rasulullah meliputi pelbagai perspektif seperti reproduktif, kesihatan seksual, kekeluargaan dan lain-lain. Ibnu Majah, Baihaqi dan Al- Bazzar meriwayatkan bahawa Nabi Muhammad saw memberikan amaran tentang bahaya-bahaya salah laku seks dalam sabdanya yang bermaksud :

“Wahai segenap orang-orang Muhajirin, ada 5 (lima) hal, bila sudah merata cubaan pada kalian, saya mohon perlindungan kepada Allah dari 5 (lima) perkara yang kalian temui: 1. Tidaklah terjadi sama sekali perbuatan keji/perzinaan dalam suatu kaum, sampai mereka melakukan terang-terangan, kecuali merata pada mereka penyakit tha'un/kolera, dan beberapa penyakit yang tidak pernah ada pada orang-orang tua mereka yang telah lalu...”

(Ibnu Majah : 4019)

Hakikatnya pendidikan seksualiti memang ada dalam ajaran Islam sejak awal penciptaan manusia lagi. Terdapat pelbagai panduan diberi tentang aspek seksualiti manusia bertujuan melahirkan akhlak yang baik dan adab untuk melakukan segala

perintah Allah dan menjauhi segala larangan-larangan. Panduan ini dapat diperoleh dari kitab al-Quran termasuklah hukum halal dan haram berkaitan seks (Abdullah, 2002). Hal ini turut diperbincangkan oleh Muhammad Zahiri dan Rahimi (2010) yang menyenaraikan jumlah ayat-ayat dalam al- Quran berkaitan seksualiti. Terdapat 92 ayat berkaitan penyelewengan seks dan seks luar nikah diikuti 87 ayat berkaitan maruah diri, perkahwinan dan kekeluargaan, 44 ayat tentang batas serta adab hubungan antara lelaki dan perempuan, 33 ayat berkaitan hubungan kedua-dua ibu bapa dan anak, dan empat ayat berkaitan hadas.

Berdasarkan ayat-ayat berkaitan seksualiti dalam al-Quran dapat disimpulkan bahawa ajaran Islam menggesa manusia melengkapkan diri dengan ilmu termasuklah hal keseksualan. Hal ini demikian kerana dengan ilmu tersebut manusia dapat mengawal diri sendiri, mengenal Tuhan serta syariat yang dipertanggungjawabkan ke atasnya. Pendidikan seksualiti perlu disampaikan kepada anak-anak oleh ibu bapa dan guru bagi memberikan panduan yang betul dalam hal keseksualan (Abdullah, 2002).

Pendapat dari Barat juga memperlihatkan bahawa kanak-kanak perlu menerima pendidikan seksualiti (Boehning, 2006). Pendidikan seksualiti ditakrifkan sebagai proses mendapat maklumat seksual meliputi perkembangan seksual, kesihatan reproduktif, perhubungan interpersonal, kasih sayang, keintiman, imej badan dan peranan gender. Dengan maklumat ini dapat membentuk sikap, kepercayaan dan nilai mengenai keseksualan (SIECUS, 2009). Definisi ini menunjukkan pendidikan seksualiti bukanlah semata-mata membincangkan hubungan seks tetapi merangkumi pelbagai aspek dalam kehidupan seseorang.

Pelbagai pihak telah menyedari kepentingan pendidikan seksualiti. Buktinya dapat dilihat di mana pelbagai pihak di seluruh dunia telah cuba melaksanakan

pendidikan seksualiti. Pendidikan seksualiti di Amerika dan Britain telah lama dilaksanakan secara formal dalam pendidikan rasmi. Gerakan pendidikan seksualiti di Amerika bermula sejak tahun 1880-an lagi dan dipelopori oleh pertubuhan sukarela. Fokus pendidikan seksualiti di Barat adalah mencegah kehamilan dan penyakit-penyakit jangkitan kelamin. Antara perkara yang menjadi halangan kepada pendidikan seksualiti untuk kanak-kanak bermasalah pembelajaran di Amerika ialah kekurangan latihan kepada pendidik dan kurang bahan sumber pengajaran yang sesuai berdasarkan ketidakupayaan intelek mereka (Boehning, 2006).

Senario perkembangan pendidikan seksualiti di rantau Asia menunjukkan kepelbagaian dari aspek pelaksanaan. Terdapat negara yang memiliki rangka polisi yang sistematik tentang pengajaran seksualiti di sekolah (UNESCO, 2012). Antaranya ialah Indonesia, Mongolia dan Korea Selatan. Namun begitu pendidikan seksualiti tidak dijalankan secara komprehensif di Indonesia (Bennet, 2007). Hal ini mengakibatkan majoriti anak-anak muda Indonesia gagal memahami secara tepat bagaimana kehamilan berlaku. Hal yang demikian menyebabkan mereka tidak tahu bagaimana untuk mengelakkan kehamilan atau penyakit jangkitan kelamin termasuklah *Human Immunodeficiency Virus* (HIV) yang menyebabkan *Acquired Immune Deficiency Syndrome* (AIDS). Bennet (2007) merumuskan ramai anak-anak muda yang tidak memahami definisi teknikal lelaki dan wanita, keperawanan, melancap dan lain-lain lagi istilah seksual.

Begitu juga senario pendidikan seksualiti di negara China yang masih kurang berkesan walaupun telah bermula sejak berkurun lama. Masyarakat China umumnya bersikap konservatif dan isu berkaitan seksualiti adalah suatu hal yang *taboo* (Li, Cottrell, Wagner & Ban, 2004). Namun begitu selepas tahun 1978 senario ini telah berubah apabila dasar terbuka diperkenal di mana budaya dari Barat mula

meresapi budaya masyarakat China. Pendidikan seksualiti diajar kepada remaja China sejak tahun 1986 tetapi hanya memberi tumpuan kepada pembangunan fisiologi dan psikologi. Namun begitu hanya sedikit maklumat mengenai kontrasepsi atau perkhidmatan kesihatan reproduktif yang disampaikan. Maklumat yang diberikan tidak mencukupi di mana akibatnya berlaku peningkatan aktiviti seks dalam kalangan remaja dan seks sebelum berkahwin (Lou, Wang, Shen & Gao, 2004).

Hal yang sama berlaku di Jepun walaupun pendidikan seksualiti telah diperkenalkan sejak tahun 1993. Pendidikan seksualiti dijadikan sebahagian dari kurikulum termasuk untuk pendidikan khas (Tsutsumi, 2009). Pendidikan seksualiti hanya diwajibkan kepada kanak-kanak yang berumur 10 tahun ke atas. Namun begitu fokus pelajaran adalah tentang aspek biologi seperti perkembangan akil baligh iaitu perubahan fizikal yang dialami seperti haid dan mimpi basah (*wet dream*). Program ini disediakan mengikut tahap kanak-kanak. Pendidikan seksualiti diajar oleh jururawat yang memfokuskan aspek sistem reproduktif manusia, anatomi dan fisiologi. Program pendidikan ini bertujuan mencegah jangkitan penyakit kelamin, kehamilan dan penganiayaan seksual. Namun begitu dapatan oleh Tsutsumi (2009) mendedahkan hanya 46 % guru mengajarkan topik berkaitan seksualiti dan cuma 9 % sahaja guru yang mempunyai latar belakang pendidikan seksualiti.

Pendidikan seksualiti secara merentas kurikulum telah dijalankan di Malaysia sejak tahun 1989 (Azizah & Chan, 2009). Sejak itu pelbagai perubahan dalam peringkat pelaksanaan pendidikan seksualiti iaitu pengenalan, pindaan, dan pengenalan semula. Selain itu didapati pelbagai respons terhadap pendidikan seksualiti termasuklah sokongan dan bantahan. Walaupun tidak ada satu subjek pendidikan seksualiti yang khusus tetapi topik-topik berkaitan telah diintegrasikan

dalam mata pelajaran seperti Pendidikan Kesihatan, Pendidikan Islam, Pendidikan Moral, Sains, Sains Tambahan dan Biologi (Siti Suhaila et al., 2011).

Kesedaran tentang kepentingan pendidikan seksualiti dapat dilihat apabila beberapa agensi kerajaan dan bukan kerajaan memperkenalkan panduan atau modul pendidikan seksualiti. Antara badan bukan kerajaan yang mengambil inisiatif ini ialah Persekutuan Persatuan-Persatuan Perancang Keluarga Malaysia. Persekutuan Persatuan-Persatuan Perancang Keluarga Malaysia membina Modul Kesihatan Reproduktif Remaja yang dilancarkan pada tahun 2003.

Projek ini mendapat pembiayaan United Nation Population Fund (UNFPA) dan disokong oleh Kementerian Pendidikan Malaysia. Modul ini turut digunakan untuk memantapkan Program Pendidikan Kesihatan Keluarga. Namun begitu kumpulan sasaran yang mendapat manfaat daripada modul ini ialah golongan remaja normal (Alijah, 2007). Modul ini kurang memberikan penekanan terhadap keperluan murid bermasalah pembelajaran kerana tidak mengambil kira ketidakupayaan murid dalam proses pembelajaran (Ang, 2014). Modul ini juga memfokuskan golongan remaja, jadi isi kandungannya bertumpu untuk remaja peringkat sekolah menengah yang berumur 13 hingga 17 tahun.

Semenjak 25 tahun yang lalu pendidikan seksualiti di Malaysia dilaksanakan secara merentas kurikulum. Namun begitu pelaksanaannya masih belum berkesan. Kajian Lee, Chen, Lee dan Kaur (2006) mendapati maklumat yang disampaikan gagal menghalang masalah salah laku seksual remaja. Buktinya dapatan kajian ke atas 4500 pelajar sekolah menengah di Malaysia menunjukkan umur purata remaja mula melakukan hubungan seks ialah 14-15 tahun. Selain itu hubungan seks sebelum kahwin turut menunjukkan trend peningkatan. Dapatan kajian tersebut juga menunjukkan 5.4 peratus (243 orang) daripada responden kajian pernah melakukan

hubungan seks. Berdasarkan peningkatan masalah seksual yang semakin membimbangkan maka pendidikan seksualiti sekali lagi mengalami perubahan.

Garis Panduan Pendidikan Kebangsaan Seksualiti diperkenalkan pada akhir tahun 2006 (Azizah & Chan, 2009). Garis panduan ini mengandungi enam komponen, iaitu (1) pembangunan manusia, (2) perhubungan, (3) perkahwinan dan keluarga, (4) kemahiran sendiri, (5) kesihatan dan tingkah laku seksual dan (6) masyarakat dan kebudayaan. Namun begitu pelaksanaan Garis Panduan ini juga menerima pelbagai reaksi negatif dan positif. Akibatnya pendidikan seksualiti tidak dilaksanakan secara menyeluruh untuk pelajar-pelajar sekolah di Malaysia (Johari, Maharam, Maznah & Zulkifli, 2012). Peningkatan gejala sosial berkaitan seksual masih berterusan seperti pembuangan bayi akibat hubungan seks sebelum kahwin. Bilangan bayi yang dibuang juga semakin bertambah iaitu pada 2011 sahaja terdapat 98 kes yang dilaporkan (Polis Diraja Malaysia, 2012).

Berdasarkan permasalahan serta gejala sosial berkaitan seksual maka Kementerian Pendidikan Malaysia telah memperkenalkan mata pelajaran Kesihatan Reproduksi dan Sosial (PKRS) di sekolah. Mata pelajaran ini diajar berasingan secara formal dalam kurikulum sekolah rendah pada tahun 2011 dengan peruntukan satu waktu (30 minit) setiap minggu. Kurikulum adalah berbeza-beza bagi Tahap Satu iaitu untuk murid tahun satu hingga tahun tiga. Tahap Dua ialah untuk murid tahun empat, lima dan enam.

Mata pelajaran ini terdiri daripada enam aspek iaitu perkembangan manusia, perhubungan, perkahwinan dan kekeluargaan, kemahiran sendiri, kesihatan dan tingkah laku serta masyarakat dan budaya. Isi kandungan kurikulum PKRS Tahap Satu ialah perbezaan lelaki dan perempuan, kebersihan diri, sentuhan tidak selamat, memelihara kehormatan diri serta pengurusan emosi. Kurikulum Tahap Dua berkisar

tentang, perubahan fizikal, akil baligh, sistem reproduktif, kemahiran memelihara kehormatan diri, mengurus konflik, risiko hubungan seks sebelum nikah, jangkitan penyakit seksual dan kemahiran berkata tidak kepada rokok, alkohol dan dadah. Pengajaran tentang membuat keputusan yang tepat sama ada mahu melakukan seks atau tidak turut dimuatkan dalam modul ini (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2010).

Walaupun mata pelajaran ini telah diperkenalkan, namun sasaran hanya kepada golongan pelajar arus perdana. Mata pelajaran ini tidak diajar kepada murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Walhal beberapa kajian menunjukkan pentingnya latihan dan penyaluran maklumat tentang pendidikan seksualiti untuk golongan pendidikan khas terutamanya golongan yang mengalami ketidakupayaan intelek (Gonzalez-Acquiroy, 2009).

Golongan ini sukar memahami pengajaran disebabkan ketidakupayaan intelek (Lerner, 2006). Jadi untuk memastikan pendidikan seksualiti dapat dilaksanakan dengan berkesan perkara yang perlu diberi perhatian ialah menyediakan latihan kepada guru pendidikan khas. Buktinya kajian oleh Howard-Barr et al. (2005) memaparkan guru yang menerima latihan mempunyai keyakinan dan berasa selesa menyampaikan maklumat seksualiti kepada murid berkeperluan khas.

Selain itu kurangnya kesedaran masyarakat tentang kepentingan pendidikan seksualiti turut menyumbang kepada kelemahan pelaksanaan pendidikan seksualiti di Malaysia (Fazli Khalaf, Low, Merghati-Khoei & Ghorbani, 2014). Kepelbagaian agama dan budaya masyarakat Malaysia turut memberi kesan kepada keberkesanan pendidikan seksualiti. Antaranya ialah isu *taboo* yang disebabkan pengaruh agama, nilai dan budaya, menghalang penyampaian pendidikan seksualiti seperti yang dibincangkan oleh Athar (2006) dan Sabah et al. (2010). Penyampaian maklumat

terhalang apabila maklumat seksual tidak disampaikan dengan berkesan. Ini kerana budaya masyarakat yang menganggap isu tersebut adalah perkara yang tidak sepatutnya dibincangkan secara terang-terangan (Athar, 2006).

Pengkaji-pengkaji bidang pendidikan seksualiti membincangkan kepentingan pendidikan seksualiti dalam pendidikan. Hal ini adalah kerana seksualiti adalah sebahagian aspek penting dalam membentuk personaliti manusia dan merupakan satu keperluan yang bergandingan dengan aspek fizikal, fisiologi, psikologi, sosial, emosi, budaya dan etika (Gomez, 2012). Berdasarkan pendapat ini dapat disimpulkan bahawa kehidupan seseorang tidak dapat dipisahkan dari seksualiti. Maka suatu program pendidikan seksualiti adalah satu keperluan bagi membimbing manusia melestarikan kehidupan seksualiti secara positif dan diterima oleh masyarakat amnya.

Rasional Kajian

Kajian ini dilaksanakan bagi menyediakan modul latihan kepada guru untuk menerapkan pendidikan seksualiti dalam proses pengajaran dan pembelajaran murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Latihan tentang pengajaran dan pembelajaran pendidikan seksualiti adalah penting untuk memastikan maklumat yang disampaikan adalah tepat dan sesuai dengan tahap murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Berdasarkan penilaian tentang pendidikan profesional guru didapati latihan yang disusuli dengan strategi pengajaran dan sokongan teknikal akan meningkatkan keberkesanan pengajaran (WHO, 2001).

Statistik di Malaysia menunjukkan enrolmen pada tahun 2013 bagi murid berkeperluan khas masalah pembelajaran di sekolah rendah lebih ramai iaitu 29 931 orang berbanding sekolah menengah iaitu 21 274 orang (Kementerian Pendidikan, 2014). Jadi pendidikan seksualiti perlu diberikan dari peringkat awal lagi kerana

kanak-kanak inilah yang seterusnya akan memasuki peringkat menengah. Pendidikan awal di peringkat rendah akan dapat menyediakan kanak-kanak ini dalam mengalami perubahan dan perkembangan seksual (Balter, van Rhijn & Davies , 2016).

Pembelajaran awal adalah saluran penting sosialisasi dan pembangunan seseorang kanak-kanak. Pendidikan seksualiti menyalurkan maklumat yang penting untuk memupuk pertumbuhan sihat kanak-kanak. Semasa zaman kanak-kanak penerokaan tubuh badan bertumpu kepada kepala, bahu, lutut dan jari kaki. Padahal sebenarnya penemuan semula jadi bahagian badan termasuk kemaluan berlaku (Balter, van Rhijn & Davies, 2016). Maka sepatutnya maklumat ini perlu diberikan agar kanak-kanak memahami aspek bahagian badan yang tidak boleh dilihat atau disentuh orang lain bagi mengelakkan risiko penganiayaan seksual.

Kebergantungan kepada orang lain, naif dan kurang pengetahuan tentang seksualiti menyebabkan risiko penganiayaan seksual ke atas golongan ini lebih tinggi (Wissink, Van Vurgt, Moonen, Stams & Hendriks, 2015). Kanak-kanak ini tidak mengetahui jika mereka telah mengalami penganiayaan seksual disebabkan keterbatasan kognitif mereka. Apatah lagi perbuatan tersebut dilakukan oleh orang yang dikenali. Sebagaimana yang dibincangkan didapati kurangnya pendedahan tentang perkara-perkara dalam pendidikan seksualiti. Antaranya ialah maklumat tentang penyakit jangkitan kelamin atau penderaan seks yang mana akan meningkatkan risiko terhadap golongan ini (Rohleder & Swartz, 2009). Maka adalah wajar program pendidikan seksualiti dimulakan di peringkat sekolah rendah.

Selain itu jumlah orang kurang upaya (OKU) di Malaysia dalam kategori bermasalah pembelajaran yang didaftarkan sehingga tahun 2010 ialah sebanyak 120, 109 orang (Jabatan Kebajikan Masyarakat). Mengikut statistik oleh Kementerian Pelajaran Malaysia (2012) jumlah murid berkeperluan khas masalah pembelajaran

yang berdaftar di sekolah rendah sehingga 30 Jun 2011 ialah 26 276 orang iaitu 95.4 peratus daripada jumlah keseluruhan murid pendidikan khas di Malaysia. Seramai 17498 orang murid lelaki dan bakinya 8778 orang murid perempuan. Manakala di peringkat menengah pula terdapat 16 187 orang murid. Statistik ini selaras dengan statistik kebanyakan negara lain yang menunjukkan golongan bermasalah pembelajaran ialah golongan yang paling ramai dalam kategori orang kurang upaya. Jadi wajarlah pendidikan seksualiti diberikan kepada golongan masalah pembelajaran kerana bilangan mereka yang paling ramai dalam kategori orang kurang upaya.

Pelajar berkeperluan khas memerlukan lebih bimbingan dan perhatian daripada seseorang guru jika dibandingkan dengan murid tipikal disebabkan oleh jenis ketidakupayaan mereka (Noor Zamrina & Safani, 2010). Berdasarkan pernyataan tersebut murid-murid istimewa menuntut lebih usaha daripada pelbagai pihak dalam melaksanakan pendidikan seksualiti. Masalahnya kekurangan infrastruktur untuk latihan guru ditambah lagi dengan kekurangan bahan-bahan pengajaran yang berkualiti menjadikan pendidikan seksualiti kurang berjaya (Boehning, 2009; May & Kundert, 1996).

Sebagaimana yang diperbincangkan pengkaji-pengkaji terdahulu menampakkan terdapat keperluan untuk melatih guru tentang pendidikan seksualiti. Penyediaan sumber atau bahan pengajaran berkaitan seksualiti perlu dirangka seiring dengan latihan yang disediakan. Bahan sumber dan latihan perlu menjurus kepada kesesuaian ketidakupayaan murid berkeperluan khas. Latihan pendidikan seksualiti kepada guru perlu dimulakan kepada guru yang mengajar murid dari peringkat sekolah rendah agar maklumat yang diberi dapat mencegah masalah seksual di peringkat yang lebih tinggi (Balter, van Rhijn & Davies, 2016).

Pelbagai pihak telah mengenal pasti akan kepentingan pendidikan seksualiti untuk golongan kanak-kanak pendidikan khas. Jadi adalah penting latihan tentang pendidikan seksualiti dirancang untuk guru-guru pendidikan khas masalah pembelajaran. Latihan ini dapat menyediakan mereka untuk menyampaikan pendidikan seksualiti dengan berkesan.

Penyataan Masalah

Kanak-kanak berkeperluan khas bermasalah pembelajaran secara semula jadi mempunyai naluri seks (Kijak, 2011). Mereka turut mengalami perkembangan seksual sebagaimana yang dialami oleh individu yang tiada masalah ketidakupayaan pembelajaran (Murphy & Elias, 2006; Sweeney, 2007). Namun begitu terdapat kekeliruan tentang keseksualan golongan ini. Terdapat dua mitos keseksualan golongan ketidakupayaan intelek iaitu tidak mempunyai nafsu atau mempunyai nafsu seks yang tinggi (Aderemi, 2014; Karrellou, 2013) .

Hal ini berkaitan dengan tahap perkembangan seksual golongan ini yang tidak selari dengan perkembangan kognitif mereka (Gallagher et al. , 2009; Lerner, 2006). Hal ini menyebabkan kanak-kanak ini tidak dapat membezakan sesuatu tingkah laku itu betul atau salah. Selain itu kajian masa kini mendapati perkembangan seksual seseorang kanak-kanak didapati berlaku lebih cepat berbanding kematangan fikiran (Goldman, 2013). Hal ini menyebabkan ketidakupayaan untuk memahami aspek keseksualan yang mana boleh menjerumuskan mereka dalam salah laku seksual (Fyson, 2009).

Selain itu mereka juga berisiko tinggi dalam kes penganiayaan seksual (Wissink et al., 2015).Walaupun tiada statistik khusus yang menunjukkan kanak-kanak bermasalah pembelajaran terlibat dalam kes penganiayaan seksual,

namun tinjauan awal pengkaji ke atas beberapa sekolah mendapati kes-kes ini berlaku di sekolah. Statistik oleh Polis Diraja Malaysia menunjukkan pada tahun 2011 sebanyak 78 kes rogol melibatkan OKU. Statistik Januari sehingga Mac 2012 pula menunjukkan terdapat 20 kes rogol yang dilaporkan. Sementara itu sejak 2011 hingga Mac 2012 terdapat 18 kes pencabulan ke atas OKU yang dilaporkan dan tiga kes seks luar tabii melibatkan OKU (Polis Diraja Malaysia, 2012).

Senario peningkatan jenayah seksual di Malaysia turut melibatkan orang kurang upaya. Sejak 2004 hingga 2011 didapati kadar jenayah seksual melibatkan OKU meningkat 113% (Ang & Lee, 2013). Kebanyakan mangsa rogol berusia bawah 18 tahun dan tujuh daripada 10 mangsa rogol adalah dalam kalangan kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran. Selain daripada menjadi mangsa penganiayaan seksual, kanak-kanak ini juga terlibat dalam masalah salah laku seksual di sekolah.

Hasil kajian Zuria dan Norshidah (2004) melibatkan kanak-kanak berkeperluan khas di Malaysia menunjukkan berlakunya tingkah laku seksual yang mengganggu proses pengajaran di sekolah. Dapatan kajian Siti Nabilah, Mohd Hanafi dan Mohd Mokhtar (2010) menunjukkan wujudnya tingkah laku seksual dalam kalangan kanak-kanak berkeperluan khas. Antaranya ialah menyebut perkataan lucah, menunjukkan simbol lucah, meraba rakan, suka duduk rapat-rapat dengan rakan berlainan jantina, mengajak rakan atau guru berbual tentang perkara lucah dan suka melihat rakan berlainan jantina.

Berdasarkan kes-kes atau gejala-gejala sosial yang berlaku, menunjukkan bahawa kemudahan untuk mengakses maklumat yang sahih tentang seksualiti menjadi satu keperluan runcing. Namun begitu topik pendidikan seksualiti masih lagi menjadi kontroversi apatah lagi apabila melibatkan golongan yang mengalami

masalah ketidakupayaan intelek (Gonzalez-Acquaro, 2009). Perkataan seks sepatutnya tidak lagi dianggap *taboo* oleh masyarakat kerana stigma inilah yang menyebabkan pelaksanaan pendidikan seksualiti kurang efisien. Pendapat ini selari dengan Isler, Beytut, Tas dan Conk (2009) yang menjalankan kajian tentang seksualiti remaja bermasalah pembelajaran di Turki.

Halangan utama bagi mendapatkan perkhidmatan kesihatan seksual atau maklumat berkaitan seksualiti adalah nilai dan pandangan negatif masyarakat tentang isu seks (Sweeney, 2007). Akibat halangan kepada maklumat yang tepat inilah yang menjerumuskan kanak-kanak dan remaja dalam kancah gejala sosial berkaitan seks (Richards, Miodrag & Watson, 2006). Tambahan lagi kanak-kanak masalah pembelajaran ini tidak dapat memahami perkara-perkara berkaitan seksual.

Beberapa kajian di luar dan dalam negara menunjukkan golongan bermasalah pembelajaran bukan sahaja terdedah sebagai mangsa penderaan atau penganiayaan seksual bahkan ada dalam kalangan mereka juga turut mempamerkan salah laku seksual. Kajian oleh Lembaga Perancang Keluarga Queensland, (2005) di Australia mendedahkan orang kurang upaya berisiko 3 hingga 7 kali ganda menjadi mangsa penganiayaan seksual berbanding golongan normal. Laporan itu turut menyatakan orang kurang upaya juga boleh menjadi pesalah seks. Dapatan tersebut selaras dengan kajian di Amerika Syarikat yang mendedahkan terdapat 10 hingga 40% pesalah seks terdiri daripada golongan kurang upaya. 40% pesalah seks tersebut terdiri daripada golongan bermasalah pembelajaran (Murphy 2006; Sobsey et al., 1997). Pelaku bagi jenayah seksual pula kebanyakannya adalah orang yang dikenali oleh mangsa. Antaranya ialah ahli keluarga, jiran dan penjaga pusat asuhan.

Golongan kanak-kanak berisiko tinggi sebagai mangsa penderaan kerana kebergantungan mereka kepada individu dewasa (Shamsul Amri, 2009).

Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran nampaknya lebih berisiko tinggi berbanding kanak-kanak normal. Tambahan lagi golongan ini dianggap oleh masyarakat sebagai kanak-kanak yang tidak mempunyai nafsu seksual atau mempunyai nafsu yang tinggi Mereka juga dianggap tidak mampu memahami aspek pendidikan seksualiti. Salah faham tersebut menyebabkan maklumat pendidikan seksualiti tidak disampaikan dengan berkesan kepada mereka. Kekurangan peluang dalam pendidikan dan penglibatan yang terbatas dalam komuniti membuatkan mereka terasing, kurang bermaklumat dan seterusnya memudahkan mereka dieksploitasi oleh orang lain.

Pendapat ini selaras dengan Richards et al. (2006) yang menyatakan nilai kemasyarakatan sebegini akan menghalang perkembangan seksual positif kanak-kanak kurang upaya intelek. Faktor budaya turut menghadkan proses penyaluran pengetahuan mengenai aspek seksual daripada guru dan ibu bapa kepada anak-anak (Rawson & Liangputtong, 2010). Akibatnya akses kepada maklumat seksualiti terhad dan disampaikan oleh individu yang tidak terlatih tentang seksualiti (Frawley & Wilson, 2016).

Sebagaimana yang diperbincangkan oleh pengkaji-pengkaji terdahulu, didapati masalah penyampaian pendidikan seksualiti dipengaruhi oleh faktor pendidik iaitu ibu bapa dan guru. Howard-Barr et al. (2005) melaporkan guru-guru dan ibu bapa belum bersedia untuk menyampaikan pendidikan seksualiti kepada murid pendidikan khas bermasalah pembelajaran. Hal demikian adalah kerana mereka sendiri kurang mendapat latihan yang formal untuk menyampaikan pendidikan seksualiti. Tambahan pula mereka juga berasa kurang selesa berbincang tentang isu seksualiti.

Dapatan yang serupa di Malaysia di mana kebanyakan guru juga ibu bapa nampaknya kurang bersedia menyampaikan pendidikan seksualiti untuk golongan

berkeperluan khas masalah pembelajaran (Shariza, 2008). Guru-guru juga didapati tidak dapat menerapkan pendidikan seksualiti dengan berkesan dalam mata pelajaran pengurusan diri di sekolah rendah (Ang & Lee, 2013). Hal ini menyebabkan kanak-kanak cenderung bertingkah laku seksual di peringkat sekolah menengah. Berdasarkan pendapat tersebut, maklumat seksual boleh diberikan kepada kanak-kanak seawal mereka dapat memahami pengajaran guru (Balter et al., 2016). Kanak-kanak ini sepatutnya mempelajari aspek seksualiti seperti adanya tingkah laku yang sulit dan adanya bahagian badan yang umum dan bahagian sulit. Mereka perlu didedahkan seawal mungkin tentang bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh orang lain termasuk ibu bapa dan adik beradik.

Guru-guru juga tidak bersedia dan tidak yakin untuk mengajar tentang pendidikan seksualiti (Garbutt, 2008). Kajian Tsutsumi (2009) terhadap guru pendidikan khas dan ibu bapa di Jepun mendapati 98% guru sedar tentang kepentingan menyampaikan pendidikan seksualiti kepada murid bermasalah pembelajaran tetapi 90% daripada mereka mengakui mengalami kesukaran dalam menyampaikan maklumat. Senario yang agak sama di beberapa negara seperti Amerika (Boehning, 2006) dan di Malaysia sendiri di mana guru-guru kurang berkemahiran untuk menyampaikan maklumat tentang pendidikan seksualiti.

Dapatan ini selaras dengan Zuria dan Norshidah (2004) yang mendapati guru-guru pendidikan khas mengalami masalah untuk menangani tingkah laku seksual murid. Antara faktor penyebab ialah guru-guru ini tidak dilatih secara khusus untuk mengajar pendidikan seksualiti. Tambahan lagi mereka turut mengalami kesukaran mendapatkan bahan sumber berkaitan seksualiti yang sesuai mengikut ketidakupayaan murid.

Sehingga tahun 2014 tidak ada kursus pendidikan seks/seksualiti yang ditawarkan dalam peringkat pengajian Ijazah Sarjana Muda di Institut Pendidikan Guru (IPG) bagi opsyen Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran (Alijah, 2016). Berdasarkan kajian oleh Shariza (2008) didapati hanya 18 orang (15%) daripada 120 orang responden kajian iaitu guru-guru PPKI di Selangor yang pernah mengikuti kursus/latihan berkaitan pendidikan seksualiti. Kebanyakan guru-guru (91.7%) menyatakan perlu wujud kurikulum atau modul pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid bermasalah pembelajaran.

Kebanyakan guru di Selangor yang terlibat dalam kajian oleh Shariza (2008) kurang bersedia untuk melaksanakan pengajaran pendidikan seksualiti kepada remaja berkeperluan khas masalah pembelajaran. Kajian ke atas 120 orang guru pendidikan khas di Selangor ini menunjukkan tahap pengetahuan rendah dan sikap yang negatif terhadap pendidikan seksualiti. Dapatan kajian mengenai pengetahuan, sikap dan kemahiran guru secara signifikkannya dapat menjadi petunjuk kepada tahap kesediaan mereka terhadap pendidikan seksualiti. Guru kurang bersedia kerana tahap pengetahuan dan sikap yang masih di tahap rendah. Dapatan ini memberi implikasi penting tentang keperluan latihan guru dalam pelaksanaan pengajaran pendidikan seksualiti di Malaysia.

Guru-guru pendidikan khas di Malaysia mengalami kesukaran untuk menjalankan proses pengajaran tentang pendidikan seksualiti. Hal demikian ini bukan sahaja disebabkan oleh faktor ketidakupayaan murid yang sukar memahami pengajaran. Guru-guru juga menghadapi cabaran mengajar murid yang terdiri daripada pelbagai kategori ketidakupayaan dan tahap kefungsiian di dalam satu kelas PPKI. Penempatan murid dalam kelas PPKI di Malaysia memperlihatkan murid daripada pelbagai jenis ketidakupayaan, pelbagai tahap kognitif dan pelbagai tahap

umur di dalam kelas yang sama. Guru sepatutnya berkemahiran menyediakan kaedah pengajaran dan bahan sumber berdasarkan kepelbagaian jenis ketidakupayaan dan tahap kognitif murid (Nurfadzilah & Hasnah, 2010). Justeru itu pembinaan modul latihan akan mengambil kira aspek-aspek kepelbagaian murid termasuk jenis ketidakupayaan murid, tahap kefungsi dan tahap perkembangan.

Kajian oleh UNESCO (2012) ke atas 28 negara membangun menunjukkan Malaysia adalah salah satu negara yang melaksanakan pendidikan seksualiti melalui penerapan dalam kurikulum sedia ada. Namun begitu tiada modul khusus tentang penerapan pendidikan seksualiti untuk murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Pendidikan seksualiti telah diajar secara merentasi kurikulum sejak tahun 1989 di peringkat sekolah menengah dan di sekolah rendah pula bermula pada tahun 1994 dalam mata pelajaran Pendidikan Kesihatan.

Garis Panduan Seksualiti Kebangsaan telah dibina pada tahun 2006 tetapi masih timbul pelbagai isu tentang pelaksanaannya. Pada tahun 2010 disebabkan statistik berkaitan salah laku seksual makin meningkat seperti kes-kes pembuangan bayi maka pihak Kementerian Pelajaran memutuskan bahawa Pendidikan seksualiti diajar secara formal di sekolah. Bahagian Perkembangan Kurikulum telah menghasilkan kurikulum yang mengintegrasikan 75 peratus elemen pendidikan seksualiti dalam kurikulum Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial yang dilaksanakan kepada murid tahun satu pada Januari 2011 (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2011).

Kurikulum ini secara khususnya menyediakan panduan pengajaran bagi mata pelajaran Pendidikan Kesihatan untuk murid arus perdana. Namun bagi program integrasi masalah pembelajaran pula, buat masa ini tidak ada satu mata pelajaran khusus yang mengintegrasikan elemen pendidikan seksualiti secara formal.

Berdasarkan kajian Alijah (2007) didapati elemen-elemen pendidikan seksualiti tersebar dalam beberapa komponen seperti pengurusan diri, pengurusan tingkah laku, kerohanian dan nilai-nilai murni, dan lain-lain lagi. Memang didapati elemen-elemen pendidikan seksualiti tersebar dalam kurikulum sedia ada. Namun begitu Ang (2014) mendapati elemen pendidikan seksualiti dalam kurikulum pendidikan khas tidak menyeluruh. Dapatan kajian tersebut mendapati guru-guru PPKI tidak menyedari kewujudan elemen tersebut dalam kurikulum.

Namun begitu sehingga kini belum ada garis panduan yang jelas kepada guru-guru bagaimana maklumat itu perlu disampaikan kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran (Ang & Lee, 2013). Guru perlu mengambil inisiatif untuk memilih aspek-aspek tersebut yang tersebar dalam kurikulum Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Hal ini bukanlah suatu perkara yang mudah apatah lagi guru perlu menyesuaikan pengajaran dengan kepelbagaian murid. Hal ini menunjukkan keperluan terhadap garis panduan yang memfokuskan kepada penerapan elemen pendidikan seksualiti dalam KSSR Pendidikan Khas.

Modul pendidikan seksualiti di Malaysia seperti Modul Cakna Diri, Modul ERHAM dan Modul Keselamatan Diri memfokuskan golongan remaja. Modul-modul ini kurang fokus kepada golongan berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah. Analisis sukatan pelajaran menunjukkan tiada sukatan khusus pendidikan seksualiti untuk pendidikan khas masalah pembelajaran sekolah rendah (Ang & Lee, 2013). Selain itu didapati tumpuan aspek seksualiti untuk murid pendidikan khas ialah aspek Biologi seperti kehamilan dan kebersihan (Frawley & Wilson, 2016). Selari dengan pendapat tersebut ialah kajian oleh Ang dan Lee (2016) yang mendapati seksualiti untuk murid PPKI di Malaysia masih bertumpu kepada aspek Biologi, perubatan dan sosial.

Takrifan seksualiti mencadangkan konsep seksualiti di zaman kanak-kanak muncul sebagai pertukaran antara faktor-faktor biologi, psikologi, dan sosial (Balter, van Rhijn & Davies, 2016). Kanak-kanak meneroka dan belajar tentang badan mereka serta membina identiti jantina. Kanak-kanak memperoleh pengetahuan tentang peranan sosial dan budaya dalam kehidupan pada usia masih muda melalui interaksi dengan persekitaran mereka. Peraturan-peraturan ini termasuk seksualiti.

Namun begitu didapati kurangnya tumpuan terhadap pendidikan seksualiti pada peringkat awal kanak-kanak (Balter et al., 2016). Berdasarkan dapatan kajian mereka didapati guru-guru menghadapi masalah dalam menyampaikan pendidikan seksualiti kepada kanak-kanak sama ada dari aspek isi kandungan atau bahan sumber pengajaran. Guru-guru mencadangkan agar latihan berterusan tentang penyampaian pendidikan seksualiti dilaksanakan.

Selain dari itu kajian berkaitan masalah salah laku seksual kanak-kanak juga agak kurang, namun dilaporkan bahawa 12% daripada remaja yang terlibat dalam masalah seksual adalah yang berusia 11 hingga 12 tahun (Staiger, 2005). Kes-kes penganiayaan seksual terhadap kanak-kanak turut dilaporkan di Malaysia. Maka sewajarnya pendidikan seksualiti disediakan kepada kanak-kanak seawal yang mungkin bagi mengelakkan mereka menjadi mangsa penganiayaan seksual (Azliza & Wan Ahmad Jaafar, 2012). Maka kajian berkaitan seksualiti kanak-kanak bermula dari seawal mereka mula memahami konsep kejantinaan perlu dipergiatkan.

Ang dan Lee (2013) merumuskan pengabaian penerapan pendidikan seksualiti di peringkat sekolah rendah akan menyebabkan masalah seksual terus berlaku di peringkat sekolah menengah. Maka wajarlah pendidikan seksualiti dimulakan dari peringkat sekolah rendah. Jadi berdasarkan kepentingan pendidikan seksualiti kepada

kanak-kanak, maka kajian ini menumpukan kepada pendidikan seksualiti peringkat sekolah rendah.

Kekurangan bahan sumber pengajaran tentang pendidikan seksualiti di peringkat tempatan menyebabkan bahan-bahan rujukan dari luar negara digunakan. Namun begitu modul-modul pendidikan seksualiti dari Barat dilihat kurang sesuai dengan budaya rakyat Malaysia. Apatah lagi masyarakat Malaysia yang terdiri dari pelbagai kaum dan agama memperlihatkan perbezaan agama, budaya, nilai dan adat resam. Kebanyakan penentangan terhadap pendidikan seksualiti disebabkan perspektif budaya yang berbeza (Amir Hasan, 2007). Pengaruh budaya menyebabkan guru-guru tidak berterus terang atau telus dalam menyampaikan maklumat seksualiti. Akibatnya penerapan pendidikan seksualiti oleh guru-guru juga didapati agak kurang berkesan dan pelajar tidak mendapat maklumat seksualiti yang menyeluruh (Johari et al., 2012)

Dapatan kajian oleh pengkaji-pengkaji menunjukkan pengaruh agama dalam penerimaan pendidikan seksualiti dalam kalangan orang Islam (Sanjakdar, 2009; Selmaoui, Agorram, Khzami, Abboudi, & Berger, 2010; Smerecnik, Schaalma, Gerjo, Meijer & Poelman, 2010). Secara tidak langsung pembinaan modul atau bahan pengajaran pendidikan seksualiti perlu mengambil kira aspek agama, nilai dan budaya. Hal ini perlu diteliti agar pendidikan seksualiti dapat diterima oleh masyarakat Malaysia yang majoritinya beragama Islam tanpa mengetepikan agama dan budaya lain-lain kaum.

Beberapa kajian di Malaysia dilakukan untuk mengenal pasti tahap pengetahuan, sikap, kemahiran atau persepsi tentang pendidikan seksualiti. Kajian oleh Low, Ng dan Sohaimi (2007) mendapati sikap kanak-kanak lelaki terhadap seksualiti adalah konservatif dan majoriti masih melihat seks sebagai suatu perkara

yang perlu dijaui. Terdapat jurang yang ketara dalam pengetahuan mereka tentang perubahan kedewasaan dan amalan seks yang selamat.

Salah satu faktor penting yang menyumbang kepada kurangnya kesedaran dan salah faham ini ialah pengaruh yang kuat daripada rakan-rakan mereka dan kekurangan penyertaan ibu bapa dan sekolah tentang pendidikan seksualiti. Sebaliknya kajian oleh Seth Sulaiman dan Cheong (2011) tentang persepsi pelajar IPTA terhadap pendidikan seksualiti menunjukkan golongan ini bersikap positif terhadap pendidikan seksualiti di sekolah.

Kajian Pute Rahimah, Abu Sadat, Syed Sohail & Saodah (2009) mendapati kebanyakan ibu bapa bersetuju pendidikan seksualiti dilaksanakan di sekolah tetapi dalam sempadan nilai-nilai keagamaan. Lebih 90% responden kajian Johari et al., (2012) juga bersetuju pendidikan seksualiti diajarkan di sekolah dengan mengambil kira panduan agama seperti kelas yang berasingan bagi lelaki dan perempuan.

Dapatan-dapatan kajian ini menunjukkan memang wujud masalah dalam penyampaian pendidikan seksualiti di Malaysia. Buktinya walaupun subjek ini telah diterapkan dalam beberapa mata pelajaran tetapi tahap pengetahuan pelajar tentang seksualiti masih rendah (Low, 2007). Dapatan yang sama diperolehi tentang tahap pengetahuan guru dari kajian oleh Chan (1999) dan kajian oleh Shariza (2008). Dapat disimpulkan bahawa golongan guru di Malaysia belum yakin atau kurang bersedia menyampaikan pendidikan seksualiti.

Nampaknya wujud masalah dalam aspek penyampaian maklumat pendidikan seksualiti yang menyebabkan matlamat pendidikan seksualiti tidak tercapai sepenuhnya. Justeru hingga kini masih timbul persoalan apakah tujuan pendidikan seksualiti diajar, apakah kandungan yang perlu diajar, siapakah yang sepatutnya mengajar, apakah kaedah pengajaran yang sesuai dan lain-lain lagi (Kane, 2015).

Berdasarkan masalah seksual murid-murid PPKI, kekurangan sumber dan ketiadaan garis panduan khusus untuk guru PPKI, maka kajian ini dijalankan untuk membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti. Modul ini bertujuan untuk melatih guru-guru PPKI peringkat sekolah rendah menerapkan pendidikan seksualiti dalam pengajaran. Modul ini dibangunkan dengan mengambil kira aspek agama, nilai dan budaya masyarakat Malaysia bersandarkan sukatan pelajaran kurikulum KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran.

Pengkaji berharap modul ini dapat digunakan sebagai panduan kepada para guru untuk melaksanakan pengajaran dan pembelajaran pendidikan seksualiti kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Menurut laporan oleh *Scottish Executive*, (2002) pendidikan seksualiti yang berkesan boleh dicapai dengan mempersiapkan pendidik dengan pengetahuan dan kemahiran yang berkaitan dengan seksualiti. Seterusnya dengan penyediaan bahan-bahan pengajaran yang mengikut panduan agama, nilai dan budaya diharapkan dapat membantu mencegah masalah salah laku seksual dan meningkatkan kesejahteraan kesihatan seksual murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.

Tujuan Kajian

Kajian ini dijalankan bertujuan untuk membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI masalah pembelajaran. Bagi mencapai tujuan utama ini kajian ini dijalankan melibatkan tiga fasa iaitu Fasa I Analisis Keperluan, diikuti Fasa II Reka Bentuk dan Pembangunan dan seterusnya Fasa III ialah Pelaksanaan dan Penilaian. Kajian Fasa I dijalankan dengan tujuan untuk mengenal pasti apakah keperluan modul latihan pendidikan seksualiti di peringkat sekolah rendah berdasarkan prestasi kerja guru.

Satu kajian analisis keperluan dijalankan untuk mendapatkan maklumat mengenai tahap pengetahuan, kemahiran dan sikap guru tentang pendidikan seksualiti. Tujuan lain seterusnya dalam Fasa II ialah mereka bentuk dan membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti. Seterusnya tujuan ketiga iaitu dalam Fasa III ialah pelaksanaan dan penilaian kebolehgunaan modul.

Objektif Kajian

Bagi mencapai tujuan ini beberapa objektif khusus ditetapkan dalam kajian ini mengikut fasa iaitu :

Fasa Analisis Keperluan

1. Menenal pasti keperluan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI peringkat sekolah rendah.
 - a. Menenal pasti tahap pengetahuan guru PPKI tentang pendidikan seksualiti untuk murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.
 - b. Menenal pasti tahap kemahiran guru PPKI tentang pendidikan seksualiti murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.

Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan

2. Mereka bentuk dan membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI.
 - a. Menenal pasti objektif modul latihan pendidikan seksualiti yang sesuai mengikut pandangan pakar.
 - b. Menenal pasti isi kandungan modul latihan pendidikan seksualiti yang sesuai mengikut pandangan pakar.

- c. Mengenal pasti kaedah penyampaian pendidikan seksualiti yang sesuai mengikut pandangan pakar .
- d. Mengenal pasti sumber pengajaran pendidikan seksualiti yang sesuai mengikut pandangan pakar.
- e. Mengenal pasti kaedah penilaian pendidikan seksualiti yang sesuai mengikut pandangan pakar.

Fasa Pelaksanaan dan Penilaian

- 3. Mengenal pasti kebolegunaan modul latihan tentang pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI.
 - a. Mengenal pasti kesan modul latihan pendidikan seksualiti terhadap pengetahuan guru-guru PPKI .
 - b. Mengenal pasti kesan modul latihan pendidikan seksualiti terhadap kemahiran guru-guru PPKI .
 - c. Mengenal pasti tahap kecekapan modul latihan pendidikan seksualiti menurut pandangan guru-guru PPKI
 - d. Mengenal pasti tahap kepuasan guru-guru PPKI terhadap modul latihan pendidikan seksualiti.

Soalan Kajian

Soalan kajian akan dinyatakan mengikut tiga fasa yang terlibat.

Fasa Analisis Keperluan

- 1. Apakah keperluan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI peringkat sekolah rendah.

- a. Apakah tahap pengetahuan guru PPKI tentang pendidikan seksualiti untuk murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran?
- b. Apakah tahap kemahiran guru PPKI tentang pendidikan seksualiti untuk murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran?

Fasa Reka bentuk dan Pembangunan

- 2. Apakah reka bentuk modul latihan tentang pendidikan seksualiti yang sesuai untuk guru-guru PPKI?
 - a. Apakah objektif modul latihan tentang pendidikan seksualiti yang sesuai menurut pandangan pakar?
 - b. Apakah isi kandungan tentang pendidikan seksualiti dalam modul latihan yang sesuai menurut pandangan pakar?
 - c. Apakah kaedah penyampaian pendidikan seksualiti dalam modul latihan yang sesuai menurut pandangan pakar ?
 - d. Apakah bahan sumber pengajaran tentang pendidikan seksualiti dalam modul latihan yang sesuai menurut pandangan pakar?
 - e. Apakah kaedah penilaian dalam modul latihan yang sesuai menurut pandangan pakar?

Fasa Pelaksanaan dan Penilaian

- 3. Apakah tahap kebolegunaan modul latihan pendidikan seksualiti?
 - a. Apakah kesan modul latihan pendidikan seksualiti terhadap tahap pengetahuan guru-guru PPKI ?
 - b. Apakah kesan modul latihan pendidikan seksualiti terhadap tahap kemahiran guru-guru PPKI ?

- c. Apakah tahap kecekapan modul latihan pendidikan seksualiti menurut pandangan guru-guru PPKI?
- d. Apakah tahap kepuasan guru-guru PPKI terhadap modul latihan pendidikan seksualiti?

Kepentingan Kajian

Pendidik iaitu guru, ibu bapa dan ahli masyarakat mempunyai tanggungjawab yang besar untuk memberikan didikan kepada setiap insan (Abdullah, 2002). Guru adalah agen utama dalam konteks sekolah untuk menyampaikan maklumat mengenai pendidikan seksualiti. Justeru itu tahap keberkesanan pendidikan seksualiti kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sangat berkait rapat dengan amalan pengajaran guru. Adalah diharapkan dapatan kajian ini dapat membantu mengenal pasti masalah dan keperluan guru terhadap pendidikan seksualiti. Maklumat ini dapat dimanfaatkan untuk membuat perancangan program latihan pendidikan seksualiti yang khusus untuk guru-guru pendidikan khas masalah pembelajaran. Manfaatnya modul ini dapat melancarkan pelaksanaan proses pengajaran dan pembelajaran pendidikan seksualiti oleh guru.

Para pengkaji bidang pendidikan seksualiti merumuskan bahawa pengajaran pendidikan seksualiti kepada golongan bermasalah pembelajaran adalah lebih sukar. Apatah lagi guru-guru PPKI di Malaysia yang mengajar murid-murid daripada pelbagai kategori ketidakupayaan dan pelbagai tahap kefungsiannya di dalam satu kelas. Sebagaimana yang dirumuskan oleh pengkaji terdahulu didapati kekurangan latihan dan bahan sumber merupakan faktor yang memberi kesan kepada pendidikan seksualiti (May & Kundert, 1996; Howard-Barr et al., 2005). Maka pengkaji mengambil inisiatif membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI bagi mengatasi masalah ini.

Melalui kajian ini dapat diperlihatkan kepentingannya terhadap organisasi yang terlibat dalam latihan guru iaitu Kementerian Pendidikan Malaysia khususnya Bahagian Pendidikan Guru dan Institut Pendidikan Guru. Hasil kajian ini iaitu modul latihan pendidikan seksualiti akan dapat meningkatkan profesionalisme guru-guru pendidikan khas dalam meningkatkan keberkesanan pengajaran dan pembelajaran.

Latihan yang diberikan akan menyediakan guru-guru dalam perkhidmatan untuk menyampaikan maklumat tentang pendidikan seksualiti dengan betul kepada murid bermasalah pembelajaran. Penyampaian pendidikan seksualiti yang berkesan kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran akan meningkatkan pengetahuan dan kesedaran tentang seksualiti (Ang & Lee, 2013). Dengan ini akan mengelakkan mereka daripada terlibat dengan kes-kes penganiayaan seksual dan jenayah seksual.

Modul latihan menyediakan aktiviti-aktiviti yang menjurus kepada aspek pengetahuan kandungan dan kemahiran pedagogi. Selain dari strategi atau kaedah penyampaian pendidikan seksualiti, modul ini juga melatih guru menyediakan bahan sumber pengajaran yang bersesuaian dengan murid. Cadangan penggunaan istilah berkaitan seksual yang formal dan sesuai turut diberikan.

Latihan sebegini akan dapat meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru yang mana hal ini dapat meningkatkan keyakinan serta keselesaan guru untuk mengajar pendidikan seksualiti. Guru-guru yang berpengetahuan dan berkemahiran akan mampu menyampaikan pendidikan seksualiti secara berkesan. Pendidikan seksualiti yang berkesan secara positifnya akan dapat memberikan maklumat seksualiti yang tepat dan sahih kepada murid-murid ini. Maklumat-maklumat tentang perkembangan seksualiti yang dialami murid akan menyediakan diri mereka dalam menghadapi perubahan-perubahan yang berlaku.

Penekanan kepada aspek umum dan sulit akan memberi maklumat kepada murid tentang bahagian-bahagian badan yang boleh dilihat/disentuh atau bahagian sulit iaitu tidak boleh dilihat/disentuh. Penjelasan mengenai batasan sentuhan akan mengelakkan murid dari risiko kes-kes penganiayaan seksual. Latihan tentang langkah-langkah keselamatan bila terancam oleh gangguan seksual akan membantu murid mendapatkan bantuan yang sewajarnya.

Berdasarkan perbincangan tentang manfaat modul latihan pendidikan seksualiti maka hasil kajian ini juga secara tidak langsung dapat dijadikan garis panduan pendidikan seksualiti untuk latihan guru-guru dalam perkhidmatan di IPG. Para pensyarah IPG dapat memanfaatkan modul latihan ini yang boleh dilaksanakan secara kursus jangka panjang atau kursus jangka pendek untuk melatih guru. Latihan kepada guru-guru pelatih akan menyediakan diri mereka menghadapi masalah tingkah laku seksual murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran semasa menjalani sesi praktikum atau semasa mula bertugas.

Pihak yang berkaitan dengan latihan guru seperti Bahagian Pendidikan Guru dan Bahagian Pendidikan Khas boleh menggunakan modul ini bagi melatih guru-guru dalam perkhidmatan. Selain dari itu modul ini juga dapat dimanfaatkan oleh para pentadbir program pendidikan khas integrasi (PPKI) masalah pembelajaran untuk memberikan maklumat tentang seksualiti kepada ibu bapa dan penjaga murid dan individu yang terlibat dengan murid-murid pendidikan khas.

Kajian berkaitan pendidikan seksualiti untuk golongan berkeperluan khas khususnya kategori masalah pembelajaran di Malaysia juga kurang. Hal yang sama didapati oleh Ang (2014) yang telah membuat tinjauan ke atas beberapa pangkalan data kajian di Malaysia. Jadi kajian pembangunan modul ini secara tidak langsung dapat memberi sumbangan kajian dalam bidang ini.

Limitasi Kajian

Dapatan analisis keperluan pengguna dijalankan secara tinjauan dengan menggunakan borang soal selidik yang diisi oleh guru sendiri. Jadi kajian terhadap kepada kerjasama dan kejujuran responden-responden dalam menjawab soal selidik. Kajian ini juga hanya berfokus kepada PPKI masalah pembelajaran sahaja. Maka dapatan kajian tidak boleh dibuat generalisasi kepada lain-lain program pendidikan khas seperti pendidikan khas masalah penglihatan dan pendengaran.

Pemilihan lokasi kajian Fasa pelaksanaan dan penilaian ialah sekolah di Selangor kerana statistik yang dikeluarkan oleh Jabatan Kebajikan Masyarakat menunjukkan jumlah OKU kategori bermasalah pembelajaran yang berdaftar ialah seramai 17 471 iaitu jumlah yang paling ramai. Hanya guru-guru PPKI di daerah Klang yang terlibat dalam pelaksanaan modul. Rasional pemilihan guru-guru PPKI di daerah Klang kerana bilangan guru PPKI yang ramai di daerah ini. Pemilihan guru dibuat oleh PPD berdasarkan kriteria pengalaman mengajar PPKI lebih lima tahun. Tiada ketetapan dari aspek jantina atau kaum. Dapatan kajian tidak bersandar kepada perbezaan jantina dan kaum. Pengkaji juga tidak mendapat kebenaran untuk melaksanakan bengkel ini daripada Bahagian Pengurusan Sekolah Harian untuk lain-lain daerah. Kebenaran hanya diperoleh daripada Pejabat Pendidikan Daerah Klang. Maka dapatan kajian ini tidak boleh dibuat generalisasi kepada lain-lain daerah.

Analisis kandungan dokumen dilaksanakan menggunakan kurikulum KSSR Bidang Pengurusan Kehidupan iaitu memfokuskan kepada mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku sahaja. Maka dapatan kajian ini dapat diterapkan dalam dua mata pelajaran ini sahaja. Penerapan pendidikan

seksualiti yang disediakan dalam modul ini hanya untuk dua mata pelajaran tersebut sahaja.

Pembangunan modul dalam kajian ini meliputi analisis keperluan, proses reka bentuk, pembangunan, pelaksanaan dan penilaian. Proses penilaian modul terbatas kepada kebolehgunaan modul dari aspek kesan terhadap pengetahuan dan kemahiran guru, tahap kecekapan modul dan tahap kepuasan guru. Fokus kajian ini hanyalah menguji kebolehgunaan modul dan bukan keberkesanan modul.

Isi kandungan pendidikan seksualiti dalam mata pelajaran tersebut dari adalah mencakupi pelajaran tahun satu hingga tahun enam. Pelaksanaan keseluruhan modul akan mengambil masa selama bertahun-tahun. Jadi kajian penggunaan modul oleh guru dalam bilik darjah tidak dapat dilaksanakan sepenuhnya. Dengan itu pelaksanaan modul oleh guru dan penilaian keberkesanan keseluruhan modul terhadap murid adalah di luar skop kajian ini.

Definisi Operasional

Penerangan bagi istilah-istilah dalam kajian ini adalah seperti berikut:

Pembangunan Modul Latihan

Modul ialah pakej pengajaran meningkatkan penguasaan pengetahuan dan kemahiran (Dick & Carey, 1990). Modul latihan menyediakan latihan perkembangan untuk meningkatkan kecekapan atau kemahiran seseorang kakitangan dalam sesebuah organisasi (Sidek & Jamaluddin, 2005). Kajian ini bertujuan membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru PPKI sekolah rendah. Pembangunan modul dilaksanakan melalui tiga fasa iaitu Fasa I yang merupakan analisis keperluan, Fasa II ialah Reka Bentuk dan Pembangunan. Seterusnya Fasa III ialah Pelaksanaan dan

Penilaian modul. Pengkaji mendapatkan maklumat tentang tahap pengetahuan dan kemahiran guru PPKI tentang pendidikan seksualiti dalam Fasa Analisis Keperluan. Seterusnya dalam Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan modul, penggunaan kaedah *Fuzzy Delphi* dilaksanakan bagi mendapatkan konsensus pakar tentang elemen-elemen yang perlu dimasukkan dalam modul.

Pengkaji mengadaptasi model SIM (*Sequence- Iterative Model*) oleh Millano dan Ullius (1998) untuk menetapkan elemen-elemen yang perlu ada dalam satu modul. Terdapat lima elemen yang dicadangkan iaitu objektif/matlamat, isi kandungan, teknik/kaedah, sumber dan penilaian. Input bagi modul ini diperoleh daripada kajian analisis keperluan yang diperoleh melalui kaedah tinjauan ke atas guru-guru PPKI bagi mendapatkan maklumat tentang tahap kompetensi pendidikan seksualiti iaitu pengetahuan dan kemahiran. Selain itu maklumat tentang pendidikan seksualiti di sekolah juga diperoleh melalui soal selidik.

Input tentang reka bentuk dan pembangunan modul diperoleh dengan kaedah Fuzzy Delphi. Keperluan bagi kurikulum/ modul pendidikan seksualiti dilaksanakan menggunakan kaedah analisis dokumen bagi mendapatkan input tentang elemen pendidikan seksualiti yang tersebar dalam KSSR. Pelaksanaan dan penilaian kebolegunaan modul dilaksanakan dalam fasa III di mana tahap kebolegunaan modul dari aspek keberkesanan, kecekapan dan kepuasan pengguna diukur.

Pendidikan Seksualiti

Pendidikan seksualiti ialah program pengajaran tentang seks, identiti seks, perhubungan dan keintiman yang mencakupi dimensi anatomi dan fisiologi, dimensi sosial, dimensi psikologi dan dimensi afektif (Berger, Bernard, Khzami, Selmaoui & de Carvalho, 2008). Pendidikan seksualiti mencakupi aspek perkembangan seksual,

kesihatan reproduktif, perhubungan interpersonal, kasih sayang, keintiman, imej badan dan peranan gender (SIECUS, 2009).

Pendidikan seksualiti dalam kajian ini ialah perkara-perkara berkaitan kejantinaan lelaki dan perempuan atau aspek-aspek seksualiti yang tersebar dalam kurikulum KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Pengkaji menganalisis beberapa dokumen seperti sukatan pelajaran pendidikan khas masalah pembelajaran termasuk KSSR dan beberapa contoh modul dan garis panduan pendidikan seksualiti dari dalam dan luar negara.

Analisa dijalankan ke atas dokumen-dokumen seperti sukatan pelajaran Kurikulum Standard Sekolah Rendah Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran oleh Kementerian Pelajaran Malaysia (2011), Modul Pendidikan Kesihatan Keluarga/Seksualiti oleh Bahagian Perkembangan Kurikulum, KPM (2004), Modul e-RHAM oleh Persekutuan Perancang Keluarga Malaysia (2003), Modul *Love Life Stay Health* oleh Kementerian Kesihatan Malaysia (2006) dan Garis panduan Seksualiti Kebangsaan oleh Kementerian Pembangunan Wanita dan Masyarakat (2006). Modul-modul luar negara yang dirujuki ialah *Life Planning Education* oleh Advocate for Youth (1995), *Every Body Needs To Know* oleh Family Planning Queensland (2001), *Living Your Life* oleh Craft (1991), dan *Sexual Health and Relationship Education* (SIECUS, 2009).

Guru Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) Masalah Pembelajaran

Secara umumnya di Malaysia guru pendidikan khas ialah guru yang terlatih atau pun tidak terlatih yang mengajar kanak-kanak berkeperluan khas yang terdiri daripada pelbagai kategori ketidakupayaan (Ab Halim, 2009). Manakala guru PPKI pula ialah guru yang pernah mendapat latihan perguruan secara formal dalam bidang

pendidikan khas dan mengajar di kelas pendidikan khas integrasi masalah pembelajaran (Noor Zamrina & Safani, 2010).

Kajian ini dilaksanakan kepada guru-guru PPKI dalam program integrasi di sekolah rendah. Mereka mengajar murid-murid yang terdiri daripada pelbagai kategori ketidakupayaan seperti Sindrom Down, Autisme, hiperaktif (ADHD), terencat akal dan lain-lain. Murid-murid ini berumur antara tujuh hingga 14 tahun. Dalam program integrasi murid-murid PPKI ditempatkan belajar di sekolah yang sama dengan pelajar biasa. Program Pendidikan Khas Integrasi diberi maksud sebagai “suatu program pendidikan bagi murid berkeperluan pendidikan khas yang hanya dihadiri oleh murid berkeperluan pendidikan khas di kelas khas di sekolah kerajaan atau sekolah bantuan kerajaan”(Jabatan Peguam Negara, 2013), ms 4.

Sekolah Rendah

Sistem pendidikan kebangsaan di Malaysia terdiri daripada peringkat *primary* dan *secondary* di sekolah yang meliputi pendidikan prasekolah, pendidikan rendah, pendidikan menengah dan pendidikan lepasan menengah (Jamil & Norlia, 2008). Peringkat sekolah rendah bermula pada umur murid tujuh tahun sehingga 12 tahun. Tempoh persekolahan di sekolah rendah bagi murid-murid berkeperluan khas dalam program integrasi PPKI berbeza dari murid biasa. Had umur permulaan ialah tujuh tahun tetapi mereka dibenarkan melanjutkan tempoh pengajian selama dua tahun lagi (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2005). Dengan kata lain murid-murid sekolah rendah dalam program integrasi PPKI berumur antara tujuh hingga 14 tahun.

Sekolah-sekolah rendah yang terlibat dalam kajian ini ialah sekolah kerajaan yang melaksanakan program integrasi PPKI. Program PPKI merupakan program integrasi kelas-kelas khas masalah pembelajaran yang diwujudkan dalam

sekolah-sekolah arus perdana yang mana murid-murid PPKI ditempatkan dalam kelas khas.

Analisis Keperluan

Analisis keperluan ialah pentaksiran keperluan yang membekalkan maklumat bagi membina matlamat program (Gustafson & Branch, 2002). Analisis keperluan dalam kajian ini dilakukan bagi mendapatkan data latar belakang pendidikan seksualiti dalam PPKI sekolah rendah yang memberikan maklumat tentang masalah dan keperluan pendidikan seksualiti. Seterusnya data tentang pengetahuan dan kemahiran pendidikan seksualiti guru PPKI sekolah rendah diperoleh melalui soal selidik laporan sendiri.

Reka Bentuk dan Pembangunan

Pengkaji mendapatkan maklumat-maklumat mengenai perkara-perkara yang perlu dimasukkan dalam modul ini dengan menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* dan analisis kandungan dokumen kurikulum standard sekolah rendah (KSSR) Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Kaedah *Fuzzy Delphi* digunakan untuk mendapatkan konsensus pakar-pakar tentang item-item yang perlu dimasukkan dalam modul.

Input yang diperoleh digunakan untuk membangunkan modul yang mengandungi objektif, isi kandungan, strategi penyampaian, penilaian dan bahan sumber. Modul dinilai kesahan kandungan oleh panel pakar daripada pelbagai bidang sebelum digunakan

Pelaksanaan dan Penilaian

Pelaksanaan modul latihan pendidikan seksualiti dijalankan dalam *setting* sebenar melibatkan guru-guru PPKI sekolah rendah. Tujuan fasa ini dilaksanakan ialah untuk menguji kebolegunaan modul dari retrospektif guru PPKI. Kebolegunaan

dihuraikan sebagai keberkesanan, kecekapan, dan kepuasan pengguna (Jeng & Tzeng, 2012). Kebolehgunaan adalah ukuran sejauh mana sesuatu produk dapat mencapai matlamat dari aspek keberkesanan, kecekapan dan kepuasan terhadap produk (Ayden & Bruvides, 2014).

Tahap kebolehgunaan modul diukur dari aspek keberkesanan modul, tahap kecekapan modul dan tahap kepuasan pengguna terhadap modul. Penilaian keberkesanan dalam aspek kebolehgunaan ialah sejauh mana produk mencapai matlamat. Keberkesanan dalam kajian ini diukur melalui ujian pra dan ujian pasca bagi pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti. Tahap kecekapan modul diukur dengan soal selidik berkaitan kuantiti output kerja yang berhubung dengan masa, usaha dan sumber yang terlibat. Tahap kepuasan ialah pengukuran terhadap sikap dan persepsi pengguna mengenai kebolehgunaan item. Kepuasan pengguna terhadap modul meliputi lima komponen modul iaitu objektif, isi kandungan, strategi/kaedah penyampaian, penilaian dan sumber.

Rumusan

Bab ini membincangkan tentang permasalahan berkaitan pelaksanaan pendidikan seksualiti di dalam negara dan luar negara. Pengkaji turut membincangkan permasalahan seksualiti yang dihadapi oleh murid berkeperluan khas masalah pembelajaran dan cabaran-cabaran dalam menyampaikan maklumat berkaitan pendidikan seksualiti. Dalam bab ini turut dibincangkan objektif, soalan-soalan kajian dan kepentingan kajian.

Kajian ini dilaksanakan bertujuan untuk membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti. Tumpuan adalah menyediakan latihan kepada guru-guru untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran penyampaian pendidikan seksualiti

kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Ini adalah kerana pelbagai kontroversi yang timbul tentang penyampaian pendidikan seksualiti.

Pelbagai isu timbul dalam pelaksanaan pendidikan seksualiti seperti siapakah yang sepatutnya menyampaikan pendidikan seksualiti, apakah kandungan pendidikan seksualiti yang perlu diajar dan lain-lain lagi (Gonzalez-Acquairo, 2009). Murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran seperti mana kanak-kanak lain turut mengalami perkembangan fizikal yang selari dengan perkembangan umur mereka (Sweeney, 2006; Tepper, 2001). Tetapi perkembangan kognitif mereka pula tidak selari dengan perkembangan fizikal. Dengan keadaan ini, proses penyampaian maklumat tentang pendidikan seksualiti akan menjadi lebih sukar dan mencabar.

Namun begitu di sebalik segala kesukaran, maklumat ini perlu disampaikan kepada mereka bagi mengelakkan masalah tingkah laku seksual dan penganiayaan seksual. Murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran seperti mana kanak-kanak lain turut mengalami perkembangan fizikal yang selari dengan perkembangan umur mereka (Sweeney, 2006; Tepper, 2001). Keterbatasan kognitif mereka menyebabkan proses penyampaian maklumat tentang pendidikan seksualiti menjadi lebih sukar dan mencabar. Namun begitu di sebalik segala kesukaran, maklumat ini perlu disampaikan kepada mereka bagi mengelakkan masalah tingkah laku seksual dan penganiayaan seksual.

BAB 2

KAJIAN LITERATUR

Pengenalan

Seksualiti adalah penting dalam pembangunan diri seseorang individu tetapi sehingga kini isu ini masih menjadi sesuatu yang *taboo*. Apatah lagi apabila hal ini membabitkan individu yang kurang upaya intelek (Tepper, 2001). Topik berkaitan keseksualan individu dengan ketidakupayaan intelek menjadi suatu perkara yang rumit dan sukar kerana dibaui oleh kekeliruan, mitos-mitos dan prasangka (Tsutsumi, 2009; Kijak, 2011). Antara mitos yang timbul ialah sama ada murid berkeperluan khas tidak mempunyai nafsu seks atau mempunyai nafsu seks yang tinggi (Karrellou, 2013).

Selain itu aspek budaya, etika, agama, dan isu moral turut mempengaruhi persepsi tentang keseksualan. Individu-individu dengan ketidakupayaan intelek bukan sahaja dilihat sebagai pelaku seks yang menyimpang tetapi mereka juga dianggap sebagai satu kumpulan yang tidak relevan, cenderung untuk melakukan jenayah, aseks dan pada asasnya dianggap sebagai beban kepada masyarakat (Richards, Mioldrag & Watson, 2006). Perkara-perkara sebegini yang menjadikan pengajaran pendidikan seksualiti kepada murid-murid bermasalah pembelajaran lebih sukar dan mencabar.

Proses mengajar kanak-kanak bermasalah pembelajaran menunjukkan wujud satu garis pemisah yang sangat halus dalam membezakan aspek kelakuan-kelakuan seksual yang sihat dan aspek keselamatan diri (*Disability Online*, 2003). Mereka pada umumnya diajar untuk menjadi patuh kepada pihak berautoriti yang mana perkara ini akan meletakkan mereka dalam keadaan berisiko tinggi untuk didera secara seksual. Hal ini disokong oleh pengkaji-pengkaji yang menyatakan bahawa

kanak-kanak bermasalah pembelajaran berisiko tinggi untuk didera secara seksual berbanding kanak-kanak normal (Skarbek, Hahn & Parrish, 2009). Kanak-kanak ini tidak dapat membezakan arahan orang dewasa yang perlu dipatuhi atau pun tidak kerana tahap pemikiran mereka yang masih terbatas. Kepatuhan kepada orang dewasa akan menyebabkan mereka menuruti segala arahan tanpa mengetahui sama ada perkara itu betul atau salah. Perkara inilah yang akan menyebabkan kanak-kanak ini berisiko dimanipulasikan secara seksual.

Kanak-kanak juga tidak dapat membezakan perbuatan mana yang betul atau yang salah disebabkan keterbatasan mental atau kognitif. Menurut pengkaji perkara sebegini boleh dikaitkan dengan perkembangan kanak-kanak di mana menurut Freud (1963) kanak-kanak lebih di dominasi oleh naluri *Id* iaitu naluri untuk memenuhi kepuasan dan mendatangkan rasa seronok. Dalam aspek kognitif pula kanak-kanak ini belum mencapai tahap pemikiran yang membolehkan mereka membuat keputusan tentang perkara yang betul atau salah. Jadi guru sebagai pendidik perlu mengambil kira pelbagai aspek perkembangan murid dalam usaha menyampaikan pendidikan seksualiti yang berkesan. Seterusnya pengkaji membincangkan beberapa teori yang berkaitan dan model-model pengajaran bagi membentuk kerangka teori kajian ini.

Kerangka Teori

Kerangka teori untuk kajian ini diterbitkan daripada gabungan teori pembelajaran andragogi untuk proses pengajaran dan pembelajaran iaitu proses latihan kepada guru. Teori psikoanalitik dan model dimensi pendidikan seksualiti oleh Bruess dan Greenberg (2009) dibincangkan bagi mengenal pasti bagi elemen seksualiti dalam modul.

Teori Pembelajaran Andragogi

Perdebatan mengenai perbezaan antara pembelajaran kanak-kanak dan dewasa telah wujud selama beberapa dekad (Chan, 2010). Pedagogi dikatakan suatu tradisi lama yang menyediakan bimbingan pendidikan yang sedikit berbeza antara pendidikan kanak-kanak dan dewasa. Kedua-dua kumpulan pelajar diandaikan untuk belajar di bawah satu falsafah yang sama.

Sebaliknya andragogi yang dikemukakan oleh Knowles merupakan pendekatan yang terkenal untuk menangani keperluan pelajar dewasa yang berbeza. Konsep andragogi Knowles ialah seni dan sains untuk membantu orang dewasa belajar. Konsep ini dibina berdasarkan dua perkara utama iaitu pertama ialah konsep pelajar yang belajar melalui pembelajaran sendiri dan autonomi. Kedua ialah konsep tentang peranan guru sebagai fasilitator pembelajaran dan bukan penyampai isi kandungan semata-mata. Konsep andragogi Knowles telah digunakan secara meluas oleh pendidik dari pelbagai disiplin di seluruh dunia.

Pembelajaran orang dewasa dan kanak-kanak adalah berbeza. Hal ini disebabkan beberapa faktor seperti umur, kematangan dan pengalaman (Clapper, 2010). Pembelajaran dewasa diperbincangkan oleh beberapa pengkaji termasuklah Knowles (1984) yang telah mengemukakan empat andaian. Andaian-andaian tersebut ialah (1) Orang dewasa perlu mengetahui sebab mereka mempelajari sesuatu (2) Pengalaman adalah sumber bagi pembelajaran (3) Orang dewasa bersedia untuk belajar jika topiknya berkaitan hal yang akan membantu mereka untuk menghadapi tugas, dan (4) Pembelajaran orang dewasa paling berkesan jika topik pelajarannya mempunyai nilai yang dapat meningkatkan kompetensi.

Matlamat pendidikan orang dewasa adalah untuk mencapai aktualisasi diri (*self-actualization*); Oleh itu, proses pembelajaran harus melibatkan seluruh emosi,

psikologi dan intelektual. Misi pendidikan orang dewasa adalah untuk membantu mereka mengembangkan potensi ke tahap tinggi. Andragogi adalah metodologi pengajaran yang digunakan untuk mencapai tujuan ini. Dalam pandangan Knowles, guru adalah seorang fasilitator yang membantu orang dewasa menjalani pembelajaran sendiri. Pembelajaran dewasa perlu sesuai dengan keperluannya untuk mempelajari sesuatu perkara.

Pengetahuan dan kemahiran sedia ada perlu diambil kira dalam proses pembelajaran (Siti Hajar, Shukri & Mohd Razha, 2012). Pembelajaran orang dewasa perlu memberi tumpuan yang lebih kepada proses berbanding kandungan yang diajar. Knowles (1984) menekankan bahawa pembelajaran orang dewasa adalah terarah sendiri di mana mereka bertanggungjawab terhadap sesuatu keputusan. Maka program pembelajaran dewasa perlu mengambil kira perkara asas ini.

Implikasinya pengajar adalah berperanan sebagai fasilitator atau sumber dalam proses pengajaran. Strategi seperti kajian kes, main peranan, simulasi, dan penilaian sendiri adalah sesuai diaplikasikan (Knowles, 1984). Pengajar mengamalkan peranan sebagai fasilitator. Beliau mencadangkan bahawa pelajar diberi peluang mengambil bahagian dalam merancang pembelajaran mereka sendiri. Bagi menjadikan proses pembelajaran berkesan sebaiknya melibatkan pelajar dalam perancangan kurikulum.

Model andragogi adalah proses yang berkaitan dengan menyediakan prosedur dan sumber untuk membantu pelajar mendapatkan maklumat dan kemahiran. Pendidik atau guru (fasilitator) menyediakan satu set prosedur untuk melibatkan pelajar dalam proses yang termasuk (a) mewujudkan iklim yang kondusif untuk belajar, (b) mewujudkan satu mekanisme untuk proses perancangan bersama, (c) membuat analisis/diagnosis keperluan, (d) merumuskan objektif program (kandungan) yang akan memenuhi keperluan ini, (e) merancang corak pengalaman

pembelajaran (f) mengendalikan pengalaman pembelajaran dengan teknik dan bahan yang sesuai, dan (g) menilai hasil pembelajaran dan mendiagnosis semula keperluan pembelajaran.

Modul latihan yang dibangunkan seharusnya melibatkan guru dalam proses mengenal pasti keperluan mereka. Hal ini dapat meningkatkan motivasi dalaman untuk mengikuti pembelajaran. Apatah lagi pembelajaran berkaitan seksualiti untuk murid berkeperluan khas. Ini kerana guru-guru menerima maklumat berkaitan pendidikan seksualiti untuk kanak-kanak berkeperluan khas yang agak terhad iaitu hanya berdasarkan pengetahuan sedia ada semasa mengikuti latihan keguruan (Gonzalez-Acquaro, 2009). Orang dewasa lebih cenderung kepada pembelajaran sendiri iaitu proses di mana mereka terlibat dalam menentukan objektif, isi kandungan, kaedah, penilaian dan sumber pengajaran (Brookefield, 1995).

Maklumat berkaitan pengetahuan dan kemahiran guru perlu dinilai bagi mengenal pasti keperluan, proses reka bentuk dan pembangunan modul itu sendiri. Pengetahuan tentang bagaimana pelajar belajar dan penyesuaian diri mereka dengan kaedah pembelajaran adalah sangat penting. Oleh yang demikian, pembelajaran pelajar dewasa perlu melihat kepada keperluan untuk mempelajari sesuatu perkara, bersesuaian dengan sikap, pengetahuan dan kemahiran sedia ada yang dimiliki oleh mereka (Siti Hajar, Shukri & Mohd Razha, 2012).

Perkara-perkara yang perlu diambil kira dalam menyediakan latihan kepada guru-guru dalam perkhidmatan ialah penggunaan kaedah atau strategi penyampaian yang pelbagai dan fleksibel (Sunhaji, 2013). Selain itu komunikasi perlu dua hala di mana peserta guru diberi peluang memberi pendapat atau maklum balas dalam proses pembelajaran. Penglibatan aktif peserta guru perlu digalakkan melalui kaedah penyampaian yang bersesuaian.

Proses belajar berdasarkan pengalaman adalah lebih sesuai untuk pembelajaran dewasa kerana mereka bukan sahaja kaya dengan pengalaman kehidupan harian malah pengalaman dalam menjalankan tugas mendidik (Brookfield, 1995). Pengalaman guru berkaitan seksualiti murid berkeperluan khas juga perlu dijadikan sumber pengajaran selain daripada bahan sumber yang disediakan. Perkara ini bukan sahaja menambahkan sumber pengajaran malah turut dapat meningkatkan motivasi guru kerana isi kandungan latihan melibatkan pengetahuan dan kemahiran sedia ada mereka.

Sehubungan dengan itu pengetahuan dan kemahiran guru perlu dipertingkatkan melalui latihan. Shulman (1987) menghuraikan pengetahuan isi kandungan dan pengetahuan pedagogi membentuk pengetahuan pedagogi isi kandungan. Pengetahuan pedagogi isi kandungan ialah bagaimana seorang guru mengubah pengetahuan isi kandungan yang dimilikinya agar sesuai untuk pengajaran serta sesuai dengan kebolehan dan latar belakang pelajar.

Kefahaman dan keupayaan guru mengajar secara berkesan bergantung kepada pengetahuan guru berkenaan dengan pedagogi yang berkaitan dengan subjek tertentu untuk pelajar yang khusus seperti murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Maka modul latihan yang dibina perlu mengambil kira hal ini iaitu perlu ada pengisian tentang isi kandungan dan latihan penyampaian pengajaran pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.

Shulman (1987) menyenaraikan tujuh jenis pengetahuan yang perlu dibangunkan oleh para guru untuk menjadi guru yang berjaya. Perkara-perkara tersebut ialah (1) pengetahuan kandungan, (2) pengetahuan pedagogi umum dengan mencakupi prinsip-prinsip dan strategi yang meluas tentang pengurusan kelas dan organisasi kelas, (3) pengetahuan kurikulum, bahan-bahan dan program-program, (4)

pengetahuan kandungan pedagogi, kandungan dan pedagogi khusus yang membentuk pemahaman profesional, (6) pengetahuan tentang konteks pendidikan yang dimulai dari kerja kumpulan atau kelas, tadbir urus dan pengurusan sekolah seterusnya masyarakat, (7) pengetahuan mengenai matlamat pendidikan, tujuan, nilai-nilai dan falsafah.

Berdasarkan konsep-konsep pembelajaran dewasa yang dibincangkan maka proses merancang modul latihan pendidikan seksualiti perlu melibatkan guru-guru pendidikan khas. Perkara ini diperoleh melalui Fasa Analisis Keperluan, seterusnya Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan modul yang melibatkan guru-guru PPKI untuk memberi input. Pelaksanaan dan penilaian modul memberi ruang kepada guru turut serta dalam latihan yang mana memberikan ruang maklum balas bagi penambahbaikan modul.

Teori Psikoanalitik

Teori Psikoanalitik dipelopori Freud yang mengkaji tentang personaliti dan perkembangan emosi. Freud bukan saja menekankan kepentingan aspek biologi dalam perkembangan manusia tetapi juga menitikberatkan interaksi antara biologi dengan persekitaran. Freud memfokuskan komponen biologi ke atas personaliti iaitu naluri di mana naluri menurutnya adalah perwakilan mental kepada keperluan atau keadaan badan seperti rasa lapar atau dorongan seks. Pada pendapatnya semua tindakan dimotivasikan oleh keinginan untuk memenuhi atau memaksimumkan naluri atau keperluan.

Freud dalam teori Psikoanalitik menyatakan lima tahap perkembangan iaitu iaitu Oral, Anal, Falik, Latensi dan Genital. Setiap tahap berhubung kait dengan zon-zon tertentu pada badan yang merupakan sumber tenaga bagi naluri semasa tempoh masa tertentu dalam hidup. Tahap Oral adalah bermula sejak kelahiran sehingga bayi

berumur setahun. Pusat kenikmatan dan kepuasan pada peringkat ini ialah mulut. Berikutnya tahap Anal yang bermula dari umur setahun sehingga tiga tahun. Kanak-kanak pada peringkat ini mendapat kenikmatan dan kepuasan pada bahagian anus. Kanak-kanak belajar mendapat pengalaman berkaitan pembuangan air kencing dan najis. Keupayaan mengawal pembuangan air kencing dan najis ditunjukkan dalam latihan ke tandas.

Bila kanak-kanak memasuki umur tiga hingga enam tahun, pusat kenikmatan dan kepuasan berpindah kepada zon genital. Tahap ini dikenali sebagai tahap Falik. Kanak-kanak mula menunjukkan perasaan ingin tahu dan mula melihat perbezaan antara jantina. Mereka dapat membandingkan anatomi lelaki dan perempuan yang berbeza. Kanak-kanak dari umur enam hingga 12 tahun memasuki tahap Latensi. Pada tahap ini naluri seksual agak menyusut dan ketika ini kanak-kanak mula mempelajari nilai dan tingkah laku yang diterima oleh masyarakat.

Tahap seterusnya ialah tahap Genital bila kanak-kanak berumur 12 tahun ke atas. Organ-organ seksual berkembang dan naluri seksual mula aktif kembali. Dalam peringkat remaja iaitu dari 12 hingga 18 tahun zon yang terlibat ialah genital atau alat kelamin di mana bermulanya kematangan seksual dan kematangan cinta. Oleh itu semasa zaman remaja iaitu proses transisi kepada dewasa, pelbagai perubahan berlaku yang melibatkan perubahan ciri seks sekunder (Berk, 2008).

Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran sebagaimana kanak-kanak normal mengalami pertumbuhan dan perkembangan psikoseksual seperti yang dibincangkan oleh Freud. Maka guru perlu menerapkan pendidikan seksualiti dalam pengajaran mengikut tahap perkembangan seksual kanak-kanak. Pengisian modul latihan pendidikan seksualiti juga perlu mengambil kira perkara ini selain daripada isi kandungan seksualiti yang perlu disampaikan. Perdebatan mengenai isi

kandungan seksualiti telah diperbincangkan oleh beberapa pengkaji. (Barr et al., 2014). Tiada satu pun modul atau model yang sempurna. Maka dalam hal pemilihan isi kandungan, pengkaji telah merujuk beberapa model yang berkaitan. Model Dimensi Pendidikan Seksualiti didapati selaras dengan beberapa definisi dan konsep pendidikan seksualiti.

Model Dimensi Pendidikan Seksualiti

Apabila membicarakan tentang aspek seksualiti didapati terdapat pelbagai aspek lain yang mencakupi maksud seksualiti termasuklah etika, budaya, biologi dan psikologi (Bruess & Greenberg, 2009). Takrifan bagi seksualiti juga mencakupi pelbagai dimensi perkembangan manusia seperti dimensi anatomi dan fisiologi, dimensi sosial, dimensi psikologi dan dimensi afektif (Berger et al., 2008; *Scottish Executive*, 2002).

Jadi dapat disimpulkan bahawa pendidikan seksualiti adalah berkaitan semua aspek seksualiti meliputi topik perhubungan, sikap terhadap seksualiti, hubungan jantina, peranan gender dan tanggungjawab seksual. Maklumat mengenai perkhidmatan kesihatan seksual dan reproduktif turut dicakupi dalam pendidikan seksualiti. Selain itu aspek komunikasi dan kemahiran membuat keputusan juga diajar dalam pendidikan seksualiti (SIECUS, 2009; Muhammad, 2010). Definisi pendidikan seksualiti oleh pengkaji bidang seksualiti menunjukkan pendidikan seksualiti merangkumi aspek biologi, dimensi sosio-budaya, psikologi dan rohani.

Bruess dan Greenberg (2009) menghuraikan seksualiti secara semula jadi adalah sebahagian daripada kehidupan. Konsep seksual manusia adalah perkara yang dipelajari. Seksualiti manusia melibatkan sekurang-kurangnya tiga dimensi utama iaitu Biologi, Psikologi dan Sosiobudaya. Setiap dimensi mempunyai banyak sub dimensi. Hubungan interaktif antara dimensi-dimensi ini menggambarkan

keseluruhan seksualiti individu. Berdasarkan hubungan antara tiga dimensi utama tersebut, Bruess dan Greenberg (2009) telah membangunkan model Dimensi Pendidikan Seksualiti.

Rajah 2.1 adalah model Dimensi Pendidikan Seksualiti (Bruess & Greenberg, 2009) yang terdiri daripada empat dimensi iaitu etika, budaya, biologi dan psikologi. Model ini selari dengan definisi dan konsep pendidikan seksualiti yang dibincangkan. Etika adalah merangkumi aspek kepercayaan agama, Moral, Nilai, Norma. Identiti seksual dan pengalaman seksual diperoleh, dipengaruhi dan diubahsuai oleh persekitaran sosial yang sentiasa berubah.

Menurut ahli teori sosial didapati seseorang memperoleh dan mengumpulkan makna, kemahiran, dan nilai daripada orang-orang di sekeliling mereka. Dimensi seksualiti ini adalah berkait dengan pengaruh budaya yang mempengaruhi fikiran dan tindakan kita, sama ada secara tradisi atau pun kontemporari. Sebagai contoh pengaruh tradisi adalah ketara apabila seseorang mempertimbangkan peranan sebagai lelaki atau perempuan serta adat-adat tertentu. Berdasarkan hal ini didapati aspek seksualiti manusia dipengaruhi oleh persekitaran sosial. Antara sumber pengaruh adalah agama, budaya, status sosioekonomi, etika, media, dan politik.

Budaya dalam sistem ekologi seseorang memberi kesan terhadap perkembangan individu melalui gaya asuhan dan didikan serta peranan dalam masyarakat. Perkara-perkara yang terkandung dalam dimensi budaya ialah keluarga, jiran, rakan, institusi agama, sekolah, perkahwinan, undang-undang, adat dan komuniti. Kepercayaan agama dan kerohanian mempengaruhi perasaan tentang moraliti, tingkah laku seksual, tingkah laku seksual yang tidak beretika, perzinaan, perceraian, kontrasepsi, pengguguran dan melancap (masturbasi). Aspek keagamaan didapati mempengaruhi perlakuan seksual seseorang. Antaranya ialah bilangan

pasangan seksual, kekerapan tingkah laku seksual dan usia memulakan hubungan seksual yang pertama (Bruess & Schroeder, 2014).

Dimensi Biologi mencakupi aspek pertumbuhan dan perkembangan, kesihatan reproduktif, kitaran fisiologi dan perubahan, penampilan fizikal, naluri dan tindak balas seksual. Aspek-aspek dalam Dimensi Biologi melibatkan penampilan fizikal terutamanya perkembangan ciri seks fizikal; tindak balas terhadap rangsangan seksual; keupayaan untuk melahirkan anak; serta pertumbuhan dan perkembangan secara umum.

Walaupun fungsi pembiakan manusia belum bermula sehinggalah seseorang individu mencapai akil baligh, fungsi seksual erotik manusia bermula sebaik sahaja lahir dan berterusan seumur hidup. Maka dalam hal ini adalah penting untuk menyedari bahawa fungsi Biologi yang berkaitan dengan seksualiti merupakan sebahagian daripada pemikiran semula jadi manusia. Aspek-aspek Biologi ini juga berkaitan dengan dimensi-dimensi seksualiti yang lain. Semua dimensi berfungsi untuk membentuk seksualiti yang menyeluruh bagi seseorang manusia (Bruess & Schroeder, 2014).

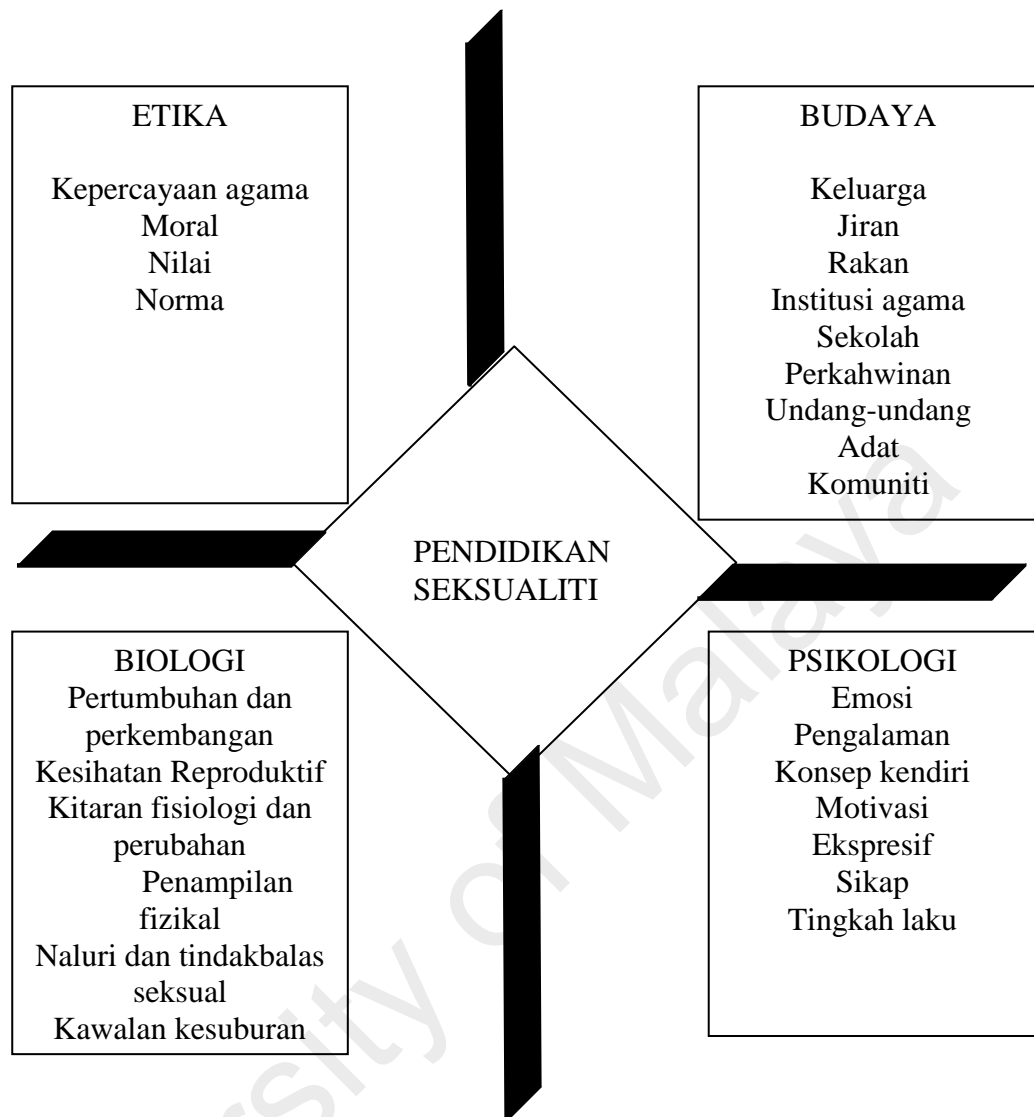
Dimensi Psikologi merangkumkan aspek emosi, pengalaman, konsep sendiri, motivasi, sikap dan tingkah laku. Faktor utama dalam aspek Psikologi yang menjejaskan kesejahteraan seksual adalah imej badan (Bruess & Schroeder, 2014). Imej badan yang positif mendorong kepada perasaan kesejahteraan seseorang individu secara menyeluruh. Imej diri yang negatif boleh menyebabkan berlaku penyalahgunaan dadah atau gangguan psikologi seperti Bulimia, dismorphia otot dan lain-lain lagi.

Dimensi Psikologi seksualiti adalah contoh yang paling jelas bagaimana kualiti pengetahuan seksual diperoleh oleh individu dalam sesebuah masyarakat. Sikap dan

perasaan terhadap diri kita dan orang lain mula berkembang pada peringkat yang awal dalam hidup. Seseorang manusia mendapat tunjuk ajar sejak dilahirkan daripada individu di sekeliling yang memberitahu bagaimana berfikir dan bertindak.

Masyarakat sekeliling mengajar bahawa terdapat beberapa perkataan berkaitan bahagian badan yang *taboo* dan bahagian-bahagian tertentu badan yang tidak boleh disebut. Selain itu masyarakat juga mengajar bahawa perlu berhati-hati tentang topik percakapan dengan orang lain. Berfikir atau bercakap tentang seksualiti didapati umumnya bukan idea yang baik. Komponen biologi dan psikologi seksualiti dipengaruhi oleh masyarakat dan budaya.

Dimensi sosio-budaya seksualiti adalah pengaruh budaya dan sosial yang mempengaruhi pemikiran dan tindakan manusia. Penerangan Bruess dan Greenberg (2009) menunjukkan pengaruh orang lain terhadap seseorang tentang hal seksualiti. Rajah 2.1 adalah model Dimensi Pendidikan Seksualiti. Model ini terdiri daripada empat dimensi iaitu Dimensi Etika, Dimensi Budaya, Dimensi Biologi dan Dimensi Psikologi.

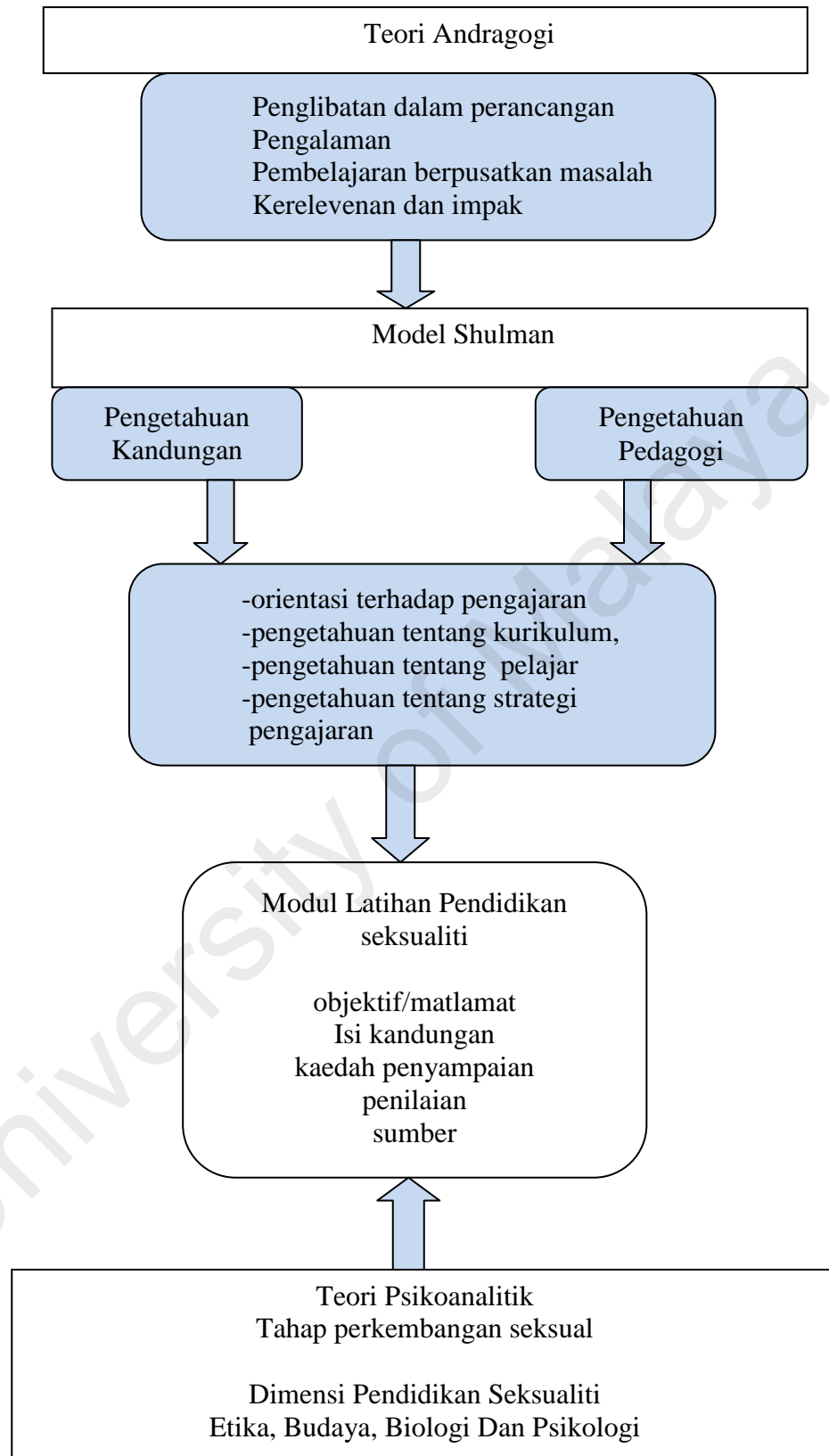
Rajah 2.1. Dimensi Pendidikan Seksualiti (Bruess & Greenberg, 2009)

Pengetahuan dan kemahiran guru perlu diambil kira dalam merancang latihan yang sesuai seperti dibincangkan dalam teori andragogi untuk proses pengajaran dan pembelajaran iaitu proses latihan kepada guru. Guru-guru perlu dilibatkan dalam proses perancangan modul latihan. Aspek pengalaman guru berkaitan pendidikan seksualiti perlu diambil kira. Selain itu orientasi modul perlu menyediakan kaedah penyampaian yang sesuai dengan kaedah berpusatkan masalah. Modul latihan perlu

relevan dengan tugas guru yang mana akan memberikan impak dalam pelaksanaan tugas mengajar yang berkesan.

Guru-guru yang kompeten seharusnya menguasai pengetahuan kandungan subjek dan pengetahuan pedagogi. Guru perlu mahir menguruskan murid, bahan bantu mengajar dan bilik darjah secara berkesan (Nur Mustafa, 2013). Selain itu guru perlu ada kemahiran menilai kefahaman murid agar dapat menyediakan pengajaran yang sesuai dengan tahap murid. Pengajaran yang dirancang perlu selari dengan tahap murid. Oleh itu pendidikan seksualiti perlu disesuaikan dengan perkembangan seksual murid.

Hal ini diuraikan dalam teori psikoanalitik yang membincangkan perkembangan seksual mengikut tahap perkembangan kanak-kanak. Murid-murid berkeperluan khas sekolah rendah di Malaysia berumur tujuh hingga 14 tahun. Jadi tahap perkembangan seksual kanak-kanak ini ialah pada tahap Latensi dan Genital yang bertumpu pada zon genital. Model Dimensi Pendidikan Seksualiti oleh Bruess dan Greenberg (2009) pula memberikan panduan tentang perkara-perkara yang terkandung dalam pendidikan seksualiti iaitu etika, budaya, biologi dan psikologi. Rajah 2.2 adalah rumusan visual bagi kerangka teori kajian.

Rajah 2.2. Kerangka teori kajian

Kerangka Konsep

Kerangka konsep kajian ini dibina dengan mengadaptasi model reka bentuk latihan SIM oleh Millano dan Ullius (1998), Model Sistem Pelbagai Langkah (Mc Ardle, 2007) serta model ADDIE. Isi kandungan modul pendidikan seksualiti adalah berdasarkan teori psikoanalitik dan Dimensi Pendidikan Seksualiti oleh Bruess dan Greenberg (2009). Analisis keperluan dilaksanakan untuk menangani jurang pengetahuan dan kemahiran (Faizah, 2003; Philips & Ford, 1996; Mc Ardle, Piskurich & Hall, 2007). Analisis keperluan dihuraikan sebagai pentaksiran keperluan dalam persekitaran pembelajaran yang membekalkan maklumat bagi membina matlamat program. Tujuan analisis keperluan ialah menentukan latihan yang diperlukan dan aspek-aspek yang perlu diberikan intervensi dalam latihan tersebut. Analisis keperluan dilakukan terhadap aspek pengetahuan dan kemahiran pendidikan seksualiti melalui penilaian sendiri.

Pengkaji mendapatkan maklumat pengetahuan dan kemahiran guru PPKI tentang pendidikan seksualiti dalam kajian ini. Hal ini adalah kerana keberkesanan sesuatu program pendidikan seksualiti bergantung kepada keberkesanan penyampaian oleh guru sebagaimana dirumuskan oleh beberapa pengkaji seperti Cohen, Byers, Sears dan Weaver (2004). Pengetahuan dan kemahiran guru tentang pengajaran pendidikan seksualiti akan mempengaruhi keberkesanan pendidikan seksualiti. Latihan dalam perkhidmatan dapat membantu guru memperoleh kemahiran dan pengetahuan yang melibatkan pendidikan seksualiti.

Berdasarkan huraian oleh pengkaji-pengkaji lepas didapati maklumat tentang pengetahuan dan kemahiran guru PPKI tentang pendidikan seksualiti dapat dijadikan panduan bagi menentukan latihan yang sesuai untuk mereka. Jurang pengetahuan dan kemahiran guru-guru PPKI diperoleh melalui kajian peringkat analisis keperluan.

Maklumat tentang tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru terhadap pendidikan seksualiti dikaji dengan berdasarkan Dimensi Pendidikan Seksualiti. Seterusnya data yang diperoleh digunakan dalam fasa berikutnya iaitu reka bentuk dan pembangunan modul.

Reka bentuk dan pembangunan modul dilaksanakan dengan melibatkan lima elemen iaitu objektif, isi kandungan, kaedah penyampaian/strategi pengajaran, sumber dan penilaian seperti yang terkandung dalam model *Sequence Iterative Model* oleh Millano dan Ullius (1998). Menurut model ini setiap elemen tersebut adalah dalam turutan iaitu dimulai dengan objektif diikuti isi kandungan, kaedah, sumber dan penilaian sebagai satu kitaran.

Walaupun setiap elemen ini mengikut turutan tetapi prosesnya boleh disemak dan diulangi dari satu elemen ke satu elemen jika didapati terdapat kelemahan atau kekurangan yang timbul. Anak panah dua hala menunjukkan semakan boleh dibuat bagi menentukan reka bentuk modul yang sesuai. Selanjutnya setelah maklumat analisis keperluan diperoleh, proses reka bentuk modul dan pembangunan modul dilaksanakan.

Pembangunan modul ini dibina berdasarkan Dimensi Pendidikan Seksualiti. Setiap elemen yang perlu dimasukkan dalam modul adalah mengikut Dimensi Pendidikan Seksualiti iaitu etika, budaya, biologi dan psikologi. Dimensi etika merangkumi aspek agama, nilai, moral dan norma. Dimensi budaya membincangkan pengaruh budaya keluarga, sekolah, jiran, rakan, komuniti, perkahwinan, undang-undang dan adat yang memberikan kesan dalam perkembangan seseorang kanak-kanak (Bruess & Greenberg, 2009).

Teori psikoanalitik dibincangkan dalam dimensi Biologi iaitu pertumbuhan dan perkembangan, kesihatan reproduktif, kitaran fisiologi dan perubahan, penampilan fizikal, naluri dan tindak balas seksual. Perkembangan individu diuraikan sebagai satu siri peringkat psikoseksual. Freud telah menggariskan peringkat ini sebagai Oral, Anal, Falik, Latensi dan Genital. Aspek ini boleh dilihat dalam aspek Dimensi Biologi yang berkaitan dengan perkembangan fizikal dan perkembangan seksual. Manakala Dimensi Psikologi merangkumkan aspek emosi, pengalaman, konsep sendiri, motivasi, sikap dan tingkah laku.

Modul latihan pendidikan seksualiti dibangunkan setelah mendapat input daripada pakar-pakar dan disahkan oleh pakar-pakar. Panel pakar turut melibatkan guru-guru PPKI sebagaimana dibincangkan dalam konsep pendidikan dewasa (Knowles, 1984) iaitu peserta perlu dilibatkan dalam merancang pembelajaran. Penambahbaikan modul dibuat mengikut saranan panel pakar. Modul ini adalah modul latihan yang dibina bertujuan meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti. Maka modul ini perlu diuji kepada guru-guru PPKI bagi mendapatkan maklum balas tentang kebolehgunaan modul. Seterusnya Fasa Pelaksanaan dan Penilaian dilaksanakan. Pelaksanaan modul dilakukan dalam *setting* sebenar kepada guru-guru PPKI. Penilaian modul dilihat kepada beberapa aspek.

Menurut Millano dan Ullius (1998), kekuatan sesuatu reka bentuk program latihan dilihat dalam tiga aspek iaitu keberkesanan (*Effective*), kecekapan (*Efficient*) dan keterlibatan (*Engaging*). Keberkesanan (*Effective*) merujuk kepada pencapaian objektif yang spesifik berkaitan dengan kejayaan peserta latihan. Kecekapan (*Efficient*) ialah pencapaian objektif tanpa berlaku pembaziran masa dan tenaga. Keterlibatan (*Engaging*) pula ialah keupayaan untuk menarik minat dan penglibatan serta perkongsian pengalaman peserta dalam latihan. Selain itu penilaian sesuatu

modul satu program dilihat daripada keberkesanan (*Effective*), kecekapan (*Efficient*) dan kepuasan (*satisfaction*) sepertimana yang ditakrifkan oleh ISO 9241-11 (1998). Scott (2006) dan Sugar (2010) menggunakan aspek-aspek ini dalam menentukan kebolegunaan program.

Kesimpulannya dalam proses membangunkan modul ini terdapat lima aspek yang dilaksanakan secara urutan bagi menghasilkan modul yang lengkap iaitu matlamat/objektif, isi kandungan, teknik, sumber, dan penilaian. Interaksi yang berlaku antara setiap aspek menghasilkan maklum balas yang berupa pengetahuan dan kemahiran guru-guru. Maka dalam kajian ini modul yang telah dibina diuji kebolehgunaannya dengan melihat kepada aspek keberkesanan (*Effective*), kecekapan (*Efficient*) dan kepuasan (*satisfaction*).

Model Reka Bentuk Program Latihan

Program latihan dihuraikan sebagai prosedur yang dianjurkan bertujuan mempelajari suatu perkara bagi meningkatkan pengetahuan dan kemahiran tertentu (McArdle, 2007). Latihan merujuk kepada aktiviti pengajaran dan pembelajaran yang dijalankan untuk tujuan utama untuk membantu ahli-ahli dalam organisasi mengaplikasikan pengetahuan, kemahiran, kebolehan, dan sikap yang diperlukan oleh organisasi tertentu. Pengajaran ditakrifkan sebagai aktiviti kompleks yang melibatkan penguasaan pelbagai kemahiran (Ormrod, 2011).

Pengajaran merupakan satu sistem aktiviti yang secara khusus bertujuan membawa perubahan tingkah laku. Apabila tujuan reka bentuk sesuatu program ialah latihan maka model reka bentuk itu perlu dikaitkan kepada individu dan status pekerjaan mereka (Nadler & Nadler, 2011). Maka dalam hal ini pengkaji membincangkan beberapa model reka bentuk latihan dan model reka bentuk pengajaran

Model Jujukan-lelaran (*Sequential-Iterative Model*)

Milano dan Ullius (1998) menggariskan tiga perkara dalam menentukan kekuatan sesuatu reka bentuk program latihan iaitu efektif (*Effective*), efisien (*Efficient*) dan ketertarikan (*Engaging*). *Effective* merujuk kepada pencapaian objektif yang spesifik berkait dengan kejayaan peserta latihan. *Efficient* ialah pencapaian objektif tanpa berlaku pembaziran masa dan tenaga. *Engaging* pula ialah keupayaan untuk menarik minat dan penglibatan serta perkongsian pengalaman peserta dalam latihan. Model SIM iaitu *Sequential-Iterative Model* dibina dengan konsep utama iaitu sesuatu reka bentuk adalah mengikut turutan tertentu dan berulang.

Model ini telah melalui pelbagai peringkat pengujian dan proses penambahbaikan yang telah dilaksanakan sepanjang lapan tahun sejak diperkenalkan. Terdapat lima aspek yang saling memberi kesan atau berinteraksi antara satu sama lain iaitu objektif, topik utama, teknik penyampaian, aliran latihan dan penilaian. Proses reka bentuk sesuatu program latihan adalah dalam bentuk urutan. Langkah demi langkah dilaksanakan menurut urutan yang melibatkan langkah analisis, perancangan, pembangunan, pelaksanaan dan penilaian seperti dalam Rajah 2.3.

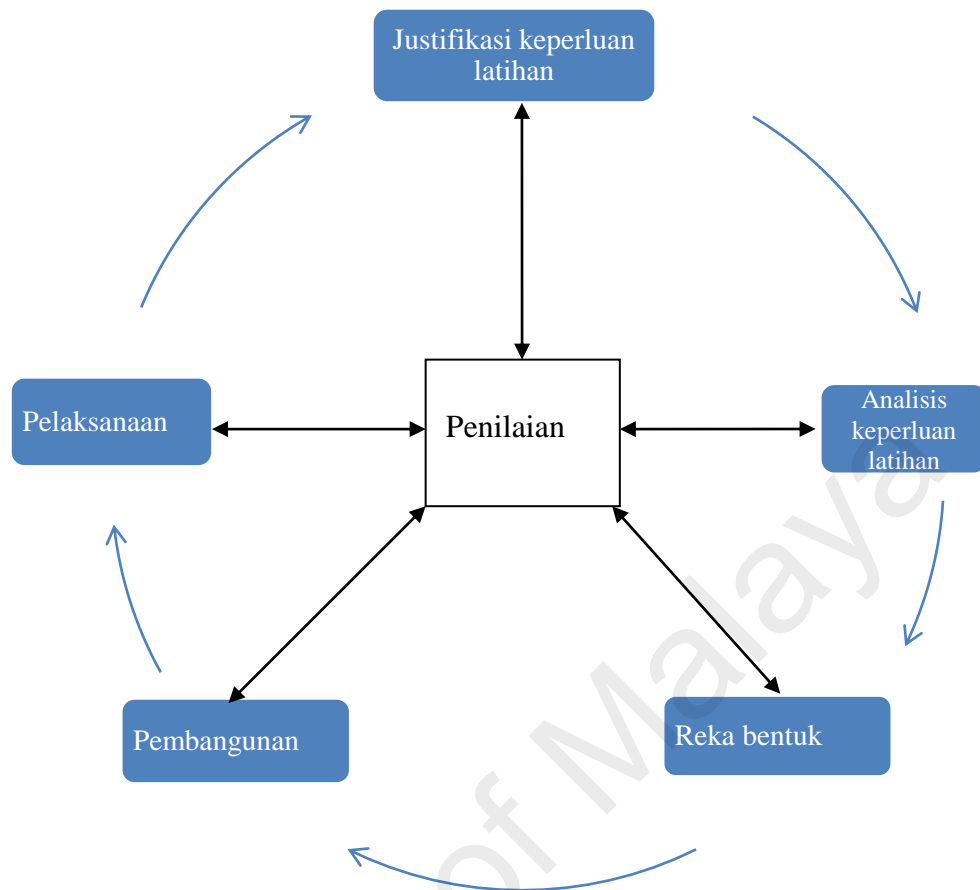
menyediakan maklumat tentang kesesuaian setiap elemen tersebut. Dengan ini pengubahsuaian dapat dilaksanakan bagi memastikan proses pengajaran yang berkesan dalam melatih para peserta.

Model Sistem Latihan Pelbagai Langkah (*Multistep Training System Model*)

Model ini diperkenalkan oleh McArdle (2007) sebagai garis panduan untuk membangun program latihan yang baharu atau semakan semula program yang sedia ada. Model ini mengutarakan enam langkah dalam proses pembinaan sesuatu program atau modul latihan. Enam langkah tersebut ialah justifikasi keperluan, analisis keperluan, reka bentuk, pembangunan, pelaksanaan dan penilaian. Semua langkah-langkah ini membentuk satu sistem dalam proses merancang, melaksana dan menilai sesuatu program latihan.

Langkah pertama dalam model ini ialah justifikasi keperluan latihan yang bertujuan mengenal pasti keperluan latihan. Langkah kedua ialah membuat analisis keperluan latihan berdasarkan data-data yang telah dikumpul. Seterusnya langkah ketiga ialah proses reka bentuk di mana pemilihan isi kandungan yang sesuai dengan peserta program latihan dilaksanakan. Dalam langkah ini pemilihan strategi pengajaran dan pemilihan sumber serta anggaran belanjawan turut dilaksanakan. Modul dibina menggunakan berdasarkan reka bentuk dalam langkah pembangunan.

Persediaan pelaksanaan dilakukan dalam langkah ke lima melibatkan pemilihan peserta dan pengurusan program latihan. Langkah yang ke enam ialah penilaian di mana dalam sistem ini penilaian bukan hanya langkah terakhir dalam proses pembinaan program latihan tetapi elemen ini wujud dalam setiap peringkat seperti yang digambarkan dalam Rajah 2.4 .

Rajah 2.4. Model Sistem latihan pelbagai langkah (*Multistep training system model*)

Sumber : Mc Ardle (2007). ms. 58

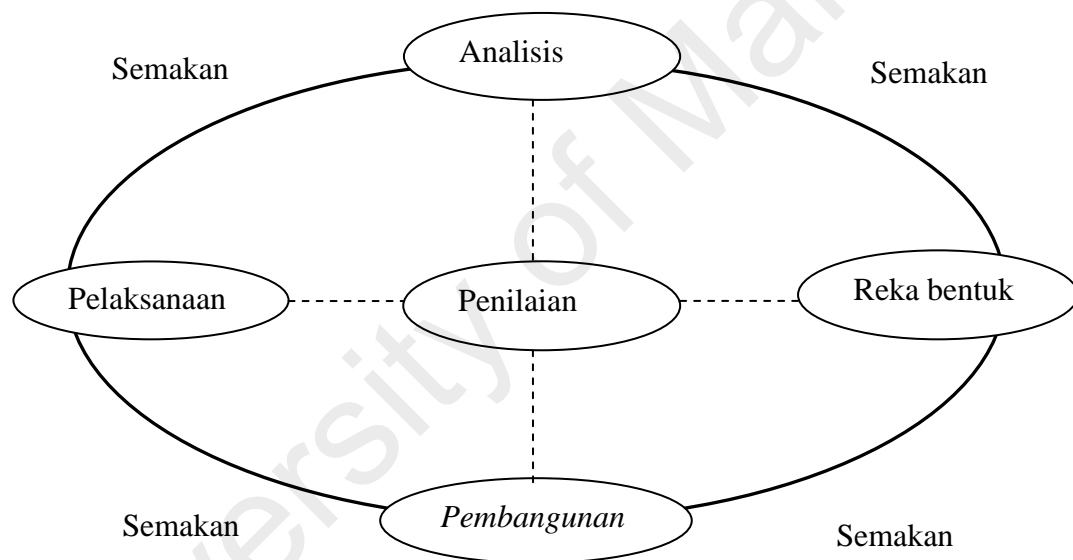
Model Reka Bentuk Pengajaran ADDIE

Model reka bentuk pengajaran meliputi sekurang-kurangnya tiga langkah iaitu perancangan, pelaksanaan dan penilaian yang menggambarkan bagaimana proses pengajaran dijalankan mengikut langkah demi langkah. Tujuan reka bentuk pengajaran ialah untuk menjadikan proses pengajaran dan pembelajaran lebih berkesan dan cekap (Morrison, Ross, Kalman & Kemp, 2011). Model reka bentuk pengajaran ialah garis panduan yang sistematik bagi melaksanakan bengkel, kursus, kurikulum, program pengajaran, satu sesi latihan, atau bahan pengajaran dan produk untuk program pendidikan (Sortrakul & Denphaisarn, 2009).

Model ADDIE dan Model Dick dan Carey adalah antara proses reka bentuk pengajaran yang diterima kebanyakan pengkaji dalam bidang pendidikan (Ellis & Levy, 2010). Model ADDIE adalah model generik bagi model reka bentuk sistem untuk membina satu program latihan. Kebanyakan model reka bentuk pengajaran mengadaptasi model ADDIE di mana secara umumnya melibatkan lima peringkat iaitu yang pertama ialah analisis iaitu mencari maklumat tentang apa, bagaimana dan objektif serta hasil yang diinginkan. Kedua ialah reka bentuk pengajaran melalui aktiviti pengajaran dan pelan keseluruhan seperti had masa, strategi, penyediaan sumber, dan sebagainya (Isman et al., 2012). Ketiga ialah pembangunan di mana pada peringkat ini bahan pengajaran termasuk panduan pengajaran dibina.

Peringkat keempat ialah pelaksanaan modul pengajaran dalam situasi sebenar. Langkah kelima ialah penilaian untuk melihat keberkesanan program pengajaran. Tinjauan pengkaji mendapati model-model pengajaran dan reka bentuk sistem pengajaran digunakan dalam pembinaan kurikulum, program latihan, modul pengajaran dan lain-lain modul. Antara model-model yang digunakan ialah model SIM, model TABA, model KEMP, model ADDIE, model ASSURE, model Dick & Carey dan lain-lain lagi. Pengkaji luar negara seperti Singh (2009) menggunakan model ADDIE untuk membangunkan modul manakala Schustereit (2010) mengaplikasikan model Dick & Carey. Pengkaji-pengkaji dalam negara seperti Fadzilah (2007) dan Chin (2009) menggunakan model Dick & Carey, Norlidah (2010) pula menggunakan model TABA dan model ASSURE untuk pembangunan modul pedagogi. Terdapat beberapa model pengajaran yang berkaitan dengan kajian ini yang boleh dijadikan sebagai panduan. Dalam kajian ini pengkaji menggunakan model ADDIE kerana keselarasannya dengan model reka bentuk latihan SIM dan Model Sistem Pelbagai Langkah.

Model ADDIE (*Analyze, Design, Develop, Implement* dan *Evaluate*) telah dibangunkan oleh Jabatan Pertahanan pada tahun 1975 (Colborn, 2011). Model ini menyetengahkan lima elemen utama bagi memastikan kekongruenan antara matlamat, strategi, penilaian dan keberkesanan sesuatu pengajaran. Lima elemen itu menurut Gustafson dan Branch (2002) ialah analisis (*Analyze*), reka bentuk (*Design*), membangun (*Develop*), melaksana (*Implement*) dan menilai (*Evaluate*). Rajah 2.5 menunjukkan elemen-elemen utama bagi reka bentuk pengajaran ADDIE.

Rajah 2.5. Elemen utama reka bentuk pengajaran ADDIE

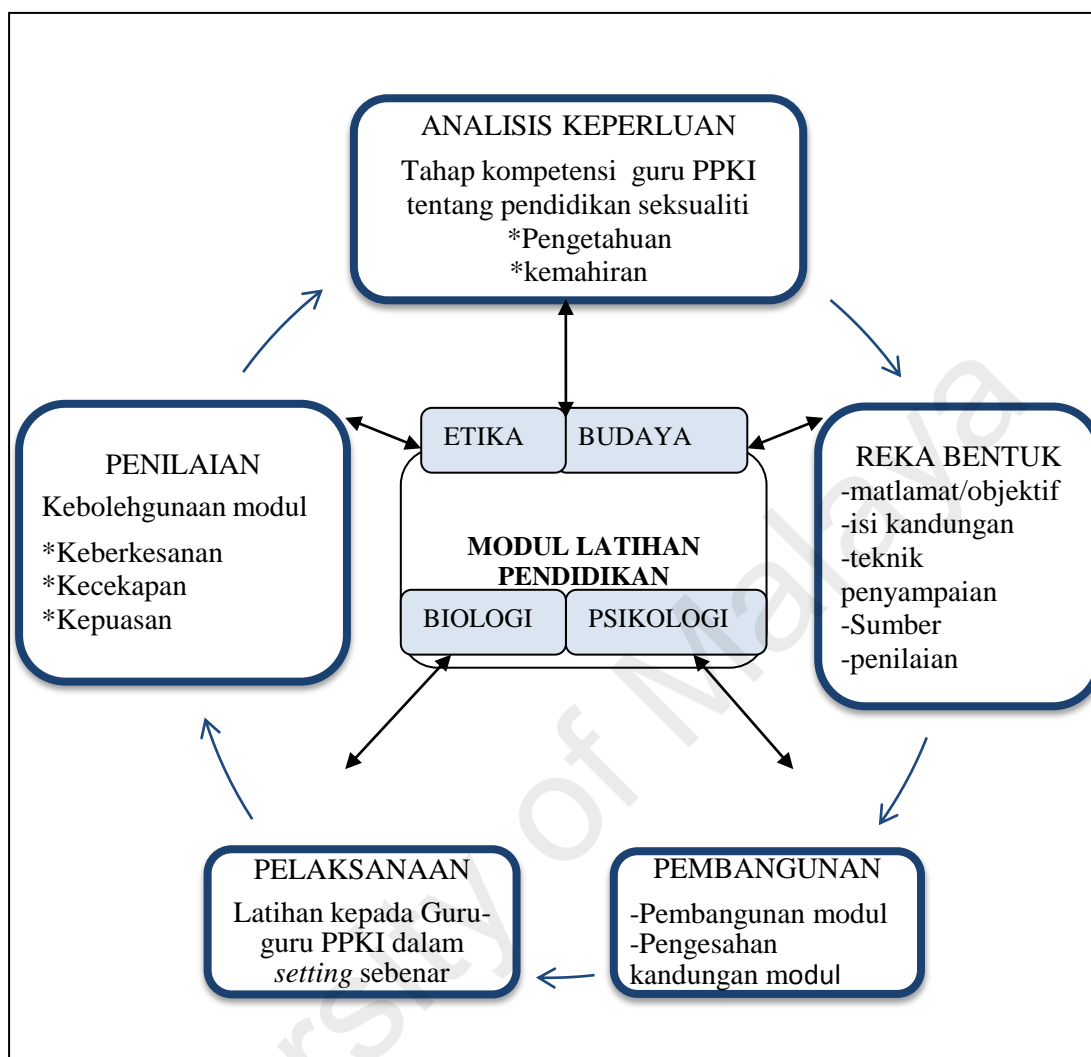
Sumber : Gustafson & Branch (2002) ms. 18

Analisis ialah peringkat yang melibatkan pentaksiran keperluan dalam persekitaran pembelajaran dan dengannya matlamat dibentuk. Reka bentuk bermula dengan penulisan objektif, penentuan strategi penyampaian dan penyediaan media atau sumber pengajaran. Peringkat pembangunan merangkumi penyediaan bahan atau sumber secara bercetak atau tidak bercetak untuk kegunaan pelajar dan pengajar

mengikut reka bentuk yang telah dirancang. Pada peringkat pelaksanaan, pengajaran dilaksanakan dalam *setting* atau situasi pembelajaran yang sebenar. Seterusnya penilaian formatif dan sumatif dilaksanakan dalam peringkat penilaian bagi mendapatkan maklumat tentang keberkesanan program pengajaran.

Apabila model ADDIE mula dibangunkan konsepnya dilihat sebagai agak linear tetapi kemudian pengubahsuaian yang mengambil kira proses pengajaran sebagai satu kitaran dan berulang dilakukan. Hal ini menjadikan model ADDIE lebih relevan dan setiap pereka reka bentuk pengajaran boleh mentafsirkan langkah-langkah dalam proses reka bentuk pengajaran dengan cara yang paling sesuai dengan organisasi mereka (Colborn, 2011). Gustafson dan Branch (2002) merumuskan perkara utama yang memberikan kekuatan dalam model ADDIE bukan sahaja terletak kepada lima elemen tersebut.

Pelaksanaan pengajaran bukanlah semata-mata mengikut lima elemen tersebut mengikut urutan secara linear tetapi yang penting ialah konsep *iterative* atau pengulangan. Dalam konsep ini secara realistiknya semasa pengumpulan data jika didapati berlaku ketidakselarasan antara matlamat, strategi, sumber dan penilaian maka langkah-langkah dalam model ini boleh diulang. Penggunaan model ADDIE didapati masih relevan dan sesuai untuk pembangunan modul (Singh, 2009). Kajian ini mengaplikasi model reka bentuk pengajaran latihan iaitu Model SIM, Model Sistem latihan pelbagai langkah dan model ADDIE. Kerangka konsep pembangunan modul ini berteraskan kepada teori psikoanalitik dan dimensi pendidikan seksualiti oleh Bruess dan Greenberg (2009). Dimensi pendidikan seksualiti terdiri dari empat dimensi iaitu Etika, Budaya, Psikologi dan Biologi seperti ditunjukkan dalam Rajah 2.6. Proses pembangunan modul dimulai dengan analisis keperluan diikuti Fasa reka bentuk dan pembangunan modul, dan Fasa pelaksanaan dan penilaian.

Rajah 2.6. Kerangka konsep

Pendidikan Seksualiti

Pelbagai isu timbul apabila berbicara tentang hal-hal berkaitan seksual kerana kepelbagaian kefahaman tentang apa itu pendidikan seksualiti. Walaupun tiada satu takrif yang tepat tentang pendidikan seksualiti namun terdapat persamaan antara takrif-takrif tersebut. SIECUS (*The Sex Information and Educational Council of The United States*) mendefinisikan pendidikan seksualiti sebagai usaha untuk menyampaikan maklumat seksual dalam aspek pengetahuan, kepercayaan, sikap,

nilai dan tingkah laku seseorang individu. Perkara-perkara yang termasuk dalam pendidikan seksualiti ialah anatomi, fisiologi dan biokimia bagi sistem tindak balas seksual; peranan, identiti dan personaliti; pemikiran, perasaan, tingkah laku dan perhubungan. Pendidikan seksualiti turut mengambilkira etika, kerohanian, moral dan budaya yang pelbagai (Haffner, 1991). *Department for Education and Employment* (DfEE), United Kingdom menghuraikan pendidikan seksualiti sebagai :

“It is lifelong learning about physical, moral and emotional development. It is about the understanding of the importance of marriage for family life, stable and loving relationships, respect, love and care. It is also about the teaching of sex, sexuality, and sexual health. It is not about the promotion of sexual orientation or sexual activity – this would be inappropriate teaching.”

Dipetik dari Turnbull, van Wersch, & van Schaik, (2008), ms 184.

Pendidikan seksualiti adalah proses pengajaran dan pembelajaran yang memberi tumpuan kepada aspek-aspek emosi, sosial dan fizikal dalam proses perkembangan, perhubungan, identiti, pembiakan, jantina, kesihatan reproduktif dan seksual. Matlamat utama pendidikan seksualiti adalah untuk melengkapkan kanak-kanak dengan pengetahuan, kemahiran dan nilai-nilai untuk mempunyai perhubungan yang selamat dan menyeronokkan serta kemahiran untuk membuat keputusan yang selamat bagi melindungi keselamatan dan kesejahteraan diri. Kekurangan pemahaman tentang seksualiti boleh mengakibatkan kejadian penderaan seksual, dan kadar penderaan seksual yang dilakukan terhadap populasi ini adalah jauh lebih tinggi daripada populasi normal (Swango-Wilson, 2011). Kebimbangan mengenai hal ini menyebabkan pelbagai institusi seperti pihak kerajaan dan pertubuhan sukarela telah mengambil inisiatif melaksanakan pendidikan seksualiti termasuklah institusi keagamaan (Haffner, 2011).

Pendidikan seksualiti menyediakan seseorang kanak-kanak untuk memahami perkembangan fizikal, emosi dan seksual. Hal ini membolehkan pembinaan konsep diri yang positif yang seterusnya membentuk tingkah laku yang positif. Pendidikan seksualiti sebaiknya diberikan sebelum kanak-kanak aktif secara seksual agar mereka mempunyai pengetahuan dan kemahiran yang mencukupi dalam membuat keputusan seksual (Isler et al., 2009).

Pendidikan seksualiti komprehensif yang berasaskan pengetahuan saintifik, budaya, peringkat usia yang sesuai serta berasaskan kemahiran hidup dapat memberi pengetahuan dan meningkatkan kemahiran untuk membuat keputusan tentang seksualiti. Pendidikan seksualiti adalah proses sepanjang hayat memperoleh maklumat dan membentuk sikap, kepercayaan, dan nilai-nilai. Pendidikan ini merangkumi perkembangan seksual, kesihatan seksual dan reproduktif, hubungan interpersonal, kasih sayang, keintiman, imej badan, dan peranan jantina. Pendidikan seksualiti sepatutnya bermula dari rumah di mana ibu bapa adalah pendidik (SIECUS, 2009).

Namun begitu tinjauan menunjukkan sekolah adalah sumber utama pendidikan seksualiti walaupun hal ini masih menjadi kontroversi (Walker, Green & Tilford, 2003). Pelbagai usaha telah dijalankan untuk meningkatkan keberkesanan pendidikan seksualiti di sekolah. Sekolah mempunyai peranan yang perlu dimainkan dalam mendidik kanak-kanak tentang aspek seksual agar dapat mengurangkan risiko negatif dari tingkah laku seksual seperti kehamilan yang tidak diingini atau tidak dirancang, jangkitan penyakit kelamin, dan untuk meningkatkan kualiti hubungan (Sabah et al., 2010). Kunci utama kepada pendidikan seksualiti yang berkesan ialah kepakaran guru yang mengajar.

Beberapa pengkaji seperti Walker et al. (2003), Tsutsumi (2009) dan Swango-Wilson (2011) mendapati guru-guru kurang berkeyakinan untuk mengajar pendidikan seksualiti kerana kurang latihan dan kurang bahan bantu mengajar. Selain daripada itu aspek kepercayaan dan sikap turut memberi kesan kepada guru. Program latihan pendidikan seksualiti adalah perlu untuk meningkatkan tahap keselesaan untuk mengajar, pengetahuan dan kemahiran pendidik di samping mengambil kira pandangan spiritual dan agama, bangsa, etnik, nilai-nilai budaya, dan pengalaman (Gill & Hough, 2007).

Pendidikan Seksualiti dalam Kurikulum Pendidikan Khas

Kanak-kanak yang mempunyai masalah pembelajaran mempamerkan pelbagai ciri termasuk masalah kefahaman membaca, bahasa pertuturan, penulisan, atau keupayaan penaakulan. Hiperaktif, tidak memberi tumpuan, dan masalah penyelarasan persepsi juga boleh dikaitkan dengan masalah pembelajaran. Ciri-ciri lain yang dapat diperhatikan adalah seperti prestasi pencapaian tidak sekata, gangguan motor, bertingkah laku mengikut gerak hati, mudah kecewa, dan masalah interaksi sosial (Ormrod, 2011).

Kementerian Pelajaran Malaysia (2010) mengkategorikan kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran kepada kategori Sindrom Down, Autisme ringan, *Attention Deficit Hyperactive Disorder*, terencat akal minimum dan bermasalah pembelajaran spesifik seperti Disleksia. Perkhidmatan pendidikan bagi golongan murid ini disediakan dengan kerjasama Kementerian Kesihatan, dan Kementerian Perpaduan Negara dan Pembangunan Masyarakat.

Program Pendidikan Khas ditubuhkan selaras dengan Akta Pendidikan 1996. Murid-murid berkeperluan khas berhak mengikuti dan menerima pendidikan bersesuaian dengan keperluan mereka. Baru-baru ini Akta ini dipinda dan digantikan

dengan Peraturan Pendidikan (Pendidikan Khas) 2013. Menurut Peraturan Pendidikan Khas (2013), murid berkeperluan pendidikan khas ditakrifkan sebagai murid yang diperakukan oleh pengamal perubatan, ahli optik, ahli audiologi atau ahli psikologi, mengikut mana-mana yang berkenaan, sama ada dalam perkhidmatan kerajaan atau tidak, sebagai murid yang mempunyai:

- a. ketidakupayaan penglihatan
- b. ketidakupayaan pendengaran
- c. ketidakupayaan pertuturan
- d. ketidakupayaan fizikal
- e. masalah pembelajaran ; atau
- f. mana-mana kombinasi ketidakupayaan , atau ketidakupayaan dan masalah yang disebut dalam perenggan a hingga f.

(Dipetik dari Jabatan Hakim Negara, 2013), ms 3.

Kurikulum Kebangsaan tidak dapat memenuhi keperluan murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran kerana tahap pencapaian mereka yang amat rendah, dan peningkatan pencapaian adalah perlahan dan minimum (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2010). Oleh itu kurikulum yang dapat menyediakan proses pengajaran dan pembelajaran yang lebih fleksibel, menarik, berfokus dan bersesuaian dengan keupayaan murid-murid ini telah digubal. Kurikulum ini digubal dengan mengambil kira kepelbagaian keupayaan individu dan selari dengan itu program pengajaran dan pembelajaran adalah fleksibel. Sesiapa yang terlibat dalam pelaksanaan Pendidikan Khas perlu menggunakan Kurikulum Pendidikan Khas (Jabatan Peguam Negara, 2013).

Peraturan-Peraturan Pendidikan (Pendidikan Khas) 2013 menjelaskan guru-guru boleh mengubah suai kaedah atau teknik pengajaran, masa aktiviti, susunan aktiviti, mata pelajaran dan bahan bantu mengajar bagi mencapai tujuan dan matlamat Pendidikan Khas. Pendekatan pengajaran yang digunakan adalah diharapkan dapat membantu murid mengaplikasikan apa yang diajar oleh guru dalam kehidupan harian mereka.

Begitu juga dalam aspek pendidikan seksualiti di mana kanak-kanak bermasalah pembelajaran juga mempunyai hak yang sama seperti orang lain untuk mendapat pendidikan seksualiti. Program PPKI di Malaysia dimulakan dengan bilangan murid seramai 2864 orang pada tahun 1996. Pertambahan terus berlaku di mana pada tahun 2013 terdapat 29 291 murid berkeperluan khas masalah pembelajaran (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2013).

Berdasarkan perangkaan ini golongan bermasalah pembelajaran adalah komposisi yang besar dalam bidang pendidikan khas. Maka wajarlah perhatian diberikan kepada golongan ini dalam bidang pendidikan seksualiti untuk membentuk individu yang berkembang secara positif selaras dengan Falsafah Pendidikan Negara. Keperluan kepada kurikulum formal dan modul khusus pendidikan seksualiti mendapat perhatian masyarakat apatah lagi apabila Kementerian Pembangunan Wanita dan Masyarakat mengumumkan tentang Garis Panduan Seksualiti Kebangsaan yang dilancarkan pada tahun 2006. Berdasarkan hal ini timbul persoalan adakah perlu suatu kurikulum formal dan modul pendidikan seksualiti disediakan khas untuk mereka.

Sehingga akhir tahun 2011 tiada satu kurikulum khusus pendidikan seksualiti dalam kurikulum PPKI (Alijah, 2016). Elemen pendidikan seksualiti terdapat dalam KSSR Pendidikan Khas namun penerapannya masih kabur (Ang & Lee, 2013).

Akibatnya guru kurang menerapkan pendidikan seksualiti. Analisis kandungan yang dilaksanakan oleh Alijah (2016) menunjukkan kebanyakan elemen pendidikan seksualiti didapati dalam bidang Pengurusan Kehidupan. Bidang Pengurusan Kehidupan terdiri dari empat komponen iaitu Pengurusan Diri, Kemahiran Manipulatif dan Pengurusan Tingkah Laku .

Peruntukan masa bagi Bidang Pengurusan Kehidupan ialah 450 jam seminggu daripada 1380 jam keseluruhan diikuti bidang akademik berfungsi iaitu 360 jam, seterusnya Pendidikan Seni Kreatif 240 jam, Pendidikan Islam/Moral 180 jam dan pendidikan Jasmani 120 jam. Hal ini jelas menunjukkan peruntukan jam mengajar lebih panjang untuk bidang Pengurusan Kehidupan. Peruntukan masa yang lebih panjang adalah sesuai dengan matlamat bidang ini iaitu melatih murid supaya berdikari dan berkemahiran untuk menjalankan aktiviti seharian dengan lebih cekap dan berkeyakinan.

Senario pendidikan seksualiti untuk pendidikan khas luar negara juga menghadapi pelbagai kontroversi. Pengkaji-pengkaji terdahulu juga mendedahkan kepincangan beberapa program pendidikan seksualiti. Swango-Wilson (2011) berpendapat program pendidikan seksualiti kurang berkesan kerana tidak mengambil kira individu yang terlibat dalam program pendidikan khas. Elemen seksualiti yang menjadi fokus kepada kanak-kanak lelaki berkaitan patologi dan bagi perempuan pula tumpuan kepada kebersihan, perlindungan diri, dan kehamilan. Pendidikan seksualiti golongan ini didominasi oleh fokus Biologi dan diajar sebagai 'peraturan' (Frawley & Wilson, 2016). Selain itu terdapat pertikaian tentang apakah isi kandungan pendidikan seksualiti yang sesuai (Boehning, 2006). Maka selanjutnya pengkaji membincangkan senario perbezaan komponen-komponen pendidikan seksualiti dari beberapa negara.

Komponen-komponen Pendidikan Seksualiti

Howard-Barr et al. (2005) telah menggariskan beberapa isi kandungan utama pendidikan seksualiti yang diajar oleh guru-guru di Florida iaitu perkembangan manusia, perhubungan, kemahiran personal, tingkah laku seksual, kesihatan seksual, serta budaya dan masyarakat sebagaimana yang dicadangkan oleh SIECUS. *American Academy of Pediatrics* mencadangkan program pendidikan seksualiti yang sesuai untuk kanak-kanak kurang upaya meliputi perkara-perkara seperti bahagian badan, perubahan akil baligh, penjagaan diri dan kebersihan, pemeriksaan kesihatan, kemahiran sosial, peluahan seksual, strategi kontrasepsi, hak-hak dan tanggungjawab seksual (Sweeney, 2007).

Athar (2006) mencadangkan kurikulum pendidikan seksualiti meliputi perkara-perkara tentang perkembangan seksual, sistem reproduktif, kehamilan, penyakit jangkitan kelamin, aspek mental, emosi dan sosial tentang akil baligh, etika sosial, moral dan agama, dan bagaimana mengelakkan tekanan rakan sebaya. Abdullah (2002) pula menekankan pentingnya pendidikan tentang hukum hakam berkaitan seksual dan pelestarian nafsu seksual mengikut hukum hakam agama.

Pendidikan seksualiti perlu diberikan mengikut kesesuaian usia kanak-kanak. Contohnya kanak-kanak berusia sekitar 8 hingga 10 tahun diajar tentang adab meminta izin dan adab memandang. Jika diuraikan lanjut kedua-dua perkara ini berkaitan dengan konsep aurat iaitu bahagian yang tidak boleh dilihat. Istilah aurat berasal daripada perkataan Arab iaitu 'aurah' yang bererti keaiban (Muhammad Abdul Aziz, 2009). Pengertian dari istilah fiqh pula aurat ialah bahagian tubuh badan seseorang yang wajib ditutup atau dilindungi daripada pandangan mata seseorang yang bukan mahram. Aurat antara lelaki dan wanita adalah berbeza-beza. Aurat antara lelaki sesama lelaki adalah antara pusat dan lutut. Aurat wanita dengan

wanita adalah antara pusat dan lutut. Aurat wanita Islam dengan wanita bukan Islam ialah keseluruhan badan kecuali muka dan tapak tangan.

Selain itu konsep mahram juga berkaitan dengan konsep aurat. Tidak boleh menyentuh orang yang bukan mahram. Mahram ialah lelaki yang haram dikahwini oleh seseorang wanita buat selama-lamanya. Contohnya, bapa kepada anak perempuan. Apabila meningkat remaja pula mereka diajar untuk menjauhi sebarang rangsangan. Rangsangan boleh timbul dengan pandangan atau sentuhan. Maka pengajaran hal berkaitan aurat penting untuk disampaikan kepada remaja yang sedang mengalami perubahan hormon.

Perasaan, khayalan dan keinginan seksual adalah semulajadi dan wujud sepanjang hayat. Dalam proses perkembangan, menyentuh dan meraba organ genital sendiri untuk berasa seronok dikenali sebagai melancap. Perbuatan melancap atau *masturbation* adalah salah satu cara individu meluahkan seksualiti. Perkara ini adalah normal dalam perkembangan seseorang. Namun kebanyakan agama melarang perbuatan melancap. Agama Islam memang jelas melarang perbuatan ini iaitu dengan kata lain hukum perbuatan ini ialah haram. Antara punca-punca berlakunya perbuatan masturbasi adalah pendedahan kepada rangsangan seksual seperti menonton video lucah. Penegasan tentang hal ini perlu diberikan kepada remaja agar mereka mengelakkan diri daripada menonton video yang boleh merangsang nafsu seksual.

Pengkaji dari Barat seperti Doyle (2008) membincangkan pendidikan seksualiti telah dikenal pasti kepentingannya dan wajar dimulakan di awal usia kanak-kanak. Namun laporan itu turut melaporkan bahawa tidak banyak sekolah yang menjalankan program pendidikan seksualiti dengan berkesan di mana murid-murid melaporkan maklumat yang diterima adalah tidak memadai, terlalu lewat atau terlalu biologikal.

Laporan itu turut mencadangkan antara aspek-aspek yang perlu dicakupi dalam program pendidikan seksualiti ialah nilai dan sikap, membina keyakinan diri dan kesedaran diri, mengenal pasti situasi yang selamat dan tidak selamat, menjalin hubungan yang sihat dan amalan seks yang selamat.

Orang kurang upaya intelek tahu dan sedar akan perubahan fizikal yang dialami mereka dalam proses akil baligh. Walau bagaimanapun dalam kebanyakan kes, mereka tidak boleh memahami perubahan ini (Kijak, 2011). Menurut analisis menunjukkan umur purata bagi individu perempuan dan lelaki mengalami proses akil baligh adalah sama dengan individu lain yang normal.

Masalahnya golongan ini tidak diberikan maklumat yang cukup untuk menyediakan diri mereka bagi menghadapi perubahan bukan sahaja dari segi fizikal malahan emosi juga. Daya ketertarikan kepada individu berlainan jantina semakin berkembang tetapi mereka tidak tahu bagaimana meluahkan perasaan dan mengawal nafsu seks. Jadi maklumat berkaitan aspek perubahan akil baligh adalah penting di samping aspek penjagaan dan kebersihan. Golongan ini juga perlu dibimbing untuk meluahkan perasaan ataupun secara umumnya diberikan maklumat tentang perhubungan termasuklah keintiman.

Hatton dan Tector (2010) telah menjalankan kajian ke atas individu Autism atau ASD (Autistic Spectrum Disorder) bagi mendapatkan maklumat untuk membangunkan kurikulum pendidikan seksualiti yang sesuai dengan keperluan mereka. Kajian dilaksanakan dengan tiga kaedah iaitu kajian literatur, soal selidik dan temu bual separa berstruktur secara mendalam terhadap empat individu ASD. Dapatan kajian Hatton dan Tector (2010) menunjukkan ada lapan topik utama yang perlu dimasukkan dalam kurikulum pendidikan seksualiti iaitu masturbasi,

menstruasi, perhubungan, hubungan seks, kebersihan, aspek umum atau sulit, kesihatan dan keselamatan diri serta sentuhan selamat.

Smerecnik, Schaalma, Gerjo, Mejer dan Poelman (2010) telah menjalankan kajian penerokaan mengenai persepsi remaja Muslim di Netherlands tentang seksualiti. Kajian kualitatif ini dijalankan secara forum melalui internet yang melibatkan 44 orang remaja Muslim dan 33 bukan Muslim sebagai responden. Analisa data kajian menunjukkan perkara-perkara yang perlu diambil kira dalam merancang program pendidikan seksualiti ialah perkara-perkara halal dan haram berkaitan seks, seks sebelum perkahwinan, pengguguran, homoseksualiti dan peranan gender. Hal ini adalah selaras dengan maksud pendidikan seksualiti sebagai pendidikan moral untuk memperkukuh hubungan yang harmonis dalam iman dan Islam (Kolb, 2004).

Swango-Wilson (2011) telah melaksanakan kajian bagi mengenal pasti jangkaan individu dengan ketidakupayaan intelek terhadap pendidikan seksualiti. Kajian ini dilaksanakan menggunakan reka bentuk kualitatif dengan kaedah temu bual yang direkodkan. Dapatan kajian menunjukkan individu dengan ketidakupayaan intelek masih keliru dengan konsep pendidikan seksualiti dan kurang berbincang tentangnya. Tiga tema utama dikenal pasti berkaitan jangkaan responden terhadap pendidikan seksualiti.

Sebagaimana dilaporkan melalui kajian Swango-Wilson (2011) didapati golongan ketidakupayaan intelek ini mengharapkan mereka diajar perkara-perkara tentang perhubungan termasuklah persahabatan dan isu *dating* atau temu janji. Tema kedua ialah tentang membina perhubungan yang berkekalan dan perkahwinan. Tema ketiga ialah tentang hubungan intim yang selamat seperti penggunaan kondom dan penyakit jangkitan kelamin. Dapatan kajian tersebut juga menunjukkan kaedah

penyampaian atau pengajaran yang dijangkakan oleh responden ialah penggunaan video dan pengelolaan kelas adalah secara berkumpulan yang terdiri daripada lelaki dan perempuan. Mereka juga mengharapkan adanya kerja rumah atau *homework* tentang pendidikan seksualiti yang disediakan. Satu perkara yang menarik tentang dapatan ini ialah responden mengharapkan penjaga mereka diberikan latihan tentang pendidikan seksualiti agar mereka juga dapat mengakses maklumat tersebut.

Terdapat pelbagai kurikulum pendidikan seksualiti yang dilaksanakan. Namun begitu aspek-aspek yang terdapat dalam pendidikan seksualiti merangkumi pelbagai aspek seperti yang dibincangkan dalam kerangka teori. Walaupun aspek-aspek ini disebut dalam kurikulum pendidikan seksualiti tetapi aspek-aspek agama, budaya dan nilai adalah berbeza. Pendidikan seksualiti dari Barat kurang sesuai diikuti secara total tetapi perlu ada modifikasi yang menjurus kepada agama, budaya dan nilai masyarakat di Malaysia yang majoritinya beragama Islam. Modifikasi dibuat dengan menjadikan pengajaran seksualiti dalam batasan agama, nilai dan budaya seperti dalam model pendidikan seksualiti ANB.

Nampaknya terdapat kepelbagaian isi kandungan dan kaedah penyampaian serta peringkat umur untuk dimulakan pendidikan seksualiti. Maka dengan ini pengkaji mengambil kira sensitiviti masyarakat Malaysia umumnya dan agama Islam khususnya dalam merangka isi kandungan modul tanpa mengabaikan penganut-penganut lain-lain agama. Selain itu peringkat perkembangan kanak-kanak juga perlu diambil kira dalam merancang isi pelajaran yang sesuai. Perbincangan selanjutnya adalah mengenai modul-modul pendidikan seksualiti dari beberapa negara.

Modul Pendidikan Seksualiti

Pengkaji telah membuat tinjauan ke atas beberapa dokumen seperti sukatan pelajaran dalam Kurikulum Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran dan beberapa garis panduan berkaitan pendidikan seksualiti dari dalam dan luar negeri. Garis panduan pendidikan seksualiti di Malaysia yang dijadikan rujukan ialah Garis Panduan Seksualiti Kebangsaan 2006 (Kementerian Pembangunan Wanita dan Masyarakat), Modul eRHAM oleh Persekutuan Persatuan-persatuan Perancangan Keluarga Malaysia (2001), Modul Kesihatan Reproktif “*Love Life Stay Safe*” oleh Kementerian Kesihatan Malaysia (2006), Modul Pendidikan Keluarga/Seksualiti, dan Sukatan Pelajaran Pendidikan Kesihatan oleh Bahagian Perkembangan Kurikulum. Modul dan kurikulum luar negara yang dirujuki ialah Modul *Every Body Needs To Know* oleh Family Planning Queensland (2001), Modul *Living Your Life* oleh Craft (1991), Model Bulatan Seksualiti (Advocate for Youth, 1995) dan lain-lain lagi.

Modul “*Every body needs to know*” dibina oleh Family Planning Queensland dengan pembahagian kepada 12 topik iaitu bahagian badan yang sulit, akil baligh, haid, perhubungan, hubungan seks, perancang keluarga dan seks selamat, maklumat kehamilan, berasa seronok, selamat, bekerja, pemeriksaan kesihatan lelaki dan wanita. Sebagai panduan untuk menyampaikan maklumat dengan berkesan, cadangan tentang perkara-perkara yang perlu dilakukan atau dielakkan semasa mengajar individu dengan pelbagai jenis ketidakupayaan diberikan. Modul ini dibina dengan mengambil kira keperluan individu pendidikan khas daripada pelbagai kategori seperti Autism, Sindrom Down dan lain-lain lagi.

Modul *Living Your Life* oleh Craft (1991) pula mengandungi tujuh topik iaitu pembentukan kumpulan, keadaan fizikal, emosi, perhubungan, kemahiran sosioseksual, pilihan dan akibat, dan kesihatan dan keselamatan diri. Garis panduan

aspek-aspek dalam modul ini yang boleh diajar merentas kurikulum dalam pelbagai mata pelajaran di sekolah disediakan. Modul ini menjurus kepada individu pendidikan khas khususnya kategori bermasalah pembelajaran. Tetapi pengkaji mendapati kurang penekanan terhadap aspek agama dan kurang membincangkan aspek kepelbagaian budaya.

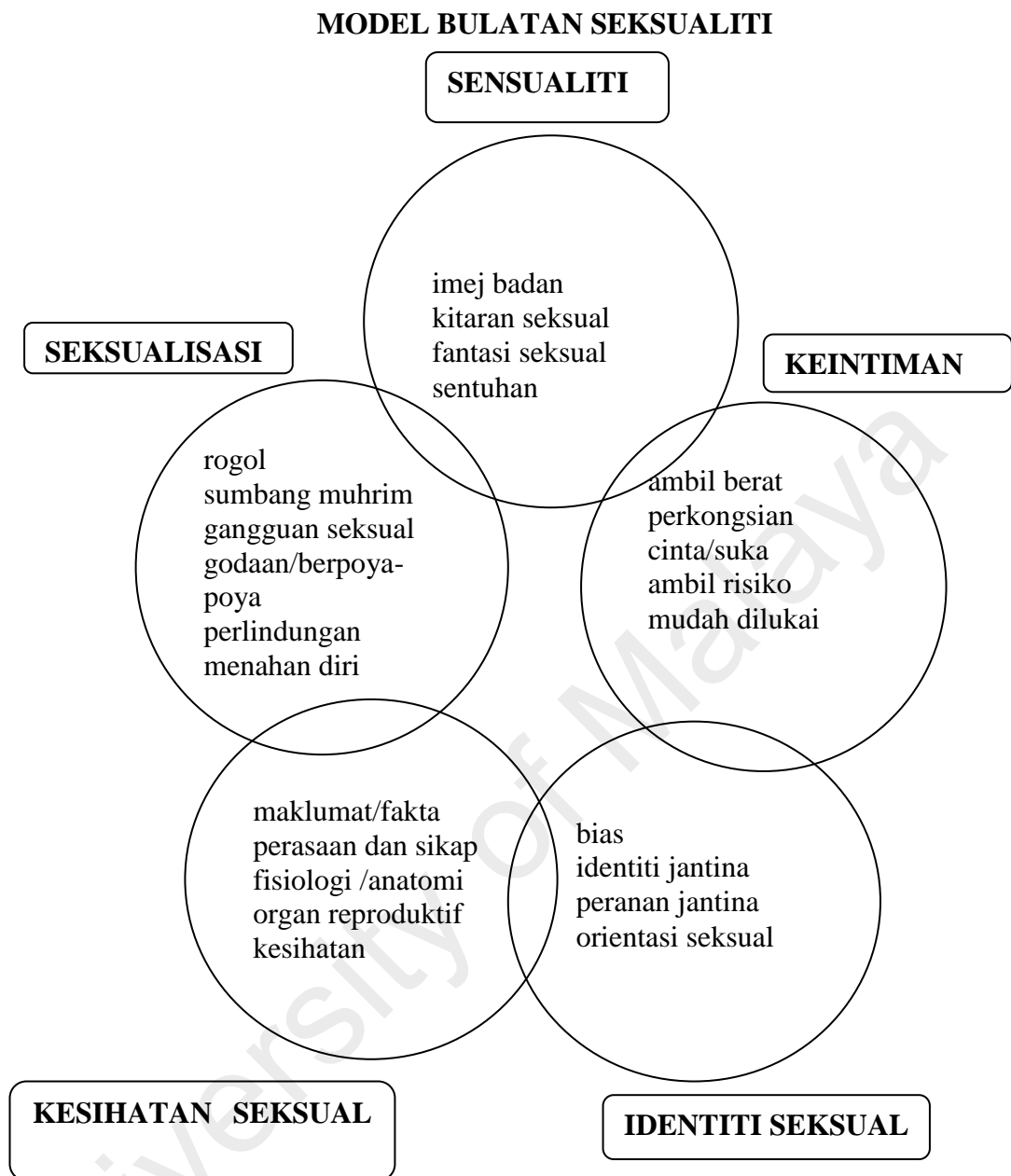
Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB diadaptasi dari Bulatan Seksualiti dalam *Life Planning Education* oleh Advocate For Youth (1995). Bulatan Seksualiti terdiri dari lima bulatan yang saling bertindan antara satu sama lain. Hal ini menggambarkan setiap aspek seksualiti saling berhubung dengan aspek yang lain. Lima bulatan itu mewakili konsep-konsep dalam pendidikan seksualiti iaitu Sensualiti, Keintiman, Identiti seksual, Kesihatan Seksual dan Reproduksi serta Seksualisasi.

Sensualiti ialah kesedaran, penerimaan dan keselesaan terhadap tubuh badan diri sendiri, merasai keseronokan secara fisiologi dan psikologi terhadap tubuh badan diri sendiri atau orang lain. Keintiman pula ialah kebolehan dan keperluan untuk mengalami emosi rapat dengan seseorang dan sebaliknya menerima semula perasaan yang sama daripada orang lain. Identiti seksual berkaitan dengan penerimaan diri mengikut jantina iaitu menunjukkan sifat kekelakian dan keperempuanan yang bersesuaian.

Seterusnya bulatan kesihatan seksual dan reproduktif pula menerangkan sikap dan tindakan yang berkaitan dengan aspek melahirkan anak, penjagaan dan pemeliharaan organ seks dan reproduksi dan aspek kesihatan berkaitan akibat-akibat dari tingkah laku seksual. Bulatan Seksualisasi menerangkan penggunaan seksualiti untuk mempengaruhi, mengawal atau memanipulasi orang lain. Topik ini merangkumi isu rogol, sumbang mahram, gangguan seksual, perlindungan dan

penggodaan/berpoya-poya. Remaja perlu tahu bagaimana mengelakkan diri daripada didera secara seksual dan mencari perlindungan yang sewajarnya. Mereka juga dibimbing dalam mengawal tingkah laku seks dan tidak mudah digoda atau menggoda orang lain untuk melakukan hubungan seks.

Model Bulatan Seksualiti dalam rajah 2.7 ini agak komprehensif dalam membincangkan perkembangan seksual seseorang individu namun kurang penekanan kepada aspek agama, budaya dan nilai. Model ini kurang membincangkan secara khusus penerapan agama, nilai dan budaya berkaitan pendidikan seksualiti. Selain itu modul ini juga tidak menyediakan panduan pengajaran untuk golongan berkeperluan khas masalah pembelajaran. Topik-topik seksualiti didapati lebih bertumpu kepada golongan remaja.

Rajah 2.5 Bulatan Seksualiti (Advocate For Youth, 1995)

Berdasarkan kekurangan yang wujud dalam Model Bulatan Seksualiti tersebut, pengkaji menganalisis aspek-aspek seksualiti dari perspektif agama. Siti Hajar (2002) menyarankan pendidikan seksualiti perlu dilaksanakan mengikut peringkat umur mengikut topik yang bersesuaian iaitu pada usia 7 hingga 10 tahun. Peringkat ini yang disebut *tamyiz* di mana pada masa ini anak diberi pelajaran tentang etika

meminta izin dan memandang sesuatu. Peringkat ke dua dari usia 10 hingga 14 tahun yang disebut masa *murahaqah* di mana pada masa ini anak dijauhkan daripada berbagai rangsangan seksual.

Seterusnya di peringkat ke tiga di usia 14 hingga 16 tahun di sebut masa baligh. Jika anak sudah sedia untuk menikah maka patut diberi maklumat tentang adab mengadakan hubungan seksual. Akhirnya dalam peringkat ke empat setelah baligh di sebut masa pemuda atau dewasa di mana pada masa ini anak diberi pelajaran tentang adab bersuci.

Antara perkara-perkara berkaitan seksualiti dalam Islam yang perlu diajarkan kepada anak-anak ialah menanamkan jiwa kekelakian pada anak lelaki dan jiwa kewanitaannya pada anak perempuan. Anak-anak perlu diajar mengenal muhrimnya iaitu lelaki atau perempuan yang tidak boleh dikahwini sebagaimana ditentukan oleh syariaat (Siti Hajar, 2002). Pengajaran hal-hal berkaitan seksualiti perlu disertai pendidikan keimanan yang intensif dan mendalam.

Anak-anak perlu diajar agar selalu menjaga pandangan mata, tidak melakukan ikhtilat iaitu campur-gaul lelaki dan perempuan yang bukan muhrim, tidak melakukan khalwat iaitu berdua-duaan yang bukan muhrim biasanya di tempat tersembunyi. Ibu bapa juga perlu mendidik agar tidak bersentuhan dengan lawan jenis yang bukan muhrim, etika berhias, cara berpakaian Islam. Apabila anak mencapai usia tertentu ibu bapa perlu memisahkan tempat tidur anak lelaki dan anak perempuan. Ibu bapa juga perlu memisahkan tempat tidur anak daripada bilik tidur ibu bapa bila mencapai umur tertentu.

Anak-anak perlu diperkenalkan dengan waktu-waktu berkunjung dan tata tertibnya. Anak-anak perlu meminta izin untuk memasuki ruang yang diduduki oleh orang dewasa pada waktu istirahat. Anak-anak perlu tahu tata cara menjaga

kebersihan alat kelamin dan dikhatankan apabila tiba masa yang sesuai. Penerangan tentang tanda-tanda baligh seperti *ihtilam* perlu diberikan kepada anak-anak. *Ihtilam* ialah peristiwa seseorang bermimpi hingga mengeluarkan air mani yang menandakan akil baligh anak lelaki. Haid iaitu pendarahan yang keluar dari alat kelamin anak perempuan adalah petanda akil baligh. Hal ini perlu dijelaskan kepada anak-anak perempuan dengan disertai pengajaran tentang pengurusan diri semasa haid. Kanak-kanak perlu tahu mengurus diri semasa datang haid dan keluar air mani. Ajaran agama Islam berkaitan hal ini antaranya ialah larangan-larangan semasa dalam haid dan keluar air mani dan mandi hadas.

Harlina Halizah dan Noralina (2007) menyatakan antara perkara-perkara yang perlu disampaikan pada peringkat awal kanak-kanak ialah perkara asas seperti meminta izin, menjaga kebersihan diri, solat dan puasa. Seterusnya apabila memasuki peringkat akhir kanak-kanak, perkara tentang bersuci, kitaran haid atau mimpi basah, persediaan menghadapi baligh, perkembangan organ seksual serta pengaruhnya terhadap emosi dan fizikal diajarkan kepada mereka. Anak-anak yang memasuki peringkat remaja pula perlu mendapat panduan tentang hak dan tanggungjawab, nilai diri, kepentingan jalinan hubungan yang baik dengan keluarga dan memulakan hubungan intim.

Berdasarkan beberapa modul yang telah dibincangkan pengkaji mendapati terdapat persamaan dalam aspek-aspek pendidikan seksualiti yang dimasukkan dalam modul. Contohnya aspek sensualiti yang berkaitan dengan imej badan, kitaran seksual, dan sentuhan. Begitu juga aspek perhubungan, kesihatan reproduktif dan keselamatan yang dimasukkan dalam modul-modul tersebut.

Pengkaji merangkumkan aspek-aspek seksualiti kepada tujuh bahagian yang ditunjukkan dalam bulatan-bulatan. Berdasarkan tinjauan didapati terdapat

kekurangan aspek agama, nilai dan budaya dalam modul-modul tersebut. Jadi pengkaji meletakkan aspek agama, nilai dan budaya sebagai sempadan bagi semua bulatan. Hal ini bermaksud aspek pendidikan seksualiti sepatutnya diajar dengan mengambil kira batasan agama, nilai dan budaya. Maka dengan mengambil kira persamaan isi kandungan modul-modul dari dalam dan luar negara tentang aspek-aspek seksualiti, pengkaji membina modul berdasarkan aspek-aspek seperti dalam kerangka teori.

Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti Agama, Nilai dan Budaya yang digambarkan dalam Rajah 2.8. Model Komprehensif pendidikan seksualiti ini dibina berdasarkan kerangka teori dan analisis kandungan beberapa dokumen berkaitan pendidikan seksualiti. Modul ini dibina dengan matlamat meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran tentang aspek-aspek pendidikan seksualiti dan memupuk sikap yang positif. Terdapat tujuh bulatan yang mewakili komponen-komponen atau aspek-aspek dalam pendidikan seksualiti iaitu (1) Sensualiti dan Identiti Seksual, (2) Seksualisasi dan Keselamatan, (3) Kesihatan Seksual dan Reproduksi, (4) Perhubungan, (5) Perkahwinan dan Kekeluargaan, (6) Kemahiran Personal, dan (7) Aspek Umum dan Sulit.

Setiap bulatan ini bertindih antara satu sama lain menunjukkan setiap aspek saling berhubung atau berkaitan bukannya tersendiri. Selain itu penekanan kepada aspek umum atau sulit turut diberikan perhatian dalam menyampaikan pengajaran. Guru boleh memilih mana-mana aspek yang sesuai untuk diajarkan kepada murid mengikut tahap perkembangan fizikal dan kognitif serta jenis ketidakupayaan murid. Pendidikan seksualiti perlu disampaikan bermula dari tahap kanak-kanak di mana dalam konteks program PPKI murid seawal umur lima tahun sudah diterima dalam program pra sekolah, umur tujuh tahun di sekolah rendah sehingga umur maksimum

14 tahun. Murid di peringkat sekolah menengah pula bermula dari umur 13 tahun hingga 19 tahun. Pengkaji juga berharap modul ini dapat digunakan di Pusat Pemulihan Dalam Komuniti di mana OKU di sini adalah dari peringkat bayi sehinggalah dewasa.

Kirk et al. (2009) menyatakan kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran terdiri daripada golongan heterogenus yang mempunyai satu persamaan iaitu mengalami masalah neurologi yang mempengaruhi atau memberi kesan kepada proses pembelajaran. Lerner (2006) pula mentakrifkan murid bermasalah pembelajaran sebagai murid yang ketinggalan dua tahun terbelakang daripada murid yang normal. Cabaran yang timbul dari masalah ini ialah kesukaran dalam membaca, mengeja, mengira dan juga sukar memahami arahan atau tugas. Dalam hal ini guru-guru perlu memilih perkara-perkara yang hendak diajarkan agar sesuai dengan tahap kognitif murid dan selari dengan perkembangan fizikal atau perkembangan seksual murid.

Kanak-kanak khas bermasalah pembelajaran di Malaysia pula adalah daripada kategori Sindrom Down, Autisme ringan, Attention Deficit Hyperactive Disorder, terencat akal minimum dan bermasalah pembelajaran spesifik seperti Disleksia (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2005). Penekanan dalam pendidikan diberikan kepada perkembangan jasmani, emosi, rohani dan intelek supaya murid khas dapat memaksimumkan pencapaian bagi membolehkan mereka mendapat pekerjaan dan hidup berdikari. Program yang dijalankan adalah berdasarkan Akta Pendidikan 1996, Bab 8, Akta Pendidikan Pindaan (2002) dan keputusan Jawatankuasa dari Kementerian atau Jabatan yang terlibat di Malaysia.

Berdasarkan beberapa garis panduan atau modul yang telah dibincangkan, didapati ada aspek-aspek yang saling melengkapi dalam setiap modul. Maka dengan

ini pengkaji menggabungkan aspek-aspek atau komponen dalam modul-modul yang telah dibincangkan bagi membina modul baharu. Aspek agama, nilai, norma dan budaya masyarakat turut diambil kira di samping mempertimbangkan keperluan murid pendidikan khas masalah pembelajaran. Murid-murid ini berkembang secara sejangat dalam aspek fizikal sama seperti manusia yang lain tetapi perkembangan kognitifnya tidak berkembang selaras dengan perkembangan fizikalnya.

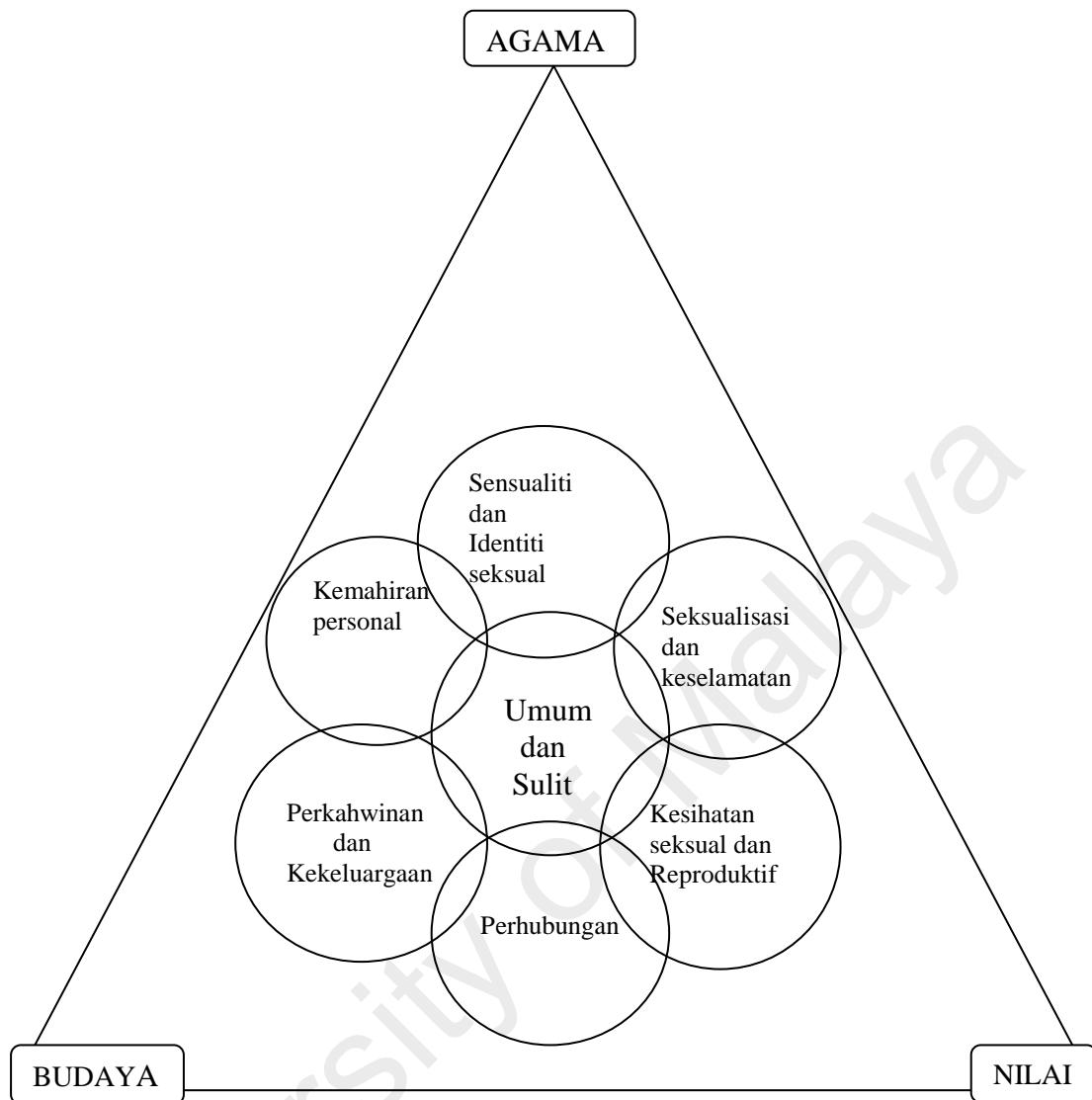
Berdasarkan fakta-fakta inilah modul digubal bermula dari peringkat sekolah rendah atau dari peringkat kanak-kanak hingga awal remaja. Murid-murid PPKI di sekolah rendah bermula dari umur tujuh tahun sehingga 14 tahun dan murid sekolah menengah pula berumur dari 13 tahun hingga 19 tahun. Dalam hal ini peranan guru sangat penting untuk memilih tajuk atau topik pengajaran yang sesuai dengan tahap perkembangan murid.

Satu lagi cabaran yang besar bagi guru ialah menyesuaikan topik dengan kaedah atau strategi pengajaran memandangkan terdapat murid dengan pelbagai ketidakupayaan di dalam kelas. Ada murid yang berumur 14 tahun tetapi perkembangan kognitif mungkin hanya pada tahap 10 tahun. Jadi pengkaji juga mengambil kira aspek perbezaan umur mental dan umur kronologi murid-murid.

Pengkaji telah menganalisis isi kandungan beberapa dokumen yang berkaitan dengan pendidikan seksualiti dan murid bermasalah pembelajaran. Memang didapati ada perkara-perkara yang sama wujud dalam beberapa dokumen berkenaan. Hal ini turut dibincangkan oleh Alijah (2007) yang mendapati terdapat elemen seksualiti dalam mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah laku. Dengan ini pengkaji telah merangkumkan perkara-perkara yang perlu ada dalam modul latihan pendidikan seksualiti dalam Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB yang diadaptasi dari Bulatan Seksualiti oleh *Advocate for Youth* (1995).

Pengkaji telah mendapat keizinan penerbit untuk menterjemah, mengadaptasi dan menggunakan model Bulatan Seksualiti. Model asal terdiri dari lima bulatan sahaja tetapi pengkaji telah menambah dua lagi bulatan iaitu bulatan perkahwinan dan kekeluargaan dan bulatan kemahiran personal. Bulatan identiti seksual digabungkan dengan bulatan sensualiti. Begitu juga bulatan seksualisasi yang digabungkan dengan bulatan keselamatan.

Pengkaji juga menambahkan bulatan umum dan sulit sebagai pusat yang menghubungkan semua bulatan. Jadi dalam model yang diubahsuai oleh pengkaji terdiri dari tujuh bulatan berkaitan isi kandungan pendidikan seksualiti iaitu (1) Sensualiti dan Identiti Seksual, (2) Seksualisasi dan Keselamatan, (3) Kesihatan Seksual dan Reproduksi, (4) Perhubungan, (5) Perkahwinan dan Kekeluargaan, (6) Kemahiran Personal, dan (7) Aspek Umum dan Sulit. Segi tiga agama, nilai dan budaya menjadi sempadan yang menghubungkan kesemua bulatan yang ditunjukkan dalam rajah 2.8. Hal ini bermaksud pengajaran pendidikan seksualiti adalah berdasarkan ajaran agama, nilai dan budaya.

Rajah 2.6. Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti Agama, Nilai dan Budaya

Model ini telah disemak oleh tujuh orang pakar yang terdiri daripada pensyarah Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran IPG, pensyarah psikologi pendidikan IPG, pegawai di Bahagian Pendidikan Khas, pegawai di Kementerian Kesihatan Malaysia, pegawai di LPPKN, Guru Penolong Kanan Pendidikan Khas dan pakar sosiologi pendidikan daripada universiti awam. Semua pakar bersetuju bahawa model ini mencakupi semua aspek pendidikan seksualiti. Penerapan aspek agama, nilai dan budaya juga ditunjukkan dalam model .

Bulatan-bulatan ini saling bertindan dan tiada aturan mengikut mana yang dahulu atau kemudian. Guru perlu memilih isi kandungan yang bersesuaian dengan tahap murid. Garis panduan tajuk-tajuk yang berkaitan dengan elemen pendidikan seksualiti ditunjukkan dalam modul. Murid-murid ini terdiri daripada pelbagai kategori ketidakupayaan dengan pelbagai tahap iaitu teruk, sederhana dan ringan. Selain daripada itu murid-murid ini juga mempunyai pelbagai kefungsiian daripada tinggi hingga ke rendah.

Seterusnya aspek-aspek umum dan sulit adalah perkara penting yang perlu diambil kira dalam menyampaikan isi kandungan pendidikan seksualiti. Contohnya murid perlu diajar untuk membezakan bahagian badan yang umum dan boleh dilihat oleh orang lain atau bahagian sulit yang tidak boleh dilihat oleh orang lain. Murid juga perlu diingatkan tentang tempat yang sulit atau tempat umum seperti bilik tidur ibu bapa atau tandas. Sesuatu ruang atau bilik perlu ditutup dahulu, barulah akan menjadi tempat yang sulit untuk melakukan sesuatu yang bersifat peribadi atau tidak boleh dilihat oleh orang lain seperti menukar pakaian dan membuang air kecil atau air besar. Begitu juga dalam aspek perbualan di mana ada perkara yang boleh dibincangkan secara terbuka atau ada yang perlu dilakukan secara tertutup.

Sensualiti ialah kesedaran, penerimaan dan keselesaan terhadap tubuh badan diri sendiri serta merasai keseronokan secara fisiologi dan psikologi terhadap tubuh badan diri sendiri atau orang lain. Konsep-konsep dalam sensualiti ialah pertumbuhan fizikal merangkumi perkembangan seksual, imej badan, kitaran seksual, dan sentuhan. Pengetahuan tentang anatomi dan fisiologi membolehkan kanak-kanak menghargai tubuh badan dan menerima perubahan-perubahan yang berlaku pada diri mereka secara positif. Setiap individu adalah berbeza dan akan mengalami proses perkembangan pada tahap yang berbeza. Namun begitu proses

perkembangan ini akan membawa perubahan kepada individu. Pengetahuan mengenai perubahan-perubahan yang berlaku terhadap badan sendiri dapat menyediakan kanak-kanak untuk menghadapi perubahan tersebut di masa hadapan. Kanak-kanak perlu diajar untuk menerima perbezaan badan mereka dengan orang lain seterusnya membentuk imej diri yang positif. Guru-guru perlu tahu tentang kitaran seksual seperti kitaran haid bagi perempuan dan ihtilam (*wet dream*) bagi lelaki. Maklumat ini penting untuk melatih kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran menguruskan diri semasa mengalami haid atau ihtilam.

Identiti seksual ialah penerimaan diri mengikut jantina iaitu menunjukkan sifat kekelakian dan keperempuanan yang bersesuaian. Aspek-aspek yang terkandung dalam bahagian ini ialah identiti jantina, peranan jantina dan orientasi seksual. Jantina manusia ditentukan secara biologi di mana terdapat perbezaan dan persamaan antara lelaki dan perempuan. Kanak-kanak perlu diberikan maklumat tentang perkembangan fizikal yang berlaku kepada kanak-kanak lelaki dan perempuan. Batasan-batasan pergaulan termasuk bahagian badan yang sulit iaitu bahagian yang tidak boleh dilihat oleh orang lain perlu diajar oleh guru. Terdapat bahagian badan yang boleh dilihat tetapi tidak boleh disentuh oleh orang lain.

Selain itu, guru juga perlu menegaskan kepada kanak-kanak batas-batas pergaulan antara lelaki dan perempuan. Kanak-kanak perlu dilatih agar menukar pakaian di tempat yang sesuai dan tidak berlaku percampuran lelaki dan perempuan semasa proses menukar pakaian. Seterusnya, penerangan tentang peranan sebagai lelaki dan perempuan. Peranan jantina dipengaruhi oleh nilai sosial masyarakat. Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran juga perlu diajar memilih pakaian yang bukan sahaja sesuai mengikut jantina tetapi juga menepati kehendak agama, nilai dan budaya masyarakat Malaysia.

Orientasi seksual pula adalah kecenderungan daya tarikan individu terhadap individu lain iaitu kecenderungan tertarik kepada individu yang sama jantina (homoseksual) atau berlainan jantina (heteroseksual). Penerapan aspek agama, nilai dan budaya perlu dilakukan dalam penerangan yang diberikan seperti larangan hubungan sesama jenis. Selain itu penegasan perlu dibuat dalam cara menunjukkan rasa tertarik kepada orang lain dengan betul dan mengikut perspektif agama, nilai dan budaya.

Seksualisasi dan keselamatan menerangkan tentang penggunaan seksualiti untuk mempengaruhi, mengawal atau memanipulasi orang lain. Perkara-perkara yang terdapat dalam bulatan ini ialah jenis-jenis tingkah laku seksual, penganiayaan seksual dan kaedah mengawal tingkah laku seksual. Tingkah laku seksual bukan sahaja dalam bentuk fizikal tetapi juga melalui pertuturan, isyarat, pandangan dan juga pendengaran. Antara tingkah laku seksual ialah meraba, memeluk, bercium, onani/masturbasi, mengintai (voyeurism) dan lain-lain. Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran perlu tahu tentang tingkah laku seksual yang tidak boleh dilakukan seperti meraba rakan, memeluk guru atau rakan, memegang alat kelamin orang lain dan sebagainya. Oleh itu, kanak-kanak ini perlu diberikan maklumat tentang sentuhan yang selamat dan sentuhan tidak selamat. Selain itu penerapan aspek agama, nilai dan budaya perlu diberikan seperti sentuhan-sentuhan yang dibenarkan mengikut agama, perlakuan-perlakuan yang tidak sopan dan lain-lain perlu diterapkan dalam pengajaran.

Tingkah laku seksual pula ada yang termasuk dalam kategori penganiayaan seksual seperti rogol, cabul, sumbang mahram, dan gangguan seksual. Penganiayaan seksual ini ada yang menyebabkan kesakitan dan ada yang tidak menyebabkan kesakitan. Walaupun tidak menyakitkan, namun perlakuan itu adalah salah. Setiap

manusia secara semula jadi mempunyai naluri seksual tetapi dikurniakan akal untuk mengawal perlakuan. Terdapat pendapat yang mengatakan kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran ini mempunyai nafsu syahwat yang tinggi.

Namun begitu, sebenarnya kanak-kanak ini mempunyai nafsu syahwat sama seperti orang lain tetapi mereka tidak tahu bagaimana untuk meluahkan nafsu dengan cara yang betul. Akibatnya, mereka dianggap mempunyai nafsu syahwat yang tinggi. Hal ini merupakan antara cabaran yang besar bagi guru-guru Program Pendidikan Khas Integrasi masalah pembelajaran dalam hal mengawal tingkah laku seksual kanak-kanak. Hal ini kerana tahap perkembangan kognitif yang tidak selari dengan perkembangan fizikal/seksual mereka. Penerapan aspek agama, nilai dan budaya perlu diberikan seperti menjelaskan hukum-hukum dan undang-undang yang berkaitan.

Seterusnya dalam aspek keselamatan pula kanak-kanak dan remaja perlu tahu bagaimana mengelakkan diri daripada didera secara seksual dan mencari perlindungan yang sewajarnya. Mereka juga dibimbing dalam mengawal tingkah laku seksual dan tidak mudah digoda atau menggoda orang lain untuk melakukan hubungan seks. Keselamatan diri menerangkan tentang intervensi bagi mencegah kes-kes pencabulan atau penganiayaan seksual. Guru-guru perlu menyediakan panduan kepada kanak-kanak untuk mengenal pasti situasi yang membahayakan diri atau situasi yang mendedahkan diri mereka kepada risiko dicabul. Kanak-kanak PPKI patut dilatih untuk melindungi diri dan mendapatkan perlindungan atau bantuan .

Antara langkah mencegah penganiayaan seksual ialah berkata tidak/jangan (*NO*), lari (*GO*) dan beritahu (*TELL*). Dalam langkah ini, kanak-kanak diajar untuk mengenal pasti perlakuan-perlakuan yang mendatangkan bahaya atau risiko untuk

dianiayai secara seksual. Mereka perlu dilatih untuk berkata tidak terhadap perlakuan-perlakuan tersebut. Seterusnya kanak-kanak ini dilatih untuk menjauhkan diri dari situasi berbahaya dengan berlari bagi mendapatkan bantuan. Kanak-kanak ini juga perlu diberikan maklumat tentang individu-individu yang boleh dihubungi bagi mendapatkan bantuan seperti guru-guru dan pihak polis.

Bulatan kesihatan seksual dan reproduktif pula menerangkan tentang sikap dan tindakan yang berkaitan dengan aspek melahirkan anak, penjagaan dan pemeliharaan organ seks dan reproduksi serta aspek kesihatan tentang kesan-kesan tingkah laku seksual. Aspek-aspek dalam bulatan ini ialah fakta tentang sistem reproduktif, perasaan dan sikap, fisiologi dan anatomi bagi organ reproduktif dan kesihatan reproduktif. Kanak-kanak ini perlu diajar mengenal bahagian-bahagian badan termasuklah bahagian alat kelamin. Penggunaan istilah yang sesuai bagi menamakan bahagian-bahagian ini perlu betul dan difahami oleh kanak-kanak PPKI. Perubahan-perubahan yang berlaku pada alat kelamin seperti pertumbuhan bulu ari-ari perlu dijelaskan apabila tiba masa yang sesuai dengan perkembangan kanak-kanak itu.

Seterusnya penjagaan kebersihan diri merangkumi bahagian sulit iaitu alat kelamin turut dimasukkan dalam bulatan ini. Kanak-kanak perlu dilatih menjaga kebersihan diri termasuk alat kelamin bagi mengelakkan sebarang penyakit. Selain itu, penerapan aspek agama, nilai dan budaya perlu dilaksanakan seperti perbincangan mengenai kebersihan diri yang merangkumi penjagaan alat kelamin. Contohnya, dalam ajaran agama Islam yang mewajibkan mandi hadas jika berhadass besar seperti datang haid atau mengalami mimpi basah (*wet dream*). Kanak-kanak perlu diajar tentang pengurusan diri semasa kedatangan haid bermula dengan cara mengenal pasti simptom-simptom pra haid. Maklumat ini membolehkan mereka

bersedia apabila mengalami haid. Seterusnya langkah-langkah penggunaan tuala wanita dan cara membersihkan serta menukar tuala wanita juga perlu diajar.

Fakta-fakta berkaitan reproduksi penting untuk memberi kefahaman bagaimana sistem reproduksi lelaki dan perempuan berfungsi. Maklumat atau fakta berkaitan proses kehamilan boleh diberikan dengan penegasan bahawa hanya pasangan yang sudah berkahwin sahaja yang boleh hamil dan melahirkan anak. Kanak-kanak PPKI mempunyai perasaan ingin tahu bagaimana seorang bayi dilahirkan. Hamil luar nikah tidak diterima dalam budaya masyarakat Malaysia. Oleh itu, penjelasan mengenai hukum-hakam atau undang-undang berkaitan hubungan seks, kehamilan, pengguguran dan sebagainya turut diberikan. Hubungan seks perlu difahami dari aspek keutamaannya dan cara meluahkan naluri seksual yang diterima. Kebanyakan ajaran agama melarang hubungan seks sebelum berkahwin.

Selain daripada itu, kesihatan seksual dan reproduktif menyediakan maklumat bagi mencegah penyakit kelamin seperti AIDS, gonorrhea dan sifilis. Kanak-kanak ini perlu tahu tentang simptom-simptom gejala penyakit seksual seperti lelehan cecair faraj yang berlebihan atau berbau. Selanjutnya mereka juga perlu tahu tentang perkhidmatan kesihatan seksual yang ada di Malaysia serta cara untuk akses ke pusat-pusat tersebut. Kanak-kanak perlu tahu faktor-faktor yang menyebabkan berlakunya penyakit jangkitan kelamin dan cara menghindarinya. Selain itu, penerangan tentang jenis-jenis tingkah laku seksual yang menyebabkan berlaku jangkitan penyakit kelamin juga perlu diuraikan. Selain itu penjagaan kebersihan alat genital perlu diajarkan kepada murid bagi mengelakkan jangkitan kuman yang boleh menyebabkan penyakit.

Perhubungan ialah ikatan yang terhasil daripada proses komunikasi dan sosialisasi antara seseorang dengan individu yang lain. Contoh perhubungan ialah

persahabatan, kenalan, kekasih, keluarga dan lain-lain seperti mana dalam Rajah 2.9 iaitu Bulatan Perhubungan (*Circle of relationships*). Jenis perhubungan ini adalah seperti mana dalam teori ekologi Bronfenbrenner di mana ibu bapa diikuti keluarga adalah orang yang paling rapat dengan kanak-kanak. Apabila memasuki persekolahan pula sahabat dan guru turut menjadi individu yang rapat dengan kanak-kanak.

Rajah 2.7. Bulatan Perhubungan

Satu lagi perkara penting dalam modul perhubungan ini ialah aspek-aspek batasan dalam perhubungan. Batasan perhubungan adalah berbeza-beza bagi setiap jenis perhubungan dan hal ini perlu ditekankan dalam setiap jenis perhubungan. Penerangan tentang batasan perhubungan ini mencakupi aspek sentuhan selamat dan

tidak selamat serta mengambil kira batasan agama, nilai dan budaya. Kanak-kanak perlu tahu batas-batas pergaulan termasuk sentuhan yang dibenarkan dalam setiap jenis perhubungan terutama dalam perhubungan kekeluargaan.

Mereka perlu diberitahu bahawa ibu bapa dan adik-beradik tidak boleh menyentuh bahagian sulit kecuali dalam keadaan kecemasan. Begitu juga individu yang boleh memeluk dan mencium kanak-kanak ini serta di bahagian badan mana yang boleh dicium. Selain itu, kanak-kanak ini perlu tahu terdapat tingkah laku atau aktiviti sulit dalam setiap jenis perhubungan yang tidak boleh dipertontonkan kepada orang lain.

Kanak-kanak juga perlu mengenal pasti jenis-jenis emosi iaitu gembira, sedih, takut, marah dan lain-lain lagi. Dalam melestarikan sesuatu perhubungan, kefahaman tentang emosi sangat penting agar perhubungan yang positif dapat dibina. Dalam sesuatu perhubungan, akan wujud keintiman pula iaitu kebolehan dan keperluan untuk mengalami emosi rapat dengan seseorang dan sebaliknya menerima semula perasaan yang sama dari orang lain.

Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran perlu tahu bahawa tidak salah mempunyai emosi tertarik kepada individu lain tetapi cara meluahkan emosi tersebut perlulah mengikut landasan yang betul. Aspek-aspek dalam keintiman ialah mengambil berat, perkongsian, cinta/suka dan kasih sayang. Keintiman memfokuskan emosi di mana individu boleh menyukai atau mencintai seseorang dan membina hubungan yang rapat. Keintiman ini boleh berlaku antara dua individu walaupun tanpa berlakunya hubungan seks. Jadi penegasan perlu diberikan tentang tatasusila dalam perhubungan intim seperti kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran perlu diajar tentang perbezaan setiap jenis perhubungan.

Bulatan perkahwinan dan kekeluargaan membincangkan konsep perkahwinan dan kekeluargaan serta cabaran dalam perkahwinan. Seterusnya, bagaimana meningkatkan perhubungan dalam kehidupan merangkumi hak kanak-kanak dan undang-undang yang berkaitan. Penjelasan tentang tanggungjawab keibubapaan dan cabaran dalam kehidupan turut dicakupi. Kandungan bulatan ini ialah maksud keluarga, cabaran dalam pembentukan keluarga, perkahwinan dan kehidupan, komitmen, aspek-aspek yang sah dan proses dalam perkahwinan serta kualiti dalam keibubapaan. Antara objektifnya ialah memahami maksud keluarga, erti dan komitmen dalam perkahwinan, norma-norma keagamaan dan kebudayaan dalam perkahwinan, konsep bahawa semua kanak-kanak mempunyai sifat ingin dimiliki tanpa sebarang syarat dan mengenal pasti cabaran keibubapaan.

Maka, dalam bulatan ini perkara-perkara seperti jenis-jenis perhubungan dalam keluarga turut dibincangkan dan merangkumi beberapa aspek. Antaranya ialah batasan-batasan perhubungan dalam keluarga seperti batasan sentuhan seorang ayah dengan anak perempuan atau adik-beradik yang berlainan jantina. Penekanan kepada bahagian-bahagian badan yang boleh dilihat dan boleh disentuh oleh ahli keluarga turut dibincangkan bagi mengelakkan berlakunya kes penganiayaan seksual seperti sumbang mahram. Kanak-kanak juga perlu diajar untuk mengenal pasti ahli keluarga yang boleh memeluk dan mencium mereka serta bahagian mana yang boleh dicium.

Kanak-kanak PPKI perlu tahu terdapat perbezaan perhubungan dan batasan-batasan perhubungan sesama ahli keluarga. Kanak-kanak ini perlu diingatkan tentang ahli keluarga yang boleh memeluk atau mencium mereka. Di samping itu, aspek-aspek batasan dalam perhubungan antara ahli keluarga perlu ditekankan mencakupi aspek sentuhan selamat dan tidak selamat. Maklumat ini penting bagi mengelakkan kes penganiayaan seksual oleh ahli keluarga ke atas kanak-kanak PPKI. Penerangan

perlu diberikan dengan menerapkan aspek agama, nilai dan budaya masyarakat Malaysia.

Selain itu kanak-kanak juga perlu tahu bahawa terdapat aktiviti-aktiviti sulit yang berlaku di dalam rumah seperti menukar pakaian atau membuang air kecil/besar yang perlu dilakukan di tempat tertutup. Guru-guru perlu menekankan tentang ruang-ruang umum atau ruang peribadi/sulit di dalam rumah seperti bilik ibu bapa. Kanak-kanak perlu diajar tentang adab-adab untuk memasuki bilik ibu bapa (Abdullah, 2002). Dalam al-Quran terdapat ayat yang berkaitan tentang adab meminta izin iaitu ayat 48-49 daripada Surah An-Nur. Terdapat tiga keadaan yang perlu ditekankan dalam mendidik anak-anak yang sudah baligh untuk meminta izin untuk masuk ke bilik iaitu:

- i. sebelum solat fajar kerana ketika itu manusia masih lagi tidur di atas katil mereka,
- ii. pada waktu Zohor kerana pada ketika itu kebiasaannya orang menanggalkan baju dan berada bersama isteri,
- iii. selepas Isyak kerana ini adalah waktu tidur dan rehat.

Namun begitu, apabila kanak-kanak itu mencecah usia baligh, para pendidik perlu mengingatkan adab-adab untuk meminta izin dalam tiga keadaan tersebut dan lain-lain keadaan yang bersesuaian seperti waktu ibu bapa pulang daripada kerja dan dalam proses pembersihan diri, di mana pakaian ditanggalkan. Dalam hal perkahwinan pula, pendedahan tentang kepentingan ikatan perkahwinan serta hak dan undang-undang perkahwinan perlu diberikan. Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran yang semakin meningkat dewasa secara semulajadinya mempunyai keinginan untuk berkahwin. Maka, penerangan tentang tanggungjawab

dalam perkahwinan perlu dimasukkan juga dalam bulatan perkahwinan dan kekeluargaan.

Bulatan yang keenam ialah kemahiran personal iaitu kemahiran yang diperlukan untuk interaksi merangkumi aspek luahan perasaan, komunikasi, membuat keputusan dan menyelesaikan masalah. Selain itu perkara-perkara yang terdapat dalam kemahiran personal ialah motivasi, kerja berkumpulan, kemahiran sosial dan kemahiran interpersonal. Perkara yang terkandung dalam bulatan ini ialah komunikasi serta nilai dan budaya masyarakat. Kanak-kanak perlu memahami perasaan mereka sendiri dan orang-orang lain seterusnya membina kemahiran personal dan interpersonal untuk meletakkan asas bagi hubungan yang sihat.

Bagi menjadikan program pendidikan seksualiti ini berkesan, maklumat tentang aspek yang mempengaruhi proses psikologi seperti membuat keputusan dan mencapai matlamat juga perlu diberikan. Program pendidikan seksualiti perlu menyediakan pelajar dengan kemahiran membuat keputusan, komunikasi, kemahiran berunding dan kebolehan untuk menentang tekanan sosial (Schaalma et al., 2004). Walaupun setiap individu berhak membuat keputusan sendiri, namun mereka masih perlu mengikut landasan agama, nilai dan budaya. Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran perlu dilatih untuk menjadi asertif iaitu dapat menyatakan perasaan, keinginan dan keperluan peribadi kepada orang lain dengan penuh keyakinan. Ini dapat membantu kanak-kanak mengelakkan diri dari penganiayaan seksual dengan menolak perlakuan-perlakuan yang mengancam mereka.

Aspek-aspek umum dan sulit adalah perkara penting yang perlu diambil kira dalam menyampaikan isi kandungan pendidikan seksualiti. Aspek umum dan sulit melibatkan aktiviti dan tingkah laku serta ruang atau bahagian/tempat. Aspek-aspek ini perlu diterapkan dalam bulatan-bulatan yang lain. Contohnya, dalam bulatan

Sensualiti dan identiti seksual di mana kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran perlu diajar untuk membezakan bahagian badan yang umum iaitu bahagian yang boleh dilihat oleh orang lain atau bahagian sulit iaitu bahagian yang tidak boleh dilihat oleh orang lain. Begitu juga bagi bahagian badan yang boleh disentuh atau tidak boleh disentuh. Bahagian sulit adalah bahagian yang tidak boleh disentuh oleh orang lain kecuali terdapat hal kecemasan. Selain diajar berpakaian mengikut jantina, kanak-kanak-kanak-kanak ini juga perlu tahu memilih pakaian yang tidak mendedahkan bahagian badan yang sulit.

Satu lagi perkara yang penting ialah penerapan aspek agama, nilai dan budaya dalam pengajaran. Masyarakat Malaysia terdiri dari pelbagai kaum dan agama dengan majoriti kaum Melayu yang beragama Islam. Nilai dan budaya masyarakat Melayu dicorakkan oleh kepercayaan agama. Contohnya, konsep aurat mengikut ajaran agama Islam dijelaskan dalam penerangan bahagian badan yang sulit dan umum iaitu bahagian mana yang boleh dilihat dan disentuh oleh individu yang mahram dan bukan mahram.

Seseorang perempuan hanya boleh memperlihatkan bahagian muka dan kedua tapak tangannya sahaja kepada orang yang bukan mahram. Manakala lelaki pula auratnya ialah bahagian pusat hingga ke bahagian lutut. Namun begitu, secara umumnya guru-guru perlu mengingatkan murid untuk menutup bahagian badan dari bahagian bahu hingga ke bahagian lutut.

Kanak-kanak perlu diingatkan tentang tempat yang sulit atau tempat umum seperti bilik tidur ibu bapa atau tandas. Adab-adab memasuki bilik ibu bapa perlu ditekankan kepada kanak-kanak ini. Selain itu, tempat untuk menukar pakaian perlu diberi penekanan sama ada di rumah atau di sekolah. Kanak-kanak perlu dilatih menukar pakaian di dalam bilik yang tertutup di rumah seperti bilik tidur dan

bukannya di ruang tamu. Begitu juga semasa memasuki tandas, di mana kanak-kanak ini perlu dilatih agar menanggalkan pakaian selepas memasuki tandas dan pintu tandas telah ditutup.

Perkara ini penting untuk mengelakkan kanak-kanak daripada menanggalkan pakaian di dalam bilik darjah apabila mereka hendak membuang air kecil/air besar. Satu lagi aspek penting ialah penekanan tentang konsep ruang sulit tidak akan menjadi sulit jika masih ada orang yang boleh melihat. Sesuatu ruang atau bilik perlu ditutup dahulu, barulah tempat itu akan menjadi tempat yang sulit untuk melakukan sesuatu aktiviti yang bersifat peribadi atau tidak boleh dilihat oleh orang lain .

Seterusnya, kanak-kanak perlu diberikan maklumat tentang jenis-jenis aktiviti yang dikelaskan sebagai sulit seperti menukar pakaian, membuang air kecil/air besar dan lain-lain lagi. Perbuatan berpelukan dan bercium yang berlebihan juga adalah antara aktiviti sulit yang tidak boleh diperlihatkan kepada orang lain. Perbuatan ini bukan sahaja menyalahi ajaran agama malah kurang sopan dalam perspektif nilai dan budaya Malaysia. Penegasan perlu dibuat bahawa bukan sahaja perbuatan ini tidak sesuai dilakukan di tempat awam tetapi juga di tempat sulit antara individu yang tiada ikatan perkahwinan. Begitu juga dalam aspek perbualan di mana ada perkara yang boleh dibincangkan secara terbuka atau ada yang perlu dilakukan secara tertutup. Sebaiknya masalah berkaitan seksualiti perlu dibincangkan secara tertutup dengan orang yang dipercayai.

Kanak-kanak perlu memahami perasaan mereka sendiri dan orang-orang lain seterusnya membina kemahiran intrapersonal dan interpersonal untuk meletakkan asas bagi hubungan yang sihat. Bagi tujuan menjadikan Program pendidikan seksualiti berkesan, maklumat tentang aspek yang mempengaruhi proses psikologi seperti membuat keputusan dan mencapai matlamat perlu diberikan. Program

pendidikan seksualiti perlu menyediakan pelajar dengan kemahiran membuat keputusan, komunikasi, kemahiran berunding dan kebolehan untuk menentang tekanan sosial (Schaalma et al., 2004). Pembinaan modul latihan pendidikan seksualiti dalam kajian ini adalah berpandukan kerangka teori dan model komprehensif pendidikan seksualiti dalam aspek input pendidikan seksualiti.

Latihan Guru Tentang Pendidikan Seksualiti

Kemajuan sebuah negara bergantung kepada kualiti guru-gurunya dan untuk sebab ini profesion ini adalah mulia dibandingkan dengan lain-lain profesion (Ranga Rao & Bhaskara Rao, 2004). Bagi meningkatkan kualiti guru maka aspek latihan adalah sangat penting kerana melalui latihan yang sistematik dapat menerapkan sikap positif, dan meningkatkan pengetahuan serta kemahiran. Latihan juga dapat membentuk pola-pola kelakuan yang dikehendaki oleh seorang individu agar dapat menjalankan setiap pekerjaan atau tugas yang diberi dengan efisien.

Tujuan latihan ialah untuk membawa kecemerlangan dalam tugas tertentu. Latihan dalam konteks pendidikan dapat membangunkan sumber manusia iaitu pelajar, guru dan kakitangan dengan tujuan meningkatkan kemahiran dan menyediakan pengalaman pembelajaran bagi membantu mencapai objektif organisasi (Balkisnah & Norhasni, 2009). Dalam bidang pendidikan, guru adalah penentu kepada keberkesanan pendidikan. Guru bukan hanya menyampaikan ilmu pengetahuan tetapi juga menanamkan sikap, nilai dan sahsiah yang sempurna dan mematuhi peraturan masyarakat.

Jadi peranan guru amat penting dalam membentuk keperibadian murid kerana pengetahuan, kemahiran dan sikap seorang guru terhadap sesuatu perkara akan turut memberi kesan kepada muridnya. Latihan yang diberikan dapat meningkatkan keberkesanan guru dalam menyampaikan isi kandungan pelajaran berkaitan

seksualiti. Selain itu guru lebih mahir menyampaikan pengajaran dengan menggunakan strategi atau kaedah yang lebih efektif. Sikap positif guru juga mendorong kepada penyampaian maklumat yang lebih berkesan apabila guru tidak lagi berasa malu untuk menyampaikan maklumat seksualiti (Gonzalez-Acquairo, 2011).

Terdapat bukti yang ibu bapa inginkan pendidikan seksualiti untuk diajar di sekolah kerana ada antara mereka berasa tidak selesa bercakap dengan anak-anak tentang keseksualan. Selain itu mereka tidak mempunyai fakta yang cukup tentang isu-isu seksual untuk diajarkan (Tepper, 2001). Maka sudah tentulah tanggung jawab ini dipindahkan kepada para guru di sekolah.

Guru-guru pendidikan khas bukan sahaja menghadapi cabaran untuk menyampaikan pendidikan seksualiti malah perlu menyesuaikan kandungan pelajaran mengikut kepelbagaian ketidakupayaan murid dalam kelas. Kaedah penyampaian pendidikan seksualiti yang berkesan mestilah menggunakan bahasa yang mudah difahami oleh murid sesuai dengan peredaran zaman (Harlina Halizah & Noralina, 2007). Bahan-bahan bantu mengajar pula perlu disediakan mengikut kesesuaian topik dan tahap kognitif murid (Boehning, 2009).

Jadi faktor kesediaan guru perlu diberi perhatian dalam merancang program pendidikan seksualiti dengan menyediakan latihan yang terancang untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran mereka. May dan Kundert (1996) membuat kesimpulan kegagalan program pendidikan seksualiti antaranya disebabkan oleh kurangnya latihan guru untuk menyampaikan pendidikan seksualiti. Dapatan kajian tinjauan mereka ke atas 302 orang guru pendidikan khas dengan menggunakan soal selidik menunjukkan hanya 59 peratus guru-guru pendidikan khas yang mengambil kursus ini dalam latihan perguruan. Mereka membuat kesimpulan

bahawa kurikulum pendidikan seksualiti dalam latihan perguruan tidak memenuhi keperluan untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru.

Kaedah penyampaian maklumat kepada guru-guru juga berbeza di mana terdapat tiga kaedah latihan yang diberikan iaitu latihan tidak formal, latihan yang berstruktur yang dijalankan melalui seminar atau bengkel, dan kursus akademik dalam latihan perguruan. Kaedah-kaedah ini berbeza dari aspek isi kandungan, tempoh kursus, dan fasilitator yang memberikan impak yang berbeza kepada para guru. May dan Kundert (1996) seterusnya mencadangkan latihan untuk guru tentang pendidikan seksualiti perlu menggabungkan ketiga-tiga kaedah ini di mana pengajar atau fasilitator pendidikan seksualiti ialah mereka yang mempunyai kepakaran dalam bidang seksualiti manusia. Guru-guru perlu dibekalkan dengan bahan-bahan pengajaran dan digalakkan mengikuti kursus-kursus semasa tentang pendidikan seksualiti.

Kajian oleh Brown dan Pirtle (2008) mengenai kepercayaan para profesional dan ibu bapa yang mempunyai anak-anak bermasalah pembelajaran membuktikan kepercayaan setiap individu ini memberi pengaruh kepada penyampaian maklumat pendidikan seks. Jadi untuk merangka satu program pendidikan seksualiti yang komprehensif, aspek kepercayaan para pendidik khususnya guru pendidikan khas perlu diambil kira. Latihan perlu diberikan kepada guru-guru untuk meningkatkan aspek pengetahuan dan kemahiran, jika tidak penyampaian maklumat pendidikan seksualiti kepada individu bermasalah pembelajaran akan terus gagal walaupun kurikulum ini telah lama wujud (Gaugeon, 2009).

Dapatan kajian oleh Howard-Barr et al (2005) mendapati kebanyakan guru (67%) di Florida bersetuju pendidikan seksualiti dimulakan sejak dari peringkat awal persekolahan. Namun begitu menurut mereka kebanyakan guru kurang bersedia dan

mengakui mereka kurang kelayakan profesional untuk mengajar pendidikan seksualiti. Begitu juga situasi di Malaysia yang mana guru-guru keberatan untuk mengajar pendidikan seksualiti dengan alasan kurang pemahaman, tidak ada kemahiran dan malu untuk berbicara tentang hal-hal seksual (Amir, 2007).

Maka kaedah terbaik untuk memastikan program pendidikan seksualiti berlangsung dengan berkesan adalah dengan memberikan latihan yang efektif dan terancang kepada para pendidik. Apatah lagi bagi guru pendidikan khas yang menghadapi pelbagai cabaran dalam mendidik kanak-kanak yang mengalami pelbagai ketidakupayaan (Ab Halim, 2009). Kanak-kanak ini juga mempunyai kepelbagaian tahap kefungsiian tetapi mereka semua ditempatkan di dalam satu kelas dalam program integrasi. Guru-guru menghadapi cabaran berganda dalam merancang pengajaran yang perlu disesuaikan mengikut jenis ketidakupayaan murid serta kepelbagaian tahap kefungsiian murid. Sewajarnya panduan disediakan kepada guru bagi memudahkan mereka merancang dan memilih bahan sumber pendidikan seksualiti yang sesuai.

Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Untuk Guru

Ryan dan West-Tackett (1988) membina modul *Socialization and Sexuality for the Developmentally Disabled* untuk melatih para profesionalisme tentang pendidikan seksualiti. Dokumen ini digunakan sebagai sumber untuk melatih ibu bapa dan pengajar yang berkhidmat dengan kanak-kanak kurang upaya. Tumpuan modul ini ialah sosialisasi dan seksualiti untuk kanak-kanak yang mengalami ketidakupayaan perkembangan. Modul latihan ini mengandungi lapan bahagian: risalah publisiti, topik, gambaran keseluruhan, agenda jurulatih, aktiviti, ringkasan, bibliografi, dan penilaian. Maklumat pengenalan menerangkan bagaimana untuk menggunakan

modul termasuklah menjalankan analisis keperluan, perancangan latihan, memilih modul latihan, pelaksanaan, penilaian, dan pemantauan. Peruntukan masa untuk menyelesaikan latihan menggunakan modul ini ialah 120 jam.

Wight dan Buston (2003) telah menjalankan kajian tentang latihan pengajaran pendidikan seksualiti untuk guru-guru dalam perkhidmatan di Amerika. Modul SHARE (*Sexual Health And Relationships-Safe, Happy And Responsible*) digunakan dalam kajian ini. Terdapat 20 sesi diperuntukkan untuk menghabiskan kandungan modul yang diajar dalam matapelajaran *Personal and Social Education*. Tempoh latihan yang diberikan ialah selama lima hari untuk menghabiskan modul yang dipecahkan kepada tiga bahagian. Seramai 81 orang guru dalam perkhidmatan terlibat dalam kajian. Kaedah yang dilaksanakan untuk mengumpul data ialah pemerhatian, temu bual, soal selidik, dan pencerapan pengajaran dan pembelajaran.

Family Life And Sexual Health (F.L.A.S.H.) Curriculum Training for Teachers dilaksanakan oleh badan perancang keluarga (Family Planning) King County, Amerika Syarikat. Latihan dilaksanakan selama 11jam termasuk berhenti rehat dan makan yang berlangsung dua hari penuh atau empat hari di luar waktu sekolah. Latihan ini sesuai untuk kakitangan sekolah rendah, menengah dan sekolah tinggi.

Family Planning Association (FPA) United Kingdom mengambil tanggungjawab melatih para profesional yang terlibat dengan individu berkeperluan khas tentang pendidikan seksualiti. Kursus-kursus jangka pendek ditawarkan dengan mendapat pengkreditan oleh Universiti Staffordshire. Pelbagai kursus ditawarkan untuk memberikan latihan tentang pendidikan seksualiti. Antaranya ialah Kursus *Core Competencies in Sexual Health for Youth Workers* yang dijalankan dalam tempoh lapan hari.

Modul latihan ini dipecahkan kepada tiga iaitu Modul satu bertajuk *The Self*. Modul dua ialah tentang teori dan seterusnya dalam modul tiga ialah amali atau pelaksanaan. Setiap modul dihabiskan dalam tempoh dua hari. Hari ketujuh dilaksanakan penilaian program dan seterusnya hari kelapan ialah pengujian untuk mendapatkan akreditasi. Selain daripada program latihan badan FPA juga menyediakan sumber pengajaran dalam bentuk buku, buku kerja dan CD interaktif (<http://www.fpa.org.uk>, 2012).

Family Planning Australia mengendalikan dua hari latihan profesional kepada para guru dan pengetua sekolah (www.eduweb.vic.gov.au, 2012). Latihan profesional yang diberikan mencakupi topik-topik berikut (a) mengapa mengajar pendidikan seks, (b) pendidikan seks dalam kurikulum, (c) merancang program pendidikan seks, (d) aktiviti pengajaran dan pembelajaran, (e) bekerjasama dengan ibu bapa dan (f) berurusan dengan soalan sukar tentang seksualiti.

Berdasarkan analisis ke atas modul-modul latihan guru tentang pendidikan seksualiti, didapati terdapat pelbagai perbezaan dari aspek isi kandungan dan kaedah pelaksanaan. Tempoh masa pelaksanaan program latihan juga berbeza-beza tetapi kebanyakannya dalam bentuk kursus jangka pendek dalam julat dua hari hingga lapan hari. Hal ini menunjukkan tiada ketetapan khusus tentang tempoh pelaksanaan latihan. Tempoh latihan bergantung pada isi kandungan modul, kos pelaksanaan dan kesediaan peserta.

Isi kandungan yang disampaikan sebenarnya ada dalam kerangka teori yang ditunjukkan oleh pengkaji dalam Rajah 2.1 yang merangkumi empat dimensi iaitu etika, ekologi, biologi dan psikologi. Elemen-elemen yang membentuk suatu modul juga menunjukkan ada persamaan. Secara umumnya modul-modul tersebut mengandungi elemen objektif/ matlamat, topik kunci atau isi kandungan, teknik

penyampaian, sumber dan penilaian. Elemen-elemen ini juga terdapat dalam kerangka konsep kajian ini seperti dalam Rajah 2.6.

Kepentingan Pendidikan Seksualiti

Perkembangan seksual ialah proses yang berterusan bermula dari saat pembentukan janin sehinggalah peringkat kemuncaknya pada peringkat remaja. Pelbagai perubahan akan dilalui oleh kanak-kanak sebelum menjadi dewasa. Perasaan ingin tahu akan mendorong kanak-kanak dan remaja untuk mendapatkan maklumat berkaitan seks daripada pelbagai sumber tanpa mengira maklumat itu benar ataupun tidak (Harlina Halizah & Noralina, 2007). Jadi bagi mengelakkan mereka daripada mendapat maklumat yang salah maka sewajarnya golongan pendidik perlu mengambil tanggungjawab untuk menyampaikan maklumat berkaitan seksual.

Individu dengan ketidakupayaan intelek merasai pengalaman naluri seks walaupun tiada siapa yang mengajar atau memberitahu mereka kerana hal tersebut ialah fitrah semula jadi manusia (Isler et al., 2009). Mereka juga akan mengalami pelbagai perubahan dalam perkembangan seksual. Jadi pendidikan seksualiti wajar disampaikan agar mereka dapat memahami perubahan dalam perkembangan fizikal, emosi dan seksual. Tambahan lagi menurut Swango-Wilson (2011) pendidikan telah dikenal pasti sebagai satu mekanisme bagi mengelakkan kejadian penganiayaan seksual ke atas golongan ini. Selain penganiayaan seksual kanak-kanak ini juga terlibat dalam melakukan tingkah laku seksual seperti menunjukkan kemaluan, menuturkan kata-kata lucah, mencabul malah ada yang terlibat dengan kes rogol (Fyson, 2008).

Menurutnya lagi kekurangan pengetahuan, kemahiran dan keyakinan pendidik dalam menyampaikan pendidikan seksualiti kepada golongan kanak-kanak

berkeperluan khas masalah pembelajaran menjadi salah satu sebab perlakuan-perlakuan tersebut ditunjukkan oleh kanak-kanak itu. Kanak-kanak ini tidak dapat mengenal pasti sempadan perlakuan seks yang salah atau betul. Maka guru berperanan penting untuk menyampaikan maklumat pendidikan seksualiti dengan betul dan berkesan.

Beberapa kajian mendapati kurikulum pendidikan seksualiti yang terancang dapat memberikan kesan yang positif dalam meningkatkan pengetahuan individu bermasalah pembelajaran mengenai risiko penderaan seks dan langkah menghindari gangguan seks (Richards et al. 2006). Selain itu pendidikan seksualiti adalah satu proses memberikan pendidikan dan maklumat tentang perkara-perkara berkaitan lelaki dan perempuan berlandaskan konsep keimanan dan ketakwaan kepada Tuhan yang mencipta manusia (Siti Suhaila et al., 2011).

Justeru itu aspek keagamaan perlu diterapkan dalam pendidikan seksualiti. Kebanyakan agama seperti agama Islam dan Kristian turut memberikan garis panduan tentang isu seks dalam kitab al-Quran dan Bible. Tinjauan pengkaji mendapati kebanyakan ajaran agama juga melarang hubungan seks sebelum kahwin bagi memelihara kesejahteraan manusia

Pelaksanaan Pendidikan Seksualiti

Pendidikan seksualiti ialah program pengajaran rasmi yang menyediakan kanak-kanak dengan satu pemahaman objektif terhadap seks sebagai satu aspek biologi, psikologi, dan kehidupan sosial. Pendidikan seksualiti adalah proses mendapatkan maklumat dan membentuk sikap positif tentang keseksualan bagi mengurangkan risiko-risiko negatif (Sabah et al. , 2010).

Pendidikan seksualiti pada masa kini menjadi isu kesihatan awam yang penting bukan sahaja untuk kanak-kanak biasa tetapi juga kanak-kanak yang kurang upaya. Hal ini adalah proses mendapatkan maklumat dan memupuk sikap-sikap dan kepercayaan-kepercayaan tentang seks, identiti seks, perhubungan dan kemesraan (Murphy, 2006; Richards et al., 2006). Perkara ini diterima dengan meluas di mana setiap individu mempunyai hak untuk mendapat pendidikan seksualiti. Hal ini kerana maklumat tersebut dapat membantu untuk melindungi diri mereka menentang penyalahgunaan, eksploitasi, kehamilan-kehamilan yang tidak disengajakan, penyakit kelamin dan HIV/AIDS. Masalahnya adalah pelaksanaan pendidikan seksualiti yang sesuai untuk golongan individu yang mengalami ketidakupayaan. Terdapat pelbagai program pendidikan seksualiti yang membekalkan maklumat keseksualan.

Perbincangan pengkaji-pengkaji terdahulu menunjukkan keseksualan manusia tidak terbatas kepada transmisi hidup atau pembiakan semata-mata tetapi termasuk empat dimensi penting iaitu (1) anatomi, biologi, fisiologi, (2) dimensi sosial dengan pengaruh budaya, (3) dimensi psikologi, dan (4) dimensi afektif. Hakikatnya individu dengan ketidakupayaan mempunyai perasaan yang sama, keperluan-keperluan dan keinginan-keinginan seperti orang lain yang normal (Kijak, 2011).

Namun begitu masih banyak mitos beredar mengenai keseksualan golongan individu dengan ketidakupayaan. Kerap kali mereka ini dilihat sebagai individu yang tidak mampu memahami isu seksual dan tidak mempunyai keinginan seksual padahal nafsu seksual mereka adalah sama seperti orang lain (Gomez, 2012). Ketidakupayaan mereka berkomunikasi dan meluahkan naluri seksual dengan betul mengakibatkan mereka dilihat sebagai hiperseksual (Aderemi, 2014). Sudah tentu hal sebegini

mendatangkan satu cabaran berganda untuk pendidikan seksualiti dalam kalangan individu dengan ketidakupayaan dan keluarga mereka (Tepper, 2001).

Richards et al. (2006) merumuskan halangan utama kepada kesihatan seksual ialah nilai sosial yang menghindarkan perkembangan seksualiti yang positif. Maka seharusnya bakal pendidik yang akan menyampaikan pendidikan seksualiti perlu diberikan latihan agar tahap pengetahuan dan kemahiran tentang pendidikan seksualiti meningkat serta memupuk sikap positif terhadap pendidikan seksualiti. Dapatan oleh Shariza (2008) terhadap aspek sikap guru tentang pendidikan seksualiti untuk remaja bermasalah pembelajaran adalah negatif disebabkan kurangnya pengetahuan dan kemahiran tentang pendidikan seksualiti. Hal ini akan mempengaruhi penyampaian maklumat sebagaimana yang diperkatakan oleh Brown dan Pirtle (2008). Jadi latihan tentang pendidikan seksualiti adalah penting untuk memupuk sikap positif dalam kalangan guru-guru ini agar mereka lebih yakin dan selesa untuk menyampaikan maklumat seksualiti.

Akta PL 142-92 yang digubal pada tahun 1975 di Amerika Syarikat menyatakan individu yang mengalami masalah ketidakupayaan mempunyai hak yang sama seperti orang lain dalam masyarakat termasuklah membuat keputusan tentang perlakuan seks (Brown & Pirtle, 2008). Berdasarkan akta ini jelas menunjukkan golongan ini berhak menerima pendidikan seksualiti dan mengakses maklumat serta perkhidmatan tentang seksualiti sama seperti individu yang normal (Doyle, 2008). Mereka berhak mendapat maklumat mengenai seksualiti bagi mengelakkan risiko penganiayaan seksual.

Disebabkan oleh masalah ketidakupayaan golongan ini maka program pendidikan seksualiti perlu disediakan sesuai dengan keperluan mereka. Para profesional yang terlibat dengan murid pendidikan khas berpendapat pendidikan

seksualiti perlu diberikan kepada murid-murid ini tetapi yang menjadi masalah ialah ibu bapa dan guru yang masih belum bersedia menjalankan pengajaran pendidikan seksualiti (Howard-Barr, Rienzo, Pigg, Jr. & James, 2005)

Sebagaimana yang telah dibincangkan dapat disimpulkan bahawa pendidikan seksualiti perlu disediakan kepada golongan kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran. Jadi satu program pendidikan seksualiti yang komprehensif perlu disediakan dengan mencakupi komponen-komponen yang mengambil kira ketidakupayaan individu. Selain itu pendidikan seksualiti perlu dilaksanakan dengan disempadani batas-batas agama, nilai dan budaya.

Kontroversi juga timbul dalam aspek pada peringkat manakah pendidikan seksualiti perlu dimulakan (Goldman, 2013). Kajian semula kurikulum pendidikan di Queensland, Australia mendapati pembelajaran pendidikan seksualiti adalah sangat minima atau tidak ada langsung untuk peringkat awal kanak-kanak. Sekolah dan guru sekolah mengelak untuk mengajar aspek seksualiti kepada kanak-kanak. Sebagaimana pendapat Kijak (2011) tentang perkembangan seksual kanak-kanak, Goldman (2013) juga mempunyai pandangan yang serupa. Kanak-kanak lelaki dan perempuan mencapai kematangan lebih awal. Purata umur mula datang haid bagi kanak-kanak perempuan ialah 12 tahun dan kanak-kanak lelaki mula mendapat mimpi basah pada umur purata 13 tahun (Goldman, 2013).

Berdasarkan pendapat Goldman (2013) dan Kijak (2011) didapati sepatutnya pendidikan seksualiti diberikan sebelum kanak-kanak mencapai akil baligh. Pengetahuan berkaitan hal akil baligh dapat menyediakan kanak-kanak untuk menghadapi perubahan-perubahan fizikal dan emosi semasa akil baligh. Balter et al. (2016) menyatakan pendidikan seksualiti sepatutnya dimulakan pada peringkat kanak-kanak mula mengenal jantina diri mereka sendiri. Kanak-kanak pada

peringkat ini sepatutnya sudah diajar menggunakan istilah yang betul menamakan alat genital. Selain itu pada masa ini juga kanak-kanak perlu tahu bahagian badan yang umum atau sulit.

Pelaksanaan pendidikan seksualiti di Malaysia pula dimulakan pada peringkat menengah dalam mata pelajaran Sains dan Biologi dan beberapa mata pelajaran yang lain (Siti Suhaila et al., 2011). Kementerian Pendidikan Malaysia memperkenalkan mata pelajaran Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial pada tahun 2011 untuk murid sekolah rendah arus perdana. KSSS Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran juga diperkenalkan pada tahun 2011. Namun begitu masih tiada mata pelajaran khusus tentang pendidikan seksualiti untuk pendidikan khas masalah pembelajaran persekolah rendah.

Kebanyakan negara-negara Barat seperti Amerika Syarikat, United Kingdom, Australia menjadikan pendidikan seksualiti sebagai mata pelajaran formal yang diajar di sekolah. Namun begitu pelaksanaan pendidikan seksualiti di negara-negara membangun didapati masih agak ketinggalan (Tsuda, Sri Hartini, Elsi & Takada, 2017). Pendapat mereka selari dengan beberapa pengkaji seperti Sanjakdar (2009) dan Sabah et al. (2010) yang mendapati pendidikan seksualiti di negara yang majoriti penduduknya Muslim menunjukkan isu seksualiti sebagai *taboo*.

Senario pelaksanaan pendidikan seksualiti di Indonesia didapati hampir serupa dengan pelaksanaan pendidikan seksualiti di Malaysia. Kedua-dua negara ini mempunyai majoriti penduduk beragama Islam. Pelaksanaan pendidikan seksualiti juga adalah secara merentas kurikulum. Kajian Tsuda et al. (2017) juga mendapati masyarakat Indonesia bersetuju bahawa pendidikan seksualiti adalah penting dan perlu diajar kepada murid berkeperluan khas. Dapatan yang sama diperoleh oleh pengkaji pendidikan seksualiti di Malaysia seperti Ang (2014) dan Alijah (2016).

Pute Rahimah et al. (2009) dan Low et al. (2007) yang menjalankan kajian ke atas golongan arus perdana juga mendapati responden bersetuju pendidikan seksualiti perlu diajar di sekolah.

Walaupun masyarakat menyedari kepentingan pendidikan seksualiti namun begitu pelaksanaan masih kurang berkesan. Pengkaji-pengkaji seperti Swango-Wilson (2011) dan Howard-Barr et al. (2014) mendapati pelaksanaan seksualiti kurang berkesan disebabkan guru-guru kurang bersedia dan bahan sumber yang kurang berkaitan seksualiti. Tsuda et al. (2017) mendapati pelaksanaan pendidikan seksualiti di Indonesia juga kurang berkesan disebabkan hal yang sama. Tambahan lagi persepsi yang negatif tentang seksualiti yang berpunca daripada budaya dan agama menyebabkan ada perkara-perkara dalam seksualiti langsung tidak diajar.

Penerapan Aspek Agama, Nilai dan Budaya dalam Pendidikan Seksualiti

Aspek keagamaan ditakrifkan sebagai satu set institusi kepercayaan, doktrin atau ritual, dan etika yang standard yang mana memberi panduan bagaimana untuk menjalani kehidupan yang baik (Haglund & Fehring, 2010). Dapatan kajian mereka secara kajian rentas ke atas 3168 orang remaja di Amerika menunjukkan perhubungan positif antara aspek keagamaan dengan seksualiti manusia. Khususnya sikap positif terhadap agama didapati mengurangkan tingkah laku seksual yang berisiko.

Menurut mereka lagi kebanyakan kajian terdahulu membuktikan remaja yang patuh pada agama cenderung untuk menangguhkan atau melewatkan usia dalam aktiviti seksual. Nilai-nilai tradisional dan kepercayaan agama adalah antara faktor utama yang menyebabkan para remaja melewatkan aktiviti seksual dan menjaga kehormatannya selain daripada faktor rasa takut terhadap jangkitan penyakit-

penyakit kelamin dan kehamilan (Crawford, Rawlin, McGrowder ,& Adams Jr., 2011).

Perkataan seks dianggap sebagai perkataan yang ‘kotor’ atau *taboo* walhal dalam agama Islam jelas menunjukkan kepentingan pendidikan seksualiti diberikan kepada penganutnya (Athar, 2006). Pelbagai aspek pengajaran berkaitan seks terdapat dalam kitab al-Quran yang menjadi pedoman utama umat Islam di mana aspek-aspek seksual dibincangkan dalam 65 surah seperti berkaitan reproduktif, kekeluargaan, kitaran haid, hubungan seks dan lain-lain lagi (Siti Suhaila et al, 2011). Nabi Muhammad saw sebagai utusan Allah swt juga turut membincangkan perkara-perkara berkaitan seks dengan tujuan memberikan pendidikan. Menurut Sanjakdar (2009) sebab utama pendidikan seks dianggap *taboo* ialah budaya masyarakat bukannya disebabkan oleh ajaran agama.

Kajian Smerecnik et al. (2010) ke atas remaja Muslim di Netherlands menunjukkan aspek agama menjadi salah satu halangan kepada penyampaian pendidikan seksualiti yang berkesan. Halangan ini timbul akibat pegangan yang terlalu rigid terhadap norma-norma seksual dalam masyarakat Muslim. Tetapi jika diteliti sebenarnya bukanlah aspek agama yang menghalang pengajaran pendidikan seksualiti tetapi lebih kepada norma masyarakat yang menyekat peluang pendidikan seksualiti disampaikan.

Pendapat ini selari dengan dapatan kajian oleh Sanjakdar (2009) yang mendapati guru-guru tertekan menghadapi pelajar-pelajar yang diterapkan pemahaman budaya serta tradisi yang bertentangan dengan ajaran Islam. Pada hal dalam ajaran agama Islam pendidikan seksualiti bukanlah perkara *taboo* tetapi salah satu aspek pendidikan yang perlu diberikan dalam proses mendidik anak-anak. Namun begitu dalam masyarakat yang terdiri dari pelbagai kaum dan agama serta

adat resam, pendidikan seksualiti bukanlah mudah untuk dilaksanakan. Proses merancang kurikulum, memilih teknik penyampaian dan sumber pengajaran perlu disesuaikan dengan aspek agama, nilai dan budaya.

Kajian oleh Sanjakdar (2009) ke atas guru-guru Muslim di Victoria menunjukkan adanya halangan dalam penyampaian pendidikan seksualiti kepada pelajar-pelajar Muslim disebabkan oleh struktur kurikulum, polisi dan amalan yang restriktif. Terdapat beberapa perkara dalam pendidikan seksualiti yang diterima masyarakat Barat seperti isu kebebasan perhubungan antara lelaki dan perempuan termasuklah aspek sentuhan dan bahagian badan yang boleh dilihat atau bahagian yang sulit.

Tetapi perkara-perkara tersebut berbeza pula dalam ajaran Islam di mana lelaki dan perempuan yang bukan muhrim dihalang berdua-duaan atau bersentuhan. Konsep bahagian badan yang dikategorikan sebagai aurat iaitu boleh diperlihatkan kepada orang yang bukan muhrim juga berbeza. Maka pengubahsuaian kurikulum pendidikan seksualiti yang menepati ajaran agama perlu disediakan dengan menjadikan al- Quran dan hadis sebagai panduan.

Berdasarkan kepelbagaian kaum dan agama serta budaya rakyat Malaysia, maka pembinaan modul pendidikan seksualiti perlu melibatkan penerapan aspek agama, nilai dan budaya. Kebanyakan penolakan terhadap pendidikan seksualiti adalah berasaskan perbezaan perspektif budaya yang mana alasan penolakan ialah pendidikan seksualiti tidak sesuai dengan nilai-nilai ketimuran (Amir Hasan, 2007).

Statistik Jabatan Perangkaan Malaysia (2010) menunjukkan Islam merupakan agama yang paling meluas dianuti di Malaysia dengan perkadaran 61.3% diikuti Buddha (19.8%), Kristian (9.2%) dan Hindu (6.3%). Majoriti rakyat Malaysia adalah kaum Melayu yang beragama Islam maka penting untuk mengambil kira aspek

ajaran agama Islam dalam merancang modul ini. Aspek nilai dan budaya juga perlu diambil kira kerana beberapa kajian terdahulu telah menunjukkan aspek-aspek ini memberi kesan kepada pendidikan seksualiti. Pendidikan seksualiti tanpa aspek nilai moral seperti mana dilaksanakan di Amerika pada tahun 1990an telah gagal (Athar, 2006).

Budaya telah ditakrifkan sebagai sistem kepercayaan yang dikongsi bersama, nilai, adat resam, tingkah laku, dan artifak yang di gunakan oleh ahli-ahli dalam masyarakat dan diturunkan dari satu generasi ke generasi melalui pembelajaran (Greenwell & Hough, 2008). Dalam hal ini budaya akan memberi kesan kepada cara ibu bapa membesarkan anak-anak termasuklah dalam hal menyampaikan pendidikan seksualiti.

Sistem kepercayaan setiap profesional dan ibu bapa akan mempunyai beberapa kesan ke atas pendidikan dan perkhidmatan yang disediakan kepada individu kurang upaya (Brown & Pirtle, 2008). Kajian oleh Rawson dan Lampiuttong (2010) ke atas remaja Vietnam menunjukkan kepercayaan agama dan budaya yang dipegang oleh ibu bapa serta guru telah mengehadkan proses penyaluran maklumat pendidikan seksualiti. Akibatnya remaja ini mendapatkan maklumat daripada sumber-sumber lain seperti rakan sebaya dan majalah-majalah yang belum tentu kesahihannya.

Guru-guru pendidikan khas enggan terlibat dalam pendidikan seksualiti untuk murid-murid kurang upaya intelek. Hal ini kerana kepercayaan, sikap dan moral di samping kekurangan keyakinan dalam kemampuan mereka untuk menyediakan pendidikan seksualiti yang mencukupi. Tambahan lagi didapati wujud masalah kurang sumber rujukan dan kekurangan bahan-bahan sumber pendidikan seksualiti (Greenwell & Hough, 2008) .

Hakikatnya kepercayaan peribadi boleh mempengaruhi seseorang individu dalam menyediakan perkhidmatan dan pendidikan seksualiti. Jadi aspek ini tidak boleh dipandang remeh dalam proses merancang program pendidikan seksualiti untuk murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Tsuda et al. (2017) menjalankan kajian pelaksanaan pendidikan seksualiti ke atas guru-guru yang majoriti beragama Islam di Indonesia. Dapatan kajian menunjukkan kandungan pendidikan seksualiti yang diajarkan oleh guru pendidikan khas terbatas. Kandungan pendidikan seksualiti yang paling popular diajar oleh guru adalah mekanisme badan, perbezaan antara lelaki dan perempuan dan penyakit kelamin. 83 peratus guru menjawab bahawa kurikulum pendidikan seksualiti untuk kanak-kanak dan remaja berkeperluan khas tidak mencukupi. Keputusan ini konsisten dengan hasil beberapa kajian terdahulu di negara maju.

Masyarakat telah maklum bahawa orang kurang upaya intelek mempunyai hak dan keperluan yang sama untuk akses kepada program penjagaan kesihatan yang komprehensif, termasuk kesihatan seksual. Malangnya mereka ini dilihat seperti kanak-kanak yang lemah dan tidak mengerti tentang isu seksual (Swango-Wilson, 2010). Beberapa topik dalam seksualiti dikenal pasti kurang diajar dalam pendidikan seksualiti golongan berkeperluan khas seperti aspek perhubungan dan perancang keluarga (Frawley & Wilson, 2016). Akibatnya berlaku penafian peluang untuk mempelajari kemahiran yang diperlukan dan mendapatkan maklumat tentang seksualiti yang mana akan membawa kepada risiko penganiayaan seksual dan penyakit jangkitan kelamin. Jelaslah di sini bahawa hak untuk mendapatkan maklumat dan peluang seksual bagi individu kurang upaya intelek akan dipengaruhi oleh sikap dan kepercayaan penjaga dan ibu bapa. Jadi aspek-aspek agama, nilai dan

budaya perlu diambil kira bagi menyediakan program pendidikan seksualiti yang komprehensif bagi golongan murid-murid ini.

Halangan dan Cabaran dalam Pendidikan Seksualiti

Kay, Jones, dan Jantaraweragul (2009) melaporkan pendidikan seksualiti tidak dimasukkan secara rasmi dalam Kurikulum Pendidikan wajib sehingga tahun 2001 di Thailand. Kurangnya pendidikan seksualiti di rumah dan kurang kemahiran untuk berbincang tentang seksualiti di khalayak ramai kerana hal tersebut masih menjadi *taboo* menyebabkan tanggungjawab pendidikan seksualiti ditolak kepada guru-guru. Akibatnya berlaku peningkatan pelbagai gejala sosial berkaitan seksual di Thailand seperti kehamilan remaja dan penyakit kelamin.

Jadi bermula satu dekad yang lalu, Thailand beralih kepada saluran formal dalam sistem persekolahan. Tujuannya untuk mendidik murid-murid sekolah terhadap tingkah laku seksual di mana sekolah mempunyai akses kepada pelbagai individu. Pendidikan seksualiti telah dilaksanakan ke sekolah-sekolah rendah dan menengah mengikut kumpulan umur yang berbeza dan bahan-bahan yang bersesuaian dengan umur murid disediakan.

Kurikulum pendidikan seksualiti di Thailand digubal dengan kerjasama dalam kalangan agensi-agensi kerajaan, entiti swasta, pendidik, dan penyedia perkhidmatan kesihatan. Universiti, Kementerian Pelajaran dan Kementerian Kesihatan Awam mula memperkenalkan garis panduan kurikulum untuk mengintegrasikan pendidikan seksualiti dari gred pertama hingga gred dua belas. Pelbagai strategi dilaksanakan dalam usaha menyediakan guru-guru untuk mengajar. Pendekatan mengintegrasikan pendidikan seksualiti dalam pelbagai mata pelajaran formal menjadi pilihan.

Dapatan kajian oleh Peerapipat (2006) dalam Joy et al. (2009) menunjukkan lebih daripada separuh daripada responden kajian iaitu guru-guru percaya peruntukan

masa antara lima hingga lapan jam sepanjang satu tahun akademik untuk pengajaran pendidikan seksualiti adalah "jumlah waktu yang tepat." Ini mencerminkan bahan pengajaran dan ilmu pengetahuan tentang pendidikan seksualiti mereka adalah terhad.

Satu perkara lagi yang diperdebatkan ialah pendidikan seksualiti adalah satu disiplin yang disepadukan ke dalam bidang pengajian yang lain tetapi tiada jaminan berlakunya penyampaian yang konsisten. Kajian juga mendapati tiada satu pun universiti-universiti menawarkan kursus major dalam pendidikan seksualiti. Jadi pengajar atau pendidik bagi pendidikan seksualiti masih kurang kepakaran kerana tidak mendapat latihan formal yang secukupnya.

Kajian tentang pendidikan seksualiti untuk kanak-kanak bermasalah pembelajaran di Korea menunjukkan antara halangan kepada pendidikan seksualiti ialah kesukaran memilih terminologi yang sesuai, kurangnya penglibatan ibu bapa, kesukaran mengawal tingkah laku seksual murid, kurangnya program atau kurikulum yang sesuai dengan murid, amat kurang pusat latihan yang menawarkan kursus pendidikan seksualiti dan program pembangunan profesional yang terhad di kawasan luar bandar (Kim et al. , 2011). Dapatan temu bual ke atas guru-guru mendedahkan guru pendidikan khas berasa terbeban untuk menyampaikan pendidikan seksualiti di samping kesukaran mendapatkan kurikulum dan latihan tentang pendidikan seksualiti.

Selain itu secara umumnya kekurangan staf profesional dan sumber (Doyle, 2008) juga merupakan halangan kepada penyampaian pendidikan seksualiti yang berkesan kepada golongan kanak-kanak pendidikan khas berkeperluan khas masalah pembelajaran. Tambahan lagi kebanyakan program pendidikan seksualiti yang ada

telah dibangunkan tanpa mendapat input dari individu yang mengalami ketidakupayaan (Swango-Wilson, 2011).

Kajian oleh Lafferty, McConkey dan Simpson (2012) mendapati empat halangan utama bagi pendidikan seksualiti yang berkesan iaitu keselamatan, kekurangan latihan, kekurangan sumber dan pengaruh budaya. Sesetengah penjaga atau keluarga menginginkan kanak-kanak di bawah jagaan mereka untuk mempunyai hak yang sama seperti orang lain dalam hal seksualiti. Tetapi mereka bimbang terhadap keselamatan kanak-kanak tersebut. Kekurangan latihan juga dilihat menjadi penyebab kepada pendidikan seksualiti tidak berkesan. Tambahan lagi sumber rujukan pendidikan seksualiti amat kurang. Hal ini menyebabkan ibu bapa dan penjaga tidak yakin untuk mengajar anak-anak mereka.

Pendidikan seksual untuk kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran sehingga kini masih belum dilaksanakan secara rasmi di Malaysia (Ang & Lee, 2016). Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial yang diperkenalkan pada tahun 2011 juga bukan 100 % berkaitan pendidikan seksualiti (Mazlin, Rosenthal, Hockings & Nuraliza, 2013). Hanya 75 % isi kandungannya berkaitan seksualiti termasuklah aspek penjagaan kesihatan reproduktif dan kebersihan. Dapatan kajian Mazlin et al. (2013) ke atas mahasiswa universiti tempatan mendapati lebih 1/3 daripada 1850 responden yang terlibat menyatakan mereka tidak belajar tentang akil baligh, kesihatan reproduktif dan membina hubungan antara berlainan jantina. Aspek masturbasi adalah aspek yang kurang didedahkan kepada mereka selain dari aspek mimpi basah (*wet dream*). Aspek yang paling banyak diperbincangkan ialah aspek biologi seperti anatomi manusia.

Berdasarkan perbincangan mengenai pelbagai isu dan masalah pendidikan seksualiti dapat disimpulkan pelbagai halangan dan cabaran masih perlu diatasi. Hal

ini penting agar pendidikan seksualiti dapat mencapai tujuan yang dihasratkan dalam memberikan maklumat yang sah kepada kanak-kanak dan remaja. Jika diimbaskan dalam sistem pendidikan didapati peranan sekolah dan guru khususnya perlu diberi perhatian dalam menyampaikan pendidikan seksualiti (Howard-Barr et al., 2014).

Kajian Tentang Pengetahuan dan Kemahiran Guru Terhadap Pendidikan

Seksualiti

Program latihan pendidikan seksualiti perlu meningkatkan keselesaan, pengetahuan dan kemahiran tenaga pengajarnya (Gill & Hough, 2007). Beberapa kajian menunjukkan guru yang mempunyai lebih persediaan akademik tentang seksualiti manusia dan positif terhadap pendidikan seksualiti berasa lebih cekap dan mengajar dengan lebih berkesan. Kajian oleh Cohen, Byers, Sears dan Weaver (2004) ke atas 336 orang guru di New Brunswick menunjukkan ciri-ciri guru seperti jantina dan tahap pendidikan memberikan kesan ke atas sikap guru terhadap pendidikan seksualiti. Seterusnya ini akan mempengaruhi keupayaan dan kesediaan guru untuk mengajar kesihatan seksual. Kajian tersebut ialah kajian tinjauan yang menggunakan instrumen soal selidik mendapati tahap pengetahuan dan keselesaan yang berbeza menurut jantina dan tahap pendidikan guru.

Guru-guru dalam kajian tersebut melaporkan kurikulum pendidikan seksualiti adalah luas dan meliputi pelbagai topik. Namun begitu secara purata mereka berasa kurang pengetahuan tentang pendidikan seksualiti. Guru-guru tersebut berasa agak selesa mengajar tentang beberapa topik termasuk berkomunikasi tentang seks, kaedah kawalan kelahiran dan amalan seks yang selamat, penganiayaan dan serangan seksual. Sebaliknya mereka berasa kurang selesa untuk mengajar topik melancap, mimpi basah, kenikmatan seksual dan orgasm.

Timmermen (2009) mengkaji hubungan antara pelbagai dimensi profesionalisme guru iaitu pengetahuan kandungan pedagogi dan ciri-ciri peribadi. Penerokaan tentang pengetahuan pendidikan seksualiti dilaksanakan ke atas 20 orang guru pendidikan seksualiti menggunakan temu bual mendalam. Dapatan kajian menunjukkan pengetahuan kandungan tentang pendidikan seksualiti adalah dipengaruhi oleh ciri-ciri peribadi, personaliti dan pengalaman lalu tentang pendidikan seksualiti sama ada sebagai pelajar atau sebagai seorang guru pelatih.

Hasil kajian Gursimsek (2009) ke atas 302 orang guru pelatih di Turki menunjukkan terdapat kesan positif terhadap sikap guru yang menghadiri kursus pendidikan seksualiti. Guru pelatih yang mengikuti kursus menunjukkan peningkatan pengetahuan mengenai isu-isu kesihatan seksual. Di samping itu peserta juga menukar pandangan mereka ke arah norma kurang konservatif dan sikap yang positif berkaitan seksualiti. Sebagaimana dapatan kajian oleh Timmermen (2009) didapati jantina mempengaruhi sikap guru-guru berkaitan dengan seksualiti. Impak positif ditunjukkan oleh guru-guru yang mengikuti latihan pendidikan seksualiti.

Kajian Woo (2011) ke atas guru-guru di Hawaii mendapati faktor yang menentukan keberkesanan pendidikan seksualiti ialah latihan pendidikan seksualiti. Tiga faktor dikenal pasti dalam kejayaan program pendidikan seksualiti iaitu nilai personal, kurikulum dan latihan guru. Kajian tersebut juga menunjukkan tiada kesan jantina, kaum, pengalaman mengajar dan umur guru dalam menyampaikan pendidikan seksualiti. Dapatan kajian juga selari dengan beberapa dapatan kajian pengkaji dari aspek topik yang kurang disampaikan iaitu perancang keluarga dan pencegahan kehamilan. Guru yang pernah mengikuti latihan pendidikan seksualiti didapati mempunyai pengetahuan dan kemahiran yang menyebabkan mereka yakin dan selesa untuk mengajar aspek seksualiti.

Kurangnya latihan pendidikan seksualiti menjadi satu cabaran yang perlu diatasi bagi menyampaikan pendidikan seksualiti yang berkesan. Ramai peserta dalam kajian Thompson, Stancliffe, Broom & Wilson (2014) mengakui kekurangan latihan sebagai penghalang kepada pendidikan seksualiti. Selain itu tiada polisi dasar yang jelas berkaitan pendidikan seksualiti. Hal ini juga mengakibatkan kurangnya peruntukan kewangan untuk pendidikan seksualiti.

Kajian Tentang Pengetahuan Pendidikan Seksualiti Kanak-Kanak

Berkeperluan Khas Masalah Pembelajaran

Kebanyakan pengkaji pendidikan seksualiti mendapati tahap pengetahuan kanak-kanak dan remaja berkeperluan khas adalah pada tahap yang rendah. Antaranya ialah kajian Mc Cabe (1999) yang dijalankan ke atas 220 orang kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran dan kanak-kanak normal. Kanak-kanak berkeperluan khas didapati menunjukkan tahap pengetahuan seksual yang lebih rendah berbanding kanak-kanak normal. 50% kanak-kanak didapati tidak pernah mengikuti pendidikan seksualiti secara formal.

Kajian ke atas 60 remaja berkeperluan khas masalah pembelajaran kategori ketidakupayaan ringan. Kajian oleh Isler et al. (2009) mendapati 51% kanak-kanak tidak menerima pendidikan seksual secara formal, 46.7% tidak pernah berbincang hal keseksualan dan 33% melaporkan pernah disentuh secara tidak selamat. Kesimpulan kajian tersebut ialah pengetahuan seksual kanak-kanak pada tahap yang sangat rendah.

Dapatan yang serupa diperoleh oleh Jahoda dan Pownall (2014) yang membuat perbandingan pengetahuan seksual ke atas 30 responden kategori berkeperluan khas masalah pembelajaran dan 30 orang responden normal. Kumpulan berkeperluan khas

ketara menunjukkan tahap pengetahuan lebih rendah daripada kumpulan normal. Tahap pengetahuan seksual lebih ketara rendah bagi responden perempuan. Pengetahuan kanak-kanak tersebut paling rendah dalam aspek perubahan fizikal diikuti aspek perbezaan lelaki dan perempuan. Sumber maklumat utama berkaitan seksualiti diperoleh daripada pakar perubatan berbanding kanak-kanak normal yang mendapat maklumat daripada rakan dan ahli keluarga. Ini menunjukkan sumber maklumat pendidikan seksualiti golongan berkeperluan khas adalah amat terhad.

Kesimpulannya akibat pendidikan seksual yang tidak mencukupi, individu berkeperluan khas masalah pembelajaran berada pada tahap risiko yang lebih tinggi terhadap penderaan seksual, penyakit jangkitan kelamin dan maklumat seksual yang salah. Maklumat mengenai pengetahuan seksual murid berkeperluan khas adalah penting dalam merangka program pengajaran yang dapat memenuhi keperluan mereka secara individu.

Rumusan

Pelbagai kajian terdahulu berkaitan pendidikan seks/seksualiti sentiasa menjadi isu yang kontroversi. Pelbagai isu dibangkitkan seperti kesesuaian isi kandungan, pelaksanaan yang berkesan, penyediaan sumber pengajaran yang sesuai dan lain-lain lagi. Penggunaan istilah seks juga diperdebatkan padahal perkataan seks didefinisikan sebagai kejantinaan iaitu lelaki atau perempuan atau status biologi seseorang dan biasanya dikategorikan sebagai lelaki atau wanita (*American Psychologist Association*, 2012).

Di sebalik pelbagai isu dan kontroversi, hakikatnya naluri seks ada dalam setiap diri manusia. Naluri seks adalah naluri asas manusia dan salah satu perlakuan semula jadi manusia yang perlu untuk pembiakan dan kemandirian manusia. Menurut Koscielska (2003) mitos tentang seksualiti golongan kurang upaya intelek

menjadi suatu kebiasaan yang dipegang dalam masyarakat kita, membuat pendidikan seksualiti untuk golongan ini kelihatan tidak berfaedah. Natiujnya individu dengan ketidakupayaan akan menjadi orang dewasa yang kurang berpengetahuan tentang aspek kejantinaan mereka .

Seksualiti merupakan satu bahagian penting dalam hidup dan tidak kira tiap-tiap orang walau apa pun tahap keupayaan kognitif, perkembangan mereka ke peringkat dewasa menggabungkan pelbagai aspek fizikal, sosial, seksual dan emosi (Gomez, 2012). Meskipun begitu individu-individu dengan ketidakupayaan mungkin tidak dapat memahami sepenuhnya anatomi manusia dan pembiakan seks tanpa penjelasan lengkap. Namun begitu dalam melalui proses perkembangan, kanak-kanak ini turut mengalami perkembangan seksual yang selari dengan umur kronologi mereka.

Kijak (2011) menyatakan individu dengan masalah ketidakupayaan intelek memang mengalami perubahan fizikal seperti haid bagi perempuan dan mimpi basah bagi lelaki. Bagaimanapun kebanyakan mereka tidak dapat memahami perubahan-perubahan tersebut. Lantaran itu adalah sangat penting bagi para pendidik untuk menyediakan kanak-kanak ini agar dapat menerima gejala-gejala yang dihubungkan dengan perkembangan seksual mereka melalui penyampaian pendidikan seks yang sesuai.

Peningkatan tahap pendidikan dan tahap kesedaran terhadap kesihatan seksual akan memberikan pengetahuan tentang penyakit jangkitan kelamin dan gejala-gejala yang boleh berlaku. Pengetahuan ini akan mengurangkan risiko jangkitan penyakit jangkitan kelamin. Pengetahuan tentang seksualisasi dan keselamatan pula dapat membantu mereka memahami apa itu penderaan seksual. Pengajaran tentang aspek “sentuhan baik” dan “sentuhan buruk” akan membolehkan anak-anak memahami apa

itu penderaan seksual dan apa yang perlu dibuat jika mereka mengesyaki mereka berada dalam risiko tersebut .

Kebanyakan tingkah laku seksual yang ditunjukkan oleh kanak-kanak berkeperluan khas adalah kerana kurang kefahaman tentang tingkah laku tersebut yang tidak boleh dilakukan secara terbuka (Maia et al., 2015). Maka dalam hal ini guru perlu membimbing murid tentang aspek privasi dan murid perlu tahu aspek-aspek umum dan sulit dalam bertingkah laku. Namun begitu guru juga menghadapi masalah untuk menyampaikan pendidikan seksualiti kerana mereka sendiri tidak menerima latihan yang secukupnya.

Berdasarkan permasalahan-permasalahan yang wujud dalam penyampaian pendidikan seksualiti, pengkaji merumuskan keperluan terhadap latihan guru dalam menyampaikan pendidikan seksualiti adalah sangat penting. Hal ini adalah kerana pendidikan seksualiti adalah perkara yang sukar untuk disampaikan di mana buktinya terdapat pelbagai perdebatan tentang isi kandungan yang sesuai, bahan sumber dan latihan guru (Howard-Barr et al., 2005). Latihan intensif merangkumi pemilihan topik atau isi kandungan pendidikan seksualiti merentas kurikulum perlu diadakan. Guru-guru perlu didedahkan dengan kaedah penyampaian maklumat pendidikan seksualiti yang berkesan dengan mengambil kira aspek penggunaan bahasa dan juga penyediaan bahan bantu mengajar yang sesuai dengan tahap murid.

BAB 3

METODOLOGI

Pengenalan

Tujuan penyelidikan secara umumnya ialah penjanaan pengetahuan, pemahaman, dan ramalan terhadap sesuatu perkara. Penyelidikan reka bentuk dan pembangunan membincangkan situasi di mana proses pembangunan produk dihuraikan dan dianalisis. Langkah seterusnya ialah membuat penilaian ke atas produk yang dibangunkan (Richey, Klein & Nelson, 2004). Penyelidikan ini melibatkan penjanaan pengetahuan dengan matlamat utama untuk memperbaiki proses reka bentuk pengajaran, pembangunan, dan penilaian.

Kajian pembangunan modul latihan pendidikan seksualiti ini adalah kajian reka bentuk dan pembangunan (*design and developmental research*) yang menggunakan kaedah kuantitatif dan kualitatif untuk mendapatkan data. Penggunaan kedua-dua kaedah kualitatif dan kuantitatif akan menghasilkan dapatan yang saling melengkapi dalam aspek kekuatan dan kelemahan (Johnson & Christensen, 2008). Pendekatan ini akan membantu meningkatkan kualiti sesuatu kajian kerana pendekatan kajian yang berbeza mempunyai kekuatan dan kelemahan yang berbeza. Model ADDIE (*Analyze, Design, Develop, Implement, Evaluate*) dan Model Dick & Carey adalah antara model reka bentuk pengajaran yang kerap digunakan. Jadi pengkaji boleh mengikut model-model tersebut dalam mereka bentuk dan membina artifak kajian mereka (Ellis & Levy, 2010).

Kajian ini dijalankan berasaskan lima peringkat mengikut model ADDIE iaitu analisis, reka bentuk, pembangunan, pelaksanaan dan penilaian. Pengkaji membahagikan kajian kepada tiga fasa iaitu Fasa 1 Analisis Keperluan, Fasa II Reka Bentuk dan Pembangunan Modul, dan Fasa III ialah Pelaksanaan dan Penilaian. Fasa

Analisis Keperluan dilaksanakan dengan menggunakan soal selidik untuk mengenal pasti keperluan pengguna iaitu guru-guru program pendidikan khas integrasi (PPKI) masalah pembelajaran peringkat sekolah rendah. Kajian tinjauan dilakukan bagi mendapatkan data tentang pengetahuan dan kemahiran pendidikan seksualiti guru-guru PPKI.

Seterusnya dalam Fasa II pengkaji menggunakan dapatan dari Fasa I bagi mereka bentuk dan membangunkan modul yang disahkan oleh pakar. Modul yang telah disahkan oleh pakar digunakan untuk melatih guru-guru dalam Fasa III untuk tujuan penilaian. Penilaian modul dibuat dari aspek kebolehgunaan seperti mana disarankan oleh Millano & Ullius (1998) dan Barnum (2009) dengan melihat aspek kesan, kecekapan dan kepuasan pengguna terhadap modul.

Kajian penyelidikan dan pembangunan bertujuan menyelesaikan masalah amalan pendidikan dengan membangunkan produk (Noraini, 2010). Kajian ini merupakan penyelidikan yang berorientasikan masalah dan menggunakan metodologi penyelidikan antara kajian kes, eksperimen, kajian tindakan atau kajian penilaian. Pelbagai kaedah kuantitatif dan kualitatif digunakan untuk mendapatkan data dalam proses membangunkan sesuatu produk.

Richey, Klein dan Nelson (2004) merumuskan terdapat dua jenis kajian dalam kajian pembangunan iaitu kajian mengenai produk atau reka bentuk program yang spesifik, pembangunan dan, atau penilaian projek. Kedua ialah kajian mengenai proses, peralatan atau model reka bentuk, pembangunan atau penilaian. Jenis-jenis kajian mengikut Richey dan Klein (2004) ditunjukkan dalam Jadual 3.1.

Jadual 3.1

Jenis Kajian Pembangunan (Richey, Klein & Nelson, 2004)

	Jenis 1	Jenis 2
Penekanan	Kajian mengenai produk atau reka bentuk program yang spesifik, pembangunan dan penilaian projek	Kajian mengenai proses, peralatan atau model reka bentuk, pembangunan atau penilaian
Produk	Pengajaran yang didapati daripada membangun produk yang spesifik dan menganalisis keadaan yang memudahkan penggunaan produk tersebut	Prosedur atau model reka bentuk, pembangunan dan penilaian yang baru dan situasi yang menyokong penggunaannya

Reka Bentuk Kajian

Kajian pembangunan sering distrukturkan secara berperingkat-peringkat atau mengikut beberapa fasa (Richey & Klein, 2007). Merujuk kepada kajian reka bentuk dan pembangunan yang dibincangkan, pengkaji mendapati kajian pembangunan modul pendidikan seksualiti ini ialah kajian jenis 1. Kajian pembangunan jenis 1 ialah penekanan mengenai produk atau reka bentuk program yang spesifik, pembangunan dan, atau penilaian.

Sesuatu produk atau reka bentuk program dilaksanakan dalam Fasa Analisis, Fasa Reka Bentuk, Fasa Pembangunan, Fasa Pelaksanaan dan Fasa Penilaian. Menurut Richey et al., (2004) kajian pembangunan berkecenderungan untuk menjadi metodologi yang kompleks kerana kerumitan situasi kehidupan sebenar atau reka bentuk dan proses pembangunan itu sendiri. Akibatnya kajian ini cenderung untuk menggunakan sama ada pendekatan kaedah campuran kuantitatif dan kualitatif atau pelbagai kaedah.

Penggabungan dua pendekatan kuantitatif dan kualitatif membolehkan pengkaji mendapatkan data yang lebih komprehensif bagi tujuan pembangunan modul yang menjadi matlamat utama kajian ini (Creswell, 2007). Penggabungan dua pendekatan ini juga dapat memberikan gambaran yang lebih terperinci tentang masalah yang dikaji (Creswell, 2007). Penggunaan kaedah gabungan ini mempunyai kelebihan tersendiri dalam mengumpul dan menganalisis data yang dapat menghasilkan sesebuah penyelidikan yang lebih kukuh dan berkualiti.

Kajian ini dilaksanakan dengan menggunakan reka bentuk kajian pembangunan dalam tiga fasa. Kajian ini melibatkan (1) Fasa Analisis Keperluan, (2) Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan, dan (3) Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Peringkat-peringkat ini selaras dengan Model ADDIE dan model kajian pembangunan oleh Morrison et al., (2007) serta model oleh Ellis dan Levy (2010). Pengkaji-pengkaji terdahulu juga menggunakan reka bentuk kajian ini dalam pembangunan modul atau kurikulum.

Cavanaugh dan Dawson (2010) membangunkan modul melalui beberapa peringkat iaitu peringkat analisis, reka bentuk, pembangunan, pelaksanaan, dan penilaian. Pengkaji-pengkaji tempatan juga mengaplikasikan peringkat-peringkat yang sama dalam pembangunan modul (contoh: Fadzilah, 2007; Ahmad Sobri, 2009; Chin, 2009; Norlidah, 2010; Zulkifli, 2013). Dalam konteks kajian ini pembangunan modul dilaksanakan dalam tiga fasa iaitu (1) Fasa Analisis Keperluan, (2) Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan dan (3) Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Hubungan fasa-fasa dalam kajian dengan peringkat pembangunan modul ditunjukkan dalam Jadual 3.2.

Jadual 3.2

Hubungan Fasa-Fasa Kajian dengan Peringkat-Peringkat Pembangunan Modul

Pembangunan modul	Fasa kajian
Fasa I	Analisis keperluan bagi mendapatkan input untuk reka bentuk modul. Dilaksanakan sebelum mereka bentuk modul.
Fasa II	Pembangunan selepas mendapat input dari analisis keperluan. Modul dibina dan disahkan oleh pakar.
Fasa III	Pelaksanaan dan penilaian modul dalam <i>setting</i> sebenar.

Kerangka Kajian

Kajian ini dijalankan berasaskan kepada model ADDIE. Model ADDIE ialah antara model terawal yang digunakan dalam menghasilkan sesuatu reka bentuk pengajaran (Isman, 2011). Terdapat lima peringkat utama dalam model ini iaitu analisis (*Analyze*), reka bentuk (*Design*), pembangunan (*Develop*), implementasi (*Implement*) dan penilaian (*Evaluate*). Dalam kajian ini pengkaji membuat kutipan data bagi kesemua peringkat dalam tiga fasa iaitu analisis keperluan, reka bentuk dan pembangunan modul dan, pelaksanaan dan penilaian modul.

Peringkat analisis keperluan ialah proses penentuan serta mengenal pasti masalah dengan mencari punca atau faktor yang berkaitan masalah tersebut. Pengkaji mendapatkan maklumat tentang masalah dan keperluan guru-guru PPKI tentang pendidikan seksualiti dalam Fasa Analisis Keperluan. Maklumat bagi tahap pengetahuan dan kemahiran guru PPKI tentang pendidikan seksualiti turut dikaji bagi menentukan apakah aspek yang perlu diberi perhatian untuk menyediakan latihan yang sesuai. Kutipan data dibuat melalui soal selidik bagi menjawab soalan kajian analisis keperluan iaitu :

- a. Apakah tahap pengetahuan guru PPKI tentang pendidikan seksualiti untuk murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran?
- b. Apakah tahap kemahiran guru PPKI tentang pendidikan seksualiti untuk murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran?

Data yang diperoleh melalui analisis keperluan digunakan dalam fasa berikutnya iaitu reka bentuk dan pembangunan modul. Peringkat reka bentuk ialah penjelasan pandangan keseluruhan mengenai rupa, struktur, pendekatan teori, jenis media dan teknologi yang terlibat. Kaedah *Fuzzy Delphi* digunakan untuk mendapatkan pengesahan pakar tentang elemen-elemen yang perlu dimasukkan dalam modul. Data dalam fasa ini dikutip bagi menjawab soalan kajian berikut:

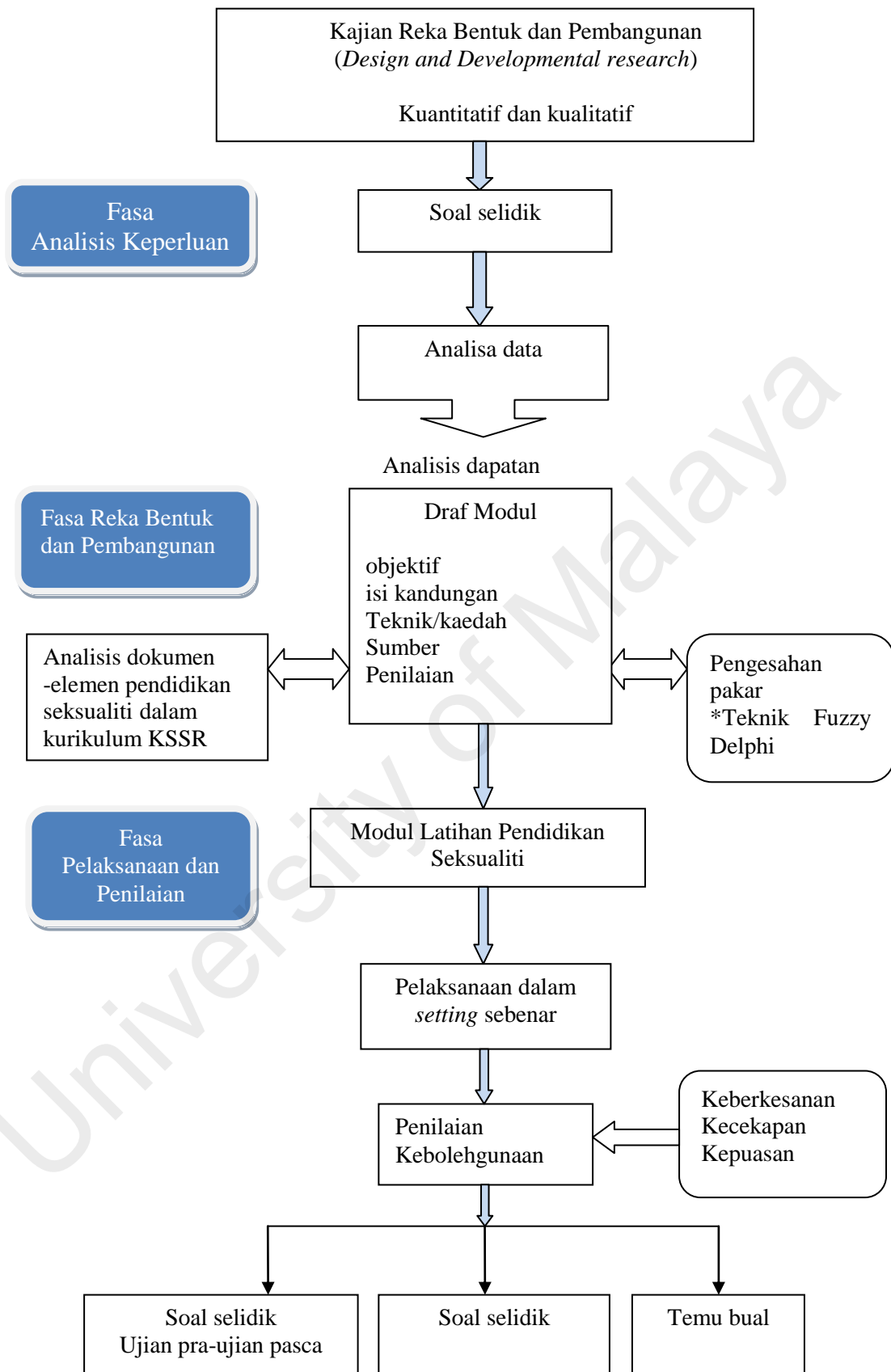
- a. Apakah objektif modul latihan tentang pendidikan seksualiti yang sesuai menurut pandangan pakar?
- b. Apakah isi kandungan tentang pendidikan seksualiti dalam modul latihan yang sesuai menurut pandangan pakar?
- c. Apakah kaedah penyampaian pendidikan seksualiti dalam modul latihan yang sesuai menurut pandangan pakar ?
- d. Apakah bahan sumber pengajaran tentang pendidikan seksualiti dalam modul latihan yang sesuai menurut pandangan pakar?
- e. Apakah kaedah penilaian dalam modul latihan yang sesuai menurut pandangan pakar?

Analisis kandungan dokumen KSSR dilaksanakan oleh pengkaji bagi mengenal pasti elemen seksualiti yang tersebar dalam kurikulum tersebut. Seterusnya berdasarkan elemen-elemen yang telah dikenal pasti dan disahkan oleh pakar, pengkaji membina modul yang didasarkan oleh kerangka teori dalam Rajah 2.1 dan Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB dalam Rajah 2.7. Objektif dibentuk, item-item digubal dan pemilihan strategi pengajaran, kaedah penilaian dan bahan sumber disediakan dalam peringkat ini. Data fasa I digunakan untuk membangunkan modul sebenar dalam fasa II.

Selanjutnya dalam peringkat pelaksanaan pula modul ini diuji kebolehgunaannya. Kutipan data dalam Fasa Pelaksanaan dan Penilaian dibuat bertujuan menjawab soalan kajian berikut :

- a. Apakah kesan modul latihan pendidikan seksualiti terhadap tahap pengetahuan guru-guru PPKI ?
- b. Apakah kesan modul latihan pendidikan seksualiti terhadap tahap kemahiran guru-guru PPKI ?
- c. Apakah tahap kecekapan modul latihan pendidikan seksualiti menurut pandangan guru-guru PPKI?
- d. Apakah tahap kepuasan guru-guru PPKI terhadap modul latihan pendidikan seksualiti?

Modul ini diuji ke atas sekumpulan kecil guru-guru PPKI masalah pembelajaran sekolah rendah. Borang soal selidik menguji kebolehgunaan diedarkan dan temu bual dilaksanakan bagi mengenal pasti kekuatan atau kelemahan modul dan tahap kepuasan guru terhadap modul. Penganalisan data dilaksanakan bagi membekalkan maklumat untuk penambahbaikan modul. Pelaksanaan keseluruhan kajian ditunjukkan dalam Rajah 3.1.

Rajah 3.1. Kerangka kajian

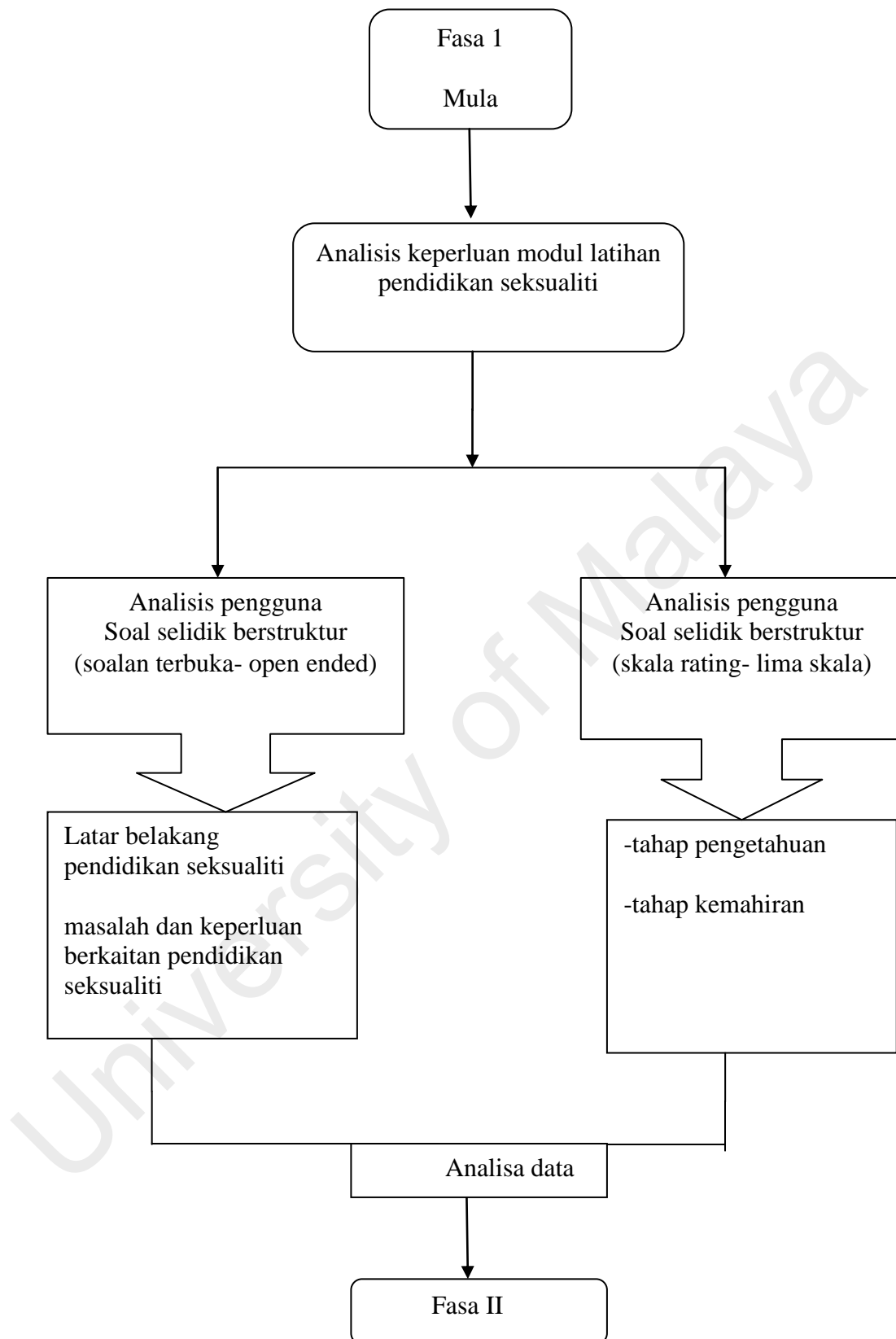
Fasa-fasa dalam Kajian

Pelaksanaan kajian ini melibatkan tiga fasa iaitu Fasa Analisis Keperluan, Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan, dan Ketiga ialah Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Setiap fasa dilaksanakan dengan menggunakan pendekatan yang berbeza-beza dalam aspek kaedah, pensampelan, prosedur, instrumen dan analisa data. Jadi huraian tentang semua aspek dibuat mengikut tiga fasa tersebut.

Fasa Analisis Keperluan

Analisis keperluan ialah pentaksiran keperluan dalam persekitaran pembelajaran yang membekalkan maklumat bagi membina matlamat program (Gustafson & Branch, 2002). Analisis keperluan dilakukan dengan tujuan menentukan latihan yang diperlukan dan aspek-aspek yang perlu diberikan intervensi dalam latihan tersebut. Untuk tujuan ini soal selidik berstruktur tentang latar belakang pendidikan seksualiti digunakan bagi mendapatkan maklumat tentang masalah dan keperluan guru-guru PPKI masalah pembelajaran.

Analisis keperluan ke atas pengguna modul dilakukan terhadap aspek pengetahuan, kemahiran dan sikap serta kompetensi (Faizah, 2003; Philips & Ford, 1996; McArdle, 2007). Dalam fasa ini pengkaji menggunakan soal selidik untuk mendapatkan data bagi tahap pengetahuan dan kemahiran guru PPKI tentang pendidikan seksualiti. Rajah 3.2 menunjukkan keseluruhan proses kajian dalam fasa analisis keperluan.

Rajah 3.2. Fasa I Analisis Keperluan

Ahmad Sobri (2009) menggunakan soal selidik berstruktur yang direka bentuk berdasarkan kajian literatur sebagai instrumen kajian untuk fasa pertama yang mengandungi 29 item. Kesahan dalaman bagi instrumen tersebut diperoleh dengan mendapatkan khidmat tiga orang pakar kurikulum dan penambahbaikan soal selidik dijalankan setelah mengambil kira pandangan pakar-pakar tersebut. Kajian rintis dilaksanakan dengan menggunakan sampel 10 orang guru di salah sebuah sekolah seterusnya penambahbaikan terhadap soal selidik dilakukan berdasarkan maklum balas kajian rintis yang dijalankan.

Chin (2009) juga menggunakan instrumen soal selidik berstruktur yang dijawab oleh 53 orang guru dan 82 orang pelajar tingkatan dua bagi mengenal pasti keperluan dan masalah mereka. Kaedah yang sama digunakan oleh Syafrimen (2010) dalam fasa analisis keperluan guru-guru untuk mengenal pasti keperluan bagi pembinaan modul latihan *Emotional Quotient* (EQ). Berdasarkan kajian-kajian lepas didapati kaedah tinjauan dengan menggunakan soal selidik dapat membekalkan maklumat tentang keperluan pengguna. Jadi dalam Fasa Analisis Keperluan pengkaji menggunakan soal selidik untuk mendapatkan maklumat daripada guru-guru PPKI masalah pembelajaran tentang pendidikan seksualiti.

Pengkaji mengedarkan borang soal selidik kepada guru-guru PPKI masalah pembelajaran bagi mendapatkan maklumat tentang keperluan dan masalah serta kompetensi mereka untuk mengajarkan topik-topik berkaitan pendidikan seksualiti. Dapatan data Fasa I dianalisis dan digunakan untuk mereka bentuk dan membina modul latihan pendidikan seksualiti dalam Fasa II.

Sebagaimana yang dibincangkan oleh pengkaji terdahulu, proses mengenal pasti keperluan kumpulan sasaran dianggap sebagai komponen penting dalam pembangunan intervensi kesihatan seperti pendidikan seksualiti. Keperluan boleh diuraikan sama ada individu-individu itu sendiri merasakan sesuatu perkara itu perlu, atau pakar-pakar yang mengenal pasti sesuatu perkara itu sebagai penting (Forrest, Strange & Oakley, 2004). Analisis keperluan dalam kajian ini ialah suatu kaedah untuk mengenal pasti jurang antara situasi yang wujud sekarang berkaitan pendidikan seksualiti dengan situasi yang dikehendaki.

Kajian dalam fasa ini dijalankan menggunakan kaedah tinjauan ke atas guru-guru PPKI masalah pembelajaran untuk mengenal pasti apakah masalah dan keperluan untuk melaksanakan pendidikan seksualiti. Selain itu tahap pengetahuan dan tahap kemahiran pendidikan seksualiti guru-guru PPKI dikenal pasti bagi menyediakan input tentang apakah aspek yang perlu dimasukkan dalam modul untuk melatih guru.

Analisis keperluan penting untuk memberikan input tentang matlamat dan objektif sesuatu program. Reka bentuk program dapat dibina berdasarkan input dari analisis keperluan (Sortrakul & Denphaisarn, 2009). Keperluan ialah jurang yang wujud antara input masa kini dengan input yang diinginkan atau kekurangan dalam pengetahuan asas, sikap dan kemahiran yang menyebabkan pekerja kurang kecekapan yang mana akan mempengaruhi prestasi kerja (Faizah, 2003). Bagi mendapatkan data dalam fasa pengkaji menggunakan kaedah tinjauan. Kaedah tinjauan dengan menggunakan instrumen soal selidik digunakan untuk mendapatkan maklumat tentang masalah dan keperluan guru, tahap pengetahuan, tahap kemahiran dan sikap guru berkaitan penerapan pendidikan seksualiti dalam pengajaran.

Pensampelan Kajian Fasa Analisis Keperluan

Pensampelan bagi kajian kuantitatif adalah berbeza daripada pensampelan kajian kualitatif. Sampel kajian kuantitatif diambil bagi mewakili populasi/tempat penyelidikan tetapi sampel bagi kajian kualitatif dipilih secara bertujuan mengikut kriteria yang menepati kriteria yang telah ditetapkan dalam kajian. Pensampelan rawak biasanya digunakan dalam kajian tinjauan melalui soal selidik bagi mendapatkan maklumat untuk tujuan mengenal pasti ciri-ciri sesebuah populasi.

Populasi kajian bagi fasa ini ialah guru-guru PPKI bermasalah pembelajaran sekolah rendah di seluruh Malaysia termasuk Sabah dan Sarawak. Terdapat seramai 6300 orang guru PPKI sekolah rendah di Malaysia (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2011). Pengkaji menggunakan kaedah pensampelan rawak kelompok di mana populasi guru PPKI dikelompokkan mengikut enam zon seperti berikut:

- a) Zon Utara : Kedah, Perlis, Pulau Pinang
- b) Zon Tengah : Selangor, Perak, KL
- c) Zon Timur: Kelantan, Terengganu, Pahang
- d) Zon Selatan: Johor, Negeri Sembilan, Melaka
- e) Zon Sabah
- f) Zon Sarawak

Saiz sampel kajian Fasa Analisis Keperluan. Kerap kali saiz sampel yang lebih besar dikatakan lebih menepati populasi sebenar tetapi menurut Noraini (2010) ciri sampel adalah lebih penting kerana bukannya saiz tetapi sejauh mana sampel itu mewakili populasi. Kajian terdahulu dalam analisis keperluan menunjukkan kepelbagaian jumlah sampel. Chin (2009) memilih 53 orang guru daripada 36 buah sekolah sebagai sampel manakala DeWitt (2010) pula memilih 158 orang sampel

pelajar untuk menjawab soal selidik dalam fasa analisis keperluan. Kajian terkini oleh Aniza (2015) melibatkan 100 orang guru sekolah orang asli sebagai sampel kajian. Siti Zuraida (2014) memilih 184 orang pelajar sebagai sampel dalam Fasa Analisis Keperluan sementara Muhamad Ridhuan Tony (2014) pula menjadikan 220 orang pelajar sebagai sampel kajiannya. Nampaknya memang terdapat kepelbagaian dalam menentukan pensampelan berdasarkan jenis kajian, jenis populasi, perbelanjaan dan skala pengukuran.

Dalam fasa ini instrumen soal selidik mengenai latar belakang guru, latar belakang pendidikan seksualiti, tahap pengetahuan dan tahap kemahiran tentang pendidikan seksualiti diedarkan kepada guru PPKI. Untuk mendapatkan data secara menyeluruh dan mewakili populasi guru-guru PPKI, analisis keperluan ini dijalankan melibatkan guru-guru daripada Semenanjung dan Sabah serta Sarawak. Kajian ini dijalankan ke atas populasi guru PPKI yang melibatkan kawasan yang luas dan senarai subjek tidak dapat diperoleh, jadi kaedah pensampelan kluster digunakan.

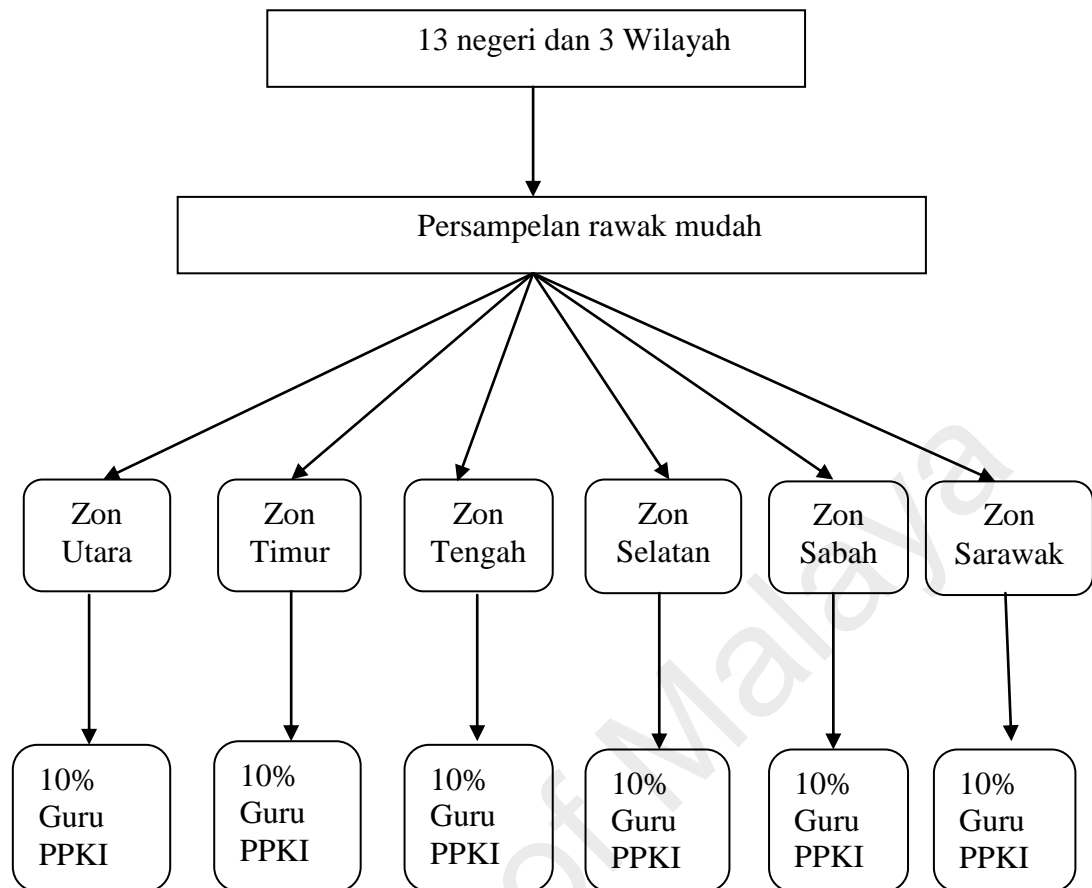
Pensampelan kluster boleh dijalankan bila elemen-elemen dalam populasi adalah heterogenus (Chua, 2011) di mana terdapat ketidakseragaman elemen-elemen dalam kelompok tetapi terdapat keseragaman antara semua kelompok. Elemen-elemen heterogenus ialah jantina, umur, pengalaman mengajar, tahap pendidikan dan lain-lain lagi. Namun begitu semua kelompok adalah terdiri daripada guru-guru yang mengajar dalam program PPKI peringkat sekolah rendah. Pengkaji telah mengedarkan borang selidik kepada guru-guru PPKI masalah pembelajaran mengikut zon.

Sebanyak 10 peratus sampel daripada setiap zon diambil. Sebanyak 1000 soal selidik telah diedarkan kepada guru-guru PPKI. Disebabkan bilangan guru PPKI adalah tidak sekata maka pengkaji menghantar lima borang soal selidik ke setiap

sekolah melalui guru besar. Sebanyak 682 soal selidik telah diterima iaitu peratus pulangan soal selidik ialah 93%. Pengkaji mengeluarkan soal selidik yang tidak lengkap dan 634 soal selidik dianalisis.

Pemilihan sampel kajian Fasa Analisis Keperluan. Berdasarkan beberapa kajian terdahulu pengkaji memilih sampel dengan kaedah pensampelan kluster diikuti dengan pensampelan ratio untuk menentukan jumlah sampel. Pengkaji memilih 10 peratus responden daripada setiap zon. Sampel kajian terdiri daripada guru-guru yang berkhidmat di bawah Kementerian Pelajaran Malaysia dalam Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) masalah pembelajaran di peringkat sekolah rendah.

Pengkaji memilih sampel-sampel mengikut zon iaitu Zon Utara , Zon Timur, Zon Selatan, Zon Tengah dan, Zon Sabah dan Sarawak. Zon Utara terdiri daripada negeri Kedah, Pulau Pinang dan Perlis, zon Tengah terdiri dari negeri Selangor, Perak, Kuala Lumpur dan Putrajaya. Zon Selatan pula meliputi negeri Johor, Negeri Sembilan dan Melaka manakala Zon Timur terdiri dari Kelantan, Terengganu dan Pahang. Seterusnya sampel ratio akan dijalankan iaitu bahagian elemen dalam populasi yang dipilih untuk berada dalam sampel. Pensampelan bagi Fasa Analisis Keperluan ditunjukkan dalam Rajah 3.3.

Rajah 3.3. Prosedur pensampelan kelompok

Prosedur Kajian Fasa Analisis Keperluan

Kajian ini dimulakan dengan Fasa Analisis Keperluan yang melibatkan guru-guru program pendidikan khas integrasi masalah pembelajaran di Malaysia. Untuk tujuan ini pengkaji telah mendapatkan kebenaran daripada Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan, Kementerian Pelajaran Malaysia. Seterusnya pengkaji mendapatkan kebenaran untuk menjalankan kajian rintis bagi soal selidik yang dibina daripada Jabatan Pelajaran Negeri. Berdasarkan analisis data kajian rintis penambahbaikan dibuat sebelum instrumen digunakan dalam kajian.

Dalam kajian sebenar pengkaji mengedarkan borang-borang soal selidik secara pos bagi sekolah-sekolah yang jauh termasuklah di Sabah dan Sarawak. Pengkaji mengedarkan sendiri borang-borang soal selidik ke sekolah-sekolah yang berhampiran serta beberapa buah sekolah di Sabah, Kelantan dan Kedah. Tempoh dua minggu diberi kepada guru-guru PPKI untuk melengkapkan soal selidik dan dihantar semula kepada pengkaji.

Instrumen Fasa Analisis Keperluan

Pengkaji menjalankan tinjauan dengan menggunakan soal selidik yang merangkumi aspek tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Kaedah ini dilaksanakan untuk mendapatkan data tentang keperluan guru dalam menerapkan pendidikan seksualiti dalam proses pengajaran. Soal selidik dipilih kerana melaluinya pengkaji dapat mengumpul maklumat tentang keperluan pengguna iaitu guru program pendidikan khas integrasi masalah pembelajaran. Kaedah ini juga telah digunakan oleh beberapa pengkaji tempatan dalam Fasa Analisis Keperluan seperti Chin (2009), Ahmad Sobri (2009), Syafrimen (2010) dan DeWitt (2010).

Dalam kajian ini pengkaji membina soal selidik yang diadaptasi daripada beberapa instrumen iaitu Howard-Barr et al. (2005), Advocate for Youth (1995) dan Gonzalez-Acquaro (2009). Soal selidik ini mengandungi empat bahagian iaitu bahagian latar belakang, latar belakang pendidikan seksualiti, tahap pengetahuan, tahap kemahiran dan sikap tentang pendidikan seksualiti. Bahagian A tentang latar belakang responden seperti jantina, umur, kaum, agama, tahap pendidikan, opsyen pengajian, dan pengalaman mengajar pendidikan khas. Bahagian B ialah tentang latar belakang pendidikan seksualiti di sekolah.

Soal selidik bahagian C dan D mengenai pengetahuan dan kemahiran terhadap pendidikan seksualiti yang terdiri daripada enam konstruk. Konstruk-konstruk tersebut ialah (1) Sensualiti dan identiti seksual, (2) Seksualisasi dan keselamatan, (3) Kesihatan seksual dan reproduktif, (4) perhubungan, (5) Perkahwinan dan kekeluargaan, dan (6) kemahiran personal. Terdapat 14 item bagi setiap konstruk pengetahuan dan kemahiran pendidikan seksualiti dengan skala rating lima pilihan jawapan (1 - sangat rendah, 2 - rendah, 3 - agak tinggi, 4 - tinggi, 5 - sangat tinggi).

Soal selidik bagi bahagian pengetahuan dan kemahiran adalah item-item berbentuk pernyataan positif. Pernyataan positif bagi semua item memudahkan para responden memberikan respon, mengelakkan kekeliruan dan memudahkan proses memasukkan data dan menganalisis data (Ibnu Hadjar, 1996). Skor untuk item yang berbentuk pernyataan positif diberikan dengan skor tertinggi pada pilihan “sangat tinggi” dan skor terendah pada pilihan ‘sangat rendah’ Penentuan maksud skala likert dibuat dengan mengambil kira pandangan ini di samping memudahkan responden menandakan pilihan jawapan tanpa kekeliruan.

Penggunaan beberapa item negatif dalam soal selidik didapati memberi kesan kepada jawapan oleh responden (Roszkowski & Soven, 2010). Ujian kesahan dalaman soal selidik yang dijalankan oleh Roszkowski dan Soven (2010) menunjukkan kesahan dalaman soal selidik semakin tinggi jika item negatif dikeluarkan daripada soal selidik. Item negatif yang dimasukkan dalam soal selidik yang terdiri dari kebanyakan item positif membawa kepada kekaburan hasil analisis data. Thomas dan Fryer (2004) berpendapat berlaku kekeliruan kepada responden jika ada item negatif dalam soal selidik. Maka penggunaan semua item positif boleh digunakan bagi mengelakkan masalah ini.

Pengukuran tahap pengetahuan dan kemahiran dilakukan secara laporan nilai sendiri (*Self Report Inventory*) iaitu satu bentuk penilaian yang dibuat seseorang terhadap dirinya sendiri (Low, 2011). Mengikut kaedah ini responden akan menilai sendiri tahap pencapaian mereka berdasarkan pengalaman, pandangan atau penilaian sendiri mereka secara sedar dengan menggunakan gagasan “aku” atau “saya”. Penggunaan kaedah laporan nilai sendiri dalam kajian boleh dijalankan kerana wajar tertentu dan munasabah (Lance & Vandenberg, 2009). Kaedah ini harus dan wajar digunakan kerana berdasarkan andaian atau dakwaan bahawa: (a) Individu-individu itu sendiri adalah orang yang paling tahu tentang keadaan diri masing-masing dan (b) Individu-individu itu sendiri adalah orang yang mempunyai kemampuan dan keupayaan untuk menyatakan keadaan dan penghayatan mereka menurut apa yang ada padanya.

Kesahan dan Kebolehpercayaan Instrumen

Kesahan dan kebolehpercayaan penting bagi menentukan kebenaran dan kejujuran sesuatu kajian. Dalam kajian yang saintifik, tumpuan utama ialah memastikan ukuran ke atas pemboleh ubah bersandar itu sah dan mempunyai kebolehpercayaan. Perancangan ke atas reka bentuk sesuatu kajian yang baik akan meningkatkan kesahan sesebuah kajian. Sesebuah kajian yang mempunyai kredibiliti yang tinggi akan memastikan kesahan kajian tersebut. Kesahan digunakan untuk mengukur ketepatan sesuatu ukuran yang digunakan. Hal ini bertujuan untuk memastikan sama ada ukuran/indikator yang digunakan itu mengandungi semua ciri atau gagasan yang harus ada dalam konsep yang diukur itu.

Terdapat dua jenis kesahan iaitu kesahan dalaman (*internal validity*) iaitu sejauh mana perkaitan antara pemboleh ubah itu dapat dipastikan dan kesahan luaran (*external validity*) iaitu sejauh mana data itu dapat dipanjangkan pada populasi dan dalam konteks yang berbeza-beza (Chua, 2006). Bagi mendapatkan kesahan kandungan soal selidik, empat orang pakar telah menyemak kandungan soal selidik.

Kesahan kandungan bagi soal selidik untuk guru yang telah digubal dirujuk dan dinilai oleh pakar dalam bidang penyelidikan pendidikan dan bidang pendidikan khas bermasalah pembelajaran. Seramai enam orang pakar telah diminta menilai soal selidik yang telah dibina. Pakar-pakar ini ialah pensyarah Kanan Psikologi Pendidikan dari UPM, pegawai daripada Bahagian Pendidikan Khas, Bahagian Pembangunan Kurikulum, Ketua Penolong Pengarah Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga Kementerian Kesihatan yang berpengalaman membina modul pendidikan seksualiti untuk orang kurang upaya, pensyarah Institut Pendidikan Guru dan seorang guru Penolong Kanan Pendidikan Khas sekolah rendah. Pakar-pakar ini bersetuju bahawa soal selidik ini sesuai dan mencakupi semua aspek dalam pendidikan seksualiti. Beberapa komen diberikan untuk penambahbaikan beberapa item diberikan.

Soal selidik juga telah disemak oleh pakar psikometrik. Beberapa orang pakar mencadangkan item bahagian sikap digugurkan kerana item-item tersebut tidak mengukur sikap tentang pendidikan seksualiti tetapi lebih kepada kepercayaan tentang seksualiti. Maka pengkaji menggugurkan item-item dalam bahagian sikap. Komen daripada pakar lain ialah bagi bahagian B iaitu latar belakang pendidikan seksualiti di sekolah yang menyenaraikan 26 jenis tingkah laku seksual yang diadaptasi dari Friedrich (1997).

Instrumen inventori tingkah laku seksual oleh Friedrich (1997) mengandungi 38 item tetapi pengkaji mengadaptasi tingkah laku seperti mana Siti Nabilah et al. (2010) gunakan senarai tingkah laku seksual dalam kajiannya di Malaysia. Pakar mencadangkan agar bahagian ini dikeluarkan. Jadi pengkaji telah menggantikan bahagian ini dengan soalan terbuka iaitu apakah masalah tingkah laku seksual yang ditunjukkan oleh murid-murid. Maklumat ini penting kerana pengkaji perlu tahu apakah jenis tingkah laku seksual yang ditunjukkan oleh murid. Dengan maklumat ini dapat memberikan petunjuk bagi cadangan intervensi tingkah laku tersebut. Jawapan bagi soalan ini dikelaskan mengikut jenis tingkah laku seksual seperti yang digunakan oleh Siti Nabilah et al. (2010).

Selain itu terdapat beberapa soalan yang mengelirukan sama ada boleh ditandakan hanya pada satu jawapan sahaja atau lebih. Pengkaji telah membuat penambahbaikan dengan meletakkan arahan boleh tandakan lebih dari satu jawapan bagi soalan-soalan tersebut seperti soalan 4 dalam bahagian B iaitu ‘Siapakah yang mengajar pendidikan seksualiti di dalam kelas anda ?’(Boleh tanda lebih dari satu).

Komen juga diberi bagi item 1 dan 3 dalam bahagian pengetahuan tentang sensualiti dan identiti seksual iaitu kurang jelas. Item 1 ialah “saya berpengetahuan tentang perkembangan seksual kanak-kanak PKBP”. Item ini ditukar kepada “saya berpengetahuan tentang peringkat perkembangan seksual kanak-kanak PKBP”. Penambahbaikan dibuat dengan memasukkan perkataan peringkat. Item 3 ialah “saya berpengetahuan tentang kitaran seksual kanak-kanak PKBP” telah ditambah dengan contoh iaitu seperti kitaran haid.

Segala komen dan teguran daripada pakar-pakar tersebut digunakan untuk membuat penambahbaikan. Bagi mengenal pasti kebolehpercayaan penggunaan instrumen tersebut, kajian rintis dijalankan terhadap 40 orang guru program

pendidikan khas integrasi masalah pembelajaran. Guru-guru ini adalah guru PPKI sekolah rendah daripada negeri Selangor. Penambahbaikan dibuat berdasarkan analisa data yang telah dilaksanakan.

Kebolehpercayaa luaran boleh diperoleh melalui prosedur uji dan uji semula di mana kajian rintis dijalankan dalam sela masa yang berbeza kepada responden yang sama. Responden untuk kajian rintis ialah 40 orang guru PPKI sekolah rendah di Selangor. Ujian rintis kali kedua dijalankan sebulan selepas ujian rintis yang pertama. Data uji dan uji semula bagi soal selidik menunjukkan nilai pekali korelasi di antara ujian rintis 1 dan ujian rintis 2 melebihi 0.8 dengan nilai $p < 0.001$. Nilai pekali korelasi bagi skor tahap pengetahuan kali pertama dan skor kali kedua ialah 0.799 ($r = 0.80$, $n = 40$, $p < 0.001$). Nilai pekali korelasi bagi skor tahap kemahiran kali pertama dan skor kali kedua ialah 0.942 ($r = 0.94$, $n = 40$, $p < 0.001$). Hal ini menunjukkan kebolehpercayaan yang tinggi bagi soal selidik yang digunakan di mana nilai pekali korelasi melebihi 0.7 menunjukkan kebolehpercayaan yang tinggi (Chua, 2006).

Kebolehpercayaan dalaman diperoleh dengan merujuk nilai Cronbach's alpha. Semua konstruk dalam Jadual 3.3 menunjukkan nilai Cronbach's alpha yang tinggi. Sebagaimana yang dibincangkan oleh beberapa pengkaji didapati nilai Cronbach's alpha 0.7 dan ke atas menunjukkan instrumen adalah konsisten atau stabil (Chua, 2006; Fraenkel & Wallen, 1996). Manakala Kubiszyn dan Borich (2000) menyatakan nilai Cronbach's alpha 0.8 hingga 0.9 adalah nilai kebolehpercayaan yang diterima bagi menunjukkan ketekalan instrumen. Memandangkan semua konstruk menunjukkan nilai Cronbach's alpha melebihi 0.7, maka ini menunjukkan instrumen ini adalah konsisten dan boleh digunakan dalam kajian ini. Jadual 3.3 menunjukkan nilai Cronbach's alpha yang diperoleh melalui kajian rintis.

Jadual 3.3

Nilai Cronbach's alpha mengikut konstruk

Konstruk	Pengetahuan	Kemahiran
Sensualiti dan identiti seksual	.90	.98
Seksualisasi dan keselamatan	.93	.97
Kesihatan seksual dan reproduktif	.94	.93
Perhubungan	.95	.95
Perkahwinan dan kekeluargaan	.96	.97
Kemahiran personal	.94	.96

Kesahan konstruk bagi instrumen diuji dengan menjalankan analisis faktor konfirmatori (CFA). Nilai KMO bagi semua konstruk melebihi 0.8 bagi tahap pengetahuan, kemahiran dan sikap. Menurut Kaiser (1974) jika nilai KMO tinggi iaitu antara 0.5 hingga 1.0 menunjukkan analisis faktor adalah sesuai. Nilai-nilai yang kurang dari 0.5 membayangkan analisis faktor mungkin tidak sesuai. Keputusan ini menunjukkan semua angkuabah mempunyai nilai faktor yang mencukupi.

Semua item dalam tahap pengetahuan dan kemahiran berada dalam enam konstruk iaitu (1) sensualiti dan identiti seksual, (2) seksualisasi dan keselamatan, (3) kesihatan seksual dan reproduktif, (4) perhubungan, (5) perkahwinan dan kekeluargaan, dan (6) kemahiran personal. Item-item dalam semua konstruk menunjukkan nilai faktor loading melebihi 0.4. Nilai faktor muatan (*factor loading*) paling rendah adalah 0.428 manakala nilai faktor muatan (*factor loading*) paling tinggi adalah 0.798. Kesemua item ini berada dalam enam kelompok masing-masing sebagai mana yang dikehendaki.

Penganalisan Data Kajian Fasa Analisis Keperluan

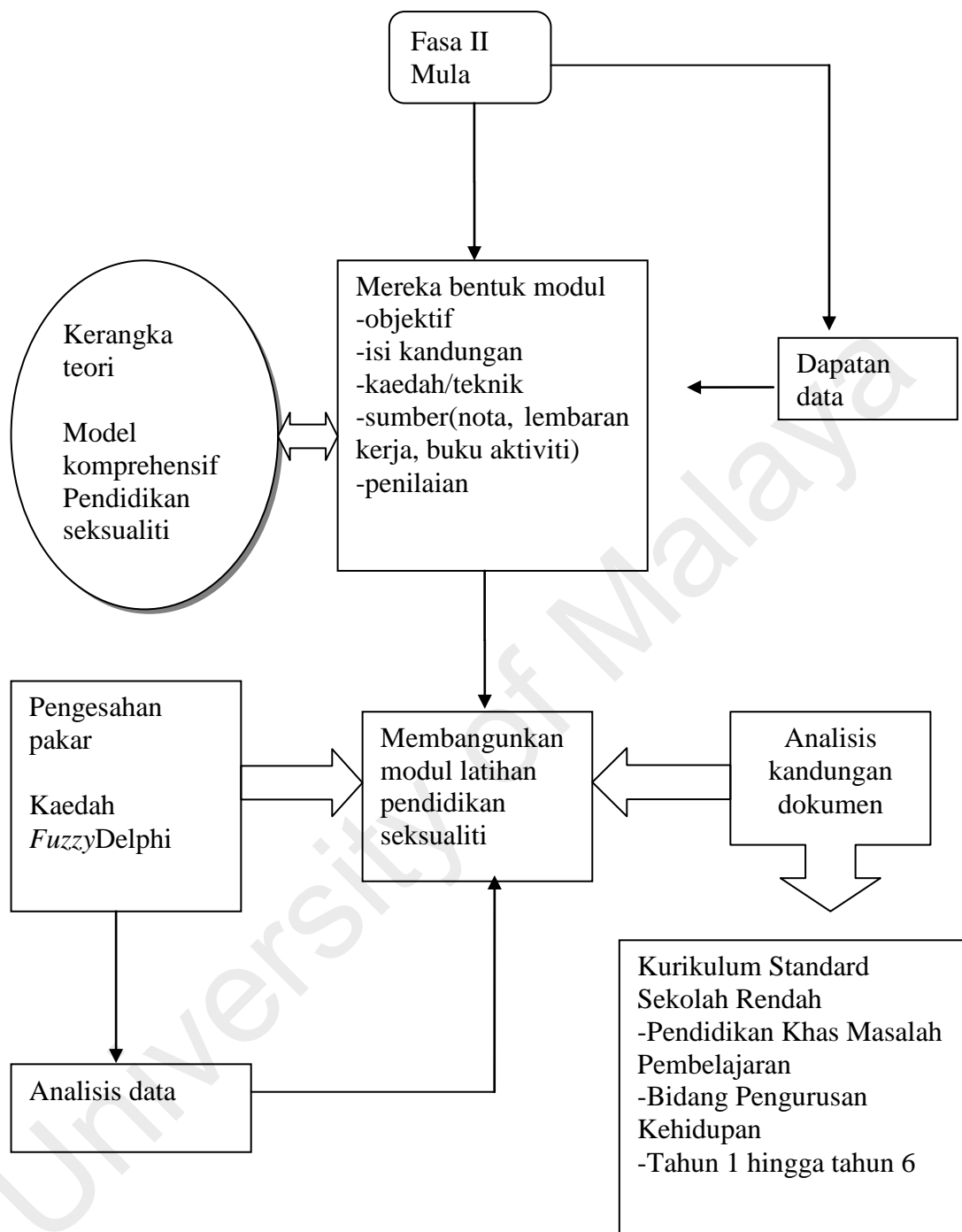
Data Fasa Analisis Keperluan diproses menggunakan SPSS. Statistik deskriptif digunakan untuk menghuraikan data latar belakang responden dalam bentuk frekuensi dan peratusan. Instrumen soal selidik digunakan untuk menjawab soalan kajian 1. Analisis kekerapan, peratus dan min digunakan untuk memerihalkan data latar belakang responden dan latar belakang pendidikan seksualiti.

Bagi menentukan tahap pengetahuan dan kemahiran, skala rating dijumlahkan dan ditukar dalam bentuk peratus skor. Kaedah ini digunakan oleh Thanavanh, Kasuya dan Sakamoto (2013) untuk menentukan tahap pengetahuan dan kemahiran. Konstruk pengetahuan terdiri dari 84 item yang mana skor keseluruhan berjumlah 420. Skor responden bagi 84 item dijumlahkan dan dibahagikan dengan 420 bagi mendapatkan peratus skor. Begitu juga bagi konstruk kemahiran yang terdiri daripada 84 item.

$$\begin{aligned}\text{Contoh : skor responden : } & \frac{284}{420} \times 100\% \\ & = 67.6\%\end{aligned}$$

Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan

Dapatan data analisis keperluan tentang pengetahuan, kemahiran dan sikap guru PPKI tentang pendidikan seksualiti digunakan untuk Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan modul. Pengkaji mendapatkan maklumat-maklumat mengenai perkara-perkara yang perlu dimasukkan dalam modul ini dengan menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* dan analisis kandungan dokumen. Ringkasan reka bentuk kajian bagi fasa II digambarkan dalam Rajah 3.4.

Rajah 3.4. Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan

Dapatan data dari Fasa Analisis Keperluan digunakan sebagai input bagi membina soal selidik bagi mendapatkan kesepakatan pakar mengenai elemen-elemen yang perlu ada dalam modul latihan pendidikan seksualiti. Kesepakatan pakar dapat diperoleh dengan menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi*. Pengkaji tidak menggunakan kaedah Delphi konvensional dalam kajian ini. Walaupun sejak tahun 1950an lagi kaedah Delphi digunakan untuk mendapat persetujuan pakar bagi mengenal pasti sesuatu konstruk atau item, namun begitu terdapat kelemahan dalam kaedah Delphi.

Kaedah Delphi dilaksanakan dalam dua pusingan atau pun lebih di mana dalam pusingan pertama dimulai dengan soal selidik terbuka-tertutup atau temubual. Analisis data ini digunakan untuk membina soal selidik yang digunakan dalam pusingan dua. Seterusnya pusingan kedua ialah proses mendapatkan persetujuan bagi item-item yang diberikan dalam pusingan satu. Dalam pusingan ketiga setiap pakar akan menerima soal selidik seperti pusingan dua yang mengandungi item-item yang dipersetujui oleh pakar-pakar. Jika tahap konsensus yang tinggi diperoleh bagi semua item maka pusingan ini sudah memadai. Namun begitu jika tahap konsensus rendah maka proses menjawab soal selidik perlu diulang.

Berdasarkan huraian tentang kaedah Delphi, didapati terdapat beberapa kelemahan. Kesimpulannya kelemahan kaedah Delphi ini ialah kesukaran untuk mendapatkan tahap persetujuan pakar-pakar di mana proses mendapatkan persetujuan ini akan berulang-ulang. Hal ini bukan sahaja melibatkan penggunaan masa yang panjang malahan kos juga meningkat (Liu, 2013). Selain daripada itu panel pakar juga akan berasa jemu dan hilang fokus bila kaji selidik berulang-ulang. Kebosanan akan berlaku kepada pakar kerana ujikaji yang diulang-ulang. Selain itu bilangan pakar terlalu kecil untuk menilai/mengukur sesuatu yang besar (Saedah, 2008).

Kajian yang panjang dan berulang akan menyebabkan data yang tidak tepat dan tidak lengkap (Bojadziev & Bojadziev, 2007). Selain itu keputusan yang dibuat oleh pakar bergantung kepada kompetensi individu dan sangat subjektif. Kebolehpercayaan data diragui sekiranya pengkaji gagal memilih pakar yang sebenar. Dalam hal ini kaedah *Fuzzy Delphi* sesuai digunakan bagi mengatasi masalah tersebut. Kaedah *Fuzzy Delphi* diperkenalkan oleh Murray, Pipino dan Gigch pada tahun 1985. Kaedah ini adalah kombinasi *Fuzzy Set Theory* dan kaedah Delphi (Mohd Ridhuan, Saedah, Zaharah, Nurulrabihah & Arifin, 2014).

Kaedah *Fuzzy Delphi* dapat mengatasi masalah-masalah yang timbul dalam kaedah Delphi di mana melalui kaedah *Fuzzy* ini pengkaji dapat mengurangkan pusingan Delphi. Hal ini dapat mengelakkan masalah kebosanan pakar untuk menjawab soal selidik. Aplikasi kaedah *Fuzzy Delphi* ubahsuaian dilaksanakan bagi mendapatkan input untuk mereka bentuk dan membina modul. Kaedah Delphi ubahsuaian pula dilaksanakan dengan peserta kajian tidak menjana konstruk atau item dalam sesuatu permasalahan tetapi menggunakan senarai konstruk atau item yang diberikan oleh pengkaji. Kaedah ini diterima dan digunakan oleh ramai pengkaji (Hsu & Sanford, 2007). Dalam kaedah ini pengubahsuaian terhadap format proses Delphi dilakukan dengan menggunakan soal selidik berstruktur yang dibina berdasarkan data dari fasa analisis keperluan.

Seterusnya soal selidik pusingan 1 yang mengandungi senarai konstruk atau item diberikan kepada ahli panel. Pembinaan modul dalam kajian ini mengaplikasikan teknik Delphi ubahsuaian di mana item-item atau konstruk-konstruk yang diutarakan adalah diberikan oleh pengkaji. Item-item ini diperoleh dari analisis keperluan menggunakan soal selidik dan kajian literatur yang disahkan oleh empat orang pakar. Pusingan 1 dijalankan dengan menemu bual lapan orang

pakar yang terdiri daripada lima orang pensyarah IPG, seorang Ketua Penolong pengarah Bahagian Pembangunan Keluarga, Kementerian Kesihatan Malaysia, penolong pengarah Bahagian Pendidikan Khas, dan penolong pengarah Bahagian Pembangunan Kurikulum daripada Unit Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Soalan temu bual dibina dengan menggunakan dapatan data Fasa Analisis Keperluan dan kajian literatur. Protokol temu bual telah disahkan oleh tiga orang pakar dan dibuat penambahbaikan. Temu bual dilaksanakan secara individu pada masa yang berasingan.

Temu bual telah dijalankan mendapatkan pandangan mengenai komponen-komponen yang sesuai dan perlu dimuatkan dalam modul. Analisa data dibuat berdasarkan kepada bahagian-bahagian ini iaitu bahagian A tentang masalah dan keperluan guru tentang pendidikan seksualiti. Bahagian B ialah komponen-komponen modul iaitu objektif, isi kandungan, teknik pengajaran, sumber pengajaran dan penilaian. Bahagian C ialah susun atur modul.

Seterusnya analisis data temu bual dijalankan dan dapatan data tersebut digunakan untuk membina soal selidik. Soal selidik yang dibina seterusnya disemak oleh tiga orang pakar. Penambahbaikan dibuat sebelum soal selidik diedarkan kepada panel pakar dalam pusingan kedua. Seramai 42 orang pakar termasuk lapan orang pakar yang ditemu bual dalam pusingan 1 menjawab soal selidik yang diedarkan. Data ini membekalkan maklumat tentang perkara-perkara yang perlu dimasukkan dalam modul. Pengkaji juga mendapatkan maklumat tentang masalah dan keperluan guru PPKI terhadap pendidikan seksualiti dari perspektif panel pakar.

Seterusnya bagi membangunkan modul, pengkaji membuat analisis kandungan dokumen kurikulum untuk mendapatkan maklumat tentang elemen pendidikan seksualiti yang terkandung dalam kurikulum. Hal ini adalah kerana tiada kurikulum

khusus pendidikan seksualiti untuk pendidikan khas masalah pembelajaran. Elemen-elemen pendidikan seksualiti ini adalah berdasarkan kepada Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti Agama, Nilai dan Budaya.

Sebagaimana yang diperbincangkan oleh beberapa orang pengkaji, analisis kandungan dokumen boleh dilaksanakan secara kuantitatif atau kualitatif bersumberkan teks sama ada dari buku, majalah, surat khabar dan lain-lain (Creswell, 2009; Krippendorff, 2004). Tujuan analisis dibuat adalah untuk meningkatkan kefahaman berkaitan sesuatu peristiwa atau sesuatu tindakan dan menjelaskan sesuatu fenomena. Penggunaan kaedah ini melibatkan bacaan yang mendalam terhadap bahan teks dan seterusnya interpretasi teks dijalankan. Kaedah ini membolehkan pengkaji mengesan apa yang dapat diperoleh dari sesuatu dokumen.

Analisis kandungan dokumen dijalankan menggunakan sukatan pelajaran pendidikan khas masalah pembelajaran yang dibina oleh Bahagian Pembangunan Kurikulum. Analisis dokumen ini digunakan bagi menentukan elemen-elemen pendidikan seksualiti yang terdapat dalam kurikulum Standard Sekolah Rendah (KSSR) Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Berdasarkan saranan daripada pakar, pengkaji memilih Bidang Pengurusan Kehidupan dan memfokuskan kepada mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku. Seterusnya pengkaji mendapatkan pengesahan bagi analisis elemen pendidikan seksualiti dalam kurikulum daripada tiga orang pakar kandungan mata pelajaran.

Modul yang telah siap dibina perlu disahkan kandungannya sebelum digunakan untuk melatih guru. Bagi mendapatkan kesahan kandungan, modul ini disemak oleh 12 orang pakar yang terdiri daripada pensyarah Institut Pendidikan Guru yang terlibat secara langsung melatih guru-guru pendidikan khas masalah pembelajaran.

Selain itu pensyarah kanan universiti awam turut menyemak kandungan modul. Modul ini juga disemak oleh pegawai yang terlibat secara langsung menyediakan kurikulum Pengurusan Kehidupan.

Panel yang lain ialah pegawai kanan dari Kementerian Kesihatan, pegawai LPPKN, pegawai Bahagian Pendidikan Khas dan Jabatan Pendidikan Negeri yang terlibat secara langsung dalam bidang pendidikan khas masalah pembelajaran. Semua panel diberikan tempoh selama sebulan untuk menyemak kesahan kandungan modul. Borang soal selidik kesahan kandungan modul diberikan sebagai panduan kepada panel.

Borang ini diadaptasi daripada Zulkifli (2013) yang melaksanakan temu bual kepada pakar. Item-item tersebut ditukar kepada soal selidik kuantitatif dengan skala rating jenis Likert lima skala. Pengkaji juga menyediakan soalan terbuka bagi memberi ruang kepada pakar untuk memberi komen terhadap modul yang dinilai. Selepas sebulan maklum balas diterima daripada panel. Penambahbaikan dibuat mengikut saranan panel. Modul yang telah lengkap seterusnya digunakan dalam fasa pelaksanaan dan penilaian.

Pengkaji mendapatkan maklumat-maklumat mengenai perkara-perkara yang perlu dimasukkan dalam modul ini dengan menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* dan analisis kandungan dokumen kurikulum standard sekolah rendah (KSSR) Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Kaedah *Fuzzy Delphi* digunakan untuk mendapatkan konsensus pakar-pakar tentang item-item atau konstruk yang perlu dimasukkan dalam modul. Yu-Lung Hsu et al. (2010) membincangkan kaedah *Fuzzy Delphi* yang didapati bermula dengan Murray et al. (1985) yang pertama kali mencadangkan penerapan teori kabur/*Fuzzy* kepada kaedah Delphi ini.

Kemudian Ishikawa et al. (1993) menggunakan kaedah maksimum-minimum yang bersama-sama dengan taburan kekerapan terkumpul dan pemarkahan kabur untuk mengumpul pendapat pakar kepada nombor kabur. Terdapat beberapa kaedah *Fuzzy Delphi* seperti *Fuzzy Delphi* asas, Proses *Fuzzy Analytic Hierarchy* (FAHP), dan konsep jarak (dij) di antara dua nombor segi tiga seperti yang dibincangkan oleh Kaufmann dan Gupta (1988). Dalam kajian ini kaedah *Fuzzy Delphi* asas diaplikasikan dengan menggunakan fungsi nombor segi tiga dengan nilai alpha –cut dikira sebagai penentu ranking. Hasil analisa data menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* ini dapat memberikan input bagi reka bentuk modul.

Selanjutnya analisis kandungan dokumen dilakukan bagi mendapatkan elemen pendidikan seksualiti yang tersebar dalam kurikulum. Pengkaji mengenal pasti elemen-elemen pendidikan seksualiti yang terdapat dalam kurikulum standard sekolah rendah (KSSR) pendidikan khas masalah pembelajaran. Hasil analisis dokumen ini membolehkan pengkaji menyenaraikan isi kandungan pendidikan seksualiti yang tersebar dalam kurikulum. Pengkaji mendapatkan pengesahan daripada empat orang pakar tentang isi kandungan ini sebelum mereka bentuk modul.

Pensampelan Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan

Lapan orang pakar dilibatkan sebagai peserta kajian bagi mendapatkan input reka bentuk dan kandungan modul. Pakar-pakar ini terdiri daripada ahli akademik dan profesional daripada Kementerian Kesihatan, NGO, IPTA, Bahagian Pendidikan Khas dan Bahagian Perkembangan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia. Pemilihan peserta kajian dilakukan menggunakan kaedah pensampelan bertujuan iaitu teknik pengambilan subjek kajian dengan mengambil kira pertimbangan-

pertimbangan tertentu. Pertimbangan dimaksudkan di dalam kajian ini adalah subjek yang dipilih dianggap pakar dalam bidang kajian yang dijalankan, dan subjek yang dipilih dijangkakan dapat memberikan data secara komprehensif. Selain itu subjek-subjek ini juga memberi persetujuan untuk melibatkan diri dalam kajian ini secara sukarela.

Saiz sampel kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan. Kajian ini menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* di mana temu bual dibuat ke atas lapan orang pakar yang terdiri daripada ahli akademik dan profesional. Temu bual ini bertujuan mendapatkan input bagi membina soal selidik tentang elemen-elemen yang perlu dimasukkan dalam modul. Bilangan pakar adalah berbeza-beza mengikut keperluan kajian (Hsu & Sanford, 2007) dan tidak ada saiz optima bagi panel Delphi (Wiersma & Jurs, 2009). Bilangan pakar seramai tiga hingga empat orang adalah terlalu kecil lantas tidak dapat membantu dalam memberikan maklum balas bagi sesuatu isu yang dikaji manakala jumlah pakar yang terlalu ramai akan menimbulkan implikasi negatif terhadap perbelanjaan, masa dan tenaga (Mohd Faizal, 2008). Isu yang penting dalam pemilihan pakar bukan sahaja tertumpu kepada saiz semata-mata tetapi bergantung kepada kepakaran panel-panelnya (Wiersma & Jurs, 2009).

Beberapa pengkaji tempatan seperti Zaharah (2008) memilih lapan orang pakar, Mohd Faizal (2008) melibatkan 15 orang pakar sebagai peserta kajian manakala Chin (2009) memilih 10 orang pakar untuk ditemu bual. Norlidah (2010) juga menggunakan teknik Delphi tetapi hanya lima orang pakar yang ditemu bual untuk membina soal selidik untuk pusingan 2. Dalam pusingan berikutnya seramai 21 orang pakar dipilih untuk menjawab soal selidik. Terkini kajian oleh Muhamad Ridhuan Tony (2014) menunjukkan penggunaan saiz sampel seramai 48 orang panel pakar dalam kaedah *Fuzzy Delphi*. Nampaknya memang terdapat

kepelbagaian saiz sampel bagi kajian Delphi sama seperti kaedah *Fuzzy Delphi*. Saiz sampel bagi kaedah *Fuzzy Delphi* adalah berdasarkan kesesuaian kos dan masa yang diperlukan.

Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan modul ini mengaplikasikan kaedah *Fuzzy Delphi*. Jadi dengan ini pemilihan lapan orang pakar untuk ditemu bual adalah mencukupi untuk kajian ini memandangkan pakar yang dipilih mempunyai kepakaran yang bertepatan dengan bidang kajian. Selanjutnya soal selidik yang dibina diedarkan kepada 42 orang pakar daripada pelbagai kementerian termasuk guru-guru yang berkhidmat sebagai guru pendidikan khas dalam program integrasi masalah pembelajaran. Sebagaimana dibincangkan oleh pengkaji terdahulu, didapati antara kegagalan program pendidikan seksualiti adalah kerana tidak melibatkan staf atau individu yang berkait secara langsung dengan pendidikan seksualiti (Swang-Wilson, 2011). Maka dalam kajian ini, pengkaji turut melibatkan guru-guru PPKI sebagai ahli panel pakar untuk memberikan input bagi reka bentuk modul.

Bilangan pakar untuk aplikasi kaedah *Fuzzy Delphi* ini bertepatan dengan saranan Jones dan Twiss (1978) yang menyatakan bilangan pakar bagi kajian Delphi adalah 10 hingga 50 pakar. Selari dengan pendapat tersebut ialah Adler dan Ziglo (1996) yang menegaskan jumlah pakar adalah 10 ke 15 pakar sekiranya kesepakatan dan keseragaman pakar adalah tinggi sebagaimana turut dicadangkan oleh Skulmoski, Hartman dan Krahn (2007).

Pemilihan sampel kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan.

Pemilihan pakar adalah sangat penting bagi menjayakan teknik Delphi. Dalkey dan Helmer (1963) menyatakan tidak ada satu pun ketetapan tentang kriteria pemilihan sampel pakar dan saiz sampel pakar. Linstone & Turoff (1975) pula menjelaskan pakar adalah individu yang bermaklumat sama seperti Goodman (1987) yang

mentakrifkan pakar sebagai individu yang bermaklumat tentang isu dan berminat dengan isu kajian. McKenna (1994) juga menghuraikan bahawa pakar adalah panel yang bermaklumat dan berpengetahuan tentang isu yang dikaji.

Berdasarkan perbincangan para pengkaji terdahulu dapat dirumuskan tidak ada satu ketetapan khusus untuk menentukan kriteria pakar. Pemilihan pakar dibuat berdasarkan pertimbangan kewangan, logistik dan kriteria khusus yang diperlukan mengikut topik kajian (Keeney, Hasson & McKenna, 2006). Weirisma dan Jurs (2009) mendefinisikan pakar ialah orang yang mempunyai pengetahuan dan kemahiran khusus, dapat mengenal pasti masalah dalam bidang kepakaran mereka dan dapat memberikan cadangan untuk mengatasi masalah tersebut. Selain itu pakar tersebut mestilah berminat dan sukarela menjadi ahli panel dalam kajian.

Nampaknya pelbagai takrifan diberikan dalam memilih pakar. Pengkaji tempatan juga memilih pakar berdasarkan kepada beberapa kriteria. Mohd Faizal (2008) memilih pakar dengan menggunakan tiga kriteria iaitu pertama, individu tersebut berpengalaman, berpengetahuan dan mempunyai kepakaran dalam bidang yang dikajinya melebihi 10 tahun. Kriteria kedua ialah individu tersebut berpengalaman sebagai pendidik di sekolah melebihi 10 tahun dan ketiga ialah individu tersebut sanggup menyertai keempat-empat pusingan dalam kajian Delphi. Muhamad Ridhuan Tony (2014) telah memilih 48 orang pakar dalam teknik Fuzzy Delphi. Pakar-pakar tersebut adalah pengajar bahasa sama ada guru atau pensyarah yang mempunyai pengalaman menggunakan teknologi dalam pendidikan.

Berlandaskan pendapat pengkaji-pengkaji terdahulu maka panel pakar dalam kajian ini dipilih berdasarkan kriteria seperti yang disenaraikan. Pemilihan pakar dalam kajian ini adalah secara bertujuan sebagaimana yang dilaksanakan oleh beberapa pengkaji terdahulu. Lapan orang pakar yang ditemu bual ialah seorang

pakar dari Kementerian Kesihatan yang terlibat secara langsung dalam penyediaan modul kesihatan reproduktif. Beliau sendiri mempunyai anak berkeperluan khas masalah pembelajaran. Seorang pakar dari Bahagian Perkembangan Kurikulum (Pendidikan Khas Bermasalah Pembelajaran), seorang pegawai di unit pengajaran Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran Bahagian Pendidikan Khas, empat orang pensyarah pendidikan khas masalah pembelajaran dan seorang guru pakar pendidikan khas yang terlibat secara langsung dalam penggubalan sukatan pelajaran PPKI. Semua lapan orang pakar ini mempunyai pengalaman lebih dari 10 tahun .

Pemilihan pakar untuk kajian ini adalah berdasarkan kepada tiga kriteria iaitu mempunyai kepakaran dalam bidang pendidikan khas bermasalah pembelajaran; bagi pensyarah institut perguruan telah berkhidmat melebihi 10 tahun ke atas atau bagi guru yang telah mengajar sekurang-kurangnya lima tahun dalam bidang pendidikan khas bermasalah pembelajaran. Seramai 42 orang panel pakar terlibat dalam menjawab soal selidik yang dibina berdasarkan temu bual dan dapatan fasa analisis keperluan.

Kedua ialah mereka yang mempunyai pengetahuan dan pengalaman melebihi 10 tahun tentang kurikulum dan pelaksanaan kurikulum sama ada di peringkat universiti, institut perguruan atau sekolah. Ketiga ialah golongan profesional yang terlibat dengan pendidikan khas iaitu daripada Kementerian Kesihatan Malaysia dan Kementerian Pembangunan Wanita dan Keluarga serta beberapa pertubuhan bukan kerajaan dengan pengalaman 10 tahun ke atas. Pakar pediatrik juga dilibatkan sebagai pakar kerana pengetahuan mereka berkaitan kanak-kanak sangat penting sebagai input reka bentuk dan pembangunan modul.

Pakar-pakar bertugas di pelbagai negeri iaitu Selangor, Kedah, Pulau Pinang, Kelantan, Perak, Terengganu, Putrajaya, Pahang, Sabah, Sarawak, Melaka dan

Negeri Sembilan. Selain dari itu pakar-pakar ini terdiri daripada pelbagai kaum dan agama iaitu Islam, Hindu, Buddha dan Kristian. Kepelbagaian kaum dan agama panel pakar dapat menyumbangkan maklumat daripada perspektif agama, nilai dan budaya yang berbeza. Kepelbagaian pakar atau kumpulan pakar yang heterogenus juga menyumbangkan kepada dapatan data yang lebih bermakna di samping meningkatkan kesahan dapatan data (Mead & Mosley, 2001).

Maklumat pakar yang terlibat dalam kajian fasa reka bentuk dan pembangunan modul ditunjukkan dalam Jadual 3.4. Rasional pemilihan guru-guru yang mengajar melebihi lima tahun ialah pengkaji ingin mendapatkan input dari guru-guru yang terlibat dengan penggunaan KSSR yang baru diperkenalkan pada tahun 2011. Semua guru yang terlibat dalam fasa ini mempunyai pengalaman melebihi lima tahun yang mana mereka dikategorikan sebagai guru pakar seperti yang ditakrifkan mengikut model Berliner. Berliner (2004) menyatakan guru yang mengajar dalam tempoh lima hingga tujuh tahun adalah guru pakar. Guru pendidikan khas pula mempunyai tugas pengajaran yang berbeza berbanding guru lain. Guru pendidikan khas bukan sahaja mengajar menggunakan kurikulum sedia ada tetapi perlu membuat modifikasi pengajaran dan bahan mengikut ketidakupayaan murid berkeperluan khas (Ruppar, Roberts & Olson, 2014).

Jadual 3.4

Panel pakar dalam pusingan Fuzzy Delphi

	Variabel	Kekerapan	Peratus
Jantina	Lelaki	14	33.3
	Perempuan	28	66.7
Kaum	Melayu	35	83.3
	Cina	1	2.4
	India	2	4.7
	Bumiputera Sabah	2	4.7
	Bumiputera Sarawak	1	2.4
	Lain-lain	1	2.4
Agama	Islam	38	90.5
	Kristian	1	2.4
	Hindu	2	4.7
	Buddha	1	2.4
Umur	21 hingga 30 tahun	4	9.5
	31 hingga 40 tahun	19	45.2
	41 hingga 50 tahun	15	35.7
	50 tahun ke atas	4	9.5
Pendidikan tertinggi	Sijil perguruan /Diploma Pendidikan	22	52.4
	Ijazah sarjana muda	10	23.8
	Sarjana	6	14.3
	Doktor Falsafah	4	9.5
Opsyen pengajian	Pendidikan Khas	38	90.5
	Pediatrik	2	4.7
	Kesihatan awam	1	2.4
	Pendidikan Jasmani dan Kesihatan	1	2.4
	Psikologi Pendidikan	1	2.4
Jawatan	Pensyarah	6	14.3
	Pegawai pediatrik	2	4.7
	Ketua penolong pengarah	1	2.4
	Penolong pengarah	4	9.5
	GPK Pendidikan Khas	7	16.7
	Guru pendidikan khas	21	52.3
Pengalaman dalam pendidikan khas	6-10 tahun	20	47.6
	11-15 tahun	12	28.6
	16-20 tahun	7	16.7
	Lebih 20 tahun	2	4.7
	Tiada	1	2.4
Pengalaman dalam pendidikan seksualiti	1-5 tahun	5	11.9
	6-10 tahun	5	11.9
	11-15 tahun	32	76.2
		N= 42	100.00

Prosedur Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan Modul

Kaedah *Fuzzy Delphi* digunakan untuk mendapatkan pengesahan pakar bagi item-item yang dicadangkan. Tujuan Kaedah *Fuzzy Delphi* adalah serupa dengan Delphi klasik iaitu mendapatkan konsensus atau kesepakatan pakar. Persamaannya ialah dari segi prosedur iaitu satu siri pusingan dengan pakar-pakar yang dipilih dan tujuannya dijalankan ialah untuk mendapatkan konsensus (Custer, Scarcella & Stewart, 1999). Pengubahsuaian utama terdiri daripada permulaan proses dengan satu set item yang dipilih dengan teliti. Item-item ini diambil daripada pelbagai sumber termasuk profil kompetensi yang berkaitan, sorotan kajian lepas, dan temu bual dengan pakar kandungan .

Kelebihan utama pengubahsuaian Delphi adalah kaedah ini (a) biasanya meningkatkan kadar tindak balas pusingan awal, dan (b) menyediakan asas yang kukuh. Pengkaji membina soalan temu bual untuk pusingan 1 dan kajian rintis dijalankan. Setelah penambahbaikan dibuat, pengkaji mengenal pasti pakar-pakar. Pengkaji menghubungi 10 orang pakar dan menghantar surat persetujuan untuk menjadi ahli panel teknik Delphi. Setelah mendapat persetujuan, pengkaji mengaturkan temu janji dengan pakar-pakar untuk sesi temu bual. Hanya lapan orang pakar yang dapat ditemu bual oleh pengkaji. Analisa temu bual digunakan untuk membentuk soal selidik yang diedarkan kepada panel pakar.

Instrumen Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan Modul

Dalam fasa ini dapatan data dari fasa satu digunakan untuk proses reka bentuk dan pembinaan modul. Kaedah *Fuzzy Delphi* telah digunakan kerana kaedah itu adalah sistematik untuk menggabungkan keputusan individu bagi memperoleh satu kesimpulan bersama tanpa interaksi antara setiap individu yang terlibat. Dengan kata lain kaedah *Fuzzy Delphi* merupakan satu kaedah sistematik untuk memperoleh,

mengumpul dan menilai pendapat pakar tanpa perbincangan dalam kumpulan. Kaedah *Fuzzy Delphi* digunakan untuk mendapatkan persetujuan pakar untuk menentukan perkara-perkara yang perlu dimasukkan dalam modul.

Pengkaji tempatan seperti Zaharah (2008) dan Norlidah (2010) menggunakan teknik Delphi ubahsuaian dalam kajian mereka bagi mendapatkan kesahan pakar. Pengkaji-pengkaji tersebut memulakan proses Delphi ubahsuaian dengan melakukan temu bual pakar. Hasil analisis temu bual digunakan untuk membina soal selidik yang akan dijawab oleh pakar dalam pusingan satu. Respons daripada panel pakar direkodkan dan min bagi setiap item dikira. Seterusnya soal selidik dengan nilai min dan respons pakar tentang rating bagi setiap item diberikan semula kepada pakar. Dalam pusingan ini ahli panel diminta menyemak rating atau kadar persetujuan terhadap item yang diberi.

Pengkaji menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* bagi mendapatkan kesahan pakar tentang isi kandungan dan reka bentuk modul. Hal ini adalah kerana item-item dalam fasa ini perlu disusun mengikut ranking atau susunan keutamaan. Data ini penting dalam merangka isi kandungan mengikut keutamaan perkara yang perlu disampaikan. Hanya satu pusingan sudah memadai jika ranking menjadi keutamaan (Sweigert, 1974). Pengkaji memulakan proses mendapatkan maklumat daripada pakar melalui temu bual berstruktur. Temu bual dilaksanakan ke atas lapan orang pakar dalam bidang pendidikan khas bermasalah pembelajaran dan bidang pendidikan seksualiti.

Analisis temu bual seterusnya digunakan bagi membina soal selidik yang digunakan dalam pusingan dua. Dalam kajian ini soalan temu bual terdiri daripada dua bahagian iaitu bahagian I tentang latar belakang pakar-pakar seperti nama, jawatan, organisasi, bangsa, umur, pengalaman dalam bidang pendidikan khas

bermasalah pembelajaran dan bidang pendidikan seksualiti. Bahagian II ialah pandangan pakar mengenai objektif, isi kandungan, teknik pengajaran, sumber dan penilaian bagi modul latihan pendidikan seksualiti yang telah dibina. Soal selidik ini telah diedarkan kepada 42 orang pakar termasuk lapan orang pakar yang telah ditemu bual seperti dalam jadual 3.4.

Seterusnya berdasarkan data dari kaedah *Fuzzy Delphi* tentang reka bentuk modul, pengkaji membuat analisis kandungan kurikulum KSSR bagi mengenal pasti elemen-elemen pendidikan seksualiti yang perlu diterapkan dalam pengajaran. Analisis kandungan ialah teknik penyelidikan berkaitan dengan sesuatu teks bertulis seperti buku-buku, bab-bab daripada buku, esei, hasilan temu bual, perbincangan, artikel akhbar, dokumen sejarah, ucapan, perbualan, bahan iklan, bahan teater atau apa-apa mesej yang digunakan untuk berkomunikasi (Zaharah, 2008).

Dokumen sukatan pelajaran KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran tahun satu hingga tahun enam dianalisis. Pengkaji menganalisis elemen-elemen pendidikan seksualiti yang tersebar dalam kurikulum mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku. Elemen-elemen ini adalah berdasarkan Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB. Sebagai contoh bagi elemen sensualiti dan identiti seksual yang berkaitan dengan perkembangan seksual, imej badan, kitaran seksual, sentuhan.

Pengkaji meneroka elemen-elemen ini dalam kurikulum tahun satu hingga tahun enam. Perkembangan seksual /imej badan/ bahagian badan didapati boleh diterapkan dalam tajuk mengenal anggota badan dalam mata pelajaran Pengurusan Diri tahun satu dalam sub tajuk 1.1 iaitu Mengenal bahagian-bahagian anggota badan. Aspek ini juga boleh diterapkan dalam sukatan pelajaran tahun dua iaitu 1.1 Mengenal bahagian-bahagian anggota badan.

Berikutnya sukatan pelajaran tahun tiga juga terdapat sub tajuk yang sesuai diterapkan elemen sensualiti dan identiti seksual iaitu:

- 1.1 Mengenal anggota badan
 - 1.1.1 Menyebut jantina
 - 1.1.2 Membezakan jantina
 - 1.1.3 Mengurus diri mengikut jantina
 - 1.1.4 Membersih diri mengikut jantina
 - 1.1.5 Mendandan diri mengikut jantina

Aspek umum dan sulit juga dimasukkan dalam bahagian ini. Selain mengetahui nama-nama bahagian badan, murid-murid juga diajar tentang bahagian badan yang umum atau bahagian yang sulit. Guru juga perlu mengajar murid tentang bahagian badan yang sulit seperti alat genital. Perkara ini dimasukkan dalam modul bermula daripada sukatan tahun satu. Panduan penerapan ini ditunjukkan dalam setiap modul.

Data-data yang telah dianalisis dengan kaedah *Fuzzy Delphi* dan analisis kandungan digunakan untuk membangunkan modul. Objektif dan isi kandungan yang dipersetujui oleh panel pakar dijadikan panduan dalam menetapkan isi kandungan modul. Begitu juga kaedah/strategi penyampaian, kaedah penilaian dan sumber. Modul dibangunkan dengan lima elemen seperti dicadangkan oleh Millano dan Ullius (1998).

Kesahan dan Kebolehpercayaan Instrumen

Kajian ini menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* di mana dalam pusingan pertama soalan temu bual digubal bagi mendapatkan pandangan pakar tentang reka bentuk modul. Soalan temu bual dimulakan dengan mendapatkan maklumat tentang masalah dan keperluan guru PPKI terhadap pendidikan seksualiti. Seterusnya soalan temu

bual tentang elemen-elemen yang perlu ada dalam modul iaitu objektif/matlamat, isi kandungan, strategi penyampaian, penilaian dan bahan sumber.

Satu kajian rintis dijalankan bagi menguji soalan temu bual dengan menggunakan tiga orang guru pakar dalam bidang pendidikan khas masalah pembelajaran. Hasil analisa kajian rintis digunakan untuk membuat pengubahsuaian terhadap soalan-soalan temu bual. Soalan tersebut kemudiannya diberikan kepada tiga orang pakar kandungan untuk dinilai kesesuaiannya dengan soalan kajian.

Pengubahsuaian terhadap soalan tersebut dibuat berdasarkan pandangan dan kritikan. Pakar mencadangkan agar soalan dikurangkan. Jadi pengkaji telah mengeluarkan soalan tentang isi kandungan. Soalan temu bual berkaitan isi kandungan pendidikan seksualiti dibuat dengan menggunakan item-item dalam instrumen soal selidik analisis keperluan. Soal selidik yang dibina juga telah disemak oleh tiga orang pakar dan dibuat pengubahsuaian sebelum diedarkan. Pakar mencadangkan tambahan item tentang sensitiviti masyarakat serta penggunaan istilah yang sesuai dan bahan bantu mengajar.

Penganalisan Data Kajian Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan Modul

Data bagi kesepakatan pakar dianalisis menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* dengan mengikut beberapa langkah seperti dicadangkan oleh Yu-Lung Hsu et al. (2010) iaitu:

1. Mendapatkan pendapat daripada kumpulan pakar dengan menggunakan skor pemboleh ubah linguistik yang diperoleh melalui soal selidik
2. Menukarkan skor pemboleh ubah linguistik kepada nombor triangular *Fuzzy*
3. Melakukan proses *defuzzification*
4. Memilih item-item yang boleh diterima atau ditolak

Dalam kajian ini soal selidik ini menggunakan skala rating Likert dengan lima skala iaitu 1-sangat tidak setuju, 2- tidak setuju, 3- agak setuju, 4- setuju dan 5- sangat setuju digunakan dalam langkah pertama iaitu mendapatkan pendapat pakar. Seramai 42 orang pakar menjawab soal selidik ini. Ruangan komen atau cadangan juga disediakan untuk pakar memberikan pendapat.

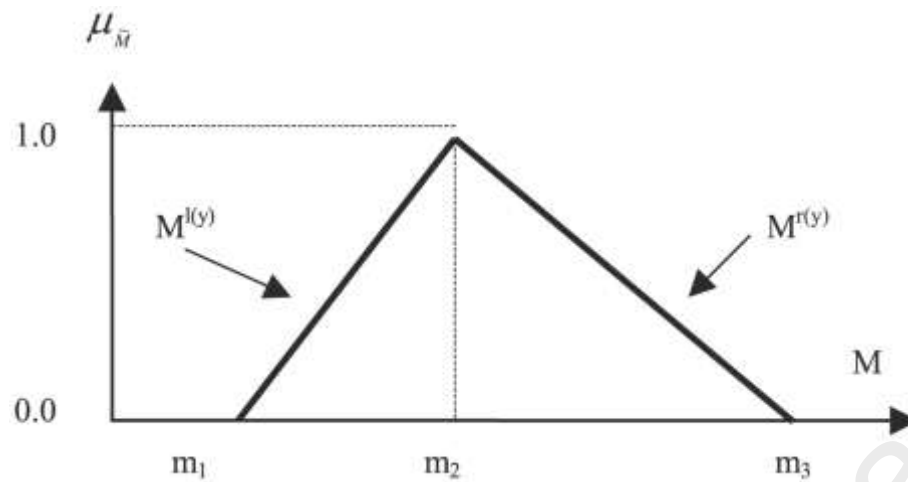
Seterusnya langkah ke dua ialah skala ini ditukar kepada skala *Fuzzy*. Skala *fuzzy* digunakan untuk menterjemahkan pemboleh ubah linguistik kepada nombor *fuzzy*. Bilangan aras persetujuan / tahap bagi skala *fuzzy* ini mestilah dalam bilangan ganjil. Dalam langkah ini pengkaji menukarkan ke semua pemboleh ubah kepada nombor triangular *Fuzzy* seperti dalam Jadual 3.5.

Jadual 3.5

Skala nombor Fuzzy

Tahap	Skala rating Likert	Skala Fuzzy		
Sangat setuju	5	0.60	0.80	1.00
Setuju	4	0.40	0.60	0.80
Agak setuju	3	0.20	0.40	0.60
Tidak setuju	2	0.00	0.20	0.40
Sangat tidak setuju	1	0.00	0.00	0.20

Nombor *triangular Fuzzy* terdiri daripada tiga nilai (m_1 , m_2 , m_3) iaitu : m_1 adalah nilai paling minimum, m_2 ialah nilai paling munasabah, dan m_3 ialah nilai paling maksimum seperti ditunjukkan dalam Rajah 3.5.

Rajah 3.5. Nombor *triangular Fuzzy*

Nombor *triangular fuzzy* digunakan untuk menghasilkan skala *fuzzy* yang merupakan skala rating bagi tahap persetujuan terhadap sesuatu perkara/item. Kaedah ini adalah melibatkan penggunaan *fuzzy set theory* yang telah disepadukan dalam kaedah Delphi klasik di mana skala rating yang dipilih oleh pakar akan ditukar kepada skala *fuzzy* dengan menggunakan penomboran *fuzzy* yang terdiri daripada penomboran *binary terms* (0,1).

Kesepaduan penomboran *fuzzy* ini menghasilkan tiga nilai iaitu nilai minimum, nilai yang paling munasabah dan nilai maksimum yang dipilih oleh pakar. Langkah ketiga ialah proses *defuzzification* bertujuan untuk menentukan kedudukan (ranking) bagi setiap pemboleh ubah/sub-pemboleh ubah. *Defuzzification* adalah proses untuk memberikan maklumat tentang aras kepentingan sesuatu pemboleh ubah (Mohd Ridhuan et al., 2014). Terdapat tiga rumus yang boleh diaplikasikan iaitu :

$$A = 1/3 * (m_1 + m_2 + m_3)$$

$$A = 1/4 * (m_1 + 2m_2 + m_3)$$

$$A = 1/6 * (m_1 + 4m_2 + m_3)$$

Nilai yang diambil kira ialah nilai α -cut iaitu nilai median bagi '0' dan '1', di mana α -cut = $(0+1)/2 = 0.5$. Penggunaan nilai α -cut boleh digunakan dalam proses *defuzzification* (Mohd Ridhuan et al., 2014). Sekiranya nilai A terhasil kurang dari nilai α -cut = 0.5, item akan ditolak. Nilai α -cut yang kurang dari 0.5 menunjukkan kesepakatan pakar menolak item tersebut dan sebaliknya yang melebihi 0.5 menunjukkan kesepakatan pakar terhadap item tersebut (Tang & Wu, 2010; Bodjanova, 2006).

Berdasarkan langkah-langkah ini pengkaji dapat mengenal pasti adakah item-item perlu ditolak atau diterima. Item-item yang diterima diambil kira dalam membina modul ini. Nilai *defuzzification* pula menunjukkan ranking bagi item-item yang dicadangkan. Muhamad Ridhuan Tony (2014) juga menggunakan nilai *defuzzification* untuk menentukan konsensus kesepakatan pakar. Hal ini dapat memberikan maklumat tentang susunan perkara yang penting dan kurang penting untuk dimasukkan dalam modul.

Seterusnya bagi menentukan elemen pendidikan seksualiti yang tersebar dalam kurikulum, analisis dokumen digunakan. Analisis dokumen dilaksanakan menggunakan kurikulum Standard Sekolah Rendah. Pengkaji menganalisis elemen-elemen pendidikan seksualiti yang wujud dalam sukatan pelajaran PPKI tahun satu hingga tahun enam. Analisis dokumen dijalankan bagi memetakan elemen pendidikan seksualiti dalam kurikulum berdasarkan Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB.

Modul dibina oleh pengkaji dengan menggunakan input dari analisa data *Fuzzy Delphi* dan analisis dokumen kurikulum KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Elemen-elemen modul adalah seperti dicadangkan oleh Millano dan Ullius (1998) iaitu objektif, isi kandungan, strategi penyampaian, penilaian dan

bahan sumber. Modul ini kemudiannya dinilai oleh 12 orang pakar bagi mendapatkan kesahan kandungan sebelum digunakan dalam fasa seterusnya iaitu pelaksanaan dan penilaian.

Fasa Pelaksanaan dan Penilaian

Tujuan fasa ini dilaksanakan ialah untuk menguji kebolehgunaan modul. Kepenggunaan seperti mana didefinisikan oleh ISO 9241-11 (ISO,1998) ialah setakat mana sesuatu produk boleh digunakan oleh pengguna tertentu untuk mencapai matlamat yang dinyatakan dengan berkesan, cekap dan memberikan kepuasan dalam konteks penggunaan yang ditetapkan. Penilaian kebolehgunaan adalah penting bagi mengukur kualiti produk yang memberi petunjuk kepada keberkesanan produk tersebut. Kebolehgunaan dihuraikan sebagai keberkesanan, kecekapan, dan kepuasan pengguna (Jeng & Tzeng, 2012).

Nampaknya terdapat persamaan antara huraian dan dimensi-dimensi kebolehgunaan yang dibincangkan oleh pengkaji terdahulu. Terdapat tiga dimensi dalam pengukuran kebolehgunaan iaitu keberkesanan, kecekapan dan kepuasan pengguna (Scott, 2006). Dimensi yang diutarakan ini sama seperti tiga elemen yang menentukan kekuatan sesuatu program latihan sepertimana dinyatakan oleh Millano dan Ullius (1998).

Keberkesanan adalah pengukuran tahap kebaikan output oleh pengguna atau pengukuran sama ada pengguna boleh menjalankan tugas mereka dengan baik (Scott, 2006). Manakala kecekapan berkaitan dengan kuantiti output kerja yang berhubung dengan masa, usaha dan sumber yang terlibat. Ukuran kepuasan ialah pengukuran terhadap sikap dan persepsi pengguna mengenai kebolehgunaan item. Produk dengan kebolehgunaan yang baik membenarkan pengguna untuk menyelesaikan tugas mereka dengan baik, tepat pada masanya dan dengan kegagalan yang minimum.

Pengkaji-pengkaji terdahulu menggunakan pelbagai kaedah dalam menentukan kebolegunaan sesuatu produk. Antaranya ialah penggunaan instrumen soal selidik tentang kepenggunaan. Scottt (2006) menggunakan soal selidik yang digunakan mengandungi beberapa konstruk seperti sokongan navigasi, persembahan, keupayaan belajar (*learnability*), dan sokongan tugas. Sekumpulan penyelidik daripada Universiti Deakin, Victoria telah melaksanakan program latihan tentang pendidikan seksualiti kepada guru-guru pendidikan khas. Penilaian latihan tersebut dilaksanakan dengan menggunakan instrumen soal selidik dan temu bual. Begitu juga beberapa penyelidik yang lain seperti Partika (2008) dan Behlol (2010) yang menggunakan instrumen soal selidik.

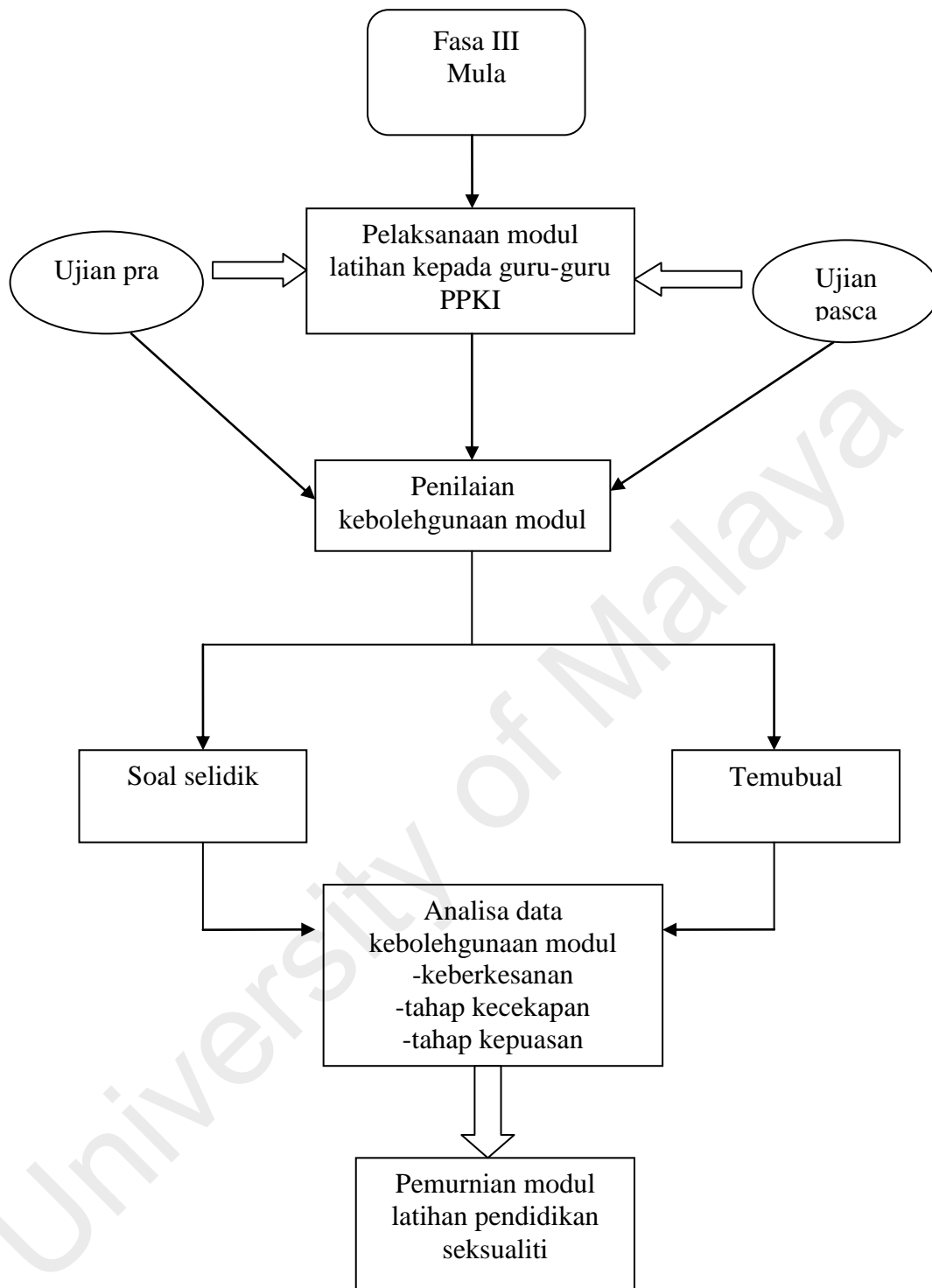
Beberapa pengkaji tempatan seperti Ahmad Sobri (2009), DeWitt (2010) dan Norlidah (2010) melaksanakan penilaian dalam Fasa III untuk menguji kebolegunaan modul yang dihasilkan. DeWitt (2010) membuat penilaian dalam Fasa III tentang kebolegunaan modul di mana pengkaji bertindak sebagai fasilitator ke atas 20 orang pelajar. Data dikumpul melalui komunikasi atas talian, rekod jurnal, temu bual, dan tinjauan.

Ahmad Sobri (2009) pula melaksanakan penilaian kepenggunaan kurikulum mPembelajaran dengan pemilihan mata pelajaran Sejarah Tingkatan Satu sebagai mata pelajaran yang dijadikan kajian. Lapan sesi pengajaran dan pembelajaran Sejarah Tingkatan 1 dilaksanakan menggunakan Kurikulum yang dibina. Lapan orang pelajar tingkatan satu telah dipilih sebagai sampel kajian dalam fasa ini.

Hasil analisis pengkaji mendapati terdapat kepelbagaian kaedah latihan pendidikan seksualiti kepada guru. Terdapat latihan tidak formal, latihan yang berstruktur yang dijalankan melalui seminar atau bengkel, dan kursus akademik dalam latihan perguruan. Kaedah-kaedah ini berbeza dari aspek isi kandungan,

tempoh kursus, dan fasilitator. Kepelbagaian kaedah ini menunjukkan impak yang berbeza juga kepada para guru. Kepelbagaian saiz sampel juga dapat dilihat dalam kajian-kajian tersebut. Namun begitu Nielsen (2000) menyatakan memadai lima orang sampel digunakan dalam menguji kebolehgunaan.

Berdasarkan penerangan tentang maksud kebolehgunaan maka untuk menentukan sama ada tahap kebolehgunaan dicapai atau tidak, pengkaji perlu mengukur prestasi dan kepuasan pengguna yang bekerja dengan produk tersebut. Produk dalam kajian ini ialah modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI sekolah rendah. Pengkaji perlu menguji kebolehgunaan modul ini ke atas guru-guru PPKI sekolah rendah dengan mengambil kira dimensi-dimensi yang dibincangkan dalam kebolehgunaan. Secara ringkasnya keseluruhan proses kajian ini dapat dilihat pada Rajah 3.6.

Rajah 3.6. Fasa Pelaksanaan dan Penilaian Modul

Modul latihan yang dibina dalam kajian ini adalah bertujuan melatih guru-guru dalam perkhidmatan. Guru-guru ini mengajar dalam program pendidikan khas

integrasi masalah pembelajaran peringkat sekolah rendah. Disebabkan taburan bilangan guru yang tidak sekata di sesebuah sekolah, maka latihan ini dilaksanakan di sebuah daerah dengan kerja sama Pegawai Pendidikan Daerah. Selain itu guru-guru tersebut perlu mendapat pelepasan dari Kementerian Pendidikan Malaysia untuk menghadiri kursus semasa hari bekerja. Perkara ini diuruskan oleh Pegawai Pendidikan Daerah.

Pelbagai instrumen digunakan termasuklah soal selidik ujian pra dan ujian pasca, soal selidik tahap kebolegunaan modul dan temu bual. Wight dan Buston (2003) juga menggunakan pelbagai kaedah untuk mengumpul data seperti pemerhatian, temu bual, soal selidik, dan pencerapan pengajaran dan pembelajaran. Data yang diperoleh daripada pelbagai kaedah digunakan untuk membuat penambahbaikan kepada modul yang telah dibina.

Berdasarkan analisis pengkaji tentang modul-modul latihan, didapati terdapat perbezaan dari aspek jangka masa dan juga isi kandungan modul latihan pendidikan seksualiti. Wight dan Buston (2003) melaksanakan latihan dalam tempoh lima hari untuk menghabiskan modul yang dipecahkan kepada tiga bahagian. Manakala Lembaga Perancang Keluarga King County, Amerika Syarikat menggunakan tempoh selama 11 jam untuk melatih guru. Jumlah masa latihan ini termasuk berhenti rehat dan makan yang mana mungkin mengambil masa dua hari secara sepenuh masa atau empat hari secara sambilan di luar waktu sekolah.

Family Planning Association United Kingdom melatih para professional yang terlibat dengan individu berkeperluan khas tentang pendidikan seksualiti secara kursus jangka pendek. Kursus yang ditawarkan ini mendapat pengkreditan oleh Universiti Staffordshire. Kursus *Core Competencies in Sexual Health for Youth Workers* dijalankan dalam tempoh lapan hari.

Sebagaimana dibincangkan didapati tempoh latihan adalah berbeza-beza bagi setiap negeri atau pelaksana. Tempoh pelaksanaan ini bergantung pada beberapa perkara yang pertimbangkan seperti kos dan kesediaan peserta. Dengan mengambil kira jumlah masa yang diperuntukkan bagi modul yang telah dibina oleh pengkaji iaitu 23 jam maka pengkaji telah menyusun program ini bagi tempoh empat hari. Tempoh empat hari ini jika dijumlahkan adalah 32 jam termasuk masa untuk makan dan rehat. Jadi tempoh empat hari adalah mencukupi untuk menghabiskan jumlah jam seperti yang diperuntukkan mengikut modul.

Latihan profesional pelaksanaan modul dijalankan kepada guru PPKI di daerah Klang, Selangor. Sesi pelaksanaan modul untuk guru-guru dalam dijalankan selama empat hari. Bengkel dilaksanakan dalam dua siri bagi melengkapkan jumlah jam dalam modul. Siri pertama dijalankan pada 24 dan 25 Februari 2015. Hari pertama bengkel mencakupi modul 1 iaitu Pengenalan kepada Pendidikan Seksualiti dan modul 2 iaitu Sensualiti dan Identiti Seksual. Hari kedua bengkel mencakupi modul 3 iaitu Seksualisasi dan Keselamatan. Jumlah jam latihan dalam siri pertama ialah 11 jam 30 minit.

Siri kedua bengkel dijalankan pada 3 dan 4 Mac 2015. Bengkel kali ini mencakupi modul Kesihatan Seksual dan Reproduktif, modul Perhubungan, modul Perkahwinan dan Kekeluargaan, dan modul Kemahiran Personal. Jumlah jam latihan dalam siri kedua ialah 11 jam 30 minit. Keseluruhan tempoh bengkel ini dilaksanakan ialah 23 jam sebagaimana tempoh bagi keseluruhan kandungan modul.

Data dikutip sebelum, semasa dan selepas pelaksanaan penggunaan modul ini. Ujian pra dijalankan sebelum penggunaan modul dan min markah direkodkan. Ujian pasca dijalankan selepas tamat penggunaan modul. Data daripada ujian pra dan pasca adalah maklumat tahap pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan

seksualiti. Selain dari itu temu bual juga dibuat untuk mendapatkan datakepuasan terhadap modul daripada guru-guru yang mengikuti latihan. Selanjutnya tiga orang guru dipilih untuk melaksanakan penerapan pendidikan seksualiti kepada murid-murid PPKI menggunakan modul yang dibina oleh pengkaji sebagai panduan. Kutipan data dibuat melalui pemerhatian sesi pengajaran, temu bual dan analisis dokumen.

Pensampelan Kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian

Pensampelan dalam fasa ini akan dilaksanakan dengan tujuan mendapatkan data mengenai kebolegunaan modul latihan pendidikan seksualiti. Kaedah pensampelan bertujuan digunakan iaitu memilih sampel yang terdiri daripada guru-guru PPKI masalah pembelajaran sekolah rendah. Guru-guru ini sekurang-kurangnya telah mengajar selama lima tahun dalam PPKI masalah pembelajaran.

Saiz sampel kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Bilangan guru PPKI di sekolah adalah berbeza-bebeza mengikut daerah atau zon. Namun begitu daripada tinjauan pengkaji dan temu bual dengan pegawai di Bahagian Pendidikan Khas didapati bilangan guru PPKI di kebanyakan sekolah tidak melebihi 20 orang. Beberapa sekolah yang kepadatan penduduknya tinggi mungkin mempunyai bilangan guru yang lebih banyak. Berdasarkan tinjauan pengkaji bilangan guru PPKI di kebanyakan sekolah di kawasan bandar adalah dalam lingkungan 10-15 orang. Bilangan guru PPKI di kawasan luar bandar lebih kecil iaitu 1-5 orang sahaja. Disebabkan bilangan yang kecil ini maka pengkaji menyasarkan untuk memilih 31 orang guru PPKI di daerah Klang, Selangor sebagai sampel kajian fasa pelaksanaan dan penilaian. Pemilihan 31 orang guru ini adalah sesuai bagi menilai kebolegunaan modul. Beberapa pengkaji lepas juga menunjukkan saiz sampel yang berbeza dalam menguji kebolegunaan modul.

Penggunaan lapan hingga 10 orang peserta adalah saiz yang sesuai untuk penilaian kumpulan kecil (Dick & Carey 1990; Smith & Ragan, 1999). Manakala Nielsen (2000) mencadangkan lima peserta kajian mencukupi ujian kepenggunaan atau *usability testing*. Pengkaji menemu bual lima orang guru selepas mengikuti bengkel penggunaan modul latihan pendidikan seksualiti. Hal ini selaras dengan saranan Nielsen (2000) yang mana lima orang sampel sudah mencukupi. Lima orang guru ditemu bual untuk mendapatkan maklumat tentang kebolehgunaan modul.

Pengkaji-pengkaji terdahulu yang menjalankan pelaksanaan modul menunjukkan kepelbagaian saiz sampel. Ahmad Sobri (2009) melaksanakan penggunaan modul pengajaran kepada lapan orang pelajar dalam fasa ini. Temu bual dilaksanakan untuk mendapatkan data tentang kepenggunaan modul. Norlidah (2010) pula telah melaksanakan penilaian kepenggunaan kepada 14 orang pelajar tingkatan empat. Data penilaian modul diperoleh melalui temu bual separa berstruktur kepada dua orang guru dan sepuluh orang pelajar. Manakala saiz sampel bagi pengujian kebolehlaksanaan modul oleh DeWitt (2010) ialah 20 orang pelajar.

Pemilihan sampel kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Berdasarkan tinjauan ke atas beberapa kajian lepas, pengkaji memilih untuk menguji kebolehgunaan modul yang telah dibina seperti kaedah yang dilaksanakan oleh Dewitt(2010). Pemilihan sampel adalah secara pensampelan bertujuan. Guru program Pendidikan Khas Integrasi Masalah Pembelajaran dalam kajian ini terdiri daripada guru yang telah mengajar dalam program integrasi PPKI sekurang-kurangnya lima tahun di sekolah rendah.

Ab Halim (2009) menggunakan Model Berliner dalam membincangkan tentang kecekapan guru iaitu guru yang baru mengajar setahun dikategorikan sebagai guru novis. Guru yang telah mengajar dalam tempoh dua hingga tiga tahun dikategorikan

sebagai *advanced beginner* (lebih maju) di mana pengalaman dan masalah yang dihadapi mula mempengaruhi tingkah laku guru. Pengalaman mengajar tiga tahun ke atas adalah dalam kategori cekap di mana pengalaman yang diperoleh membuatkan guru-guru lebih peka kepada perkara-perkara yang penting atau tidak.

Guru yang mengajar lima tahun adalah dalam kategori mahir yang mana mereka dapat mengesan maklumat yang wujud dalam situasi dan konteks serta mampu membuat ramalan sesuatu perkara yang tepat. Pengalaman mengajar lebih lima tahun meletakkan guru dalam kategori pakar di mana pengajaran lancar dan tugas dilaksanakan dengan mudah (Berliner, 2001).

Berdasarkan kategori ini guru yang telah mengajar lima tahun dan ke atas dipilih sebagai responden dalam fasa pelaksanaan dan penilaian modul atas kapasiti kecekapan mereka dalam pengajaran pendidikan khas masalah pembelajaran. Guru-guru ini terlibat secara langsung dengan KSSR Pendidikan Khas yang diperkenalkan pada tahun 2011. Guru-guru ini juga telah mempunyai *rapport* atau hubungan yang baik dengan murid. Empat orang guru Melayu dan seorang guru India telah bersetuju untuk ditemu bual setelah pelaksanaan modul selesai dilaksanakan.

Tiga orang guru secara sukarela menjalankan sesi pengajaran dengan menggunakan modul iaitu modul Sensualiti dan identiti seksual kepada murid. Setiap kelas terdiri daripada lima orang murid berkeperluan khas masalah pembelajaran daripada pelbagai kategori. Kajian ini hanya terhad kepada sampel kajian yang hanya menggunakan modul sensualiti dan identiti seksual sahaja sebagaimana dinyatakan dalam limitasi kajian. Dua orang guru Melayu dan seorang guru India bersetuju dengan sukarela untuk menggunakan modul ini dalam pengajaran.

Prosedur Kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian

Pengkaji mendapatkan kebenaran daripada Jabatan Pendidikan Selangor untuk melaksanakan bengkel penggunaan modul. Seterusnya pengkaji mendapatkan kebenaran Bahagian Pengurusan Sekolah Harian namun kebenaran tidak diperoleh kerana guru-guru bertugas pada tarikh bengkel dicadangkan. Setelah rundingan dilakukan pengkaji dicadangkan memohon kebenaran daripada Pejabat Pendidikan Daerah (PPD). Pengkaji diberikan kebenaran melaksanakan bengkel penggunaan modul daripada PPD Klang. Jumlah guru-guru di daerah Klang juga agak ramai dan guru-guru ini menganggotai Persatuan Pendidikan Khas Daerah Klang. Persatuan ini aktif menganjurkan kursus-kursus peningkatan profesionalisme guru PPKI. Persetujuan pelaksanaan bengkel diberikan dengan semua kos pelaksanaan bengkel ditanggung sepenuhnya oleh pengkaji.

Pengkaji melaksanakan penggunaan modul ini kepada guru pendidikan khas integrasi masalah pembelajaran sekolah rendah di Klang, Selangor. Guru-guru ini mempunyai sekurang-kurangnya lima tahun pengalaman mengajar dalam program PPKI di sekolah rendah. Guru-guru ini dipilih oleh Pegawai Pendidikan Daerah Klang berdasarkan kriteria yang ditetapkan oleh pengkaji. Ujian pra diberikan sebelum penggunaan modul bagi menguji tahap pengetahuan dan kemahiran.

Selepas selesai penggunaan modul ujian pasca diberikan kepada semua responden. Bagi mendapatkan maklumat tentang kebolehgunaan modul ini satu set soal selidik disediakan dan temu bual ke atas lima orang guru dilaksanakan bagi mendapatkan pandangan guru-guru tersebut. Antara instrumen yang digunakan dalam Fasa Pelaksanaan dan Penilaian ialah soal selidik tentang kebolehgunaan modul, ujian pra dan ujian pasca. Surat kebenaran untuk menjalankan kajian dihantar kepada Jabatan Pelajaran Negeri. Pengkaji mengenal pasti guru-guru PPKI masalah

pembelajaran sekolah rendah di Selangor yang dipilih untuk pelaksanaan modul. Surat kebenaran menjalankan pelaksanaan modul selama empat hari dihantar kepada Jabatan Pelajaran Selangor dan guru besar sekolah tersebut.

Guru-guru diberikan taklimat mengenai pelaksanaan modul latihan pendidikan seksualiti. Seterusnya ujian pra diberikan kepada guru-guru sebelum pelaksanaan modul. Selepas tamat sesi pelaksanaan modul, guru-guru menjawab soalan ujian pasca dan soal selidik tentang kebolehgunaan modul. Temu bual dibuat bagi mendapatkan pandangan guru selepas tamat sesi bengkel penggunaan modul. Penambahbaikan modul dibuat berdasarkan data-data dalam fasa ini.

Seterusnya pengkaji menghubungi tiga orang guru untuk melaksanakan penerapan pendidikan seksualiti dengan menggunakan modul. Guru-guru ini mengisi borang persetujuan untuk terlibat dalam kajian. Guru-guru ini diminta melakukan tiga sesi pengajaran dengan menerapkan pendidikan seksualiti. Kutipan data pemerhatian sesi pengajaran guru dilaksanakan dalam peringkat ini. Tujuan pemerhatian dilakukan adalah mendapatkan data tentang kebolehgunaan modul dari aspek kesannya terhadap murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.

Pemerhatian adalah pendekatan pengumpulan data yang sistematik. Penyelidik menggunakan semua deria mereka untuk memeriksa peserta kajian dalam keadaan semula jadi atau situasi yang berlaku secara semula jadi. Pemerhatian dalam sesi pengajaran adalah pemerhatian tidak turut serta (*non participant observation*). Tiga kali pemerhatian adalah mencukupi kerana data pemerhatian sesi pengajaran adalah data sokongan sebagaimana yang dilaksanakan oleh Faridah (2015).

Data pemerhatian tiga sesi pengajaran ini diperoleh melalui rakaman video. Sesi pengajaran dilaksanakan kepada murid berkeperluan khas, maka pengkaji tidak terlibat dalam proses rakaman kerana hal ini akan mengganggu tumpuan murid.

Pengkaji mendapatkan rakaman pemerhatian yang dibuat oleh guru atau pembantu guru PPKI . Rakaman video yang diperolehi kemudiannya dibuat transkrip. Transkrip pemerhatian kemudiannya diberikan kepada tiga orang panel untuk disemak bagi mendapatkan persetujuan terhadap tema-tema.

Berikutnya hasil kerja murid iaitu ujian pra dan ujian pasca binaan guru dianalisis bagi mendapatkan maklumat tentang kesan pengajaran kepada murid. Temu bual dilaksanakan dengan tiga orang guru tersebut bagi mendapatkan maklum balas kesan penerapan pendidikan seksualiti menggunakan modul kepada murid PPKI. Rancangan pengajaran yang disediakan oleh guru dianalisis bagi mendapatkan maklumat tentang kesan modul kepada guru dan murid PPKI.

Instrumen Kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian

Pengkaji melaksanakan penggunaan modul dengan melibatkan guru-guru PPKI. Ujian pra diberikan sebelum pelaksanaan modul dan selepas tamat pelaksanaan modul ujian pasca diberikan. Behlol (2010) juga menggunakan ujian pra dan ujian pasca untuk menilai modul yang telah dibina. Instrumen ujian pra dan pasca ini mengandungi item-item aspek pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Pengkaji memilih aspek pengetahuan dan kemahiran ini kerana perkara ini dapat menjadi petunjuk kepada kesan latihan yang diberikan. Pemilihan aspek-aspek ini selari dengan maksud latihan iaitu suatu proses terancang untuk modifikasi sikap, pengetahuan dan kemahiran seseorang bagi meningkatkan kecekapan (Suhong Hu, 2004).

Jadi berdasarkan takrifan latihan ini instrumen yang dibina mengandungi konstruk untuk menguji pengetahuan dan kemahiran. Item-item ini diambil daripada soal selidik yang digunakan dalam Fasa Analisis Keperluan yang telah melalui

proses pengesahan dan menunjukkan nilai kebolehpercayaan yang tinggi. Soal selidik ini terdiri daripada tiga bahagian iaitu bahagian A tentang latar belakang dan latar belakang profesional responden. Bahagian B tentang tahap pengetahuan dan bahagian C tentang tahap kemahiran. Item bagi bahagian pengetahuan dan kemahiran adalah dari soal selidik analisis keperluan.

Bahagian C ialah maklumat berkaitan tahap kecekapan modul dan kepuasan pengguna terhadap modul. Item-item bagi mendapatkan maklumat tentang penilaian kebolegunaan modul iaitu kecekapan modul diadaptasi dari Partika (2008). Seterusnya pengkaji menemu bual guru-guru bagi mendapatkan pandangan mereka tentang kebolegunaan modul dari aspek kepuasan pengguna. Temu bual separa berstruktur dijalankan bagi mendapatkan data tahap kepuasan terhadap modul. Protokol temu bual disediakan berdasarkan kepuasan pengguna terhadap elemen-elemen dalam modul. Temu bual separa berstruktur memberi peluang kepada responden menyatakan pendapat mereka secara bebas dengan perkataan mereka sendiri. Temu bual separa struktur didapati boleh memberikan data kualitatif yang boleh dipercayai

Bevan (2009) menjelaskan bahawa kepuasan ialah sejauh mana pengguna berasa selesa dan positif terhadap penggunaan. Guru-guru juga ditemu bual tentang kekurangan dan kekuatan modul latihan. Protokol temu bual kepuasan pengguna iaitu guru PPKI terhadap modul dibina berdasarkan konsep kepuasan. Protokol temu bual dibina tentang kepuasan pengguna terhadap modul meliputi objektif, isi kandungan, kaedah penyampaian, penilaian dan sumber.

Selanjutnya pengkaji menyediakan protokol pemerhatian dan protokol temu bual bagi mengkaji kesan modul terhadap pengajaran guru kepada murid PPKI. Seramai tiga orang guru terlibat di mana guru-guru ini juga perlu menyediakan

rancangan pengajaran yang menerapkan pendidikan seksualiti. Lima orang murid terlibat dalam sesi pengajaran ini bagi setiap kelas. Saiz kelas pendidikan khas kebiasaannya antara lima hingga lapan orang. Dalam kajian ini ketetapan dibuat dengan hanya lima orang murid yang terlibat. Sesi pengajaran ini dirakamkan dan data diperoleh adalah dalam bentuk rakaman video.

Transkrip pemerhatian disemak oleh tiga orang panel yang berpengalaman lebih 10 tahun dalam kajian penyeliaan kajian tindakan untuk tujuan kebolehpercayaan antara penilai (*inter rater reliability*). Nilai Cohen Kappa yang diperoleh terhadap ketiga-tiga transkrip ialah 0.96 iaitu tahap sangat baik. Rancangan pengajaran adalah dokumen yang dianalisis selain dari lembaran kerja yang dibuat oleh murid. Guru-guru menyediakan ujian pra dan ujian pasca kepada murid dengan menggunakan ujian yang diadaptasi dari buku teks KSSR bidang Pengurusan Kehidupan iaitu Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku dan juga bahan sumber yang disediakan dalam modul. Soalan yang dibina oleh guru disemak oleh pengkaji sebelum digunakan.

Kesahan dan Kebolehpercayaan Instrumen

Kesahan kandungan instrumen ujian pra dan ujian pasca tentang pengetahuan dan kemahiran dijalankan dengan menggunakan khidmat tiga orang pakar. Satu set instrumen soal selidik tentang penilaian kebolehgunaan modul disahkan kandungannya dengan kaedah yang sama. Protokol temu bual disediakan oleh pengkaji. Soalan tersebut kemudiannya diberikan kepada tiga orang pakar kandungan untuk dinilai kesesuaiannya dengan soalan kajian. Pengkaji kemudiannya membuat pengubahsuaian terhadap soalan-soalan temu bual tersebut berdasarkan pandangan dan kritikan mereka.

Pelaksanaan penerapan pendidikan seksualiti oleh tiga orang guru dilaksanakan sebanyak tiga sesi. Triangulasi kaedah telah diaplikasikan dengan menggunakan tiga jenis kaedah pengumpulan data yang berbeza dalam pengumpulan data kajian (Denzin & Lincoln, 2011). Hal ini bertujuan menyemak ketekalan penemuan yang dihasilkan menerusi cara mengumpul data yang berlainan. Kaedah yang dipilih adalah pemerhatian, temu bual dan analisis dokumen. Kutipan data dengan pelbagai kaedah ini adalah sebagai triangulasi. Triangulasi dapat meningkatkan kesahan dan kebolehpercayaan data kajian ini di mana data diperoleh dari tiga jenis data.

Penganalisisan Data Kajian Fasa Pelaksanaan dan Penilaian

Data dalam fasa ini adalah penilaian kebolehgunaan modul latihan pendidikan seksualiti. Penilaian kebolehgunaan modul dikaji dari aspek keberkesanan, kecekapan dan kepuasan (Millano & Ullius, 1998; Scott, 2006). Instrumen ujian pra dan ujian pasca tentang pengetahuan dan kemahiran dianalisis menggunakan perisian SPSS. Ujian t digunakan untuk melihat perbezaan tahap pengetahuan dan tahap kemahiran responden sebelum dan selepas penggunaan modul. Satu set instrumen soal selidik tentang tahap kebolehgunaan modul dianalisis dari aspek kekerapan dan min.

Data tentang tahap kecekapan modul diperoleh dengan menggunakan soal selidik. Nilai min yang diperoleh dijadikan indikator bagi tahap kecekapan modul. Penentuan tahap ini dirujuk berdasarkan Davies (1971) yang digunakan oleh Syed Najmuddin, Ab. Halim, Isahak, Mohd. Sabri (2009). Davies (1971) menentukan tahap tersebut dengan cara nilai nilai skor tertinggi ditolak dengan skor terendah ($5 - 1 = 4$) dan dibahagikan kepada tiga tahap yang dikehendaki. Namun begitu Syed Najmuddin et al. (2009) membahagikan kepada empat tahap. Penentuan tahap-tahap

tersebut berdasarkan nilai skor min ditunjukkan dalam Jadual 3.6 yang turut digunakan oleh pengkaji dalam kajian ini.

Jadual 3.6

Penentuan tahap kecekapan modul

Skor min	Tafsiran
1.00– 1.99	Lemah
2.00– 2.99	Rendah
3.00– 3.99	Sederhana
4.00– 5.0	Tinggi

Data yang diperoleh melalui temu bual berstruktur lima orang guru selepas penggunaan modul dirakam dan ditranskripsikan bagi mengenal pasti kekuatan dan kelemahan modul. Analisis transkripsi dihuraikan bagi melihat kebolegunaan dari aspek kepuasan modul mengikut pandangan guru. Kesahan data temu bual dibuat dengan menggunakan penilaian rakan (*peer check*) dan semakan ahli (*member check*). Rekod transkripsi diberi untuk disemak oleh lima orang guru yang ditemu bual dalam proses *member check*. Guru-guru diminta memeriksa ketepatan transkrip yang disediakan oleh pengkaji. Ketiga-tiga guru menerima transkrip yang disediakan tanpa pembetulan.

Transkrip temu bual diberikan kepada tiga orang pengkaji yang melaksanakan kajian berkaitan penilaian modul. Seorang panel adalah pemegang PhD dalam bidang pembangunan kurikulum dan dua lagi pemegang PhD dalam bidang Psikologi Pendidikan. Dua orang panel ini menyemak analisis temu bual kepuasan pengguna terhadap modul dari aspek kepuasan terhadap objektif, isi kandungan, kaedah, penilaian dan sumber. Borang persetujuan diberikan kepada dua orang panel ini. Borang persetujuan ini diadaptasi daripada Dix, Finlay, Abowd dan Beale (1993) yang menggunakan empat skala persetujuan terhadap kepuasan pengguna

iaitu 1-positif/menyokong, 2- negatif/tidak menyokong, 3- neutral dan 4- lain-lain. Kadar kebolehpercayaan penilai bagi analisis temu bual dibuat dengan mengira nilai Cohen Kappa. Analisis bagi lima orang guru yang ditemu bual menunjukkan kebolehpercayaan antara penilai sangat baik dengan nilai Cohen Kappa 0.97.

Pengkaji mendapatkan data tentang kesan penggunaan modul latihan pendidikan seksualiti ini kepada guru dan murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Guru-guru diminta menggunakan modul Sensualiti yang dibina oleh pengkaji. Data dikutip melalui analisis dokumen seperti rancangan pengajaran dan lembaran kerja murid. Guru-guru menyediakan ujian pra dan ujian pasca bagi melihat kesan pengajaran pendidikan seksualiti kepada murid. Ujian pra dan ujian pasca dibina sendiri oleh guru dengan menggunakan panduan daripada modul. Ujian ini kemudiannya disemak oleh pengkaji dan dibuat keselarasan antara ketiga-tiga orang guru.

Video sesi pengajaran guru dibuat transkripsi dan dianalisis bagi mendapatkan data tentang kesan pengajaran kepada murid. Bagi mendapatkan kesahan data pemerhatian, semakan rakan dan semakan ahli dibuat Kebolehpercayaan antara penilai ditentukan menggunakan Indeks Cohen Kappa. Analisis ini dibuat dengan tujuan menentukan darjah persetujuan. Tiga orang panel yang terdiri daripada penyelidik modul menyemak dan membuat penilaian pekali persetujuan. Pengiraan nilai persetujuan dibuat dengan menggunakan formula Cohen Kappa.

$$K = \frac{f_a - f_c}{N - f_c}$$

f_a – unit persetujuan

f_c – 50% jangkaan persetujuan

N – bilangan unit yang diuji nilai persetujuan

Persetujuan tiga orang pakar dikira dan indeks Cohen Kappa yang diperoleh bagi guru A ialah 0.67, guru B dan guru C mendapat nilai 1. Pekali Cohen Kappa keseluruhannya ialah 0.96 iaitu tahap sangat baik. Aktiviti pengajaran guru didapati memberikan kesan yang positif kepada pengetahuan seksualiti murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.

Temu bual guru juga dilakukan setelah selesai sesi pengajaran oleh guru. Kebolehpercayaan yang diperoleh bagi temu bual ini ialah $K = 0.95$ iaitu tahap sangat baik. Penggunaan pelbagai instrumen dalam fasa pelaksanaan dan penilaian membolehkan pengkaji membuat triangulasi bagi data yang diperoleh. Seterusnya dapatan data tentang penilaian kebolegunaan modul dijadikan panduan untuk penambahbaikan modul.

Rumusan

Bab ini membincangkan metodologi kajian reka bentuk dan pembangunan (DDR) yang melibatkan tiga fasa iaitu Fasa I analisis keperluan, Fasa II reka bentuk dan pembinaan modul, dan Fasa III pelaksanaan dan penilaian modul. Reka bentuk kajian ini ialah kajian pembangunan (*developmental research*) yang mana kedua-dua kajian kuantitatif dan kualitatif digunakan bagi mendapatkan data dalam setiap fasa. Pelaksanaan kajian didasarkan model ADDIE yang terdiri dari lima tahap iaitu analisis, reka bentuk, pembinaan, pelaksanaan dan penilaian serta model SIM yang ditunjukkan dalam kerangka konsep kajian iaitu Rajah 2.6.

Kajian ini dimulakan dengan fasa 1 iaitu analisis keperluan yang menggunakan kaedah tinjauan. Data yang dikutip dalam fasa ini ialah data kuantitatif tentang tahap pengetahuan, kemahiran dan sikap guru PPKI terhadap pendidikan seksualiti. Dapatan data Fasa Analisis Keperluan digunakan dalam Fasa II untuk mereka bentuk dan membangunkan modul. Kaedah *Fuzzy Delphi* diaplikasikan dalam Fasa Reka

Bentuk dan Pembangunan modul. Analisis dokumen kurikulum KSSR dilaksanakan bagi mengenal pasti elemen pendidikan seksualiti yang tersebar dalam kurikulum.

Modul yang telah dibina melalui proses pengesahan pakar. Setelah penambahbaikan dilakukan, modul ini dilaksanakan kepada guru-guru PPKI sekolah rendah. Pelaksanaan penggunaan modul dijalankan oleh guru-guru selama empat hari. Seterusnya penilaian tentang kebolegunaan modul dilaksanakan dengan menggunakan instrumen soal selidik yang diadaptasi daripada Partika (2008) dan temu bual tentang kepenggunaan modul. Data-data yang diperoleh dianalisis bagi membuat penghakiman ke atas tahap kebolegunaan modul seperti yang dicadangkan oleh Millano dan Ullius (1998) dan Scott (2006).

Penambahbaikan modul dilaksanakan berpandukan maklumat-maklumat yang diperoleh dari analisa data-data dalam fasa pelaksanaan dan penilaian. Berikutnya modul ini diuji pula kepada murid di mana tiga orang guru melaksanakan tiga sesi pengajaran. Tiga jenis data dianalisis bagi mendapatkan maklumat kebolegunaan modul iaitu pemerhatian, temu bual dan analisis dokumen.

BAB 4

DAPATAN KAJIAN FASA ANALISIS KEPERLUAN

Dapatan kajian ini dihuraikan dalam tiga fasa iaitu Fasa Analisis Keperluan, diikuti fasa kedua iaitu Reka Bentuk dan Pembangunan modul dan seterusnya fasa ketiga iaitu Pelaksanaan dan Penilaian modul. Hasil analisis data bagi Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan dipaparkan dalam bab 5 dan seterusnya dapatan Data Fasa Pelaksanaan dan Penilaian dalam bab 6. Bab ini memaparkan dapatan data bagi Fasa Analisis Keperluan.

Analisis keperluan adalah aktiviti yang digunakan untuk merancang dengan berkesan, mengenal pasti keutamaan, membuat keputusan dan menyelesaikan masalah. Dapatan data berkaitan analisis keperluan memberi kesan kepada setiap aspek latihan iaitu merancang, mereka bentuk, menyampaikan dan membuat penilaian. Bagi mendapatkan data dalam fasa ini pengkaji menggunakan soal selidik untuk mendapatkan maklumat tentang pengetahuan dan kemahiran guru berkaitan penerapan pendidikan seksualiti dalam pengajaran.

Analisa Data Fasa Analisis Keperluan

Data Fasa Analisis Keperluan diproses menggunakan SPSS 20. Statistik deskriptif digunakan untuk menghuraikan data latar belakang responden dan latar belakang pendidikan seksualiti dalam bentuk frekuensi dan peratusan. Instrumen soal selidik dengan skala rating digunakan untuk menjawab soalan kajian tentang pengetahuan, kemahiran dan sikap guru tentang pendidikan seksualiti. Bagi menentukan tahap pengetahuan dan kemahiran, skala rating dijumlahkan dan ditukar kepada skor dalam peratusan.

Latar Belakang Responden

Seramai 634 orang guru PPKI sekolah rendah terlibat dalam kajian ini. Kebanyakan guru yang terlibat dalam kajian ini adalah perempuan (77.8%) dan terdiri daripada pelbagai kaum termasuk Bumiputera Sabah dan Sarawak. Paling ramai ialah guru Melayu (83.0%) diikuti Bumiputera Sabah (7.3%) dan Sarawak (5.4%). Guru beragama Islam paling ramai iaitu 90.5% diikuti agama Kristian (6.8%), Buddha (1.9%) dan Hindu (0.6%). Kebanyakan guru iaitu 71.1% mempunyai tahap pendidikan peringkat ijazah sarjana muda dan 52.2% guru dalam kajian ini dari opsyen Pendidikan Khas. Agak ramai guru yang berumur 31 hingga 40 tahun iaitu 53.2%. Kebanyakan guru-guru ini iaitu 83.0% menerima latihan dalam bidang pendidikan khas.

Masalah dan Keperluan Terhadap Modul Latihan Pendidikan Seksualiti

Senario pendidikan seksualiti di sekolah dimulai dengan data tentang latihan/kursus berkaitan pendidikan seksualiti. Maklumat yang diperoleh dapat memberi input tentang masalah dan keperluan guru-guru PPKI berkaitan pendidikan seksualiti. Kebanyakan guru PPKI di seluruh Malaysia iaitu 87.4% tidak pernah mengikuti latihan/kursus berkaitan pendidikan seksualiti.

Guru-guru yang pernah mengikuti kursus daripada beberapa pihak mendapat latihan daripada beberapa institusi seperti badan kerajaan dan institusi keagamaan. Selebihnya guru-guru ini mendapat latihan daripada IPG, Jabatan Pendidikan Negeri, Bahagian Pendidikan Khas dan badan bukan kerajaan. Kebanyakan guru (82.3%) berpendapat bahawa ibu bapa dan sekolah perlu sama-sama memikul tanggungjawab untuk melaksanakan pendidikan seksualiti. Lain-lain pihak yang perlu turut serta melaksanakan pendidikan seksualiti ialah agensi kerajaan, agensi bukan kerajaan dan institusi keagamaan.

Data menunjukkan tidak ramai guru yang mengajar pendidikan seksualiti kepada murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran semasa proses pengajaran dan pembelajaran di dalam kelas. Hanya 58.0% yang mengajar pendidikan seksualiti di dalam kelas. Antara sebab-sebab pendidikan seksualiti tidak diajar ialah kerana tiada subjek/kurikulum khusus tentang pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Selain itu guru tidak mengajar pendidikan seksualiti ialah kerana perkara tersebut tiada dalam sukatan pelajaran pendidikan khas masalah pembelajaran.

Paling ramai guru (54.3%) berpendapat bahawa guru pengurusan diri yang perlu menyampaikan pendidikan seksualiti dalam kelas diikuti guru pengurusan tingkah laku, guru Pendidikan Islam dan guru Pendidikan Moral. Kebanyakan guru (54.0%) yang menerapkan pendidikan seksualiti tidak mempunyai kadar kekerapan penerapan perkara tersebut secara tetap. 23.3% guru menerapkan pendidikan seksualiti dua atau tiga kali seminggu diikuti 19.1% melaksanakannya sekali dalam seminggu. Agak ramai guru (26.3%) yang merujuk kepada bahan-bahan dari internet sebagai bahan rujukan untuk mengajar pendidikan seksualiti. Selain itu buku teks sekolah juga dijadikan rujukan oleh 177 orang guru diikuti dengan kurikulum Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial. Modul pendidikan seksualiti dari luar negara kurang dirujuki oleh guru-guru.

Data tentang keberkesanan pendidikan seksualiti yang telah dilaksanakan oleh guru memperlihatkan lebih separuh daripada keseluruhan responden iaitu 58.45% berpendapat bahawa pendidikan seksualiti yang telah mereka laksanakan adalah pada tahap sederhana. Hanya 30.3% guru menyatakan pelaksanaan pendidikan seksualiti adalah berkesan. Selain itu guru-guru turut menghadapi masalah dalam menyampaikan pendidikan seksualiti kepada murid berkeperluan khas masalah

pembelajaran. Masalah-masalah yang dihadapi guru antaranya ialah murid sukar memahami pengajaran diikuti masalah kepelbagaian tahap kefungsiannya murid. Lain-lain masalah ialah guru kurang pengetahuan, murid kurang tumpuan, tiada modul khusus tentang pendidikan seksualiti, bahan bantu mengajar serta sumber rujukan terhad dan tiada kurikulum yang jelas tentang pendidikan seksualiti.

Seterusnya data tentang masalah tingkah laku seksual murid yang dihadapi oleh guru-guru di sekolah menunjukkan bahawa berlaku tingkah laku seksual di sekolah rendah. Pelbagai masalah tingkah laku seksual yang ditunjukkan oleh murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Tingkah laku seksual ini adalah dirujuk daripada Friedrich (1997).

Terdapat lebih daripada 20 jenis tingkah laku seksual yang dikenal pasti dalam kajian ini. 16.4% guru menyatakan tingkah laku seksual murid yang ditunjukkan di sekolah ialah berpelukan diikuti 14.7% guru melaporkan murid menunjukkan tingkah laku meraba rakan. 11.4% guru melaporkan tingkah laku seksual murid iaitu memegang kemaluan sendiri diikuti 10.9% guru menyatakan mereka menghadapi masalah murid yang menyentuh bahagian badan rakan berlainan jantina. Kebanyakan guru (64.8%) menyatakan kategori murid yang kerap menunjukkan masalah tingkah laku seksual ialah murid-murid Sindrom down diikuti murid Autisme, seterusnya murid *slow learner*. Murid-murid dari lain-lain kategori kurang menunjukkan masalah seksual.

Data berikutnya menunjukkan cadangan langkah-langkah penerapan pendidikan seksualiti yang berkesan. Agak ramai (45.5%) guru mencadangkan penyediaan modul pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Selain itu 12.6% guru mencadangkan latihan kepada guru untuk mengajar pendidikan seksualiti. Lain-lain cadangan ialah penyediaan bahan

bantu mengajar yang sesuai serta penerapan nilai murni dalam pendidikan seksualiti. Guru-guru juga mencadangkan kerjasama daripada ibu bapa untuk membantu meningkatkan keberkesanan pendidikan seksualiti.

Tahap Pengetahuan dan Kemahiran Guru-guru PPKI Tentang Pendidikan Seksualiti

Soal selidik terdiri daripada bahagian tahap pengetahuan dan kemahiran tentang pendidikan seksualiti. Terdapat sejumlah 84 item mengikut enam konstruk pengetahuan dan 84 item bagi kemahiran tentang pendidikan seksualiti murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Skor bagi tahap pengetahuan dan kemahiran dikategorikan kepada tahap tinggi, sederhana dan rendah.

Pembahagian kepada tiga tahap ini dirujuk kepada pembahagian tahap oleh Thanavanh, Harun-Or-Rashid, Kasuya & Sakamoto (2013). Tahap pengetahuan dikelaskan kepada tiga iaitu tahap tinggi ialah peratus skor 75 dan ke atas diikuti tahap sederhana iaitu 51-74. Seterusnya tahap rendah ialah peratus skor 50 dan ke bawah. Selanjutnya dapatan tentang tahap pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti dipaparkan dalam Jadual 4.1.

Data dalam Jadual 4.1 menunjukkan kebanyakan guru iaitu 66.1% mempunyai tahap pengetahuan yang sederhana diikuti 25.9% tahap tinggi. Hanya 8.0% sahaja mempunyai tahap pengetahuan yang rendah. Tahap kemahiran pula menunjukkan lebih separuh daripada responden pada tahap sederhana iaitu 55.6% diikuti 32.5% tahap tinggi dan hanya 11.9% pada tahap rendah. Skor min bagi tahap pengetahuan dan kemahiran adalah sederhana iaitu 66.7 dan 67.7.

Jadual 4.1

Tahap Pengetahuan, Kemahiran dan Sikap Guru Tentang Pendidikan Seksualiti

	Skor Min	Tinggi Kekerapan(%)	Sederhana Kekerapan(%)	Rendah Kekerapan(%)
Pengetahuan	280.73 (66.7%)	164 (25.9)	419 (66.1)	51 (8.0)
Kemahiran	285.97 (67.7%)	206(32.5)	353 (55.6)	75 (11.9)

Tahap Pengetahuan Guru PPKI tentang Pendidikan Seksualiti

Perincian bagi tahap pengetahuan dipaparkan dalam Jadual 4.2. Lebih separuh daripada responden mempunyai tahap pengetahuan yang sederhana bagi semua konstruk kecuali konstruk perkahwinan dan kekeluargaan. 50.8% daripada responden mempunyai tahap pengetahuan yang tinggi bagi konstruk perkahwinan dan kekeluargaan. Agak ramai responden yang menunjukkan tahap pengetahuan yang rendah dalam konstruk seksualisasi dan keselamatan iaitu 24.9% diikuti 22.9% bagi konstruk kesihatan seksual dan reproduktif.

Jadual 4.2

Tahap Pengetahuan Guru Tentang Pendidikan Seksualiti

Konstruk	Tinggi N(%)	Sederhana N(%)	Rendah N(%)
Sensualiti dan identiti seksual	192(30.3)	377(59.5)	65(10.2)
Seksualisasi dan keselamatan	88(13.8)	388(61.3)	158(24.9)
Kesihatan seksual dan reproduktif	125(19.7)	364(57.4)	145(22.9)
Perhubungan	249(39.3)	342(53.9)	43(6.8)
Perkahwinan dan kekeluargaan	322(50.8)	281(44.4)	30(4.8)
Kemahiran personal	146(23.1)	404(63.7)	83(13.2)

Tahap Kemahiran Guru PPKI tentang Pendidikan Seksualiti

Jadual 4.3 memaparkan tahap kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti. Lebih separuh daripada responden mempunyai tahap kemahiran yang sederhana bagi konstruk seksualisasi dan keselamatan (53.4%), konstruk perhubungan (51.4%) dan konstruk kemahiran personal (52.2%). Agak ramai responden yang menunjukkan tahap kemahiran yang tinggi dalam konstruk sensualiti dan identiti seksual iaitu 48.0% diikuti konstruk perkahwinan dan kekeluargaan iaitu 37.2%. Manakala bagi tahap rendah pula paling ramai ialah bagi konstruk kesihatan seksual dan reproduktif iaitu 37.7%.

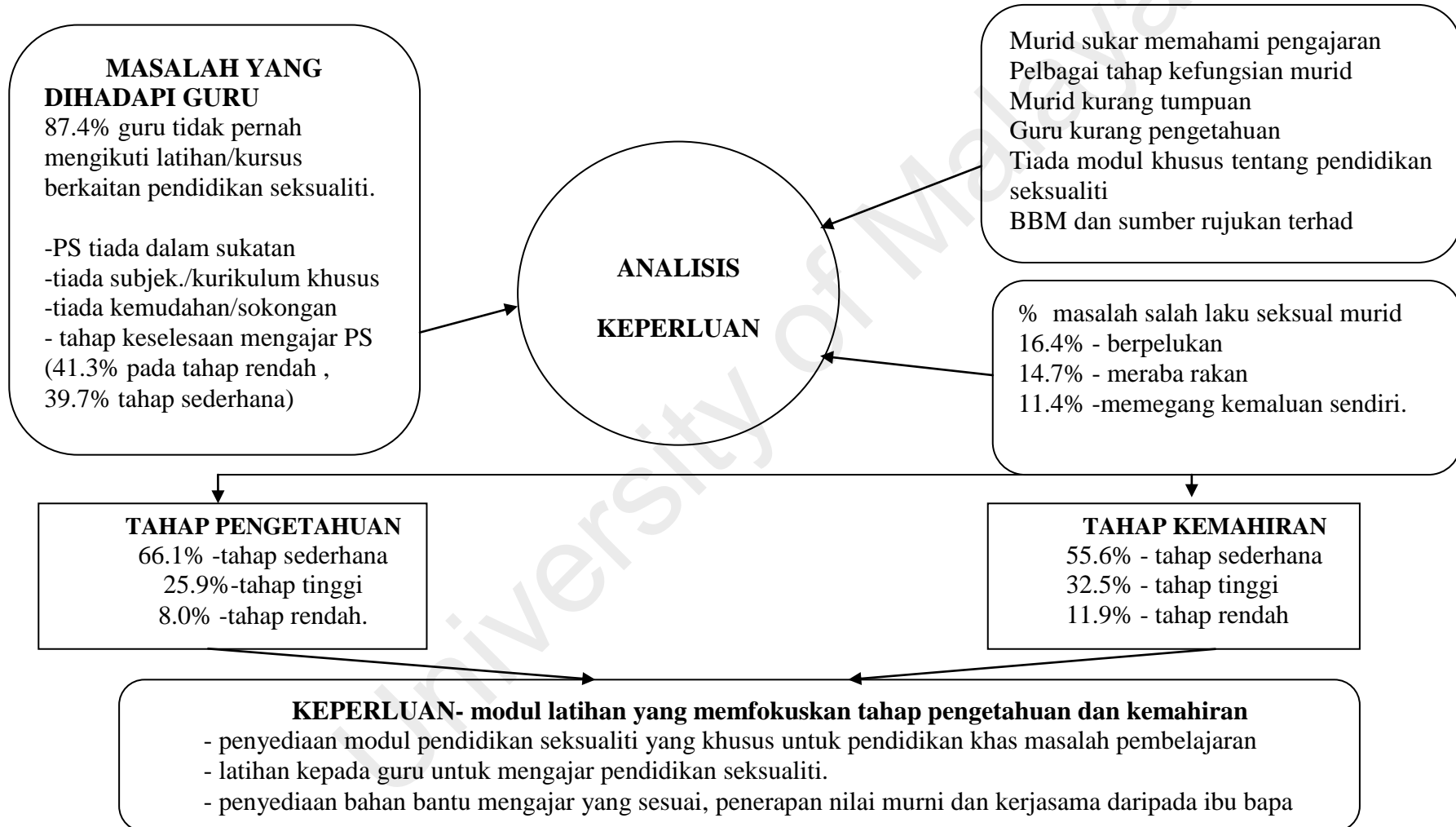
Jadual 4.3

Tahap Kemahiran Guru Tentang Pendidikan Seksualiti

Konstruk	Tinggi N(%)	Sederhana N(%)	Rendah N(%)
Sensualiti dan identiti seksual	304(47.9)	282(44.5)	48(7.6)
Seksualisasi dan keselamatan	220(34.7)	339(53.4)	75(11.9)
Kesihatan seksual dan reproduktif	209(33.0)	186(39.3)	239(37.7)
Perhubungan	208(32.8)	326(51.4)	100(15.8)
Perkahwinan dan kekeluargaan	236(37.2)	312(49.2)	86(13.5)
Kemahiran personal	209(33.0)	331(52.2)	94(14.8)

Dapatan data keseluruhan bagi fasa analisis keperluan menunjukkan wujudnya keperluan untuk menyediakan modul latihan pendidikan seksualiti kepada guru-guru PPKI sekolah rendah. Kebanyakan guru tidak pernah dilatih mengajar pendidikan seksualiti. Namun begitu mereka berhadapan masalah seksual murid-murid. Tambahan lagi tiada sukatan atau modul khusus yang dapat dijadikan sumber pengajaran. Hasil analisa ke atas tahap pengetahuan dan kemahiran juga menunjukkan guru-guru memerlukan latihan pendidikan seksualiti. Ringkasan dapatan data ditunjukkan dalam Rajah 4.1

FASA ANALISIS KEPERLUAN

Rajah 4.1. Ringkasan analisa data fasa analisis keperluan.

Rumusan

Sebahagian besar guru tidak pernah mengikuti kursus/latihan berkaitan seksualiti atau pendidikan seksualiti. Tahap kesediaan guru menunjukkan ramai guru berada pada tahap rendah dan tahap agak tinggi. Dapatan kajian ini juga menunjukkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti adalah sederhana.

Berdasarkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru PPKI dapat disimpulkan bahawa guru kurang bersedia iaitu masih memerlukan bimbingan dan latihan sebelum dapat melaksanakan pengajaran pendidikan seksualiti. Maka modul yang dibina adalah berfokus untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran pendidikan seksualiti.

Senario pendidikan khas masalah pembelajaran menunjukkan guru-guru ini menghadapi masalah salah laku seksual murid-murid seperti berpeluk, meraba, mencium rakan dan lain-lain lagi. Guru-guru berasa sukar untuk mengajar pendidikan seksualiti kerana tahap kognitif murid yang rendah di mana mereka sukar memahami apa yang diajar. Apatah lagi hal-hal berkaitan seksualiti. Guru-guru juga menghadapi masalah ketiadaan panduan atau sukatan pelajaran pendidikan seksualiti yang khusus. Namun begitu sehingga kini belum ada satu panduan khusus kepada guru untuk menerapkan pendidikan seksualiti kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Berdasarkan permasalahan ini, maka satu modul latihan pendidikan seksualiti dibangunkan dengan tujuan meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru PPKI.

BAB 5

DAPATAN KAJIAN FASA REKA BENTUK DAN PEMBANGUNAN

Bab ini memaparkan dapatan data bagi Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan. Reka bentuk latihan bermula dengan keputusan yang dibuat dalam analisis keperluan. Objektif pembelajaran dibentuk sebagai panduan bagi menentukan apa kandungan yang perlu dimasukkan ke dalam modul. Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan dilaksanakan dengan tujuan mengenal pasti reka bentuk modul. Seterusnya modul dibangunkan berdasarkan input-input yang diperoleh. Modul ini kemudiannya disahkan kandungannya oleh panel pakar. Kutipan data dalam fasa ini dijalankan dengan menggunakan input dari data Fasa Analisis Keperluan. Tujuan kutipan data dalam Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan ialah untuk mendapatkan input tentang kandungan modul pendidikan seksualiti. Untuk tujuan ini kaedah *Fuzzy Delphi* diaplikasikan bagi mendapatkan data tentang reka bentuk modul.

Reka Bentuk Modul Latihan Pendidikan Seksualiti

Analisa data dilakukan dengan menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi*. Seterusnya data-data dipaparkan dalam jadual-jadual bagi setiap item dengan memaparkan nilai *defuzzification*. Dapatan data ditunjukkan dalam Jadual 5.1 berkenaan masalah guru tentang pendidikan seksualiti. Semua item menunjukkan nilai *defuzzification* melebihi 0.5. Semua item ini menunjukkan konsensus yang agak tinggi iaitu melebihi 0.7. Item 3 menunjukkan ranking paling tinggi. Masalah kedua yang mendapat konsensus tinggi ialah kekurangan bahan sumber pengajaran pendidikan seksualiti.

Jadual 5.1

Masalah Guru Tentang Pendidikan Seksualiti

No. item	Masalah guru tentang pendidikan seksualiti (P.S)	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Tiada sukatan pelajaran P.S yang khusus dalam kurikulum sedia ada.	0.72	3
2	Tiada modul pengajaran P.S yang khusus untuk murid berkeperluan pendidikan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.	0.71	4
3	Tiada Kursus/Latihan pengajaran P.S yang khusus untuk murid berkeperluan pendidikan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.	0.74	1
4	Kekurangan Bahan/sumber pengajaran P.S untuk murid berkeperluan pendidikan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.	0.73	2

Jadual 5.2 memaparkan konsensus pakar bagi keperluan guru terhadap modul latihan pendidikan seksualiti. Semua item menunjukkan nilai *defuzzification* melebihi 0.5 menunjukkan semua item diterima. Item 3 iaitu modul pengajaran pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah menunjukkan ranking paling tinggi. Begitu juga dengan item 5 iaitu bahan/sumber pengajaran dengan nilai *defuzzification* 0.68 sama seperti item 3.

Sebaliknya item 2 mendapat konsensus yang paling rendah iaitu hanya 0.56. Item 2 ialah pendidikan seksualiti dijadikan satu mata pelajaran khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah. Sukatan pelajaran P.S yang khusus diterapkan dalam kurikulum Standard Sekolah Rendah (KSSR) pendidikan khas masalah pembelajaran sekolah rendah yang sedia ada mendapat ranking ke empat.

Jadual 5.2

Keperluan Guru Terhadap Pendidikan Seksualiti

No. item	Keperluan guru terhadap pendidikan seksualiti (P.S)	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Sukatan pelajaran P.S yang khusus diterapkan dalam kurikulum Standard Sekolah Rendah (KSSR) pendidikan khas masalah pembelajaran sekolah rendah yang sedia ada.	0.66	4
2	P.S dijadikan satu mata pelajaran khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.	0.56	5
3	Modul pengajaran P.S yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.	0.68	1
4	Kursus/Latihan pengajaran P.S yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.	0.67	3
5	Bahan/sumber pengajaran P.S untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.	0.68	1

Objektif Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Mengikut Pandangan Pakar

Jadual 5.3 menunjukkan item-item berkaitan komponen dalam modul latihan pendidikan seksualiti iaitu objektif modul. Ketiga-tiga item dalam bahagian objektif modul juga menunjukkan kesepakatan pakar menerima semua item tersebut dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.7. Item 1 mendapat konsensus paling tinggi iaitu meningkatkan tahap pengetahuan guru untuk menerapkan pendidikan seksualiti dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Item paling rendah kesepakatan pakar ialah item 2 iaitu pendidikan seksualiti dijadikan satu mata pelajaran khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah.

Jadual 5.3

Komponen dalam Modul Latihan Pendidikan Seksualiti : Objektif/Matlamat

No. item	Objektif modul latihan pendidikan seksualiti	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Meningkatkan tahap pengetahuan guru untuk menerapkan pendidikan seksualiti dalam proses pengajaran dan pembelajaran	0.74	1
2	Meningkatkan tahap kemahiran guru dalam menerapkan pendidikan seksualiti dalam proses pengajaran dan pembelajaran	0.72	2
3	Meningkatkan tahap keselesaan guru untuk mengajar pendidikan seksualiti.	0.72	2

Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti Dalam Modul Latihan Mengikut Pandangan Pakar

Jadual 5.4 menunjukkan analisa ke atas item-item aspek pengetahuan tentang sensualiti dan identiti seksual. Data menunjukkan semua item mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item yang mendapat ranking paling tinggi ialah item 6, 8 dan 13 iaitu 0.78 . Item 6 tentang bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh orang lain dan item13. Item 13 berkaitan batas-batas pergaulan antara murid-murid PPKI yang berlainan jantina. Tingkah laku yang tidak boleh dilakukan di tempat yang terbuka seperti menukar pakaian juga menunjukkan konsensus yang tinggi sama seperti item 6 dan item 13.

Bahagian-bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh orang lain menunjukkan ranking kedua tinggi iaitu nilai *defuzzification* 0.77. Item 14 tentang batas-batas pergaulan antara murid-murid PPKI dengan guru yang berlainan jantina juga mendapat konsensus yang tinggi (0.76) daripada panel pakar. Seterusnya item 12 iaitu pemilihan pakaian yang sesuai dengan jantina murid-murid PPKI. Item yang paling rendah tahap konsensus ialah item 4 dengan nilai *defuzzification* 0.65 iaitu punca-punca perlakuan masturbasi/onani yang ditunjukkan oleh murid-murid PPKI. Perincian bagi lain-lain item dipaparkan dalam Jadual 5.4.

Jadual 5.4

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Pengetahuan)

No. item	Aspek Sensualiti dan identiti seksual	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Peringkat-peringkat perkembangan seksual murid-murid PPKI.	0.71	6
2.	Faktor yang mempengaruhi perlakuan seksual murid-murid PPKI.	0.71	6
3.	Kitaran seksual murid-murid PPKI seperti kitaran haid/ <i>wet dream</i> .	0.71	6
4.	Punca-punca perlakuan masturbasi/onani yang ditunjukkan oleh murid-murid PPKI.	0.65	9
5.	Penggunaan istilah bahagian-bahagian badan yang sulit kepada murid PPKI.	0.7	7
6.	Bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh orang lain.	0.78	1
7.	Bahagian-bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh orang lain.	0.77	2
8.	Tingkah laku yang tidak boleh dilakukan di tempat yang terbuka seperti menukar pakaian .	0.78	1
9.	Tingkah laku yang boleh dilakukan antara individu yang berlainan jantina.	0.73	4
10.	Daya tarikan seksual seseorang kanak-kanak PPKI terhadap individu berlainan jantina.	0.68	8
11.	Pembinaan imej diri murid-murid PPKI yang sesuai mengikut jantina.	0.72	5
12.	Pemilihan pakaian yang sesuai dengan jantina murid-murid PPKI.	0.73	4
13.	Batas-batas pergaulan antara murid-murid PPKI yang berlainan jantina.	0.78	1
14.	Batas-batas pergaulan antara murid-murid PPKI dengan guru yang berlainan jantina.	0.76	3

Jadual 5.5 ialah analisa ke atas item-item aspek pengetahuan tentang seksualisasi dan keselamatan. Data menunjukkan semua item mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item yang mendapat ranking paling tinggi ialah item 12 iaitu langkah-langkah menjaga keselamatan diri murid-murid dari risiko penganiayaan seksual. Langkah keselamatan katakan tidak, lari dan beritahu (*NO, GO, TELL*) menunjukkan ranking kedua tinggi. Sebaliknya jenis-jenis tingkah laku seksual murid-murid PPKI seperti masturbasi, voyeurism mendapat kesepakatan paling rendah (0.64).

Jadual 5.5

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Pengetahuan)

No. Item	Aspek seksualisasi dan keselamatan	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Jenis-jenis tingkah laku seksual murid-murid PPKI seperti masturbasi, voyeurism dll.	0.64	11
2.	Rangsangan yang mendorong tingkah laku seksual murid-murid PPKI.	0.66	9
3.	Bahagian-bahagian badan yang menimbulkan rangsangan bila disentuh.	0.68	8
4.	Bahagian-bahagian badan yang menimbulkan rangsangan bila dilihat.	0.69	7
5.	Gesaan seksual (sexual urges) yang wujud dalam diri murid-murid PPKI.	0.65	10
6.	Simptom-simptom murid-murid PPKI yang mengalami masalah seksual.	0.7	6
7.	Kaedah mengatasi masalah salah laku seksual murid-murid PPKI.	0.74	3
8.	Jenis-jenis penganiayaan seksual.	0.74	3
9.	Perkara-perkara yang menggalakkan berlakunya penganiayaan seksual.	0.73	4
10.	Klasifikasi sentuhan yang tidak selamat.	0.72	5
11.	Undang-undang berkaitan penganiayaan seksual.	0.7	6
12.	Langkah-langkah menjaga keselamatan diri murid-murid PPKI dari risiko penganiayaan seksual.	0.76	1
13.	Langkah keselamatan katakan tidak, lari dan beritahu (NO, GO, TELL).	0.75	2
14.	Pihak-pihak yang perlu dihubungi jika murid-murid PPKI menghadapi masalah penganiayaan seksual.	0.74	3

Jadual 5.6 ialah tentang komponen isi kandungan pendidikan seksualiti bagi pengetahuan. Semua item dalam aspek pengetahuan tentang kesihatan seksual dan reproduktif mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item 3 tentang kaedah pengurusan kebersihan diri semasa murid-murid mengalami haid mendapat ranking paling tinggi (0.77). Seterusnya item 1 iaitu aspek penjagaan kebersihan alat kelamin murid-murid PPKI (0.75). Manakala item tentang proses berlaku kehamilan (0.63) dan bagaimana bayi dilahirkan (0.62) mendapat konsensus yang rendah.

Jadual 5.6

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Pengetahuan)

No. item	Aspek kesihatan seksual dan reproduktif	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Aspek penjagaan kebersihan alat kelamin murid-murid PPKI.	0.75	2
2.	Etika pemeriksaan kesihatan bahagian-bahagian badan murid PPKI yang sulit.	0.72	4
3.	Kaedah pengurusan kebersihan diri semasa murid-murid PPKI mengalami haid.	0.77	1
4.	Simptom-simptom yang dialami murid-murid PPKI semasa kedatangan haid.	0.73	3
5.	Kaedah pengurusan kebersihan diri semasa murid-murid PPKI mengalami ihtilam/mimpi basah (wet dream).	0.73	3
6.	Simptom-simptom murid-murid PPKI yang mengalami masalah kesihatan seksual.	0.7	5
7.	Maklumat kesihatan seksual yang boleh dibincangkan secara terbuka dengan murid PPKI.	0.69	6
8.	Penggunaan istilah yang sesuai untuk menamakan organ reproduktif.	0.73	3
9.	Fungsi-fungsi organ reproduktif manusia.	0.68	7
10.	Proses berlakunya kehamilan .	0.63	9
11.	Proses bagaimana bayi dilahirkan.	0.62	10
12.	Jenis-jenis penyakit jangkitan pada bahagian alat kelamin.	0.67	8
13.	Perkhidmatan kesihatan seksual yang sesuai untuk murid-murid PPKI.	0.67	8
14.	Etika dalam menguruskan murid PPKI yang mengalami masalah kesihatan seksual.	0.69	6

Jadual 5.7 adalah tentang pengetahuan dalam aspek perhubungan. Semua item mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item 4 tentang batasan-batasan dalam sesuatu perhubungan menurut perspektif agama menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi iaitu 0.75. Seterusnya ranking kedua ialah item 3 iaitu batasan-batasan dalam sesuatu perhubungan mengikut bulatan perhubungan (0.73).

Jadual 5.7

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Pengetahuan)

No. item	Aspek perhubungan manusia	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Jenis-jenis perhubungan yang wujud antara manusia (kenalan, persahabatan, kekeluargaan, dll).	0.72	3
2.	Bulatan perhubungan (<i>Circle of relationships</i>) yang terdiri dari lingkaran keluarga, sahabat, kenalan.	0.72	3
3.	Batasan-batasan dalam sesuatu perhubungan mengikut bulatan perhubungan.	0.73	2
4.	Batasan-batasan dalam sesuatu perhubungan menurut perspektif agama.	0.75	1
5.	Perbezaan emosi yang wujud dalam sesuatu jenis perhubungan.	0.68	5
6.	Kewujudan emosi tertarik murid-murid PPKI terhadap individu lain.	0.7	4
7.	Cara meluahkan emosi tertarik yang boleh diterima oleh masyarakat Malaysia.	0.66	5
8.	Cara-cara membina perhubungan yang positif dengan orang lain.	0.72	3
9.	Perbezaan perhubungan individu berlainan jantina dengan perhubungan individu sama jantina.	0.72	3
10.	Individu yang boleh memeluk murid PPKI .	0.72	3
11.	Aktiviti yang sulit dalam setiap jenis perhubungan.	0.65	6
12.	Bahagian badan yang tidak boleh dilihat dalam setiap jenis perhubungan.	0.72	3
13.	Bahagian badan yang tidak boleh disentuh dalam setiap jenis hubungan.	0.73	2
14.	Sentuhan-sentuhan tidak selamat dalam setiap jenis perhubungan.	0.73	2

Jadual 5.7 juga memaparkan item 13 iaitu bahagian badan yang tidak boleh disentuh dalam setiap jenis hubungan yang juga mendapat ranking kedua. Item 14 sentuhan-sentuhan tidak selamat dalam setiap jenis perhubungan juga mendapat ranking kedua tinggi. Manakala item 11 tentang aktiviti yang sulit dalam setiap jenis perhubungan mendapat ranking yang paling rendah iaitu 0.65. Item 7 tentang cara meluahkan emosi tertarik yang boleh diterima oleh masyarakat Malaysia juga pada ranking yang rendah iaitu 0.66. Item 5 berkaitan perbezaan emosi yang wujud dalam sesuatu jenis perhubungan juga mendapat konsensus agak rendah iaitu 0.68.

Semua item dalam jadual 5.8 tentang aspek pengetahuan tentang perkahwinan dan kekeluargaan mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item 4 tentang bahagian badan yang tidak boleh dilihat dalam kalangan ahli keluarga menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi. Manakala item tentang risiko perkahwinan antara dua individu berkeperluan khas masalah pembelajaran mendapat ranking yang rendah. Begitu juga dengan item tentang undang-undang berkaitan perkahwinan individu berkeperluan khas masalah pembelajaran yang mendapat kesepakatan rendah. perincian bagi semua item dipaparkan dalam jadual 5.8.

Jadual 5.8

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Pengetahuan)

No. item	Aspek perkahwinan dan kekeluargaan	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Jenis-jenis perhubungan dalam keluarga.	0.72	4
2.	Batasan perhubungan dalam keluarga menurut perspektif agama.	0.75	2
3.	Sentuhan tidak selamat dalam kalangan ahli keluarga.	0.73	3
4.	Bahagian badan yang tidak boleh dilihat dalam kalangan ahli keluarga.	0.76	1
5.	Bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh ahli keluarga yang lain.	0.75	2
6.	Ahli-ahli keluarga yang boleh mencium murid PPKI.	0.7	6
7.	Aktiviti dalam keluarga yang perlu dilakukan di tempat yang tertutup.	0.7	6
8.	Ruang dalam rumah yang dikelaskan sebagai tempat sulit.	0.71	5
9.	Risiko penganiayaan seksual dalam keluarga.	0.72	4
10.	Wujudnya keinginan individu PPKI untuk berkahwin.	0.68	7
11.	Keperluan ikatan perkahwinan.	0.66	8
12.	Tanggung jawab seseorang individu yang telah berkahwin.	0.65	9
13.	Risiko perkahwinan antara dua individu PPKI.	0.64	10
14.	Undang-undang berkaitan perkahwinan individu PPKI.	0.64	10

Jadual 5.9 memaparkan pengetahuan aspek kemahiran personal. Semua item dalam aspek pengetahuan tentang kemahiran personal mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item 8 tentang strategi mengajar murid untuk menjadi *asertif* iaitu menjadi orang yang yakin pada dirinya dan jelas akan haknya menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi. Manakala item 12 iaitu maklumat seksual yang boleh diakses secara terbuka oleh murid-murid mendapat ranking yang rendah iaitu 0.6.

Jadual 5.9

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Pengetahuan)

No. item	Aspek kemahiran personal	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Langkah-langkah membentuk imej diri positif murid-murid PPKI.	0.74	2
2.	Cara-cara untuk memujuk murid PPKI agar menerima perbezaan diri .	0.71	4
3.	Konsep-konsep nilai diri yang perlu diajarkan kepada murid PPKI.	0.72	3
4.	Kaedah pengajaran kemahiran membuat keputusan kepada kanak-kanak PPKI.	0.69	6
5.	Kaedah pengajaran komunikasi berkesan kepada murid-murid PPKI.	0.72	2
6.	Cara mengenal pasti murid-murid PPKI yang mempunyai emosi tertarik kepada individu lain.	0.7	5
7.	Cara meluahkan emosi tertarik yang dapat diterima mengikut budaya di Malaysia.	0.68	7
8.	Strategi mengajar murid PPKI untuk menjadi asertif iaitu menjadi orang yang yakin pada dirinya dan jelas akan haknya.	0.75	1
9.	Teknik menyatakan tidak kepada sesuatu ancaman seksual seperti sentuhan tidak selamat.	0.74	2
10.	Teknik menggalakkan murid PPKI berbincang masalah seksual dengan orang yang dipercayai.	0.7	5
11.	Perkara seksual yang perlu dibincangkan secara tertutup dengan murid-murid PPKI.	0.69	6
12.	Maklumat seksual yang boleh diakses secara terbuka oleh murid-murid PPKI.	0.6	10
13.	Hak individu PPKI untuk mengakses maklumat berkaitan pendidikan seksualiti.	0.62	9
14.	Sumber untuk murid PPKI mendapatkan maklumat berkaitan pendidikan seksualiti yang sah.	0.65	8

Semua item dalam aspek kemahiran tentang sensualiti dan identiti seksual mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.7. Item 8 tentang menerangkan murid tidak boleh menyentuh bahagian sulit orang lain menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi. Manakala item tentang mengajar murid mengenal pasti ruang yang sulit seperti tandas mendapat ranking yang rendah. Maklumat terperinci dipaparkan dalam Jadual 5.10.

Jadual 5.10

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Kemahiran)

No. item	Aspek sensualiti dan identiti seksual	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Menjelaskan perbezaan bahagian badan lelaki dan perempuan.	0.75	3
2.	Mengajar murid menerima imej badan sendiri yang berbeza dengan individu lain.	0.73	5
3.	Menjelaskan bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh individu lain sama jantina.	0.76	2
4.	Menghuraikan bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh orang berlainan jantina.	0.76	2
5.	Menunjukkan contoh-contoh pakaian yang sesuai mengikut jantina .	0.73	5
6.	Menjelaskan dengan contoh jenis-jenis pakaian yang tidak mendedahkan bahagian sulit.	0.74	4
7.	Menjelaskan dengan contoh bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh orang lain.	0.76	2
8.	Menerangkan bahawa murid tidak boleh menyentuh bahagian sulit orang lain.	0.78	1
9.	Menunjuk cara untuk membezakan pelbagai jenis sentuhan antara individu sama jantina.	0.74	4
10.	Menunjuk cara membezakan pelbagai jenis sentuhan antara individu berlainan jantina.	0.74	4
11.	Mengajar murid mengenal pasti aktiviti sulit seperti membuka pakaian sebelum ke tandas.	0.74	4
12.	Menjelaskan bahawa aktiviti seksual seperti masturbasi/onani tidak boleh dilakukan di tempat terbuka.	0.73	5
13.	Mengajar murid mengenal pasti ruang yang sulit seperti tandas.	0.72	6
14.	Mengingatkan murid bahawa pintu tandas perlu ditutup sebelum melakukan sebarang aktiviti.	0.76	2

Semua item dalam Jadual 5.11 iaitu aspek kemahiran tentang seksualisasi dan keselamatan mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item 7 tentang menjelaskan keperluan menjaga keselamatan diri menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi(0.77). Manakala item 9 iaitu menerangkan tentang undang-undang berkaitan penganiayaan seksual mendapat ranking yang paling rendah (0.68).

Jadual 5.11

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Kemahiran)

No. item	Aspek seksualisasi dan keselamatan	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Menjelaskan kepada murid jenis-jenis tingkah laku seksual yang tidak diterima masyarakat.	0.71	7
2.	Menegaskan bahawa tingkah laku seksual tidak boleh dilakukan di tempat terbuka.	0.72	6
3.	Menjelaskan keperluan menjaga maruah diri dengan mengelakkan dari melakukan tingkah laku seksual secara terbuka.	0.73	5
4.	Memberikan contoh-contoh perkara yang perlu dijaui untuk mengelakkan rangsangan seksual seperti bahan pornografi.	0.71	7
5.	Menunjukkan contoh bahagian-bahagian badan yang perlu ditutup untuk mengelakkan dari merangsang orang lain.	0.74	4
6.	Mengajar murid cara meluahkan naluri seksual yang dibenarkan mengikut agama.	0.69	9
7.	Menjelaskan keperluan menjaga keselamatan diri .	0.77	1
8.	Menerangkan bagaimana berlakunya kes penganiayaan seksual.	0.72	6
9.	Menerangkan tentang undang-undang berkaitan penganiayaan seksual.	0.68	10
10.	Membuat demonstrasi kaedah mencegah kes penganiayaan seksual .	0.7	8
11.	Membuat demonstrasi jenis-jenis sentuhan yang selamat/tidak selamat .	0.7	8
12.	Membuat demonstrasi langkah keselamatan katakan tidak, lari dan beritahu (NO, GO, TELL)..	0.73	5
13.	Melatih murid-murid agar berkata tidak , lari dan beritahu seseorang jika rasa terancam.	0.76	2
14.	Memberikan contoh individu yang perlu dihubungi jika berasa terancam.	0.75	3

Semua item kemahiran kesihatan seksual dan reproduktif mendapat kesepakatan pakar. Item 1 tentang menerangkan keperluan penjagaan kebersihan alat kelamin menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi. Manakala item tentang memberikan contoh kaedah-kaedah pencegahan kehamilan mendapat ranking yang rendah (0.62). Begitu juga item 10 iaitu menghuraikan bagaimana berlakunya kehamilan dan item 11 tentang menjelaskan proses bagaimana bayi dilahirkan hanya mendapat nilai *defuzzification* 0.63. Data dipaparkan secara terperinci dalam Jadual 5.12.

Jadual 5.12

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Kemahiran)

No. item	Aspek kesihatan seksual dan reproduktif	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Menerangkan keperluan penjagaan kebersihan alat kelamin.	0.74	1
2.	Memberikan contoh-contoh bahagian badan yang sulit semasa pemeriksaan kesihatan dijalankan.	0.72	2
3.	Membuat demonstrasi tentang penjagaan kebersihan alat kelamin.	0.65	6
4.	Memberikan contoh-contoh simptom penyakit berkaitan kesihatan seksual.	0.65	6
5.	Membuat demonstrasi kaedah pengurusan kebersihan diri semasa mengalami haid.	0.68	4
6.	Memberikan contoh-contoh simptom yang dialami sebelum kedatangan haid.	0.69	3
7.	Membuat demonstrasi kaedah pengurusan kebersihan diri kepada murid PPKI yang mengalami Ihtilam/mimpi basah (wet dream).	0.68	4
8.	Menjelaskan fungsi-fungsi organ reproduktif manusia.	0.68	4
9.	Menggunakan istilah yang sesuai untuk menamakan organ reproduktif .	0.68	4
10.	Menghuraikan bagaimana berlakunya kehamilan.	0.63	7
11.	Menjelaskan proses bagaimana bayi dilahirkan.	0.63	7
12.	Memberikan contoh kaedah-kaedah pencegahan kehamilan.	0.62	8
13.	Menerangkan dengan contoh jenis-jenis penyakit jangkitan kelamin.	0.65	6
14.	Mengenalkan pihak-pihak yang terlibat dengan kesihatan seksual kanak-kanak PPKI.	0.67	5

Semua item dalam aspek kemahiran tentang perhubungan manusia mendapat kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item 4 tentang menjelaskan batasan dalam sesuatu perhubungan menurut perspektif agama menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi. Manakala item 9 tentang mengajar murid mengenal pasti aktiviti sulit dalam setiap perhubungan mendapat ranking yang rendah. Jadual 5.13 memaparkan perincian bagi semua item.

Jadual 5.13

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Kemahiran)

No Item	Aspek perhubungan manusia	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Menerangkan jenis-jenis perhubungan (kenalan, persahabatan, kekeluargaan dan kemasyarakatan).	0.71	3
2.	Menggunakan bulatan perhubungan (Circle of relationships) iaitu lingkaran pasangan, keluarga, sahabat, kenalan, dan masyarakat.	0.71	3
3.	Menjelaskan batasan dalam sesuatu perhubungan mengikut bulatan perhubungan.	0.72	2
4.	Menjelaskan batasan dalam sesuatu perhubungan menurut perspektif agama.	0.73	1
5.	Memberikan contoh perbezaan emosi dalam sesuatu perhubungan.	0.69	5
6.	Menerangkan bahawa emosi tertarik terhadap individu lain adalah normal.	0.68	6
7.	Membuat tunjuk cara meluahkan emosi tertarik yang boleh diterima.	0.67	7
8.	Menjelaskan perbezaan perhubungan individu berlainan jantina dengan perhubungan individu sama jantina.	0.69	5
9.	Mengajar murid mengenal pasti aktiviti sulit dalam setiap perhubungan.	0.64	8
10.	Menunjukkan contoh bahagian badan yang tidak boleh disentuh dalam setiap jenis perhubungan.	0.7	4
11.	Menunjukkan contoh bahagian badan yang tidak boleh dilihat dalam setiap perhubungan.	0.72	2
12.	Membuat demonstrasi sentuhan-sentuhan tidak selamat dalam setiap perhubungan.	0.69	5
13.	Membuat simulasi tentang cara-cara membina perhubungan yang positif.	0.68	6
14.	Melatih murid mengenal pasti individu yang boleh mencium murid PPKI .	0.69	5

Item-item dalam Jadual 5.14 ialah berkaitan aspek kemahiran tentang perkahwinan dan kekeluargaan mendapat nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Item 3 tentang memberikan contoh-contoh sentuhan tidak selamat dalam kalangan ahli keluarga menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi. Manakala item 13 iaitu memberitahu tentang risiko perkahwinan antara dua individu PPKI dan item 14 iaitu menerangkan undang-undang berkaitan perkahwinan individu PPKI mendapat ranking yang rendah.

Jadual 5.14

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Kemahiran)

No. item	Aspek perkahwinan dan kekeluargaan	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Menghuraikan jenis-jenis perhubungan dalam keluarga.	0.73	2
2.	Menegaskan batasan perhubungan dalam keluarga menurut perspektif agama.	0.71	3
3.	Memberikan contoh-contoh sentuhan tidak selamat dalam kalangan ahli keluarga.	0.74	1
4.	Memberikan contoh-contoh bahagian badan yang tidak boleh dilihat dalam kalangan ahli keluarga.	0.73	2
5.	Memberikan contoh-contoh bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh ahli keluarga yang lain.	0.73	2
6.	Melatih murid mengenal pasti ahli-ahli keluarga yang boleh mencium murid PPKI.	0.7	4
7.	Melatih murid mengenal pasti aktiviti dalam keluarga yang perlu dilakukan di tempat yang tertutup.	0.7	4
8.	Melatih murid mengenal pasti ruang dalam rumah yang dikelaskan sebagai tempat sulit.	0.69	5
9.	Menunjukkan contoh-contoh risiko penganiayaan seksual dalam keluarga.	0.68	6
10.	Menerangkan keperluan ikatan perkahwinan.	0.67	7
11.	Menjelaskan tanggung jawab seseorang individu yang telah berkahwin.	0.64	8
12.	Memberitahu murid bahawa tidak salah mempunyai keinginan untuk berkahwin.	0.64	8
13.	Memberitahu tentang risiko perkahwinan antara dua individu PPKI.	0.62	9
14.	Menerangkan tentang undang-undang berkaitan perkahwinan individu PPKI.	0.62	9

Jadual 5.15 menunjukkan item-item dalam aspek kemahiran personal. Item 1 dan 5 iaitu melatih murid langkah-langkah membentuk imej diri positif dan melatih murid untuk berkomunikasi dengan berkesan menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi iaitu 0.75. Item 13 iaitu menerangkan tentang hak-hak individu untuk mengakses maklumat berkaitan pendidikan seksualiti menunjukkan ranking yang paling rendah.

Jadual 5.15

Komponen/Isi Kandungan Pendidikan Seksualiti (Kemahiran)

No. item	Aspek kemahiran personal	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1.	Melatih murid langkah-langkah membentuk imej diri positif .	0.75	1
2.	Melatih murid untuk menerima perbezaan diri.	0.73	2
3.	Menerapkan konsep-konsep nilai diri yang perlu ada pada murid PPKI.	0.72	3
4.	Melatih murid untuk membuat keputusan terhadap sesuatu perkara.	0.71	4
5.	Melatih murid untuk berkomunikasi dengan berkesan .	0.75	1
6.	Memberitahu murid bahawa adalah normal untuk mempunyai emosi tertarik kepada individu yang lain.	0.67	7
7.	Melatih murid cara-cara meluahkan emosi tertarik yang boleh diterima.	0.68	6
8.	Melatih murid PPKI menjadi asertif iaitu yakin diri serta jelas akan haknya.	0.71	4
9.	Melatih murid teknik menyatakan tidak kepada sesuatu ancaman seksual seperti sentuhan tidak selamat.	0.72	3
10.	Menggalakkan murid PPKI berbincang masalah seksual dengan orang yang dipercayai.	0.7	5
11.	Mengajar murid mengenal pasti perkara-perkara seksual yang perlu dibincangkan secara tertutup.	0.67	7
12.	Mengajar murid mengenal pasti maklumat-maklumat seksual yang boleh diakses secara terbuka oleh murid-murid PPKI.	0.61	9
13.	Menerangkan tentang hak-hak individu PPKI untuk mengakses maklumat berkaitan pendidikan seksualiti.	0.6	10
14.	Memberikan contoh-contoh sumber untuk murid PPKI mendapatkan maklumat pendidikan seksualiti yang sahih.	0.66	8

Kaedah Penyampaian Pendidikan Seksualiti Dalam Modul Latihan Mengikut Pandangan Pakar

Jadual 5.16 ialah item-item tentang strategi pengajaran menunjukkan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Jadi semua item yang dicadangkan diterima. Strategi simulasi dan kajian kes mendapat ranking yang tinggi iaitu 0.67 berbanding strategi lain. Strategi pengajaran mikro atau simulasi pengajaran mendapat ranking ke dua tinggi diikuti strategi main peranan atau drama. Strategi syarahan mendapat ranking paling rendah (0.61).

Jadual 5.16

Strategi pengajaran yang sesuai untuk melatih guru

No. item	Strategi/teknik pengajaran yang sesuai untuk melatih guru	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Syarahan- penerangan diberikan oleh pengajar	0.61	4
2	Simulasi- Mewakili keadaan sebenar dalam kehidupan kemahiran yang dipelajari melalui proses penemuan sendiri	0.67	1
3	Kajian kes - Penerangan mengenai bagaimana menangani situasi yang sukar	0.67	1
4	Pengajaran mikro – sesi simulasi pengajaran	0.66	2
5	Main peranan/drama-Pelatih melakonkan watak yang diberikan kepada mereka	0.65	3

Jadual 5.17 menunjukkan strategi pengajaran yang sesuai untuk guru mengajar pendidikan seksualiti. Semua strategi pengajaran mendapat kesepakatan pakar di mana teknik penggunaan multimedia mendapat kesepakatan yang paling tinggi (0.71). Teknik bercerita mendapat nilai *defuzzification* 0.68 iaitu ranking kedua. Seterusnya teknik *brainstorming* dan teknik main peranan iaitu 0.67. Teknik syarahan mendapat kesepakatan yang paling rendah.

Jadual 5.17

Strategi Pengajaran yang Sesuai untuk Guru Mengajar Pendidikan Seksualiti

No. item	Strategi/teknik pengajaran yang sesuai untuk guru mengajar pendidikan seksualiti	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Syarahan- penerangan fakta oleh guru	0.62	6
2	Simulasi- Mewakili keadaan sebenar dalam kehidupan kemahiran yang dipelajari melalui proses penemuan sendiri	0.65	4
3	Kajian kes - Penerangan mengenai bagaimana menangani situasi yang sukar	0.64	5
4	Teknik Brainstorming	0.67	3
5	Main peranan/drama- murid-murid melakonkan watak yang diberikan kepada mereka	0.67	3
6	Tunjuk cara/ demonstrasi	0.67	3
7	Teknik bercerita	0.68	2
8	Teknik latih tubi	0.64	5
9	Teknik penggunaan multimedia – perisian yang berkaitan pendidikan seksualiti, video(VCD)	0.71	1

Bahan Sumber Pengajaran Tentang Pendidikan Seksualiti Dalam Modul

Latihan Mengikut Pandangan Pakar

Semua item dalam Jadual 5.18 tentang sumber/bahan pengajaran yang sesuai untuk melatih guru menunjukkan kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.5. Nampaknya modul pendidikan seksualiti luar negara mendapat kesepakatan pakar yang paling rendah. Manakala bahan multimedia (CD/video) pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran mendapat tahap kesepakatan paling tinggi.

Jadual 5.18

Sumber/Bahan Pengajaran yang Sesuai untuk Melatih Guru

No. item	Sumber/bahan pengajaran yang sesuai untuk melatih guru	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Sukatan pelajaran KSSR pendidikan khas masalah pembelajaran.	0.67	3
2	Modul pendidikan seksualiti dari luar negara.	0.56	4
3	Modul pendidikan seksualiti dari dalam negara.	0.67	3
4	Kurikulum Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial oleh KPM.	0.69	2
5	Buku teks Pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.	0.69	2
6	Bahan multimedia (CD/video) pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.	0.71	1

Kaedah Penilaian Dalam Modul Latihan Mengikut Pandangan Pakar

Semua item dalam Jadual 5.19 tentang kaedah penilaian yang sesuai untuk guru menunjukkan kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Nampaknya kaedah senarai semak mendapat kesepakatan pakar yang paling tinggi. Manakala penilaian sumatif bagi menguji pemahaman bagi keseluruhan modul-ujian bertulis, esei mendapat tahap kesepakatan paling rendah.

Jadual 5.19

Kaedah Penilaian yang Sesuai untuk Guru

No. item	Kaedah penilaian yang sesuai untuk guru	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Penilaian formatif bagi menguji pemahaman setiap topik - kuiz, soal jawab, ujian bertulis	0.64	2
2	Penilaian sumatif bagi menguji pemahaman bagi keseluruhan modul-ujian bertulis, esei	0.6	6
3	Pengajaran mikro	0.61	5
4	Senarai semak	0.68	1
5	Aktiviti dalam kumpulan	0.63	3
6	Pembentangan	0.6	6
7	Kajian kes	0.62	4

Pembangunan Modul

Modul latihan dibangun untuk meningkatkan kecekapan atau kemahiran seseorang dalam sesebuah organisasi dalam bentuk kursus jangka pendek atau kursus jangka panjang (Sidek & Jamaluddin, 2005). Berdasarkan data tentang tahap pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti seperti dalam Jadual 4.1, didapati tahap pengetahuan dan kemahiran guru adalah sederhana. Oleh itu modul latihan pendidikan seksualiti ini dibina dengan memfokuskan untuk meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru dalam menerapkan pendidikan seksualiti semasa proses pengajaran dan pembelajaran.

Aspek pendidikan seksualiti diterapkan dalam mata pelajaran Pengurusan Kehidupan. Mata pelajaran ini dibahagikan kepada tiga komponen iaitu Pengurusan diri, Pengurusan Tingkah Laku dan Kemahiran Manipulatif. Berdasarkan analisis data didapati guru-guru berpendapat bahawa guru mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku bertanggungjawab menyampaikan pendidikan seksualiti. Dapatan ini selari dengan pandangan panel pakar iaitu aspek seksualiti sesuai diterapkan dalam mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku.

Komponen Pengurusan Diri memfokuskan membimbing pelajar menguasai kemahiran mengurus diri, bersosialisasi dan berdikari. Fokus bagi komponen ini ialah latihan dan kemahiran penjagaan diri, perkembangan peribadi, perkembangan sosial, hidup berkeluarga dan pengurusan rumah tangga. Komponen Pengurusan Tingkah Laku bertujuan mengurangkan atau menghapuskan tingkah laku negatif murid. Sebaliknya tingkah laku yang positif diberi pengukuhan.

Tumpuan diberikan untuk melatih murid mengurus emosi dan menanam keyakinan diri agar dapat menyesuaikan diri dalam kehidupan seharian. Selain itu komponen ini juga memberikan fokus kepada aspek keselamatan bagi membantu murid mengenal pasti perkara yang berbahaya dan boleh memudaratkan diri sendiri serta orang lain. Kemahiran ini dapat menyediakan murid untuk memberi tumpuan serta bersikap positif terhadap pembelajaran.

Reka bentuk bagi modul ini diperoleh dari konsensus pakar melalui kaedah *Fuzzy Delphi*. Jadual 5.20 membekalkan maklumat tentang susun atur atau *lay out* modul. Semua item tentang susun atur modul menunjukkan kesepakatan pakar dengan nilai *defuzzification* melebihi 0.6. Susun atur modul dimulakan dengan bahagian pengenalan modul merangkumi definisi dan konsep pendidikan seksualiti mendapat kesepakatan yang tinggi sama seperti item 2 dan item 3. Item 2 ialah panduan berkaitan strategi pengajaran mengikut kategori ketidakupayaan murid dimasukkan dalam bahagian pengenalan.

Item 3 ialah modul dibahagikan kepada enam sub modul mengikut model komprehensif pendidikan seksualiti ANB (agama, nilai, dan budaya). Bahan sumber pengajaran dimasukkan dalam setiap sub modul mendapat nilai 0.69 diikuti lain-lain item iaitu 0.68. Susun atur sub modul adalah seperti yang dicadangkan iaitu dimulai dengan bulatan sensualiti dan identiti seksual diikuti seksualisasi dan keselamatan, kesihatan seksual dan reproduktif, perhubungan, perkahwinan dan kekeluargaan dan kemahiran personal. Bulatan umum dan sulit merentas semua enam sub modul. Satu lagi sub modul berkaitan pengenalan kepada modul dicadangkan merangkumi item 1 dan item 2. Jadi semuanya terdapat tujuh sub modul. Penilaian juga dimasukkan dalam setiap sub modul.

Jadual 5.20

Susun Atur Modul

No. item	Susun atur modul	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Modul dimulakan dengan bahagian pengenalan modul merangkumi definisi dan konsep pendidikan seksualiti.	0.71	1
2	Panduan berkaitan strategi pengajaran mengikut kategori ketidakupayaan murid dimasukkan dalam bahagian pengenalan.	0.71	1
3	Modul dibahagikan kepada enam sub modul mengikut model komprehensif pendidikan seksualiti ANB (agama, nilai, dan budaya).	0.71	1
4	Susun atur submodul : i-bulatan sensualiti dan identiti seksual ii-bulatan seksualisasi dan keselamatan, iii-bulatan kesihatan seksual dan reproduktif iv-bulatan perhubungan v-bulatan perkahwinan dan kekeluargaan vi-bulatan kemahiran personal	0.68	5
5	Bulatan umum dan sulit merentas semua enam sub modul.	0.68	5
6	Penilaian dimasukkan dalam setiap sub modul.	0.68	5
7	Bahan sumber pengajaran dimasukkan dalam setiap sub modul.	0.69	4

Penggunaan istilah yang saintifik bagi menamakan bahagian-bahagian sulit seperti zakar, skrotum, dan lain-lain bagi lelaki mendapat kesepakatan paling tinggi seperti ditunjukkan dalam Jadual 5.21. Penggunaan istilah yang saintifik bagi menamakan bahagian-bahagian sulit seperti *faraj*, *vagina*, *vulva* dan lain-lain bagi perempuan mendapat ranking kedua tinggi iaitu 0.65. Sebaliknya penggunaan istilah yang biasa digunakan oleh masyarakat bagi menamakan bahagian-bahagian sulit seperti *bird* bagi merujuk kemaluan lelaki dan bunga atau *bee* bagi perempuan menunjukkan kesepakatan yang agak rendah iaitu hanya 0.56.

Jadual 5.21

Penggunaan Istilah

No. item	Penggunaan istilah	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Penggunaan istilah yang saintifik bagi menamakan bahagian-bahagian sulit seperti zakar, skrotum, dan lain-lain bagi lelaki.	0.67	1
2	Penggunaan istilah yang saintifik bagi menamakan bahagian-bahagian sulit seperti faraj, vagina, vulva dan lain-lain bagi perempuan.	0.65	2
3	Penggunaan istilah yang biasa digunakan oleh masyarakat bagi menamakan bahagian-bahagian sulit seperti <i>bird</i> bagi merujuk kemaluan lelaki dan bunga atau <i>bee</i> bagi perempuan.	0.56	3

Jadual 5.22 ialah kesepakatan pakar terhadap item-item tentang kesesuaian bahan bantu mengajar. Kesepakatan pakar paling tinggi bagi item 1 iaitu mengambil kira sensitiviti masyarakat. Maka pengkaji perlu mengambil kira hal ini dalam membina modul. Pakar juga bersetuju bahawa rajah bahagian badan perlu meliputi bahagian alat kelamin. Penggunaan rajah bahagian badan ini digunakan secara pengajaran individu.

Jadual 5.22

Kesesuaian Bahan Bantu Mengajar

No. item	Kesesuaian BBM	Nilai <i>Defuzzification</i>	Ranking
1	Mengambil kira sensitiviti masyarakat.	0.72	1
2	Rajah bahagian badan ditunjukkan meliputi bahagian alat kelamin .	0.61	3
3	Penggunaan rajah bahagian badan ini digunakan secara pengajaran individu.	0.65	2

Kesimpulannya dapatan data tentang kesepakatan pakar melalui kaedah *Fuzzy Delphi* dapat memberikan input tentang perkara-perkara yang perlu dimasukkan dalam modul latihan pendidikan seksualiti. Secara keseluruhannya semua item mendapat kesepakatan melebihi 0.5 menunjukkan semua item perlu dimasukkan dalam modul. Ranking setiap item menunjukkan tahap kepentingan aspek tersebut untuk dimasukkan dalam modul.

Modul dimulakan dengan bahagian pengenalan modul merangkumi definisi dan konsep pendidikan seksualiti sebagai satu submodul. Panduan berkaitan strategi pengajaran mengikut kategori ketidakupayaan murid dimasukkan dalam bahagian pengenalan. Seterusnya modul dibahagikan kepada enam sub modul mengikut model komprehensif pendidikan seksualiti ANB (agama, nilai, dan budaya). Susun atur submodul yang dicadangkan adalah seperti berikut :

- i-bulatan sensualiti dan identiti seksual
- ii-bulatan seksualisasi dan keselamatan,
- iii-bulatan kesihatan seksual dan reproduktif
- iv-bulatan perhubungan
- v-bulatan perkahwinan dan kekeluargaan
- vi-bulatan kemahiran personal

Konsensus juga diperoleh tentang aspek umum dan sulit yang dimasukkan dalam modul secara merentas semua enam sub modul. Pakar juga menunjukkan kesepakatan tentang aspek penilaian dan bahan sumber pengajaran yang perlu dimasukkan dalam setiap sub modul. Bagi kaedah penyampaian pula didapati strategi simulasi dan kajian kes mendapat ranking yang tinggi berbanding strategi lain. Strategi pengajaran mikro atau simulasi pengajaran mendapat ranking ke dua tinggi

diikuti strategi main peranan atau drama. Syarahan mendapat ranking paling rendah. maklumat ini dapat memberikan panduan dalam membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti.

Seterusnya pengkaji menghuraikan secara ringkas tentang modul yang dibangunkan. Modul ini dipersembahkan dalam pakej yang mengandungi tujuh sub modul. Modul 1 ialah Pengenalan kepada modul diikuti Modul 2 iaitu Sensualiti dan Identiti Seksual yang terdiri daripada dua unit iaitu Sensualiti dan Identiti Seksual. Modul 3 ialah Seksualisasi dan Keselamatan yang mengandungi dua unit iaitu Seksualisasi dan unit Keselamatan. Modul 4 ialah Kesihatan Seksual dan Reproduksi. Modul 5 ialah Perhubungan diikuti Modul 6 Perkahwinan dan Kekeluargaan. Modul 7 ialah Kemahiran Personal yang terdiri daripada unit Komunikasi dan unit Nilai.

Umumnya semua modul mengandungi bahagian objektif, isi kandungan, kaedah penyampaian, penilaian dan bahan sumber. Input-input ini diperoleh melalui persetujuan panel pakar menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi*. Pengkaji membuat analisis dokumen untuk menentukan elemen-elemen pendidikan seksualiti yang tersebar dalam Kurikulum Standard Sekolah Rendah (KSSR) Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Analisis kandungan dijalankan dengan menggunakan huraian sukatan pelajaran KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran bagi Tahun Satu hingga Tahun Enam. Seterusnya pengkaji mendapatkan kesahan bagi isi kandungan pendidikan seksualiti yang perlu dimasukkan dalam modul. Seterusnya pengkaji mendapatkan kesahan dua orang pakar iaitu pakar daripada Kementerian Kesihatan dan seorang lagi Guru Penolong Kanan Pendidikan Khas bagi isi kandungan pendidikan seksualiti yang perlu dimasukkan dalam modul.

Modul 1 Pengenalan Kepada Modul

Rajah 5.1 adalah berkaitan pengenalan kepada modul yang terdiri daripada tiga unit iaitu Pengenalan kepada Modul Pengurusan Kehidupan Personal, Pendidikan Seksualiti dan Pengenalan kepada Pendidikan Seksualiti. Unit 1 ialah pengenalan kepada Modul Pengurusan Kehidupan Personal. Penerangan tentang Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti Agama, Nilai dan Budaya diberikan agar guru mengetahui aspek-aspek pendidikan seksualiti. Modul 1 dibangunkan dengan tujuan memberikan kefahaman kepada guru tentang pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran termasuklah isi kandungan. Panduan juga diberi tentang pendidikan seksualiti kepada kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran mengikut kategori ketidakupayaan.

Unit 2 menyediakan maklumat bagi meningkatkan pengetahuan guru tentang pendidikan seksualiti termasuklah definisi, konsep serta elemen pendidikan seksualiti. Unit 3 ialah aktiviti untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran pendidikan seksualiti. Dua aktiviti dijalankan iaitu yang pertama ialah percambahan fikiran tentang definisi dan konsep pendidikan seksualiti melalui permainan cantuman puzzle tentang elemen-elemen pendidikan seksualiti. Aktiviti kedua ialah mengenal pasti elemen pendidikan seksualiti dalam kurikulum. Guru-guru diminta menyenaraikan elemen-elemen pendidikan seksualiti dalam KSSR Pendidikan Khas Tahun 1 hingga Tahun 6.

MODUL 1: PENGENALAN KEPADA MODUL

Unit 1: Pengenalan kepada Modul Pengurusan Kehidupan Personal

- i. Pengenalan kepada modul Pengurusan Kehidupan Personal
- ii. Huraian bagi Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB
- iii. Isi kandungan modul mengikut Model Komprehensif ANB
- iv. Panduan pendidikan seksualiti kepada kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran mengikut kategori ketidakupayaan

Unit 2: Pendidikan Seksualiti

- i. Pengenalan kepada pendidikan seksualiti
- ii. Definisi seksualiti dan konsep pendidikan seksualiti
- iii. Elemen pendidikan seksualiti
- iv. Panduan pendidikan seksualiti kepada kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran mengikut kategori ketidakupayaan
- v. Bahan/Sumber pengajaran

Unit 3: Pengenalan kepada Pendidikan Seksualiti

- i. Sinopsis
- ii. Objektif umum
- iii. Objektif khusus
- iv. Tempoh
- v. Persediaan dan bahan
- vi. Aktiviti
- vii. Bahan/sumber pengajaran

Rajah 5.1. Modul 1

Objektif modul pengenalan kepada modul latihan pendidikan seksualiti ialah untuk memahami pendidikan seksualiti merangkumi definisi dan konsep pendidikan seksualiti serta elemen-elemen pendidikan seksualiti. Terdapat tujuh aspek berkaitan isi kandungan pendidikan seksualiti iaitu (1) Sensualiti dan identiti seksual, (2) Seksualisasi dan keselamatan, (3) Kesihatan seksual dan reproduktif, (4) Perhubungan, (5) Perkahwinan dan kekeluargaan, (6) Kemahiran personal dan (7) Aspek umum dan sulit .

Jadual 5.23 menunjukkan contoh pengetahuan yang perlu dikuasai oleh guru PPKI untuk mengajar pendidikan seksualiti. Guru-guru perlu memahami bahawa perkembangan seksual kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran adalah selari dengan umur kronologi. Kanak-kanak perempuan mengalami haid semasa akil baligh manakala yang lelaki akan mengalami *wet dream*. Guru-guru perlu mengenal pasti perubahan-perubahan yang berlaku.

Jadual 5.23

Aspek Sensualiti dan Identiti Seksual (Pengetahuan)

Bil	Perkara
1.	Peringkat-peringkat perkembangan seksual murid-murid .
2.	Faktor yang mempengaruhi perlakuan seksual murid-murid .
3.	Kitaran seksual murid-murid seperti kitaran haid/ <i>wet dream</i> .
4.	Punca-punca perlakuan masturbasi/onani yang ditunjukkan oleh murid-murid .
5.	Penggunaan istilah bahagian-bahagian badan yang sulit kepada murid .
6.	Bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh orang lain.
7.	Bahagian-bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh orang lain.
8.	Tingkah laku yang tidak boleh dilakukan di tempat yang terbuka seperti menukar pakaian .
9.	Tingkah laku yang boleh dilakukan antara individu yang berlainan jantina.
10.	Daya tarikan seksual seseorang kanak-kanak terhadap individu berlainan jantina.
11.	Pembinaan imej diri murid-murid yang sesuai mengikut jantina.
12.	Pemilihan pakaian yang sesuai dengan jantina murid-murid .
13.	Batas-batas pergaulan antara murid-murid yang berlainan jantina.
14.	Batas-batas pergaulan antara murid-murid dengan guru yang berlainan jantina.

Berikutnya Jadual 5.24 ialah senarai kemahiran yang perlu dilatih kepada guru-guru PPKI untuk mengajar pendidikan seksualiti. Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran perlu dilatih mengenal pasti diri sendiri sebagai lelaki atau perempuan. Selanjutnya mereka dilatih untuk menunjukkan penampilan yang sesuai sebagai lelaki atau perempuan seperti cara berpakaian. Pemilihan pakaian pula perlu dijelaskan tujuannya untuk menutup bahagian-bahagian yang sulit. Perkara ini boleh dikaitkan dengan tuntutan agama mengikut ajaran agama kanak-kanak tersebut. Guru-guru perlu membuat pengubahsuaian mengikut agama, nilai dan budaya.

Secara umumnya kanak-kanak dilatih menutup bahagian badan daripada bahu hingga ke lutut. Selain dari faktor kebersihan iaitu mengelakkan habuk, pemakaian pakaian sebegini dapat mengurangkan risiko penganiayaan seksual.

Jadual 5.24

Aspek Sensualiti dan Identiti Seksual (Kemahiran)

Bil	Perkara
1.	Menjelaskan perbezaan bahagian badan lelaki dan perempuan.
2.	Mengajar murid menerima imej badan sendiri yang berbeza dengan individu lain.
3.	Menjelaskan bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh individu lain sama jantina.
4.	Menghuraikan bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh orang berlainan jantina.
5.	Menunjukkan contoh-contoh pakaian yang sesuai mengikut jantina .
6.	Menjelaskan dengan contoh jenis-jenis pakaian yang tidak mendedahkan bahagian sulit.
7.	Menjelaskan dengan contoh bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh orang lain.
8.	Menerangkan murid tidak boleh menyentuh bahagian sulit orang lain.
9.	Menunjuk cara untuk membezakan pelbagai jenis sentuhan antara individu sama jantina.
10.	Menunjuk cara membezakan pelbagai jenis sentuhan antara individu berlainan jantina.
11.	Mengajar murid mengenal pasti aktiviti sulit seperti membuka pakaian sebelum ke tandas.
12.	Menjelaskan aktiviti seksual seperti masturbasi/onani tidak boleh dilakukan di tempat terbuka.
13.	Mengajar murid mengenal pasti ruang yang sulit seperti tandas.
14.	Mengingatkan murid bahawa pintu tandas perlu ditutup sebelum melakukan sebarang aktiviti.

Aktiviti dalam modul 1 iaitu Pengenalan kepada modul dilakukan dengan tujuan meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru untuk menerapkan pendidikan seksualiti dalam proses pengajaran dan pembelajaran di samping meningkatkan tahap keselesaan guru untuk mengajar pendidikan seksualiti. Semua peserta mengikuti bengkel dalam bentuk perbincangan dan permainan kumpulan secara aktif. Jadual 5.25 dan 5.26 menunjukkan perancangan aktiviti dalam modul ini.

Jadual 5.25

Aktiviti Pengenalan Kepada Pendidikan Seksualiti

Masa	Aktiviti	Strategi	Bahan
60 minit	Percambahan fikiran tentang definisi dan konsep pendidikan seksualiti	<p>Permainan melengkapkan puzzle (gambar rumah)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Para peserta dibahagikan kepada enam kumpulan. • Setiap kumpulan dikehendaki melengkapkan cantuman puzzle yang diberikan. • Peserta diminta meletakkan label-label elemen pendidikan seksualiti di atas puzzle yang telah dicantumkan. • Perbincangan dalam kumpulan diadakan bagi menghuraikan maksud setiap elemen. • Setiap kumpulan diminta menunjukkan cantuman puzzle yang telah siap. • Setiap kumpulan membentangkan maksud pendidikan seksualiti dan elemen-elemen yang terkandung di dalamnya. <p>Setelah pembentangan dilakukan fasilitator merumuskan maksud pendidikan seksualiti dan elemen-elemen pendidikan seksualiti menurut Model Komprehensif Agama, Nilai dan Budaya.</p>	<p>Lampiran 1: Gambar/rajah atau permainan puzzle</p> <p>Lampiran 2: Nota</p> <ul style="list-style-type: none"> -Definisi dan konsep pendidikan seksualiti -Senarai elemen dalam pendidikan seksualiti -Senarai faktor yang mempengaruhi pendidikan seksualiti -Model Komprehensif Pendidikan seksualiti ANB -Kaedah pengajaran pendidikan seksualiti kepada murid PPKI

Aktiviti seperti dalam Jadual 5.26 bertujuan memberikan pendedahan kepada guru tentang elemen-elemen pendidikan seksualiti yang tersebar dalam kurikulum. Guru-guru merujuk KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran daripada Tahun Satu hingga Tahun Enam. Strategi kumpulan pakar iaitu salah satu aktiviti pembelajaran koperatif dijalankan melalui aktiviti ini.

Jadual 5.26

Aktiviti Pengenalan Kepada Pendidikan Seksualiti

Masa	Aktiviti	Strategi	Bahan
120 minit	Mengenal pasti elemen pendidikan seksualiti dalam kurikulum	<p>Aktiviti latihan dalam kumpulan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enam kumpulan dibentuk mengikut elemen-elemen dalam Model Komprehensif ANB. <p>Kumpulan 1- sensualiti dan identiti seksual Kumpulan 2- seksualisasi dan keselamatan Kumpulan 3- kesihatan seksual dan reproduktif Kumpulan 4- perhubungan Kumpulan 5- perkahwinan dan kekeluargaan Kumpulan 6- kemahiran personal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Setiap ahli kumpulan adalah pakar bagi setiap elemen. • Seterusnya ahli bagi setiap kumpulan akan bergerak bagi mendapatkan maklumat daripada kumpulan lain. • Maklumat yang diperoleh digunakan untuk melengkapkan lembaran kerja dan seterusnya melukis peta konsep. • Setiap kumpulan akan membentangkan peta konsep bagi elemen pendidikan seksualiti • Maklum balas diberikan kepada pembentangan setiap kumpulan 	<p>Modul/Garis panduan pendidikan seks/seksualiti</p> <p>Sukatan pelajaran KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran</p> <p>Lampiran 3 Lembaran kerja</p>

Penilaian bagi aktiviti ini dibuat dengan peserta diminta menganalisis elemen-elemen pendidikan seksualiti yang sesuai untuk murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah dengan menggunakan bahan-bahan yang diberikan. Bahan-bahan tersebut ialah modul-modul pendidikan seksualiti dan buku rujukan.

Berikut dipaparkan contoh bahan sumber pengajaran dalam modul1 iaitu Pengenalan kepada modul menerusi Rajah 5.2 dan 5.3. Rajah ini adalah untuk meningkatkan kefahaman guru tentang konsep seksualiti. Melalui Rajah 5.2 dipaparkan seksualiti terdiri dari pelbagai aspek. Rajah 5.3 adalah contoh slaid yang menghuraikan maksud seksualiti.

LAMPIRAN 1 KOMPONEN PENDIDIKAN SEKSUALITI

Arahan: Semua peserta diminta melengkapkan gambar rajah yang diberikan

Rajah 5.2. Komponen pendidikan seksualiti

Seks atau seksualiti?????

‘seks’ – status biologi seseorang dan biasanya dikategorikan sebagai lelaki atau wanita (American Psychologist Association, 2012).

Seksualiti – aspek multidimensi tentang keseksualan yang melibatkan sosial, kognitif dan afektif (Turnbull et al., 2008).

Rajah 5.3. Contoh nota pengenalan pendidikan seksualiti

Modul 2 Sensualiti dan Identiti Seksual

Modul 2 terdiri daripada dua unit iaitu Sensualiti dan Identiti Seksual seperti dalam Rajah 5.4. Sensualiti meliputi aspek perkembangan manusia, imej badan, kitaran seksual, sentuhan selamat dan sentuhan tidak selamat. Identiti Seksual pula mencakupi aspek identiti jantina, peranan jantina dan orientasi seksual.

MODUL 2: SENSUALITI DAN IDENTITI SEKSUAL

Unit 1: Sensualiti

- i. Perkembangan manusia
 - Peringkat perkembangan seksual: Bayi, kanak-kanak, remaja, dewasa
 - Faktor mempengaruhi perkembangan seksual
 - Perubahan fizikal/emosi/sosial
 - ii. Imej badan
 - Perbezaan badan antara seseorang individu: Perbezaan badan lelaki dan perempuan
 - Bahagian badan yang umum dan sulit
 - Penggunaan istilah yang sesuai untuk bahagian-bahagian badan yang sulit seperti alat kelamin
 - Bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh orang lain
 - iii. Kitaran seksual
 - Akil baligh
 - Perubahan fizikal dan emosi yang berlaku semasa akil baligh: Perkembangan ciri-ciri seks sekunder
 - iv. Sentuhan selamat/sentuhan tidak selamat
 - Bahagian-bahagian badan yang tidak boleh disentuh oleh orang lain
 - Sentuhan yang selamat
 - Sentuhan tidak selamat
- Bahan/Sumber pengajaran
- i. Panduan pengajaran
 - ii. Nota/lembaran kerja/aktiviti/rajah/gambar

Unit 2: Identiti Seksual

- i. Identiti jantina
 - Imej/bahagian badan mengikut jantina: Lelaki/Perempuan
 - Pembinaan imej diri murid-murid yang sesuai mengikut jantina
 - Pemilihan pakaian yang sesuai dengan jantina
 - ii. Peranan jantina
 - Cara berpakaian
 - Cara bertingkah laku
 - Peranan mengikut gender
 - iii. Orientasi seksual
 - Daya ketertarikan seksual kepada individu yang lain: Heteroseksual, homoseksual, biseksual
 - Batasan pergaulan antara individu sama jantina/berlainan jantina
- Bahan/Sumber pengajaran
- i. Panduan pengajaran
 - ii. Nota/lembaran kerja/aktiviti/rajah/gambar

Unit Sensualiti dibina dengan objektif umum iaitu guru-guru dapat mengenal pasti aspek-aspek yang terkandung dalam elemen sensualiti. Elemen-elemen dalam sensualiti ialah perkembangan seksual, imej badan, kitaran seksual, dan sentuhan. Sensualiti ialah kesedaran, penerimaan dan keselesaan terhadap tubuh badan diri sendiri. Seseorang individu dapat merasai keseronokan secara fisiologi dan psikologi terhadap tubuh badan diri sendiri atau tubuh badan orang lain. Konsep-konsep dalam sensualiti ialah perkembangan fizikal, imej badan, kitaran seksual, dan sentuhan.

Panduan penerapan sensualiti diberikan dalam modul ini. Contohnya bagi aspek perkembangan manusia seperti dalam Jadual 5.27. Guru-guru boleh menerapkan elemen sensualiti dalam mata pelajaran Pengurusan Diri Tahun 1 berkaitan bahagian-bahagian badan. Penerangan tentang aspek umum dan sulit boleh diberikan semasa mengenalkan bahagian-bahagian badan. Murid diajar tentang bahagian badan yang boleh dilihat atau tidak boleh dilihat dan bahagian badan yang boleh disentuh atau tidak boleh disentuh. Murid juga diajar tentang perbezaan bahagian badan yang boleh dilihat atau disentuh antara individu sama jantina atau berlainan jantina. Hal ini termasuklah ibu bapa, adik beradik, rakan-rakan dan guru. Konsep aurat dalam Islam diajar kepada murid iaitu aurat antara individu mahram dan bukan mahram.

Penerapan agama, nilai dan budaya pula ialah konsep aurat dalam Islam iaitu bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh orang lain. Pengubahsuaian boleh dibuat oleh guru mengikut ajaran agama murid. Secara umumnya bahagian badan yang perlu ditutup ialah dari bahu hingga ke lutut seperti baju seragam sekolah.

Jadual 5.27

Penerapan Aspek Sensualiti dalam KSSR Pendidikan Khas

Isi kandungan	Aspek umum dan sulit	Penerapan dalam kurikulum	Penerapan agama, nilai dan budaya
Perkembangan Seksual			
1. Peringkat perkembangan seksual <ul style="list-style-type: none"> o Bayi o Kanak-kanak o Remaja 	Bahagian badan yang umum dan sulit: <ul style="list-style-type: none"> • Antara individu sama jantina • Antara individu berlainan jantina • Antara individu yang mahram atau bukan mahram 	Pengurusan Diri - Tahun 1 <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Mengenal bahagian-bahagian anggota badan 1.1.1 Mengenal bahagian kepala 1.1.2 Mengenal bahagian badan 1.1.3 Mengenal bahagian kaki **Mengenal bahagian badan: Bahagian genital (alat kelamin) 	Pendidikan Islam Tahun 1 <ul style="list-style-type: none"> 1.2.3 Menceritakan kegunaan anggota badan yang diciptakan oleh Allah Ajaran agama Islam Konsep aurat dalam Islam: Istilah aurat berasal daripada perkataan Arab iaitu 'aurah' yang bererti keaiban (Muhammad Abdul Aziz, 2009)
2. Faktor mempengaruhi perkembangan seksual	Umum: Bahagian yang boleh dilihat oleh orang lain.	Pengurusan Diri - Tahun 2 <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Mengenal bahagian-bahagian anggota badan 1.1.1 Mengenal anggota bahagian kepala 1.1.2 Mengenal anggota bahagian badan 1.1.3 Mengenal anggota bahagian tangan 1.1.4 Mengenal anggota bahagian kaki **Mengenal bahagian badan: Bahagian genital 	Pengertian dari istilah fiqh pula aurat ialah bahagian tubuh badan seseorang yang wajib ditutup atau dilindungi daripada pandangan mata seseorang yang bukan mahram. <ul style="list-style-type: none"> -Aurat antara lelaki sesama lelaki adalah antara pusat dan lutut -Aurat wanita dengan wanita adalah antara pusat dan lutut -Aurat wanita Islam dengan wanita bukan Islam ialah keseluruhan badan kecuali muka dan tapak tangan. ***pengubahsuaian perlu dilakukan oleh guru bagi murid yang berlainan agama mengikut ajaran agama masing-masing.
3. Perubahan fizikal /emosi/ sosial	Sulit: Bahagian yang tidak boleh dilihat oleh orang lain.	Umum: Bahagian yang boleh disentuh oleh orang lain.	
Perkembangan seksual -Kenalkan bahagian badan termasuk bahagian genital	Sulit: Bahagian yang tidak boleh disentuh oleh orang lain.		

Aktiviti latihan untuk guru-guru ialah memahami perkembangan seksualiti, faktor mempengaruhi, punca-punca perlakuan masturbasi, penggunaan istilah yang sesuai, kitaran seksual, sentuhan selamat dan sentuhan tidak selamat. Jadual 5.28 adalah penerangan mengenai aktiviti.

Jadual 5.28

Aktiviti Unit Sensualiti

Masa	Aktiviti	Strategi	Bahan
20 minit	Percambahan fikiran tentang maksud sensualiti	Peserta diminta melukis apa sahaja gambaran yang terlintas di fikiran mereka tentang sensualiti. Peserta diminta menunjukkan lukisan tersebut dan menjelaskannya.	Kurikulum Kertas mahjong Pen marker
40 minit	<p>Penerangan tentang: Perkembangan seksual murid berkeperluan khas masalah pembelajaran</p> <p>Faktor yang mempengaruhi perlakuan seksual</p> <p>Punca-punca perlakuan masturbasi/onani.</p> <p>Penggunaan istilah yang sesuai untuk bahagian-bahagian badan yang sulit seperti alat kelamin.</p> <p>Kitaran seksual</p> <p>Sentuhan selamat dan sentuhan tidak selamat</p>	<p>Peserta dibahagikan kepada enam kumpulan</p> <p>Setiap kumpulan diberikan nota yang berlainan tajuk.</p> <p>Kumpulan tersebut dianggap pakar bagi tajuk yang telah diberikan.</p> <p>Setiap kumpulan diminta menyediakan satu peta konsep bagi tajuk yang diberikan dan diminta untuk melukisnya di atas kertas mahjong.</p> <p>Setiap kumpulan diminta bergerak ke setiap stesen yang ditampal kertas mahjong yang telah disiapkan.</p> <p>Fasilitator akan membunyikan wisel setiap kali tamat tempoh di satu stesen.</p> <p>Setelah semua peserta menamatkan keempat-empat stesen, peserta diminta membuat peta minda berkaitan semua topik yang telah dibentangkan.</p>	<p>Nota Kertas mahjong Pen marker</p>

Berikutnya disertakan contoh-contoh rajah/gambar dan panduan pengajaran. Contoh rajah ditunjukkan dalam Rajah 5.5 dan 5.6 tentang perkembangan lelaki dan perempuan .

Rajah 5.5. Perkembangan perempuan

Rajah 5.6. Perkembangan lelaki

Panduan pengajaran juga diberikan untuk membantu guru memilih topik yang sesuai diterapkan dalam pengajaran. Jadual 5.29 ialah satu contoh panduan pengajaran aspek Sensualiti dan Identiti Seksual.

Jadual 5.29

Panduan Pengajaran Aspek Sensualiti

Modul	Sensualiti Dan Identiti Seksual	
Isi kandungan	Sensualiti	
Objektif	Peringkat perkembangan manusia-perkembangan seksual 1. Menjelaskan peringkat-peringkat perkembangan fizikal manusia iaitu bayi, kanak-kanak, remaja dan dewasa. 2. Menghuraikan tentang berlakunya perkembangan seksual pada setiap peringkat.	
Perentasan Kurikulum	Pengurusan diri - Tahun 1 1.1 Mengenal bahagian-bahagian anggota badan 1.1.1 Mengenal bahagian kepala 1.1.2 mengenal bahagian badan 1.1.3 Mengenal bahagian kaki * mengenal bahagian badan- organ genital	
Perkara	Aktiviti	Sumber/BBM
Pengenalan	Guru menunjukkan video perkembangan fizikal seorang manusia dari bayi hingga dewasa. Murid diminta menyebut setiap peringkat perkembangan manusia yang ditunjukkan.	Video-peringkat perkembangan
Penerangan	Guru menjelaskan peringkat-peringkat perkembangan manusia iaitu bayi, kanak-kanak, remaja dan dewasa. Guru menunjukkan diagram tentang peringkat-peringkat perkembangan manusia. Guru menjelaskan perubahan-perubahan yang berlaku dalam setiap peringkat. Perubahan berlaku pada bahagian-bahagian badan. Contoh: ketinggian – makin meningkat saiz kaki/tangan – makin besar dan makin panjang Organ genital- pertambahan saiz	Model/patung manusia Diagram peringkat perkembangan manusia Buku skrap
Aktiviti	Murid diberikan buku skrap yang kosong dengan label peringkat bayi, kanak-kanak, remaja dan dewasa. Murid diminta melekatkan gambar/rajah yang diberikan dalam buku skrap tersebut.	Rajah bahagian badan Patung kertas
Penilaian	Murid menyebut peringkat perkembangan manusia : bayi, kanak-kanak, remaja, dewasa Murid melabel peringkat perkembangan manusia dari bayi hingga dewasa.	Rajah bahagian badan
Penutup	Pengukuhan : Guru menunjukkan rajah yang berlabel peringkat perkembangan kepada murid.	Rajah berlabel bahagian badan

Penilaian bagi aktiviti ini ialah guru-guru diminta menjawab soalan-soalan seperti dalam Jadual 5.30 . Guru-guru diminta menandakan (✓) bagi pernyataan yang betul dan (X) bagi pernyataan yang salah. Selain itu guru-guru diminta membina satu rancangan pengajaran yang menunjukkan penerapan aspek-aspek sensualiti dalam satu sesi pengajaran.

Jadual 5.30

Latihan tentang Aspek Sensualiti dan Identiti Seksual

Bil	Soalan	(✓)/(X)
1.	Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran mempunyai nafsu seks yang tinggi.	
2.	Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran tidak mempunyai nafsu seks.	
3.	Semua kitaran haid adalah 28 hari.	
4.	Kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran mengalami pertumbuhan fizikal sama seperti kanak-kanak yang normal.	
5.	Seseorang gadis sepatutnya mengalami haid buat kali pertama pada ketika berumur 12 tahun.	
6.	Ovulasi berlaku kira-kira 14 hari sebelum haid berikutnya dijangka bermula.	
7.	Perkembangan seksual hanya berlaku pada peringkat akil baligh.	
8.	Setiap individu perempuan akan mengalami haid pada umur yang sama.	
9.	Perubahan emosi yang menyebabkan perubahan mood sering berlaku semasa akil baligh	
10.	Semasa gadis menjadi dewasa pinggul mereka semakin melebar, pinggang mengecil dan payu dara membesar.	
11.	Semasa lelaki meniti dewasa suara mereka bertukar menjadi garau, ditumbuhi misai dan tubuh badan menjadi lebih sasa.	
12.	Pertumbuhan bulu di ketiak dan kawasan pubik serta jerawat merupakan perubahan yang biasa berlaku dalam proses akil baligh.	

Modul 3 Seksualisasi dan Keselamatan

Modul 3 terdiri daripada unit seksualisasi dan keselamatan seperti ditunjukkan dalam Rajah 5.7. Objektif modul ini ialah mengenal pasti konsep seksualisasi dan elemen-elemen seksualisasi dalam kurikulum. Seksualisasi menerangkan tentang penggunaan seksualiti untuk mempengaruhi, mengawal atau memanipulasi orang lain. Aspek yang dibincangkan dalam sub unit ini ialah huraian tentang jenis-jenis

tingkah laku yang dikategorikan sebagai tingkah laku seksual dan penganiayaan seksual.

Keselamatan diri menerangkan tentang intervensi bagi mencegah kes-kes pencabulan atau penganiayaan seksual. Menyediakan panduan kepada kanak-kanak untuk mengenalpasti situasi yang membahayakan diri atau situasi yang mendedahkan diri mereka kepada risiko dicabul. Seterusnya mendidik kanak-kanak untuk melindungi diri dan mendapatkan perlindungan atau bantuan .

MODUL 3: SEKSUALISASI DAN KESELAMATAN	
Unit 1 : Seksualisasi	
i.	Tingkah laku seksual <ul style="list-style-type: none"> • Jenis-jenis tingkah laku seksual
ii.	Penganiayaan seksual <ul style="list-style-type: none"> • Jenis-jenis penganiayaan seksual
iii.	Mengawal tingkah laku seksual
	Bahan /sumber pengajaran
i.	Panduan pengajaran
ii.	Nota/lembaran kerja/aktiviti/rajah/gambar
Unit 2 : Keselamatan	
i.	Keselamatan diri <ul style="list-style-type: none"> • Perlakuan yang berisiko untuk penganiayaan seksual • Sentuhan selamat/tidak selamat
ii.	Langkah-langkah mendapatkan pertolongan <ul style="list-style-type: none"> • Mendapatkan pertolongan • Kenal pasti individu yang dipercayai untuk mendapatkan pertolongan • Langkah NO, GO, TELL
	Bahan/Sumber pengajaran
i.	Rancangan pengajaran
ii.	Nota/lembaran kerja/aktiviti/rajah/gambar

Rajah 5.7. Modul 3

Panduan penerapan aspek seksualisasi disediakan dalam modul. Guru-guru didedahkan dengan jenis-jenis tingkah laku seksual. Penerapan aspek umum dan sulit boleh dibuat dalam mata pelajaran Pengurusan Tingkah Laku. Guru perlu mengajar murid membezakan tingkah laku umum atau sulit. Jadual 5.31 adalah contoh penerapan aspek seksualisasi.

Jadual 5.31

Penerapan Aspek Seksualisasi dalam KSSR Pendidikan Khas

Isi kandungan	Aspek umum dan sulit	Penerapan dalam kurikulum	Penerapan agama, nilai dan budaya
Tingkah laku seksual			
Jenis-jenis tingkah laku seksual	Terdapat aktiviti yang sulit seperti masturbasi, membuang air kecil dan air besar	Pengurusan tingkah laku Tahun 3 1.1 Menjaga tingkah laku di tempat awam: i tandas awam ii perhentian bas iii klinik kesihatan	Tingkah laku seksual yang dilarang mengikut agama, nilai dan budaya. Ekspresi seks di luar perkahwinan dianggap sangat tidak beradab bagi kebanyakan masyarakat di Asia termasuk Malaysia.
1.Duduk rapat-rapat dengan rakan berlainan jantina	Aktiviti sulit perlu dilakukan di	Pengurusan diri Tahun 3	<i>Masturbate</i> atau dalam Bahasa Malaysia ialah merancap atau Onani (Bhs. Arab = <i>Istimna</i>) ialah suatu perbuatan mengeluarkan air mani dengan tangan sendiri dengan tujuan mencapai kepuasan seks secara bersendirian, tanpa pasangan.
2.Meraba rakan	tempat yang tertutup iaitu di	34.1 Menggunakan kemudahan dalam tandas dan bilik mandi	Onani adalah suatu dosa di sisi Islam, demikian menurut majoriti para fuqaha.
3.Berpeluk	tandas dengan pintunya ditutup.	3.1.1 Menyatakan kemudahan di dalam tandas dan bilik mandi	Imam as-Shafie dan Imam Malik, apabila ditanya mengenai hukum onani, mereka mengharamkan perbuatan sedemikian
4.Masuk dalam tandas bersama-sama rakan	Aktiviti penjagaan kebersihan diri perlu diamalkan di tempat yang tertutup	Pengurusan tingkah laku Tahun 4 4.1 Mengamalkan adab dan tatasusila di sekolah 4.1.1 Menyatakan adab dan tatasusila di sekolah 4.1.2 Memahami kepentingan adab dan tatasusila di sekolah 4.1.3 Mengamalkan adab dan tatasusila di sekolah	
5.Menyentuh bahagian badan rakan berlainan jantina	Batasan sentuhan – bahagian yang umum atau bahagian yang sulit :		
6.Masturbasi/onani	antara individu yang sama jantina atau berlainan jantina.		
7.Memegang kemaluan sendiri			
8.Mencium rakan berlainan jantina			
9.Mencium guru			
10.Menunjukkan alat kelamin kepada rakan			
11.Menyelak pakaian			
12.Menanggalkan pakaian di hadapan rakan			
13.Menyentuh kemaluan rakan			

Guru-guru perlu mengetahui jenis-jenis tingkah laku seksual dan perkara-perkara yang mendorong tingkah laku tersebut agar dapat merancang intervensi yang sesuai. Selain itu guru perlu tahu tentang tingkah laku yang dikelaskan kepada tingkah laku seksual dan jenis-jenis penganiayaan seksual. Contoh aktiviti ditunjukkan dalam Jadual 5.32.

Jadual 5.32

Aktiviti Unit Seksualisasi

Masa	Aktiviti	Strategi	Bahan
60 minit	Kad imbasan yang mengandungi isu-isu berkaitan diberikan kepada peserta.	Latihan dan perbincangan dalam kumpulan. Peserta dibahagikan kepada enam kumpulan.	Kad imbasan – Isu tingkah laku seksual
	Peserta mengenal pasti : -Jenis-jenis tingkah laku seksual	Setiap kumpulan diminta mengambil kad imbasan yang terdiri dari gambar/isu tingkah laku seksual.	Kertas mahjong
	-Perkara yang mendorong tingkah laku seksual (bahagian badan yang menimbulkan rangsangan)	Peserta diminta menyenaraikan jenis-jenis tingkah laku seksual. Peserta diminta memberi penjelasan tentang tingkah laku seksual adalah tingkah laku sulit.	
	-jenis-jenis penganiayaan dan tingkah laku seksual	Peserta membincangkan faktor yang mendorong perlakuan tersebut. Peserta diminta memberi penjelasan tentang bahagian badan yang boleh menimbulkan rangsangan	
		Setiap kumpulan diminta mengelaskan gambar mengikut kategori dan penerangan. -rogol -liwat -Sumbang muhrim -Onani/masturbasi	
		Peserta menghubungkan tingkah laku seksual dengan kes penganiayaan seksual dalam bentuk peta konsep atau peta minda.	

Keselamatan diri menerangkan intervensi bagi mencegah kes-kes pencabulan atau penganiayaan seksual. Modul ini menyediakan panduan kepada kanak-kanak untuk mengenal pasti situasi yang membahayakan diri atau situasi yang mendedahkan diri mereka kepada risiko dicabul. Penerapan aspek keselamatan ditunjukkan dalam jadual 5.33.

Jadual 5.33

Penerapan Aspek Keselamatan dalam KSSR Pendidikan Khas

Isi kandungan	Aspek umum dan sulit	Penerapan dalam kurikulum	Penerapan agama, nilai dan budaya
	Keselamatan diri		
Perlakuan yang berisiko untuk penganiayaan seksual	Bahagian badan yang sulit- alat kelamin, buah dada, punggung -tidak oleh disentuh oleh orang lain	Pengurusan diri Tahun 2 3.1 Perlakuan mencederakan 3.2 Perlakuan tidak mencederakan	Pendidikan Moral Tahun 1 7.1 Menyayangi diri
Sentuhan selamat/tidak selamat	Bahagian lain seperti muka, mulut dan pipi adalah bahagian yang tidak boleh disentuh oleh orang lain tanpa kebenaran Secara umumnya- bahagian sulit ialah dari bahagian dada hingga ke bahagian lutut	Pengurusan tingkah laku tahun 3 3.2 Menjaga keselamatan diri di tempat awam 3.3.1 Membezakan orang yang dikenali dan tidak dikenali 3.3.2 Menunjukkan aksi tindak balas ketika diri diancam Pengurusan diri Tahun 4 3.5 Memahami jenis-jenis gangguan yang membahayakan diri 3.5.1 Memahami jenis gangguan seksual 1. Fizikal 11. Lisan 3.5.5 Memahami cara menangani gangguan i. Fizikal ii. Lisan iii. Seksual	7.1.2 Menyebut cara menjaga keselamatan diri 7.1.4 Menunjuk cara menghargai diri dengan menjaga keselamatan diri 7.1.6 Mengamalkan cara menjaga keselamatan diri

Kaedah kajian kes digunakan dalam aktiviti melatih guru tentang aspek keselamatan. Guru-guru diberikan beberapa contoh kes berkaitan jenayah seksual. Guru-guru menganalisis siapa pelaku dan tempat berlaku jenayah seksual. Contoh aktiviti ditunjukkan dalam Jadual 5.34.

Jadual 5.34

Aktiviti Unit Keselamatan

Masa	Aktiviti	Strategi	Bahan
60 minit	Mengenal pasti perlakuan yang berisiko untuk penganiayaan seksual	Guru-guru dibekalkan keratan surat khabar berkaitan kes-kes penganiayaan seksual. Guru-guru diminta mengenal pasti perlakuan yang berisiko untuk penganiayaan seksual. Guru-guru menyenaraikan pelaku-pelaku bagi jenayah seksual. Guru-guru diminta menganalisis dan menjelaskan tentang pelaku-pelaku jenayah seksual dan tempat berlaku jenayah seksual. Seterusnya perbincangan dilakukan tentang cara mengelakkan jenayah ini berlaku.	Surat khabar Kertas mahjong Pen marker Nota dari DSM V tentang takrif jenayah seksual
60 minit	Langkah keselamatan -kenal pasti situasi berisiko -membezakan jenis sentuhan selamat/tidak selamat -kenal pasti langkah mengelakkan penganiayaan seksual -kenal pasti orang yang boleh dipercayai Langkah keselamatan No, Go, Tell	Berdasarkan hasil perbincangan -guru-guru diminta menyediakan aktiviti lakonan tentang situasi yang berisiko membawa kepada penganiayaan seksual. Seterusnya guru-guru diminta menyediakan rancangan pengajaran untuk mengajarkan langkah NO, Go, Tell. Peserta perlu mengambil kira jenis ketidakupayaan murid dalam menyediakan rancangan pengajaran ini. Seterusnya peserta diminta membuat simulasi langkah keselamatan No, Go, Tell	LCD projector Manila kad

Simulasi dibuat dengan memainkan peranan mengenai tingkah laku yang dilakukan seolah-olah dalam keadaan yang sebenarnya. Simulasi langkah keselamatan No, Go, Tell dilakukan oleh guru dalam modul seksualisasi dan keselamatan. Simulasi dijalankan dengan memilih situasi-situasi berisiko di sekolah. Antara situasi yang berisiko adalah tempat yang sunyi seperti bilik stor sukan dan

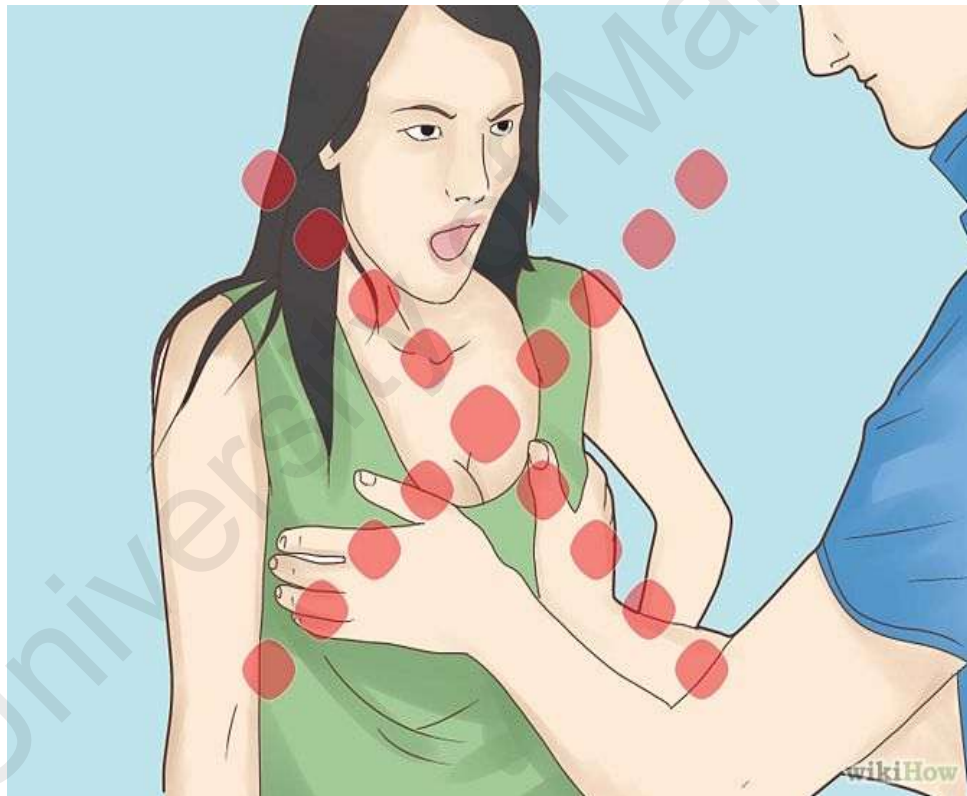
tandas. Selain itu situasi di kawasan perumahan seperti di taman permainan. Guru-guru diminta memainkan peranan sebagai murid dan guru.

Langkah No, Go Tell penting untuk diajar kepada kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran. Langkah pertama ialah mengatakan “TIDAK/JANGAN/NO” kepada sebarang permintaan yang tidak sesuai, atau berisiko mendatangkan bahaya walaupun daripada seseorang yang berautoriti. Dalam beberapa situasi yang berpotensi untuk penderaan atau penganiayaan, jika kanak-kanak boleh mengatakan “TIDAK/JANGAN/NO” dengan berkesan, pesalah itu boleh meninggalkan kanak-kanak itu sahaja. Kanak-kanak diajar mengatakan “TIDAK/JANGAN/NO” dengan menggunakan pelbagai bentuk komunikasi, seperti bahasa isyarat, ekspresi muka, geleng kepala, atau meninggalkan tempat kejadian dengan segera. Bagi kanak-kanak yang tidak mampu bercakap, mereka boleh dilatih mengeluarkan bunyi suara yang bising atau meniup wisel untuk menakutkan pelaku jenayah.

Seterusnya latih kanak-kanak untuk lari dari tempat kejadian dan pergi memberitahu orang-orang yang dipercayai tentang kejadian yang berlaku. Kenalkan kanak-kanak dengan beberapa orang individu yang boleh dipercayai dan minta mereka melaporkan tentang kejadian kepada lebih dari seorang individu. Tanya pelajar siapa yang akan mereka beritahu jika seseorang cuba untuk menyakiti mereka. Jika seorang kanak-kanak memberitahu bahawa individu tersebut ialah saudara lelaki atau perempuan mereka, tanya berapa umur adik-beradik itu. Terangkan bahawa mereka juga perlu memberitahu orang dewasa (seseorang 18 tahun atau lebih tua) yang mampu membantu mereka dengan cara yang betul.

Penilaian bagi modul 3 ialah guru-guru diminta menyediakan bahan pengajaran dalam bentuk pengurusan grafik/multimedia yang sesuai untuk mengajarkan konsep

seksualisasi kepada murid-murid PPKI. Manakala bagi unit keselamatan pula guru-guru diminta menyediakan buku skrap yang mengandungi aspek-aspek seperti yang disenaraikan untuk mengajarkan konsep keselamatan kepada murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Rajah 5.8 adalah contoh bahan sumber pengajaran tentang sentuhan tidak selamat. Murid-murid perlu tahu bahawa bahagian badan yang sulit tidak boleh disentuh oleh orang lain. Murid juga tidak boleh menyentuh bahagian sulit orang lain. Jadual 5.35 pula adalah contoh panduan pengajaran.

Rajah 5.8. Sentuhan tidak selamat

Jadual 5.35

Panduan Pengajaran Aspek Keselamatan

Modul	Seksualisasi dan keselamatan
Isi kandungan	Keselamatan diri
Objektif	1.Menghuraikan dengan contoh tentang perlakuan yang berisiko untuk penganiayaan seksual. 2.Melatih murid membezakan sentuhan selamat/tidak selamat. 3.Melatih murid menjaga keselamatan diri di tempat awam.
Perentasan kurikulum	Pengurusan diri Tahun 2 3.1 Perlakuan mencederakan 3.2 Perlakuan tidak mencederakan Pengurusan tingkah laku tahun 3 3.2 Menjaga keselamatan diri di tempat awam 3.3.1 Membezakan orang yang dikenali dan tidak dikenali 3.3.2 Menunjukkan aksi tindak balas ketika diri diancam Pengurusan diri Tahun 4 3.5 Memahami jenis-jenis gangguan yang membahayakan diri 3.5.1 Memahami jenis gangguan seksual 1.Fizikal 11. Lisan 3.5.5 Memahami cara menangani gangguan i. Fizikal ii. Lisan iii. Seksual Pengurusan diri tahun 5 3.2 Menjaga keselamatan diri di luar bilik darjah 3.2.1 Menyatakan langkah-langkah keselamatan semasa di luar bilik darjah 3.2. Mengamalkan langkah-langkah keselamatan diri semasa di luar bilik darjah Pengurusan tingkah laku Tahun 5 3.1 mengetahui cara menjaga keselamatan diri di tempat awam 3.1.1 mengenal tempat/kawasan berbahaya di tempat awam seperti lorong/jalan yang sunyi, perhentian kenderaan awam, parkir, taman permainan dan taman rekreasi 3.1.2 Menamakan tempat/kawasan berbahaya di tempat awam 3.1.3 menyatakan cara menjaga keselamatan diri di tempat awam Pengurusan tingkah laku Tahun 5 3.2 Menjaga keselamatan diri di tempat awam 3.2.1 Mengenal pasti jenis-jenis bahaya di tempat awam 3.2.2 Mengamalkan keselamatan diri di tempat awam Pengurusan tingkah laku- tahun 6 3.1 Menggunakan khidmat agensi perkhidmatan awam 3.1.1 Mengenal agensi perkhidmatan awam seperti hospital, polis dan bomba 3.1.2 Mengetahui peranan agensi perkhidmatan awam seperti hospital, polis dan bomba 3.1.3 Mengenal pasti agensi perkhidmatan awam yang perlu dihubungi mengikut situasi 3.1.4 Menunjukkan cara menghubungi agensi perkhidmatan awam mengikut situasi

Sambungan Jadual 5.35

Perkara	Aktiviti	Sumber/Bbm
Pengenalan	Guru menunjukkan tayangan klip video/ gambar/rajah tentang perlakuan berkaitan jenayah seksual. Guru bertanya murid adalah perlakuan tersebut negatif atau positif(baik/buruk). Murid memberikan jawapan kepada perlakuan tersebut.	klip video/ gambar/rajah tentang perlakuan berkaitan jenayah seksual
Penerangan	Guru menjelaskan tentang perbuatan jenayah seksual tersebut sebagai perbuatan yang salah dan boleh dikenakan tindakan. Seterusnya guru menghuraikan dengan contoh tentang perlakuan yang berisiko untuk penganiayaan seksual. Berikan contoh situasi: <ul style="list-style-type: none"> • diajak ke tempat yang sunyi, • masuk ke bilik secara berdua-duaan • berjalan berseorangan di tempat yang sunyi • dipanggil oleh orang yang tidak dikenali 	Kad gambar situasi
Aktiviti	Guru memanggil murid dan meminta murid membuat simulasi bagi sentuhan yang selamat dan sentuhan tidak selamat -antara rakan sama jantina -antara rakan berlainan jantina -antara ibu dan anak -antara ayah dan anak -antara guru dan murid Murid diminta membezakan sentuhan selamat/tidak selamat. Guru menunjukkan cara menjaga keselamatan diri di tempat awam seperti: -berlari meninggalkan tempat kejadian -membawa alat perlindungan seperti penyembur lada hitam -menggunakan alat seperti payung untuk menakutkan pelaku jenayah -menjerit untuk menarik perhatian -meniup wisel untuk menarik perhatian	Gambar/rajah situasi
Penilaian	Guru menunjukkan kad-kad bergambar tentang jenayah seksual dan sentuhan tidak selamat. Murid diminta menyesuaikan gambar tersebut dengan tindakan yang patut diambil.	Lembaran kerja dan kad bergambar jenayah seksual dan sentuhan tidak selamat
Penutup	Guru membincangkan jawapan yang betul. Murid diingatkan agar sentiasa menjaga keselamatan diri walau di mana saja mereka berada.	

Modul 4 Kesihatan Seksual dan Reproduksi

Modul 4 ialah Kesihatan Seksual dan Reproduksi seperti ditunjukkan dalam Rajah 5.9. Kesihatan seksual dan reproduktif menerangkan tentang sikap dan tindakan yang berkaitan dengan aspek penjagaan dan pemeliharaan organ seks dan reproduksi dan aspek kesihatan berkaitan akibat-akibat dari tingkah laku seksual. Objektif modul ini ialah mengenal pasti aspek-aspek yang terkandung dalam elemen kesihatan seksual dan reproduktif. Perkara-perkara yang terkandung dalam modul ini ialah penjagaan kesihatan seksual iaitu penjagaan kebersihan alat kelamin, fungsi organ reproduktif manusia termasuk proses kehamilan dan kelahiran .

MODUL 4: KESIHATAN SEKSUAL DAN REPRODUKTIF

- i. Kesihatan seksual
 - Penjagaan kebersihan diri
 - Penjagaan kesihatan seksual
 - Fungsi organ reproduktif
 -
 - ii. Jenis-jenis penyakit kelamin
- Bahan/Sumber pengajaran
- i. Panduan pengajaran
 - ii. Nota/lembaran kerja/aktiviti/rajah/gambar

Rajah 5.9. Modul 4

Penerapan aspek Kesihatan Seksual dan Reproduksi ditunjukkan dalam Jadual 5.36. Penjagaan kebersihan badan merangkumi bahagian alat genital. Penerapan aspek umum dan sulit perlu diberikan seperti penggunaan tempat untuk membersihkan bahagian sulit perlu dilakukan di tempat yang tertutup iaitu tidak boleh dilihat oleh orang lain.

Jadual 5.36

Penerapan Aspek Kesihatan Seksual dan Reproduktif dalam KSSR Pendidikan Khas

Isi kandungan	Aspek umum dan sulit	Penerapan dalam kurikulum	Penerapan agama, nilai dan budaya
		Kesihatan seksual	
Penjagaan kebersihan diri	Tempat atau ruang yang sesuai untuk melakukan aktiviti kebersihan diri.	Pengurusan diri Tahun 1 2.1 Mengamalkan kebersihan diri 2.1.1 Mengenal anggota badan yang perlu dibersihkan	Pendidikan Moral Tahun 1 3.1 Melaksanakan tanggungjawab diri 3.1.1 Meniru aksi guru membuat rutin harian selepas bangun tidur
Penjagaan kesihatan seksual	Tempat yang sesuai untuk melakukan aktiviti sulit seperti membersihkan bahagian badan yang sulit.	2.1.2 Melakukan aktiviti kebersihan diri 3.1 Menggunakan kemudahan dalam tandas 3.1.1 mengenal simbol tandas 3.1.2 Mengenal kemudahan di dalam tandas 3.1.3 mematuhi peraturan menggunakan tandas atau bilik mandi	3.1.2 Menunjukkan sikap bertanggungjawab diri berkaitan kebersihan semasa di dalam bilik darjah 3.1.3 Menyebut tanggungjawab berkaitan kebersihan pada diri semasa di dalam bilik darjah 3.1.4 Melaksanakan tanggungjawab berkaitan kebersihan pada diri semasa di sekolah
*ingatkan tentang tandas untuk lelaki dan perempuan yang berbeza. *kenalkan beberapa simbol tandas	*Penegasan bahawa pintu tandas mesti ditutup bila digunakan. Tandas yang tidak ditutup adalah dianggap umum sebab boleh dilihat oleh orang lain.	Pengurusan diri Tahun 2 2.1 Mengamalkan penjagaan kebersihan diri 2.1.1 Menjaga kebersihan setiap anggota badan 2.1.2 Latihan amali menjaga kebersihan diri Pengurusan diri tahun 3 2.1 Mengamalkan kebersihan diri 2.1.3 menjaga kebersihan organ genital 2.1.4 Menyatakan penjagaan kebersihan diri secara berjadual	Pendidikan Islam Tahun 2 2.2.1 Menyatakan pengertian bersuci 2.2.2 Menyatakan alatan yang boleh digunakan untuk bersuci 2.2.3 Menyenaraikan jenis-jenis najis dan cara menyucinya 2.2.4 Menyatakan kebaikan bersuci 2.2.5 Menyatakan keburukan tidak bersuci ***pengubahsuaian perlu dilakukan oleh guru bagi murid yang berlainan agama mengikut ajaran agama masing-masing.

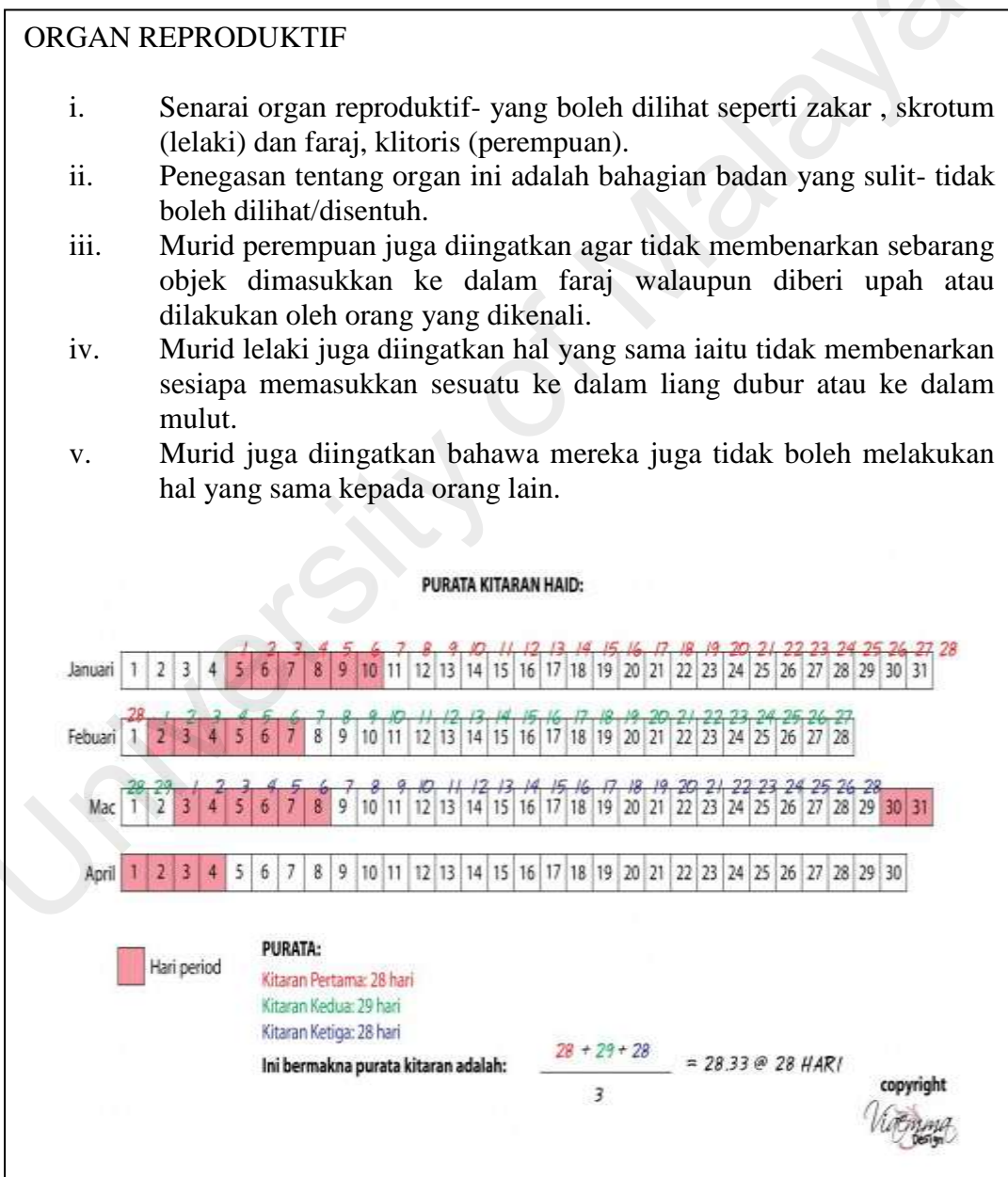
Modul 4 ialah Kesihatan Seksual dan Reproduksi yang menerangkan sikap dan tindakan yang berkaitan dengan aspek penjagaan dan pemeliharaan organ seks dan reproduksi. Selain itu maklumat aspek kesihatan berkaitan akibat-akibat dari tingkah laku seksual turut diuraikan. Jadual 5.37 ialah contoh aktiviti dalam modul ini. Guru-guru dilatih menyediakan bahan sumber pengajaran untuk kesihatan seksual dan reproduktif. Bahan sumber tersebut digunakan pula dalam demonstrasi.

Jadual 5.37

Aktiviti Modul Kesihatan Seksual dan Reproduksi

Masa	Aktiviti	Strategi	Bahan
60 minit	<p>Penjagaan kebersihan diri</p> <p>Guru-guru diminta membuat demonstrasi tentang:</p> <ul style="list-style-type: none"> -pengajaran kebersihan diri termasuk alat kelamin. -aspek penjagaan kebersihan alat kelamin murid-murid. -etika pemeriksaan kesihatan bahagian-bahagian badan yang sulit. -kaedah pengurusan kebersihan diri semasa murid-murid mengalami haid. -simptom-simptom yang dialami murid-murid semasa kedatangan haid. -kaedah pengurusan kebersihan diri semasa murid-murid mengalami ihtilam/mimpi basah (wet dream). 	<p>-kaedah pengurusan kebersihan diri semasa murid-murid mengalami Peserta dibahagikan kepada kumpulan.</p> <p>Setiap kumpulan diberikan tajuk dan bahan-bahan.</p> <p>Peserta berbincang dan membuat demonstrasi mengikut tugasan yang diberi.</p> <p>Pengajaran kebersihan diri termasuk alat kelamin.</p> <p>-aspek penjagaan kebersihan alat kelamin murid-murid.</p> <p>-etika pemeriksaan kesihatan bahagian-bahagian badan yang sulit.</p> <p>-simptom-simptom yang dialami murid-murid semasa kedatangan haid.</p> <p>-kaedah pengurusan kebersihan diri semasa murid-murid mengalami ihtilam/mimpi basah (wet dream).</p> <p>Seterusnya guru-guru diminta membuat demonstrasi pengajaran bagi setiap tajuk.</p>	<p>Kad bergambar-bahagian badan termasuk alat genital</p> <p>Alat kebersihan diri seperti sabun, syampu, deodoran, bedak, minyak wangi</p> <p>Model/patung manusia lelaki dan perempuan</p>

Penilaian dibuat dengan menjawab soalan-soalan berkaitan kesihatan seksual dan reproduktif. Guru-guru diminta menyediakan poster yang mengandungi maklumat-maklumat berkaitan penyakit jangkitan kelamin dan cara pencegahan. Bahan sumber pengajaran sebagai contoh ditunjukkan dalam Rajah 5.10. Nota-nota berkaitan organ reproduktif dan contoh carta kitaran haid serta gambar langkah-langkah memakai tuala wanita diberikan sebagai bahan sumber pengajaran.

Rajah 5.10. Nota tentang organ reproduktif dan kitaran haid

Modul 5 Perhubungan

Modul 5 seperti dalam Rajah 5.11 menghuraikan jenis-jenis perhubungan iaitu persahabatan, kenalan, kekasih, keluarga dan lain-lain. Kanak-kanak perlu diajar untuk mengenal pasti emosi sendiri dan emosi orang lain dalam sesuatu perhubungan. Selain itu batasan dalam setiap jenis perhubungan turut dihuraikan. Batasan perhubungan ini mencakupi sentuhan selamat dan tidak selamat dengan mengambil kira batasan agama, nilai dan budaya.

Kanak-kanak perlu tahu batas-batas pergaulan termasuk sentuhan yang dibenarkan dalam setiap jenis perhubungan terutama dalam perhubungan kekeluargaan. Mereka perlu diberitahu bahawa ibu bapa dan adik beradik tidak boleh menyentuh bahagian sulit kecuali dalam keadaan kecemasan. Begitu juga individu yang boleh memeluk dan mencium kanak-kanak serta bahagian badan yang mana boleh dicium. Selain itu kanak-kanak ini perlu tahu terdapat tingkah laku atau aktiviti sulit dalam setiap jenis perhubungan yang tidak boleh dipertontonkan kepada orang lain.

MODUL 5: PERHUBUNGAN

- i. Jenis-jenis perhubungan
 - Keluarga
 - Sahabat
 - Kekasih
 - Jiran
 - Kenalan
- ii. Emosi dalam perhubungan
 - Jenis-jenis emosi: Gembira, sedih, takut, marah, keliru
- iii. Batasan dalam perhubungan (mengikut perspektif agama, nilai dan budaya Malaysia)

Bahan /sumber pengajaran

- i. Panduan pengajaran
- Nota/lembaran kerja/aktiviti/raja/gambar

Rajah 5.11. Modul 5

Penerapan aspek perhubungan dalam kurikulum ditunjukkan dalam Jadual 5.38. Guru perlu mengajar murid tentang perbezaan sentuhan dalam setiap jenis perhubungan seperti antara ayah dan anak perempuan, adik-beradik yang sama jantina atau berlainan jantina. Begitu juga antara rakan di sekolah.

Jadual 5.38

Penerapan aspek Perhubungan dalam KSSR Pendidikan Khas

Isi kandungan	Aspek umum dan sulit	Penerapan dalam kurikulum	Penerapan agama, nilai dan budaya
Jenis-jenis perhubungan			
Keluarga Sahabat Kekasih Jiran Kenalan	Bahagian badan yang umum dan sulit dalam setiap jenis perhubungan .	Pengurusan tingkah laku – Tahun 1 2.2 Mengenali rakan sebaya 2.2.1 Menyebut nama rakan sekelas 2.2.2 mengenal pasti jantina rakan sekelas 2.2.3 membezakan jantina rakan sekelas	Pendidikan Islam Tahun 3 5.1 Memahami dan mengamalkan adab dengan ibu bapa 5.1.1. Menyatakan adab menghormati ibu bapa i. Adab bercakap dengan ibu bapa ii. Bersalaman semasa pergi dan pulang dari sekolah iii. Menundukkan badan semasa berjalan di hadapan ibu bapa iv. Mematuhi arahan ibu bapa v. Membantu ibu bapa
	Aktiviti umum dan sulit dalam setiap jenis perhubungan. *bahagian badan yang sulit antara : -murid lelaki dan murid perempuan, -murid lelaki dengan murid lelaki lain, -murid perempuan dengan murid perempuan lain. -guru lelaki dengan murid lelaki/perempuan -guru perempuan dengan murid lelaki/perempuan	Pengurusan tingkah laku Tahun 3 2.1 Menyatakan batasan hubungan dengan masyarakat 2.1.1 Membezakan batasan perhubungan berlainan jantina	

Penilaian kepada guru-guru dalam latihan ini ialah melukis rajah bulatan perhubungan yang sesuai mengikut kategori murid. Guru perlu menunjukkan jenis-jenis emosi dan batasan perhubungan dalam rajah tersebut. Bahan sumber pengajaran yang disediakan dalam modul ini ialah gambar-gambar mengikut jenis perhubungan. Selain itu contoh panduan pengajaran diberikan seperti dalam Jadual 5.39.

Jadual 5.39

Panduan Pengajaran Aspek Perhubungan

Modul	Perhubungan
Isi kandungan	Perhubungan (Jenis-jenis Perhubungan)
Objektif	Menghuraikan tentang jenis-jenis perhubungan manusia seperti -Keluarga -Sahabat -Kekasih -Jiran -Kenalan
Perentasan kurikulum	<p>Pengurusan Tingkah Laku Tahun 1</p> <p>2.2 Mengenali rakan sebaya</p> <p>2.2.1 Menyebut nama rakan sekelas</p> <p>2.2.2 Mengenal pasti jantina rakan sekelas</p> <p>2.2.3 Membezakan jantina rakan sekelas</p> <p>Pengurusan Tingkah Laku Tahun 3</p> <p>2.1 Menyatakan batasan hubungan dengan masyarakat</p> <p>2.1.1 Membezakan batasan perhubungan berlainan jantina</p> <p>Pengurusan Tingkah Laku Tahun 4</p> <p>2.1.1 Mengenal ahli keluarga kembangan</p> <p>i. datuk</p> <p>ii. nenek</p> <p>iii. bapa saudara / ibu saudara</p> <p>iv. sepupu</p> <p>2.1.2 Menyebut panggilan yang sesuai ahli keluarga kembangan</p> <p>i. datuk</p> <p>ii. nenek</p> <p>iii. bapa saudara / ibu saudara</p> <p>iv. sepupu</p> <p>Pengurusan Tingkah Laku Tahun 6</p> <p>2.1 Mengenal jiran</p> <p>2.1.1 Mengenal jiran seperti nama, pekerjaan, kaum, agama, dan lain-lain</p>

Sambungan Jadual 5.39

Perkara	Aktiviti	Sumber/BBM
Pengenalan	Tayangkan klip video. Nasyid “ Keluarga bahagia”	http://www.youtube.com/watch?v=80N79zZ7hV0
Penerangan	<p>Guru berbincang tentang klip video yang ditonton:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Apakah situasi yang dilihat? □ Keadaan hubungan adik-beradik atau persahabatan yang sihat. <p>Guru menjelaskan jenis-jenis perhubungan dengan menggunakan bulatan perhubungan.</p> <ul style="list-style-type: none"> -keluarga -sahabat -kekasih -jiran -masyarakat <p>Terdapat cara panggilan yang berbeza mengikut jenis-jenis perhubungan.</p> <p>Guru memberikan contoh-contoh panggilan.</p> <p>Guru menerangkan bahawa terdapat aktiviti yang umum atau aktiviti sulit yang tidak boleh dilihat oleh orang lain dalam sesuatu perhubungan.</p> <p>Contoh: membuka pakaian, mandi, tingkah laku seksual dan lain-lain.</p> <p>Guru mengingatkan murid juga bahawa batasan dalam perhubungan persahabatan adalah berbeza antara sahabat sama jantina dan sahabat berlainan jantina.</p> <p>Contoh: sama jantina- boleh peluk</p> <p>Berlainan jantina- tak boleh peluk</p>	<p>Tayangan multi media/ slide power point tentang jenis-jenis perhubungan .</p> <p>Bulatan perhubungan</p>
Aktiviti	<p>Murid diminta melabelkan jenis-jenis perhubungan pada rajah perhubungan.</p> <p>Murid diminta meletakkan gambar-gambar diri mereka, ibu bapa, sahabat, guru dan jiran dalam bulatan tersebut.</p> <p>Murid diminta menyatakan apakah panggilan yang sesuai bagi setiap entiti dalam bulatan perhubungan tersebut.</p> <p>Contoh:</p> <p>ibu/mak/ mama/mummy/ummi</p> <p>ayah/ bapa/abah/ papa/ daddy/ abi</p> <p>atuk/ tok ki/datuk/tok wan</p> <p>nenek/opah /tok/mak tok</p> <p>Pakcik/makcik</p> <p>Encik/Puan/Cikgu</p> <p>Abang/kakak/adik</p>	Bulatan perhubungan
Penilaian	<p>Murid melabelkan lembaran kerja Bulatan Perhubungan.</p> <p>Murid diminta meletakkan kedudukan setiap jenis perhubungan dalam rajah.</p>	Lembaran kerja
Penutup	<p>Guru menyimpulkan tentang jenis-jenis perhubungan manusia kepada murid.</p> <p>Terdapat aktiviti umum dan sulit dalam setiap jenis perhubungan.</p>	

Modul 6 Perkahwinan dan Kekeluargaan

Modul perkahwinan dan kekeluargaan meliputi jenis-jenis keluarga, keperluan dan tanggungjawab dalam sesebuah perkahwinan dan kekeluargaan. Rajah 5.12 menunjukkan aspek-aspek yang terdapat dalam modul ini. Norma-norma keagamaan, nilai dan kebudayaan yang melibatkan perkahwinan dan kekeluargaan perlu diterapkan. Batasan perhubungan yang khusus antara ahli keluarga perlu diajar kepada murid.

MODUL 6: PERKAHWINAN DAN KEKELUARGAAN

- i. Perkahwinan dan kekeluargaan
 - Jenis perhubungan dalam kehidupan: Perkahwinan, keluarga
 - Maksud keluarga: Keluarga asas, keluarga kembangan
 - Keperluan dalam perkahwinan dan kekeluargaan
- ii. Norma-norma keagamaan, nilai dan kebudayaan
 - Norma-norma keagamaan dan kebudayaan masyarakat Malaysia yang majmuk
 - Batasan perhubungan antara ahli keluarga

Bahan /sumber pengajaran

- i. Panduan pengajaran
- ii. Nota/lembaran kerja/aktiviti/rajah/gambar

Rajah 5.12. Modul 6

Penerapan aspek perkahwinan boleh dibuat dalam mata pelajaran Pengurusan Tingkah Laku. Perkara penting yang perlu diterapkan ialah batasan perhubungan dalam keluarga. Terdapat pebezaan bahagian badan yang boleh atau boleh dilihat oleh ahli keluarga. Selain itu murid perlu diajar tentang ruang umum atau ruang sulit yang adadalam rumah. Murid perlu tahu bilik ibu bapa adalah sulit dan adab-adab untuk masuk bilik ibu bapa. Jadual 5.40 menunjukkan penerapan aspek perkahwinan dan kekeluargaan.

Jadual 5.40

Penerapan Aspek Perkahwinan dalam KSSR Pendidikan Khas

Isi kandungan	Aspek umum dan sulit	Penerapan dalam kurikulum	Penerapan agama, nilai dan budaya
Perkahwinan dan kekeluargaan			
Jenis perhubungan dalam kehidupan-perkahwinan, keluarga	Mengenal pasti bahagian badan yang umum dan sulit antara ahli keluarga:	Pengurusan tingkah laku Tahun 2	Kekeluargaan adalah satu kesatuan di mana perbuatan menyeleweng mana-mana ahli keluarga akan menyebabkan ahli keluarga yang lain merasa kesannya (Wan Abd Kadir, 2007).
maksud keluarga-keluarga asas, keluarga kembangan	-anak perempuan dengan bapa dan bapa -anak lelaki dengan ibu dan bapa -adik-beradik sama jantina -adik-beradik berlainan jantina	2.1 Melakukan interaksi sosial 2.1.1 Mengenal ahli keluarga asas: i. ibu ii. bapa iii. abang iv. adik	Tradisi keluarga untuk memupuk nilai-nilai murni seperti bertanggungjawab, menjaga kehormatan dan menghormati ibu bapa dan orang tua, serta perhubungan yang mesra antara generasi.
	Mengenal pasti aktiviti yang umum dan sulit antara ahli keluarga	2.2 mengenal batasan hubungan 2.2.1 mengenal batasan antara ahli keluarga asas i. jantina ii. berpakaian iii.pergaulan	Ibu bapa menunjukkan contoh tauladan yang baik dalam mendidik anak supaya berakhlak mulia sepanjang hayat, rumah tangga yang menjadi tempat perlindungan yang paling selamat, tenteram dan membahagiakan penghuninya;
		Pengurusan tingkah laku – tahun 5 2.1 membezakan keluarga asas dan keluarga kembangan 2.1.1 menyenaraikan keluarga asas 2.1.2 menyenaraikan keluarga kembangan	amalan hidup berjiran yang saling menghormati, bekerjasama untuk kesejahteraan sosial tanpa mengira kaum atau agama.

Kandungan modul 6 ialah Perkahwinan dan Kekeluargaan yang meliputi jenis-jenis keluarga, keperluan dan tanggungjawab dalam sesebuah perkahwinan dan kekeluargaan. Keluarga merupakan satu unit dalam sistem kehidupan bermasyarakat, maka setiap ahli keluarga perlu melestarikan kehidupan berpaksikan norma keagamaan dan kebudayaan masyarakat. Perbincangan tentang jenis-jenis perhubungan dalam keluarga turut dibincangkan merangkumi beberapa aspek. Antaranya ialah batasan-batasan perhubungan dalam keluarga seperti batasan sentuhan seorang ayah dengan anak perempuan atau adik-beradik yang berlainan jantina. Jadual 5.41 merupakan contoh aktiviti dalam modul ini.

Jadual 5.41

Aktiviti Modul Perkahwinan dan Kekeluargaan

Masa	Aktiviti	Strategi	Bahan
60 minit	Percambahan fikiran tentang konsep perkahwinan dan kekeluargaan	<p>Peserta diminta menerangkan ruang umum dan ruang sulit di dalam rumah serta aktiviti umum atau aktiviti sulit yang berlaku dalam rumah.</p> <p>Peserta menerangkan batasan perhubungan dalam sesebuah keluarga merangkumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -sentuhan selamat/tidak selamat -bahagian yang boleh dilihat/tidak boleh dilihat -bahagian badan yang boleh disentuh/tidak boleh disentuh 	<p>Kad bergambar-gambar ibu/bapa/anak/adik-beradik lelaki dan perempuan</p> <p>Kad bergambar- ruang dalam rumah (bilik tidur, bilik air/tandas, ruang tamu)</p>
60 minit	Lakonan/ simulasi	<p>Peserta diminta membuat tunjuk cara untuk menerapkan pengajaran menggunakan bulatan perhubungan keluarga merangkumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -sentuhan selamat/tidak selamat -bahagian yang boleh dilihat/tidak boleh dilihat -bahagian badan yang boleh disentuh/tidak boleh disentuh <p>-Cara menghormati orang lain</p>	<p>Kertas mahjong</p> <p>Pen marker</p> <p>Rajah bahagian badan</p>

Penekanan kepada bahagian-bahagian badan yang boleh dilihat dan boleh disentuh oleh ahli keluarga turut dibincangkan bagi mengelakkan berlakunya kes penganiayaan seksual seperti sumbang muhrim. Kanak-kanak juga perlu diajar untuk mengenal pasti ahli keluarga yang boleh memeluk dan mencium mereka serta bahagian mana yang boleh dicitum. Penilaian dijalankan dengan meminta guru menghasilkan satu video pendek atau lakonan bagi menjelaskan konsep kekeluargaan dan perkahwinan. Guru perlu menunjukkan batasan-batasan perhubungan dalam keluarga. Bahan sumber pengajaran yang disediakan dalam modul ini ialah gambar-gambar berkaitan perkahwinan dan keluarga iaitu keluarga nuklear dan keluarga kembangan. Selain itu gambar-gambar ruang umum atau ruang sulit di rumah juga disediakan. Panduan pengajaran adalah seperti dalam Jadual 5.42.

Jadual 5.42

Panduan Pengajaran Aspek Perkahwinan dan Kekeluargaan

Modul	Perkahwinan dan kekeluargaan
Isi kandungan	Perkahwinan dan kekeluargaan
Objektif	1.Menghuraikan jenis perhubungan dalam kehidupan iaitu perkahwinan dan kekeluargaan 2. Menjelaskan tentang perhubungan dalam keluarga iaitu: i.Ibu bapa ii.Adik iii.Abang iv.Kakak 3.Melatih murid mengenal pasti batasan antara ahli keluarga dari aspek jantina, cara berpakaian dan pergaulan.
Perentasan kurikulum	Pengurusan Tingkah Laku Tahun 2 2.1 Melakukan interaksi sosial 2.1.1 Mengenal ahli keluarga asas: i. ibu ii. bapa iii. abang iv.adik 2.2 Mengenal batasan hubungan 2.2.1 Mengenal batasan antara ahli keluarga asas i. jantina ii. berpakaian iii.pergaulan

Sambungan Jadual 5.42

Perkara	Aktiviti	Sumber/BBM
Pengenalan	Guru menayangkan video klip tentang adat-adat perkahwinan di Malaysia. http://www.youtube.com/watch?v=9xkdsBCQbho Guru bertanya murid tentang : -Apakah maksud perkahwinan? -Siapakah yang boleh berkahwin?	Video klip
Penerangan	Guru menghuraikan apakah maksud perkahwinan iaitu ikatan sah antara lelaki dan perempuan mengikut agama dan undang-undang. Perkahwinan hanya dibenarkan antara lelaki dan perempuan . Hasil perkahwinan akan lahir anak-anak yang akan terbentuk keluarga asas yang terdiri daripada ibu bapa dan anak-anak(adik, abang, kakak) Guru menunjukkan contoh-contoh keluarga asas kepada murid dengan menggunakan kad-kad gambar.	Kad gambar ahli keluarga
Aktiviti	Guru memberikan carta bergambar dengan label ibu, ayah, adik, kakak dan abang. Murid-murid diminta meletakkan kad-kad bergambar tersebut pada ruangan yang diberikan. Guru mengambil kad gambar ayah dan kad gambar murid. Guru menghuraikan batasan perhubungan antara murid dengan ayah. Seterusnya penerangan dijalankan dengan lain-lain ahli keluarga. Antara perkara-perkara yang perlu diingatkan ialah tentang: -Adab-adab memasuki bilik ibu bapa -Bahagian badan yang boleh dilihat/ disentuh -Pengasingan bilik tidur anak lelaki dan anak perempuan -Pakaian yang sesuai bila berada di rumah	Carta bergambar yang kosong dengan label ayah, ibu, adik, abang dan kakak
Penilaian	Guru memberikan edaran lembaran kerja bergambar tentang: <ul style="list-style-type: none"> • Adab-adab memasuki bilik ibu bapa • Bahagian badan yang boleh dilihat/ disentuh • Pengasingan bilik tidur anak lelaki dan anak perempuan • Pakaian yang sesuai bila berada di rumah • Murid diminta menandakan “X” pada gambar yang menunjukkan perkara yang salah . 	Kad gambar
Penutup	Guru bertanya murid tentang batasan perhubungan antara ahli keluarga. Guru mengingatkan murid agar sentiasa menjaga batasan perhubungan dengan ahli keluarga. Contoh: -Adab-adab memasuki bilik ibu bapa -Bahagian badan yang boleh dilihat/ disentuh -Pengasingan bilik tidur anak lelaki dan anak perempuan -Pakaian yang sesuai bila berada di rumah	

Modul 7 Kemahiran Personal

Kemahiran Personal ialah interaksi merangkumi aspek peluahan perasaan, komunikasi, membuat keputusan dan menyelesaikan masalah. Selain itu perkara-perkara yang terdapat dalam kemahiran personal ialah motivasi, kerja berkumpulan, kemahiran sosial dan kemahiran interpersonal. Perkara yang terkandung dalam bulatan ini ialah komunikasi serta nilai dan budaya masyarakat seperti dalam Rajah 5.13. Kanak-kanak perlu memahami perasaan mereka sendiri dan orang-orang lain seterusnya membina kemahiran personal dan interpersonal untuk meletakkan asas bagi hubungan yang sihat. Penerapan aspek aspek komunikasi dalam KSSR ditunjukkan dalam Jadual 5.43.

MODUL 7: KEMAHIRAN PERSONAL

Unit 1: Komunikasi

Jenis-jenis komunikasi

- Komunikasi verbal
- Komunikasi non-verbal
- Kemahiran asertif

Bahan sumber

- i. Panduan pengajaran
- ii. Nota/lembaran kerja/aktiviti

Unit 2: Nilai

Nilai

- Nilai diri
- Emosi diri
- Nilai dan budaya masyarakat

Bahan sumber

- i. Panduan pengajaran
Nota/lembaran kerja/aktiviti/rajah/gambar

Rajah 5.13. Modul 7

Jadual 5.43

Penerapan Aspek Komunikasi dalam KSSR Pendidikan Khas

Isi kandungan	Aspek umum dan sulit	Penerapan dalam kurikulum	Penerapan agama, nilai dan budaya
Komunikasi verbal	Aktiviti perbualan yang sulit dan umum	Pengurusan diri - Tahun 1	Nilai-nilai dalam mata pelajaran Pendidikan Moral
Komunikasi non verbal	Contoh: Perbualan tentang hal-hal seksual adalah sulit	4.1 Melafazkan ucapan bertatasusila 4.2 Menunjukkan aksi yang sopan semasa berinteraksi	Toleransi Mengamalkan sikap bertoleransi
Kemahiran Asertif	Tingkah laku umum atau sulit yang tidak perlu dilakukan bila disuruh Contoh: menanggalkan pakaian di depan orang lain Memegang alat sulit orang lain	Pengurusan tingkah laku tahun 2 4.2 Mengamalkan adab sopan semasa berinteraksi 4.2.1 Mengamalkan adab sopan semasa berinteraksi 4.2.1 Mendengar dan memahami arahan daripada ahli keluarga 4.2.1 Bertindak dan melakukan arahan daripada ahli keluarga 5.4 Pengurusan dan pengawalan emosi asas 5.4.2 mengamalkan tingkah laku yang positif 5.4.3 Mengamalkan komunikasi yang baik	Hemah Tinggi Mengamalkan tutur kata dan tingkah laku yang sopan. Menunjukkan cara berkomunikasi dengan bertatasusila dalam tutur kata . Menunjukkan cara berkomunikasi dengan bertatasusila dalam tingkah laku.

Modul 7 ialah Kemahiran Personal yang terdiri dari unit komunikasi dan unit nilai. Kemahiran personal ialah kemahiran yang diperlukan untuk interaksi merangkumi aspek peluasan perasaan, komunikasi, membuat keputusan dan menyelesaikan masalah. Tujuan modul ini ialah membolehkan guru mengajar murid mengenal pasti kaedah komunikasi efektif untuk mengatakan ‘Tidak’ kepada perkara yang tidak diinginkan. Tujuan kedua ialah melatih murid menggunakan kaedah komunikasi verbal dan non verbal untuk mengatakan ‘Tidak’ kepada sesuatu yang tidak diinginkan. Contoh aktiviti dalam modul ini dipaparkan dalam Jadual 5.44.

Jadual 5.44

Aktiviti bagi modul kemahiran personal

Masa	Aktiviti	Strategi	Bahan
60 minit	Simulasi atau lakonan Komunikasi verbal Komunikasi non verbal Kemahiran asertif	Setiap kumpulan diminta membuat simulasi atau lakonan tentang perkara berikut: -cara meluahkan emosi tertarik yang dapat diterima mengikut budaya di Malaysia. -strategi mengajar murid untuk menjadi asertif iaitu menjadi orang yang yakin pada dirinya dan jelas akan haknya. -teknik menyatakan tidak kepada sesuatu ancaman seksual seperti sentuhan tidak selamat. -teknik menggalakkan murid berbincang masalah seksual dengan orang yang dipercayai. *peserta diminta menggunakan komunikasi verbal dan non verbal semasa melakukan simulasi	Kad tugas Kertas mahjong Pen marker

Selain itu perkara-perkara yang terdapat dalam kemahiran personal ialah motivasi, kerja berkumpulan, kemahiran sosial dan kemahiran interpersonal. Perkara yang terkandung dalam bulatan ini ialah komunikasi serta nilai dan budaya masyarakat. Kanak-kanak perlu memahami perasaan mereka sendiri dan orang-orang lain seterusnya membina kemahiran personal dan interpersonal untuk meletakkan asas bagi hubungan yang sihat. Penilaian aktiviti dijalankan dengan guru-guru membina bahan mengajar untuk melatih murid kemahiran asertif untuk mengelakkan diri daripada situasi yang berisiko tinggi untuk penganiayaan seksual. Kemahiran komunikasi verbal dan bukan verbal diterapkan dalam bahan bantu mengajar tersebut. Contoh bahan sumber pengajaran ditunjukkan dalam Rajah 5.14 iaitu contoh gambar tentang ruang personal.

Rajah 5.14. Ruang personal

Nilai ialah penerokaan sendiri tentang diri sendiri serta meneroka dan mengenal pasti ciri-ciri yang dimiliki. Ciri-ciri ini membuatkan diri seseorang unik dan berbeza-beza daripada orang lain. Mengenal pasti keupayaan diri, sahabat-sahabat dan insan-insan yang wujud dalam kehidupan seterusnya mengenal pasti kualiti diri, minat dan nilai yang menjadi pegangan. Nilai adalah kepercayaan seseorang individu yang memberi panduan kepada tingkah laku dan matlamat serta arah tuju dalam kehidupan. Nilai adalah subjektif dan berbeza bagi setiap orang dan budaya. Nilai diri adalah kepercayaan, nilai-nilai, dan falsafah yang kita pegang tentang kehidupan, tujuan hidup dan matlamat diri. Penerapan aspek nilai ditunjukkan dalam Jadual 5.45.

Jadual 5.45

Penerapan Aspek Nilai dalam KSSR Pendidikan Khas

Isi kandungan	Aspek umum dan sulit	Penerapan dalam kurikulum	Penerapan agama, nilai dan budaya
Nilai diri			
Emosi diri	Menyedari ruang personal yang merupakan ruang sulit dan tidak boleh dicerobohi oleh orang lain	Pengurusan tingkah laku- Tahun 2	Bagi masyarakat Melayu, pembinaan budaya adalah berlandaskan syariat agama Islam (Wan Abd Kadir, 2007)).
Cara meluahkan emosi		5.3 menyatakan pengalaman situasi dan emosi asas 5.3.1 menunjukkan tindak balas emosi berdasarkan sambutan dan upacara keluarga 5.4 pengurusan dan pengawalan emosi asas 5.4.1 mengekalkan emosi positif 5.4.2 mengamalkan tingkah laku yang positif 5.4.3 Mengamalkan komunikasi yang baik	Nilai dalam kehidupan orang Melayu bersandarkan Islam memandangkan Islam ialah alternatif beragama bagi orang Melayu (T.A. Ridwan, 2001 :270).
		Pengurusan tingkah laku Tahun 3 5.1 Menunjukkan emosi diri dengan masyarakat 5.1.1 Menyatakan emosi berdasarkan peristiwa i. Majlis hari jadi jiran ii. sambutan perayaan kaum iii. upacara pengkebumian iv. kemalangan jalanraya v. kebakaran 5.1.2 Menyatakan cara pengurusan emosi yang positif i. sabar ii. tenang iii. kerjasama iv. bertolak ansur	Nilai-nilai Islam itu telah membentuk peraturan sosial yang dapat membina disiplin sosial lalu wujudlah hubungan sosial yang berkesan (Noriati Rashid, 2005) ***pengubahsuaian perlu dilakukan oleh guru bagi murid yang berlainan agama mengikut ajaran agama dan budaya masing-masing.

Panduan pengajaran ditunjukkan seperti dalam Jadual 5.46 iaitu berkaitan nilai. Aspek nilai boleh diajar dalam mata pelajaran Pengurusan Tingkah laku. Emosi merupakan antara perkara yang perlu dimasukkan dalam pengajaran. Selain itu cara meluahkan emosi juga perlu diajar agar murid dapat kenal pasti cara meluahkan emosi yang betul dengan mengambil kira aspek nilai diri dan nilai orang lain. Guru perlu mengubahsuai pengajaran mengikut tahap kefungsiian murid kerana aspek nilai adalah abstrak dan sukar difahami.

Jadual 5.46

Panduan Pengajaran Kemahiran Personal

Modul	Kemahiran Personal
Isi kandungan	Nilai
Objektif	1. Melatih murid untuk mengenal pasti : <ul style="list-style-type: none"> • Nilai diri • Ciri-ciri diri • Ciri-ciri fizikal
Perentasan kurikulum	Pengurusan Tingkah Laku - Tahun 1 2.1 Mengenali diri sendiri 2.1.2 Menyebut jantina sendiri 2.1.3 Menyebut umur sendiri 2.1.4 Menyebut tempat tinggal sendiri Pengurusan Tingkah Laku - Tahun 2 2.1 Memperkenalkan diri sendiri 2.1.1 Mengetahui nama sendiri 2.1.1 Mengetahui nama sendiri 2.1.2 Mengetahui umur sendiri 2.1.3 Mengetahui tempat tinggal sendiri

Sambungan Jadual 5.46

Perkara	Aktiviti	Sumber/BBM
Pengenalan	Guru menunjukkan beberapa gambar tokoh sukan. Murid diminta menyatakan keistimewaan gambar tokoh sukan yang dipamerkan. (Boleh diubah kepada gambar tokoh lain)	Gambar tokoh
Penerangan	Guru menghuraikan bahawa setiap orang mempunyai ciri-ciri tersendiri seperti: <ul style="list-style-type: none"> o Nilai diri o Ciri-ciri diri -Ciri-ciri fizikal	
Aktiviti	Guru meminta murid berdiri di hadapan cermin. Murid diminta menyenaraikan ciri-ciri diri termasuk ciri fizikal diri sendiri. Murid diminta menyatakan tentang keistimewaan diri sendiri/perkara yang paling mereka suka tentang diri mereka. Guru membimbing murid menyenaraikan keistimewaan diri sendiri di dalam jadual yang disediakan. Guru membimbing murid untuk mengenal pasti nilai diri dan nilai orang lain.	Cermin Lembaran Kerja
Penilaian	Guru memberikan gambar murid yang dicetak saiz A4 kepada mereka. Murid diminta memadankan ciri-ciri diri mereka pada gambar tersebut (guru sediakan kad label bagi ciri-ciri diri).	Gambar murid bersaiz A4. Kad label bagi ciri-ciri diri
Penutup	Guru mengingatkan murid bahawa setiap manusia mempunyai keistimewaan diri. Manusia perlu bersyukur atas kurniaan Allah S.W.T. dan berusaha untuk memelihara kurniaan tersebut.	

Penilaian Kesahan Modul

Penilaian kesahan modul dilaksanakan selepas modul siap dibangunkan. Seramai 12 orang pakar terlibat dalam membuat penilaian kesahan modul. Pakar-pakar ini terdiri daripada pegawai-pegawai pelbagai bahagian iaitu seorang daripada Kementerian Kesihatan, seorang daripada Bahagian Pendidikan Khas, seorang daripada Bahagian Pembangunan Kurikulum Pendidikan Khas, seorang pegawai kanan Jabatan Pendidikan Selangor, dua orang pensyarah kanan IPTA, dua orang pegawai LPPKN serta empat orang pensyarah IPG. Jadual 5.47 menunjukkan maklumat pakar-pakar yang terlibat.

Jadual 5.47

Latar belakang pakar

Perkara		Kekerapan	Peratus
Jantina	Lelaki	4	33.3
	Perempuan	8	66.7
Kaum	Melayu	9	75.0
	India	3	25.0
Agama	Islam	9	75.0
	Kristian	2	16.7
	Hindu	1	8.3
Umur	41 hingga 50 tahun	7	58.3
	50 tahun ke atas	5	41.7
Pendidikan tertinggi	Ijazah sarjana muda	3	25.0
	Sarjana	5	41.7
	Doktor falsafah	4	33.3
Opsyen pengajian	Pendidikan Khas	7	58.3
	Lain-lain (Kesihatan Keluarga, Psikologi Pendidikan, Pendidikan Kesihatan, Kesihatan reproduktif)	5	41.7
Pengalaman pendidikan khas	0	2	16.7
	6-10 tahun	2	16.7
	11-15 tahun	5	41.7
	15-20 tahun	2	16.7
	Lebih 20 tahun	1	8.3
Pengalaman Pendidikan seksualiti	1-5 tahun	7	41.7
	5-10 tahun	1	8.3
	11-15 tahun	3	25.0
	15-20 tahun	1	8.3

Secara keseluruhannya penilaian kesahan kandungan modul menunjukkan semua konstruk adalah pada tahap tinggi iaitu nilai min melebihi 4.0. Min paling tinggi ialah bagi isi kandungan iaitu 4.73 diikuti objektif modul iaitu 4.70. Min paling rendah ialah bagi bahan bantu mengajar iaitu 4.44 diikuti strategi atau kaedah . Perincian bagi penilaian kesahan kandungan modul ditunjukkan dalam Jadual 5.48.

Jadual 5.48

Nilai Min Setiap Konstruk

Konstruk	Min	Sisihan piawai	Tahap
Objektif	4.70	0.36	Tinggi
Isi kandungan	4.73	0.41	Tinggi
Strategi	4.48	0.48	Tinggi
Isi pelajaran	4.66	0.40	Tinggi
Penilaian	4.50	0.59	Tinggi
Bahan Bantu Mengajar	4.44	0.46	Tinggi

Seterusnya pengkaji menganalisis komen-komen dan cadangan oleh para pakar. Kebanyakan komen adalah untuk membuat penambahbaikan bagi bahan bantu mengajar. Bahan bantu mengajar dicadangkan supaya lebih pelbagai iaitu selain daripada rajah dan gambar. Pakar mencadangkan penggunaan model tiga dimensi atau model/ patung bahagian badan. Selain itu pakar juga mencadangkan penggunaan gambar orang tempatan dalam modul kerana lebih sesuai dengan masyarakat Malaysia.

Analisa terperinci dipaparkan dalam Jadual 5.49. Semua pakar bersetuju bahawa modul ini sesuai digunakan untuk melatih guru-guru PPKI. Penambahbaikan perlu dibuat agar modul lebih mantap dan dapat digunakan. Penambahbaikan telah dilakukan oleh pengkaji dengan mengambil kira komen dan cadangan panel pakar. Bahan sumber pengajaran disediakan terdiri dari nota, rajah/gambar dan panduan pengajaran. Rajah atau gambar yang disediakan adalah prototaip. Pemurnian gambar dan rajah perlu dilakukan oleh pelukis yang profesional. Pakar mencadangkan keselarasan bagi gambar atau rajah yang dipilih. Bahan bantu yang disediakan dalam modul ini bukanlah semestinya digunakan terus oleh guru tetapi sebagai panduan kepada guru untuk membina bahan bantu mengajar sendiri yang disesuaikan dengan tahap keupayaan murid.

Jadual 5.49

Komen oleh Penilai Modul

Bil	Komen	Cadangan
1.	Boleh dilaksanakan dan dapat membantu meningkatkan kecekapan guru. Penekanan mengikut tahap murid. Kategori murid pendidikan khas- perlu semak semula.	Guna bahan dari Modul <i>Live life, Stay Safe</i> sebagai tambahan. Penekanan semasa latihan kepada guru- jangan malu, selesa dengan topik.
2	Kategori murid pendidikan khas- perlu semak semula- kalau perlu ikut klasifikasi DSM. BBM boleh dibuat dalam bentuk multimedia.	Masukkan bahagian pendahuluan dalam pengenalan modul. Isi kandungan- fokuskan kepada PPKI, masukkan unsur klinikal. Masukkan juga penerangan tentang hubungan kelamin dan proses kehamilan dalam modul perkahwinan dan kekeluargaan. Latihan – jadikan latihan berfasa.
3	Penambahbaikan bahagian penilaian modul 1 dan modul 3 ms 97. Tambahkan arahan untuk penilaian bagi modul 1 iaitu pada lampiran 3. Keseluruhan- modul yang dibina merupakan langkah permulaan kepada penekanan pentingnya pendidikan seksualiti kepada murid pendidikan. khas. Cadangan masa, kandungan dan aktiviti dijangka dapat menepati sasaran kajian. Namun begitu kajian lebih lanjut sangat diperlukan untuk mengenal pasti tahap keberkesanan pelaksanaan modul ini semasa di sekolah untuk penambahbaikan.	Penilaian bagi modul 3 dicadangkan tukar kerana telah ada penyediaan rancangan pengajaran dalam bahagian lain iaitu ms 61. BBM- dicadangkan penggunaan model dalam modul 2 iaitu mengenal anggota badan. Bahagian penilaian perlu dilihat semula agar sentuhan yang lebih kemas dalam pengujian pengetahuan dan kemahiran peserta dapat ditingkatkan/dibuat penambahbaikan. Beberapa muka surat perlu disusun semula supaya pembaca tidak keliru. Bagi tujuan memudahkan rujukan/pembacaan dan mengurangkan beban pemberatan, dicadangkan penjilidan dilakukan mengikut modul yang dinomborkan (7 jilid).

Jadual 5.49 (sambungan)

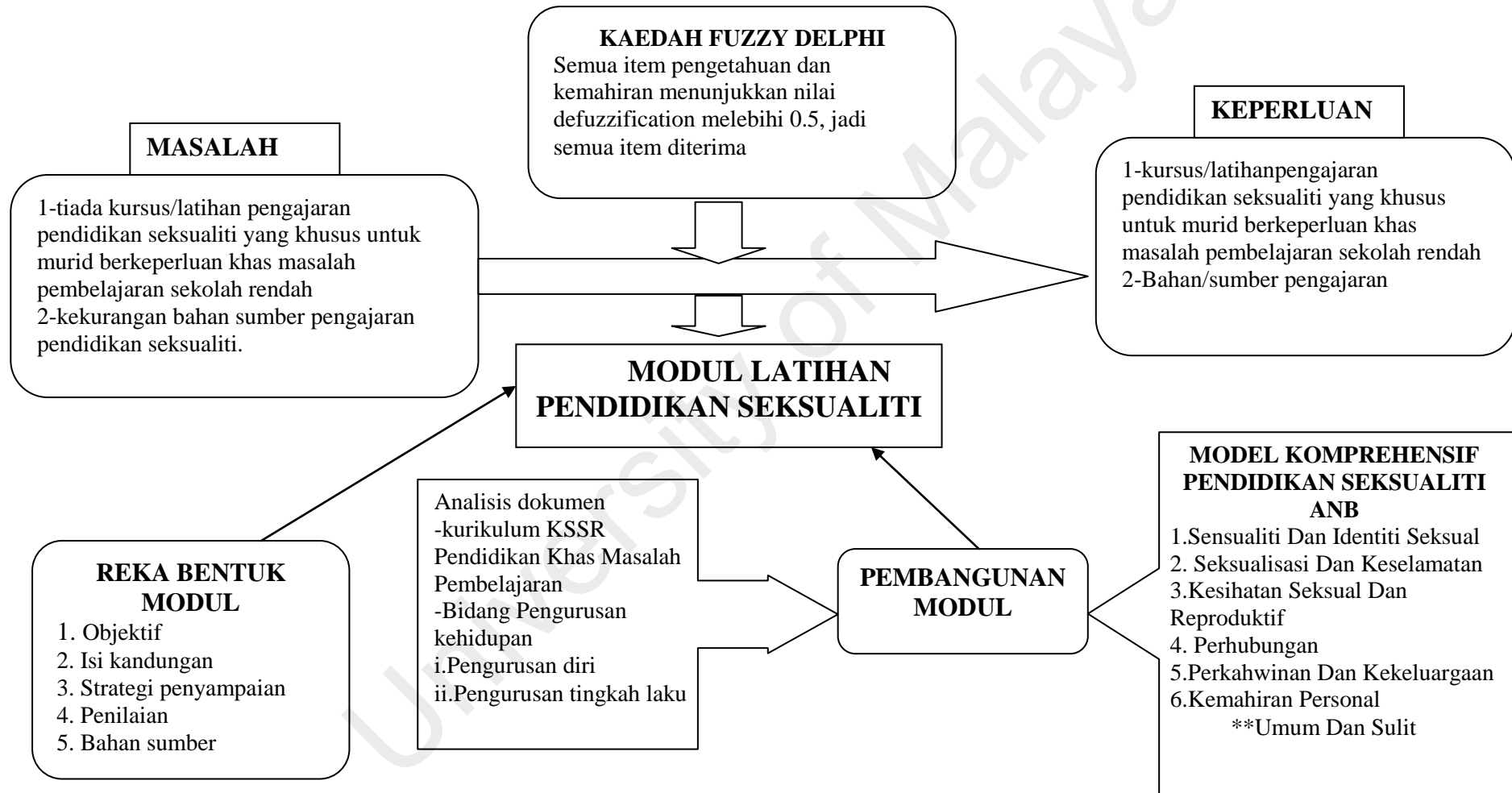
Bil	Komen	Cadangan
4	Modul menepati dan boleh dilaksanakan bagi meningkatkan kecekapan guru dalam menerapkan pendidikan seksualiti kepada kanak-kanak berkeperluan khas.	Penerapan nilai agama Islam khususnya. Mempelbagaikan alatan dan pembinaan BBM. Perlu melihat kepelbagaian kategori murid berkeperluan khas apabila dilaksanakan.
5	Tambahkan gambar perkahwinan Melayu dalam perkahwinan dan kekeluargaan Modul ini menepati sasaran kajian iaitu modul pengurusan kehidupan personal dalam kalangan murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah. Diharapkan modul ini dapat membantu kecekapan guru dalam menerapkan pendidikan seksualiti.	Tambahkan gambar-gambar dalam modul ikut kesesuaian dengan budaya Malaysia seperti gambar perkahwinan dan sebagainya.
6	Modul ini secara keseluruhannya mencapai sasaran kajian di mana guru atau Trainer yang menggunakan modul ini tidak akan menghadapi sebarang kesulitan melaksanakan aktiviti di mana ada tajuk-tajuk yang terkandung merupakan elemen-elemen penting dan mandatory untuk meningkatkan kecekapan guru dalam menerapkan pendidikan seksualiti.	Penggunaan warna yang lebih menarik, melebihi grafik organisasi dan ilustrasi, gunakan gambar individu tempatan.
7	Modul amat sesuai untuk meningkatkan kecekapan guru.	BBM- gambar lebih sesuai menggunakan orang tempatan. Gambar perkahwinan- pelbagai kaum di Malaysia.
8	Modul yang disediakan mencapai objektif pengajaran dan disesuaikan mengikut topik-topik dalam KSSR.	Tambahkan glosari bagi setiap modul sebagai rujukan dan penggunaan terma yang konsisten. Perbanyakkan BBM dalam bentuk 3 D berbanding video atau gunakan model hidup.
9	Modul in sangat menepati sasaran kajian. Walau bagaimanapun modul ini perlu diberi rumusan yang tepat dan perlu disampaikan sebaik mungkin agar tidak berlaku kesilapan kefahaman dan persepsi negatif oleh pihak lain.	Bahan bantu mengajar yang lebih kreatif perlu disediakan berasaskan keperluan murid mengikut agama, nilai dan budaya

Jadual 5.49 (sambungan)

Bil	Komen	Cadangan
10	Bahan sumber pengajaran - rancangan pengajaran. Dikhuatiri guru-guru akan menggunakan terus rancangan pengajaran tersebut dalam penulisan rancangan pengajaran.	Rancangan pengajaran- dicadangkan tukar kepada panduan pengajaran.
11	Modul telah disemak, menepati sasaran kajian, sesuai dilaksanakan dan diterapkan kepada pelajar pendidikan khas	Tiada
12	Modul sangat baik, menepati objektif dan amat perlu dalam pendidikan seksualiti untuk guru-guru. Perlu penambahbaikan yang sedikit sahaja lagi.	Tiada

Penambahbaikan telah dilakukan oleh pengkaji dengan mengambil kira komen dan cadangan panel pakar. Bahan sumber pengajaran disediakan terdiri dari nota, rajah/gambar dan panduan pengajaran. Rajah atau gambar yang disediakan adalah prototaip. Pemurnian gambar dan rajah perlu dilakukan oleh pelukis yang profesional. Pakar mencadangkan keselarasan bagi gambar atau rajah yang dipilih. Bahan bantu yang disediakan dalam modul ini bukanlah semestinya digunakan terus oleh guru tetapi sebagai panduan kepada guru untuk membina bahan bantu mengajar sendiri yang disesuaikan dengan tahap keupayaan murid. Ringkasan dapatan data ditunjukkan dalam Rajah 5.15.

FASA REKA BENTUK DAN PEMBANGUNAN MODUL

Rajah 5.15. Ringkasan hasil analisa data Fasa reka bentuk dan pembangunan

Rumusan

Reka bentuk dan pembangunan modul diperoleh melalui kaedah *Fuzzy Delphi*. Dapatan data menunjukkan semua item-item yang dicadangkan perlu dimasukkan dalam modul. Terdapat tujuh sub modul yang merangkumi pengenalan kepada modul. Semua modul mengandungi elemen objektif, isi kandungan, strategi penyampaian, penilaian dan bahan sumber. Modul yang telah siap dibina diuji kesahan kandungan oleh 12 orang pakar daripada pelbagai agensi. Penambahbaikan dilakukan mengikut cadangan pakar.

Modul ini adalah modul latihan yang bertujuan untuk meningkatkan kecekapan atau kemahiran seseorang dalam sesebuah organisasi dalam bentuk kursus jangka pendek atau kursus jangka panjang (Sidek & Jamaluddin, 2005). Justeru itu Modul Pengurusan Kehidupan Personal ini dibina dengan matlamat meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru menerapkan pendidikan seksualiti dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Selain itu modul latihan ini juga bertujuan meningkatkan tahap keselesaan guru untuk mengajar pendidikan seksualiti. Aspek pendidikan seksualiti diterapkan dalam mata pelajaran Pengurusan Kehidupan. Mata pelajaran ini dibahagikan kepada tiga komponen iaitu Pengurusan Diri, Pengurusan Tingkah Laku dan Kemahiran Manipulatif. Berdasarkan analisis dan pandangan panel pakar, aspek seksualiti sesuai diterapkan dalam mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku.

BAB 6

DAPATAN KAJIAN FASA PELAKSANAAN DAN PENILAIAN

Bab ini memaparkan data bagi pelaksanaan dan penilaian modul yang dilaksanakan kepada guru-guru PPKI. Penilaian kebolehgunaan modul dibuat dengan melihat aspek kesan modul terhadap pengetahuan dan kemahiran guru, kecekapan modul dan kepuasan guru terhadap modul. Fasa pelaksanaan melibatkan pelaksanaan modul dalam *setting* sebenar. Modul ini digunakan untuk melatih pengguna modul iaitu guru-guru PPKI Masalah Pembelajaran sekolah rendah. Penilaian kebolehgunaan modul dilaksanakan dalam fasa ini bagi mendapatkan maklumat tentang kesan modul terhadap pengetahuan dan kemahiran guru, kecekapan modul dan kepuasan pengguna terhadap modul.

Guru-guru yang terlibat dalam fasa ini adalah guru-guru PPKI yang mengajar lebih daripada lima tahun. Ada dalam kalangan guru-guru ini ialah Guru Penolong Kanan Pendidikan Khas. Guru-guru ini mengajar mata pelajaran Pengurusan Diri, Pengurusan Tingkah Laku, dan Pendidikan Islam. Guru-guru ini dicadangkan oleh Pejabat Pendidikan Daerah Klang berdasarkan kriteria-kriteria yang ditetapkan pengkaji. Pelaksanaan modul dibuat dengan kerjasama Pejabat Pendidikan Daerah Klang di Pusat Kegiatan Guru. Rajah 6.1, 6.2 dan 6.3 menunjukkan aktiviti-aktiviti yang dilaksanakan dalam bengkel latihan selama empat hari.

Rajah 6.1. Permainan puzzle definisi dan konsep pendidikan seksualiti

Rajah 6.2. Menyediakan bahan poster berkaitan kesihatan seksual

Rajah 6.3. Pembentangan poster

Peserta-peserta bengkel latihan pendidikan seksualiti ini juga diberi pendedahan secara amali (*hands on*) dalam pembinaan bahan sumber pengajaran seperti penyediaan poster, buku skrap dan patung yang dilengkapi alat genital. Rajah 6.4, 6.5, 6.6 dan 6.7 ialah bahan-bahan contoh yang dihasilkan.

Rajah 6.4. Poster batasan dalam perhubungan

Rajah 6.5. Buku skrap seksualisasi dan keselamatan (langkah NO, GO, TELL)

Rajah 6.6. Buku skrap seksualisasi dan keselamatan

Rajah 6.7. Patung lelaki dan perempuan yang dilengkapi alat genital

Pelaksanaan modul dilakukan setelah modul dinilai oleh panel pakar yang terdiri daripada pelbagai Bahagian/ Jabatan. Proses penilaian kebolegunaan modul dijalankan dengan menggunakan soal selidik ujian pra dan ujian pasca bagi menentukan apa kesan penggunaan modul ke atas tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru. Soal selidik penilaian tahap kecekapan dan kepuasan guru terhadap modul digunakan untuk menilai kebolegunaan modul selepas tamat sesi pelaksanaan modul. Temu bual dilaksanakan ke atas lima orang guru bagi mendapatkan data kebolegunaan modul.

Tahap Kebolegunaan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti

Modul ini diuji kebolegunaan dengan melaksanakan bengkel penggunaan modul selama empat hari melibatkan 31 orang guru-guru PPKI daripada daerah Klang. Modul ini telah dilaksanakan secara bersiri iaitu siri 1 pada 24 dan 25 Februari 2015 diikuti siri 2 pada 3 dan 4 Mac 2015. Kebanyakan peserta iaitu 24 orang adalah

perempuan. Majoriti guru adalah kaum Melayu beragama Islam. Kebanyakan guru iaitu 23 orang berumur 30 tahun ke atas kerana pemilihan guru-guru ini berdasarkan pengalaman mengajar lebih lima tahun. Kebanyakan guru iaitu 27 orang (87.1%) tidak pernah mengikuti kursus atau latihan pendidikan seksualiti. Namun begitu kebanyakan mereka iaitu 24 orang (77.4%) menerima latihan khusus pendidikan khas masalah pembelajaran. Maklumat tentang peserta bengkel dipaparkan dalam Jadual 6.1.

Jadual 6.1

Maklumat Peserta Bengkel

Perkara		Kekerapan	Peratus
Jantina	Lelaki	7	22.6
	Perempuan	24	77.4
Kaum	Melayu	29	93.5
	Cina	1	3.2
	India	1	3.2
Agama	Islam	29	93.5
	Buddha	1	3.2
	Hindu	1	3.2
Umur	21 hingga 30 tahun	8	25.8
	31 hingga 40 tahun	12	38.7
	41 hingga 50 tahun	7	22.6
	50 tahun ke atas	4	12.9
Pendidikan tertinggi	Diploma Pendidikan	5	16.1
	Sijil perguruan	3	9.7
	Ijazah sarjana muda	22	71.0
	Sarjana	1	3.2
Opsyen pengajian	Pendidikan Khas	19	61.3
	Lain-lain	12	38.7
Subjek diajar	Pengurusan diri	11	35.5
	Pengurusan tingkah laku	15	48.4
	Lain-lain	5	16.1
latihan pendidikan khas	Pernah mengikuti latihan	24	77.4
	Tidak pernah mengikuti latihan	7	22.6
latihan pendidikan seksualiti	Pernah mengikuti latihan	4	12.9
	Tidak pernah mengikuti latihan	27	87.1

Kesan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Terhadap Tahap Pengetahuan Guru-Guru PPKI

Soal selidik yang digunakan ialah soal selidik yang sama dalam analisis keperluan iaitu pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti. Ujian pra diberikan sebelum pelaksanaan modul dijalankan. Selepas tamat sesi penggunaan modul, guru-guru mengisi borang ujian pasca. Bagi melihat kesan penggunaan modul ke atas guru-guru, ujian t digunakan untuk menentukan adakah terdapat perbezaan tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru sebelum dan selepas penggunaan modul.

Jadual 6.2 memaparkan hasil analisa ujian t. Didapati terdapat perbezaan yang signifikan iaitu nilai $p < 0.05$ bagi tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru sebelum dan selepas pelaksanaan modul. Terdapat peningkatan tahap pengetahuan dan kemahiran guru selepas penggunaan modul latihan pendidikan seksualiti. Nilai t bagi pengetahuan ialah 11.79 manakala nilai t bagi kemahiran ialah 11.25. Nilai ETA yang diperoleh menunjukkan saiz kesan yang besar iaitu 0.8.

Jadual 6.2

Perbezaan Antara Ujian Pra dan Ujian Pasca Bagi Tahap Pengetahuan dan Tahap Kemahiran Guru

	N	Min	SP	df	t	ETA ²	Sig
Pengetahuan							
Ujian pra	31	66.74	10.08	30	11.79	0.8	.000*
Ujian pasca	31	88.10					
Kemahiran							
Ujian pra	31	66.49	10.39	30	11.25	0.8	.000*
Ujian pasca	31	87.48					

*signifikan pada aras $p = <.05$ (2 tailed)

Perincian bagi perbezaan tahap pengetahuan mengikut aspek pendidikan seksualiti ditunjukkan dalam Jadual 6.3. Semua aspek menunjukkan perbezaan yang signifikan. Pengetahuan dalam aspek seksualisasi dan keselamatan menunjukkan perbezaan yang tinggi berbanding lain-lain aspek. Antara item-item seksualisasi dan keselamatan adalah berkaitan mengenal pasti jenis-jenis tingkah laku seksual, penganiayaan seksual dan langkah-langkah keselamatan termasuk langkah “NO, GO, TELL”. Pengetahuan guru berkaitan aspek-aspek ini meningkat selepas mengikuti latihan menggunakan modul yang dibangunkan pengkaji.

Seterusnya aspek kesihatan seksual dan reproduktif juga menunjukkan perbezaan yang tinggi bagi ujian pra dan ujian pasca. Aspek-aspek yang terdapat dalam kesihatan seksual dan reproduktif antaranya ialah kaedah pengurusan kebersihan diri semasa murid-murid mengalami haid, penjagaan kebersihan alat kelamin, simptom-simptom semasa kedatangan haid, kaedah pengurusan kebersihan diri semasa ihtilam/mimpi basah (*wet dream*) dan etika pemeriksaan kesihatan.

Jadual 6.3

Perbezaan Antara Ujian Pra dan Ujian Pasca Tahap Pengetahuan Guru

Aspek	Pengetahuan guru tentang pendidikan seksualiti					
	Min	SP	df	t	Sig	
	pra	pasca				
Sensualiti dan identiti seksual	69.86	87.00	13.43	30	7.11	.000*
Seksualisasi dan keselamatan	61.75	85.76	10.91	30	12.26	.000*
Kesihatan seksual dan reproduktif	63.41	88.06	11.86	30	11.57	.000*
Perhubungan	69.95	90.88	13.42	30	8.68	.000*
Perkahwinan dan kekeluargaan	76.13	92.44	17.38	30	5.23	.000*
Kemahiran personal	63.96	84.47	12.34	30	9.25	.000*

*signifikan pada aras $p = <.05$ (2 tailed)

Kesan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Terhadap Tahap Kemahiran Guru-Guru PPKI

Jadual 6.4 memaparkan perincian bagi perbezaan tahap kemahiran mengikut aspek pendidikan seksualiti. Semua aspek menunjukkan perbezaan yang signifikan. Kemahiran dalam aspek perhubungan dan aspek kemahiran personal menunjukkan perbezaan yang tinggi berbanding lain-lain aspek diikuti aspek seksualisasi dan keselamatan. Data ini menunjukkan tahap kemahiran guru meningkat paling tinggi dalam aspek perhubungan. Perkara-perkara yang terdapat dalam aspek ini antaranya ialah menjelaskan batasan dalam sesuatu perhubungan menurut perspektif agama. Aspek lain dalam perhubungan ialah menjelaskan batasan dalam sesuatu perhubungan mengikut bulatan perhubungan.

Tahap perbezaan kemahiran bagi aspek sensualiti dan identiti seksual yang paling rendah berbanding lain-lain aspek. Aspek-aspek dalam kemahiran ini antaranya ialah menjelaskan perbezaan bahagian badan lelaki dan perempuan. Kedua-dua ialah mengajar murid menerima imej badan sendiri yang berbeza dengan individu lain diikuti menjelaskan bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh individu lain sama jantina. Selain itu aspek lain ialah kemahiran menghuraikan bahagian-bahagian badan yang tidak boleh dilihat oleh orang lain yang berlainan jantina.

Jadual 6.4

Perbezaan Antara Ujian Pra dan Ujian Pasca Tahap Kemahiran Guru

Aspek kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti						
	Min		SP	df	t	Sig
	pra	pasca				
Sensualiti dan identiti seksual	72.63	89.26	14.99	30	6.18	.000*
Seksualisasi dan keselamatan	65.40	87.88	11.99	30	10.44	.000*
Kesihatan seksual dan reproduktif	63.41	85.90	12.317	30	10.17	.000*
Perhubungan	65.67	88.11	10.49	30	11.92	.000*
Perkahwinan dan kekeluargaan	69.08	88.53	12.14	30	8.92	.000*
Kemahiran personal	61.94	85.21	12.13	30	10.68	.000*

*signifikan pada aras $p = < .05$ (2 tailed)

Kesan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Terhadap Murid

Bagi melihat kesan modul kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran, guru-guru diminta melaksanakan penerapan pendidikan seksualiti dalam pengajaran. Tiga orang guru PPKI yang telah menerima latihan selama empat hari bersetuju melaksanakan penerapan pendidikan seksualiti kepada murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.

Ujian pra diberikan kepada murid sebelum pendidikan seksualiti dilaksanakan kepada mereka. Pelaksanaan pengajaran hanya menggunakan Modul Sensualiti dan Identiti Seksual. Setelah perbincangan dijalankan bersama pengkaji, guru-guru bersetuju untuk melaksanakan pengajaran dalam Unit Sensualiti. Selepas selesai pelaksanaan tiga sesi pengajaran, ujian pasca diberikan kepada murid. Didapati murid-murid menunjukkan pencapaian skor yang lebih tinggi selepas sesi penerapan pendidikan seksualiti.

Aspek sensualiti ialah berkaitan perkembangan manusia, imej badan, kitaran seksual, sentuhan selamat dan sentuhan tidak selamat. Antara kemahiran yang terkandung dalam aspek sensualiti ialah menjelaskan perbezaan bahagian badan lelaki dan perempuan. Penerapan aspek umum dan sulit ialah tentang bahagian badan yang boleh dilihat atau tidak boleh dan bahagian badan yang boleh disentuh atau tidak boleh. Guru juga perlu menjelaskan kepada murid istilah yang betul untuk menamakan bahagian sulit dan alat genital. Kemahiran yang lain ialah menunjuk cara untuk membezakan pelbagai jenis sentuhan antara individu sama jantina dan antara individu berlainan jantina. Jadual 6.5, 6.6 dan 6.7 menunjukkan perbezaan skor ujian pra dan ujian pasca murid-murid.

Jadual 6.5

Skor Murid dalam Ujian Pra/Ujian Pasca Aspek Sentuhan- Guru A

Murid	Ujian pra		Ujian pasca	
	Markah (/ 8)	Peratus(%)	Markah (/ 8)	Peratus(%)
A	4	50	8	100
B	6	75	8	100
C	5	63	8	100
D	7	88	8	100
E	5	63	8	100

Jadual 6.6

Skor Murid dalam Ujian Pra/Ujian Pasca Aspek Bahagian Badan – Guru B

Murid	Ujian pra		Ujian pasca	
	Markah (/ 10)	Peratus(%)	Markah (/ 10)	Peratus(%)
A	6	60	10	100
B	8	80	10	100
C	4	40	10	100
D	6	60	10	100
E	7	70	10	100

Jadual 6.7

Skor Murid dalam Ujian Pra Dan Ujian Pasca Aspek Sentuhan – Guru C

Murid	Ujian pra		Ujian pasca	
	Markah(/ 11)	Peratus (%)	Markah(/ 11)	Peratus(%)
A	6	55	11	100
B	5	46	11	100
C	4	36	10	91
D	7	64	11	100
E	6	55	11	100

Sesi pengajaran telah dirakamkan menggunakan video bagi tiga sesi untuk ketiga-tiga orang guru. Guru membuat persediaan untuk mengajar dengan menggunakan modul sebagai rujukan. Bahan bantu mengajar dibina oleh guru mengikut kesesuaian isi pelajaran. Lembaran kerja yang disediakan kepada murid juga diambil daripada bahan sumber yang ada dalam modul. Analisis pemerhatian menunjukkan ketiga-tiga guru yakin dan selesa mengajar pendidikan seksualiti. Guru tidak kekok menyebut istilah yang sesuai bagi menamakan alat genital lelaki dan perempuan iaitu zakar dan faraj. Guru juga telah membetulkan istilah yang biasa digunakan oleh murid. Murid pula mulanya agak malu untuk menyebut istilah tersebut. Namun pada akhir pengajaran murid dapat menamakan bahagian tersebut dengan istilah yang betul.

Guru-guru juga merujuk modul yang dibekalkan untuk merancang pengajaran dan menggunakan sumber pengajaran yang terdapat dalam modul. Guru A menyediakan bahan pengajaran seperti poster anggota badan manusia lelaki dan perempuan. Guru ini telah mengubahsuai saiz rajah poster dari A4 kepada saiz yang lebih besar dan dapat dilihat oleh murid dalam sesi pertama pengajaran. Latihan yang disediakan oleh guru juga sesuai. Murid diminta melabelkan bahagian badan dengan betul termasuk bahagian sulit.

Sesi pengajaran guru A dilaksanakan berkaitan bahagian badan umum yang umum dan sulit. Bahagian umum dijelaskan sebagai bahagian badan yang boleh dilihat dan disentuh oleh orang lain. Bahagian badan sulit yang tidak boleh di lihat dan di sentuh orang lain. Latihan diberikan oleh guru iaitu meminta murid menandakan dengan kertas warna untuk bahagian yang umum dan sulit. Warna biru bagi bahagian umum dan warna merah untuk bahagian sulit

Seterusnya guru menerangkan tentang situasi berkaitan anggota badan yang boleh disentuh dan tidak boleh disentuh. Situasi yang tidak dibenarkan seperti mencium bibir lelaki atau perempuan, situasi apabila ada orang lain yang mahu menyentuh buah dada, orang tidak dikenali mahu meraba-raba. Guru memberikan contoh dengan membuat demonstrasi.

Murid menceritakan situasi di mana orang lain menyentuh bahagian sulit mereka. Contohnya keadaan di mana murid lelaki berkhatah dan orang lain melihat dan memegang kemaluannya. Murid menyatakan bahawa orang lain tak boleh menyentuh bahagian sulit mereka. Murid juga menunjukkan yang sesuai untuk situasi yang tidak dibenarkan iaitu mengatakan jangan untuk mengelak dari disentuh.

Sesi pengajaran ketiga Guru A ialah berkaitan Sentuhan selamat dan sentuhan tidak selamat. Guru menerangkan tentang sentuhan selamat dan tidak selamat di antara lelaki dan perempuan. Murid lelaki tidak boleh memegang tangan murid perempuan tetapi murid lelaki boleh memegang tangan sesama murid lelaki

Guru membuat simulasi situasi sentuhan tidak selamat. Guru cuba memegang alat sulit pelajar dan murid perlu mengelak dari di sentuh. Seterusnya guru menunjukkan gambar rajah situasi tertentu yang membenarkan orang lain menyentuh bahagian badan. Contohnya seorang doktor menyentuh pesakit untuk pemeriksaan

kesihatan dan abang mencuci luka pada kaki adiknya. Latihan diberikan dengan meminta murid mengenal pasti sentuhan selamat atau tidak selamat.

Impak positif dapat dilihat di mana murid dapat menyatakan situasi yang ditunjukkan oleh guru sama ada selamat atau tidak selamat. Guru memberikan contoh yang berkaitan dengan murid dan membuat tunjuk cara atau simulasi dalam menyampaikan pengajaran. Bahan sumber pengajaran disediakan selari dengan isi pelajaran dan sesuai bagi meningkatkan kefahaman murid. Pada akhir pengajaran didapati murid dapat membezakan sentuhan selamat dan tidak selamat.

Guru B memulakan sesi pengajaran dengan mengubahsuai kedudukan murid dalam bilik darjah, murid disusun mengikut tahap kefungsiian. Murid lelaki diasingkan dari murid perempuan dan murid lelaki diletakkan di barisan belakang. Guru mengajar tentang imej badan lelaki dan perempuan. Seorang murid lelaki dipanggil ke hadapan sebagai contoh untuk melihat struktur tubuh badan seorang lelaki. Murid membuat perbandingan lelaki dan perempuan yang berbeza termasuk bahagian badan yang sulit. Murid kemudiannya diminta mengenal pasti bahagian badan yang boleh disentuh atau tidak boleh. Murid lelaki berbincang dalam menentukan sama ada bahagian badan yang boleh dan tidak boleh disentuh. Murid lelaki memberi jawapan positif terhadap situasi yang diberikan dan dapat menandakan jawapan yang betul. Murid perempuan agak keliru dengan beberapa bahagian badan yang boleh dan tidak boleh disentuh. Apabila mendapat penerangan guru dengan contoh keadaan sebenar murid dapat menjawab soalan tersebut dengan betul.

Sesi pengajaran kedua berkaitan bahagian umum dan bahagian sulit. Guru menerangkan tentang bahaya apabila murid tidak mengetahui tentang bahagian badan yang tidak boleh disentuh orang lain. Sebagai contoh, guru menerangkan

akibat membiarkan orang lain menyentuh bahagian sulit sendiri seperti berlakunya kes rogol atau kes pencabulan. Guru meminta setiap murid untuk menandakan bahagian badan yang tidak boleh disentuh. Murid dapat menandakan bahagian badan yang tidak boleh disentuh dengan betul. Guru memberikan contoh tentang reaksi guru yang meraba dan memegang tangan dan badan murid. Walaupun malu-malu namun murid dapat memberikan jawapan yang betul.

Sesi pengajaran ketiga dilaksanakan berkaitan sentuhan selamat dan tidak selamat. Guru memulakan pengajaran berkaitan sentuhan yang berlaku antara ahli keluarga dengan murid seperti sentuhan ayah kepada anak perempuan. Guru menerangkan tentang keadaan-keadaan yang membenarkan ayah menyentuh murid. Murid dapat memberikan jawapan yang betul bila guru memberikan soalan tentang situasi sentuhan selamat dan tidak selamat. Pada akhir sesi didapati murid dapat mengenal pasti bahagian badan yang boleh disentuh atau tidak boleh disentuh .

Berdasarkan ketiga-tiga sesi pengajaran didapati murid mampu memahami pengajaran yang disampaikan. Walaupun ada perasaan malu namun murid mampu memahami. Hal ini disebabkan strategi pengajaran dan bahan sumber yang disediakan guru bersesuaian dengan tahap kognitif murid. Guru membuat tunjuk cara atau simulasi bagi meningkatkan kefahaman murid. Contoh-contoh diberikan adalah berkait rapat dengan kehidupan harian murid. Susunan isi pelajaran juga sesuai iaitu dimulai dengan mengenal bahagian badan umum dan sulit dan akhirnya sentuhan selamat dan tidak selamat. Jadual 6.8 menunjukkan contoh transkrip bagi sesi pengajaran guru B.

Jadual 6.8

Sesi Pengajaran Aspek Sentuhan- Guru B

Intervensi akhir (Sesi 3)		
Pengajaran guru	Reaksi kanak-kanak	Catatan
Sentuhan keluarga dengan diri sendiri – sentuhan ayah kepada anak perempuan	Contoh situasi 1.ayah yang merasa kepala anak perempuan yang demam (reaksi pelajar - boleh),	Guru dapat menyediakan rancangan pengajaran yang sesuai.
Guru menerangkan tentang keadaan-keadaan yang membenarkan ayah menyentuh diri sendiri.	2.ayah pegang badan tanpa tujuan yang baik (reaksi pelajar - tidak boleh)	Guru kelihatan sangat yakin dalam melaksanakan pengajaran.
Guru mengajar bagaimana untuk mengelak dari di sentuh pada bahagian badan yang tidak boleh disentuh.	3.Sentuhan untuk merawat adalah dibenarkan dan untuk bantuan tertentu.	Contoh-contoh diberi adalah sangat relevan dengan murid. Contoh-contoh dan bahan sumber dalam modul digunakan oleh guru.
Elakkan berlaku -Kes-kes rogol dan pencabulan (bahaya) Guru menerangkan tentang orang yang menyukai pelajar dan meraba.	Contoh situasi – kawan lelaki sentuh perempuan, (reaksi pelajar -tidak boleh disentuh) Contoh situasi – guru perempuan yang ingin memegang zakar pelajar lelaki (reaksi pelajar tidak boleh)	Interaksi dua hala berlaku dalam pengajaran. Guru berjaya melibatkan murid secara aktif.
Guru menerangkan kepada pelajar cara-cara untuk mengelak dari disentuh (terutamanya bahagian badan yang sulit)	-pelajar menolak jika berlaku situasi guru ingin menyentuh badan (lelaki atau perempuan)	Murid kelihatan selesa dengan pengajaran guru dan memberikan tindak balas yang positif.
Guru memberikan soalan-soalan yang berkaitan perbezaan sentuhan yang dibenarkan dan tidak boleh di sentuh.	Reaksi jawapan pelajar terhadap soalan yang diberikan guru; - semua pelajar memahami situasi yang diberikan dan menjawab soalan dengan betul. Contoh: Ibu memeluk dan mencium anaknya kerana berjaya dalam peperiksaan UPSR (reaksi murid- boleh) Murid lelaki memeluk murid perempuan (reaksi murid – tak boleh)	Murid menunjukkan kesungguhan dan yakin dalam menjawab soalan-soalan guru. Murid dapat membezakan sentuhan selatau atau tidak selamat

Jadual 6.8 (sambungan)

Intervensi akhir (Sesi 3)		
Pengajaran guru	Reaksi kanak-kanak	Catatan
Guru memberikan soalan-soalan yang berkaitan perbezaan sentuhan yang dibenarkan dan bahagian yang tidak boleh di sentuh.	<p>Murid menjawab soalan bagi situasi</p> <p>-Guru bersalaman dengan murid sambil mengucapkan tahniah setelah memenangi acara sukan</p> <p>-Murid lelaki menyentuh punggung murid perempuan</p> <p>-Murid lelaki memegang alat sulit murid lelaki</p> <p>-Guru lelaki memeluk pinggang murid perempuan</p> <p>-Abang membersihkan luka di kaki adik perempuannya</p> <p>-Abang memegang tangan adik perempuannya semasa melintas jalan raya</p>	<p>Murid dapat menjawab dengan betul</p> <p>Murid dapat membezakan sentuhan selamat atau tidak selamat.</p>

Guru C menyediakan bahan pengajaran berdasarkan isi pelajaran yang diajar iaitu bahagian badan yang umum dan sulit dalam sesi pertama. Guru menggunakan model murid sebenar dalam mengenalkan anggota badan lelaki dan perempuan. Penggunaan bahan ICT juga dalam pengajaran dilaksanakan oleh guru. Rajah badan lelaki dan perempuan ditunjukkan kepada murid menggunakan komputer. Murid menjawab lelaki dan perempuan berbeza. Murid menamakan bahagian badan lelaki dan perempuan dan menyebut istilah zakar dan faraj dengan betul. Murid memberi respon terhadap soalan guru adakah bahagian alat sulit lelaki dan perempuan . Jawapan yang diberi ialah bahagian alat sulit lelaki dan perempuan tidak sama. Murid menyatakan bahawa bahagian tersebut tidak boleh dipegang oleh orang lain.

Sesi kedua berkaitan keselamatan diri iaitu bahagian badan yang tidak boleh dilihat. Guru memberikan situasi iaitu aktiviti kebersihan diri perlu dilakukan di bilik air seperti mandi. Murid diingatkan agar menanggalkan baju dalam bilik air, tutup

dan kunci pintu sebelum membersihkan badan. Murid diingatkan agar tidak membenarkan orang lain melihat mereka mandi. Murid memberi respon bahawa orang lain tidak boleh melihat mereka mandi sebab malu.

Sesi ketiga pengajaran berkaitan sentuhan. berdasarkan pengetahuan tentang bahagian badan yang umum dan sulit. Murid dapat mengenal pasti dengan betul seterusnya mengenal pasti sentuhan selamat dan tidak selamat. Murid juga dapat memahami konsep aurat yang diterapkan. Murid menjawab dengan betul tentang aurat seorang lelaki dan aurat perempuan.

Kesimpulannya berdasarkan sesi pengajaran guru didapati murid dapat memahami aspek Sensualiti yang diajar. Buktinya murid dapat menjawab soalan dan latihan yang diberikan dengan betul. Hal ini menunjukkan kesan positif penggunaan modul latihan pendidikan seksualiti.

Selanjutnya analisis dokumen dibuat dengan meneliti rancangan pengajaran yang dibuat oleh guru. Guru-guru menyediakan rancangan pengajaran berpandukan panduan pengajaran yang terdapat dalam modul. Menurut guru yang ditemu bual, panduan pengajaran dan rajah yang disediakan dapat membantu guru menulis rancangan pengajaran harian dengan mudah.

Tambahan lagi semasa sesi latihan, guru-guru telah dilatih bagaimana menulis penerapan pendidikan seksualiti dalam pengajaran mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku. Guru-guru juga dapat merancang pengajaran yang bersesuaian dengan keupayaan murid iaitu dimulai dengan mengenal bahagian badan yang umum dan sulit dahulu serta istilah yang betul bagi menamakan bahagian-bahagian badan. Seterusnya perkara berkaitan sentuhan selamat dan tidak selamat.

Jadual 6.9 menunjukkan refleksi pengajaran yang dibuat oleh seorang guru selepas melaksanakan ketiga-tiga sesi. Refleksi guru-guru lain dilampirkan dalam bahagian lampiran. Refleksi guru-guru membuktikan terdapat impak yang positif kepada murid setelah diajar oleh guru. Walaupun pada mulanya murid malu untuk menyebut istilah-istilah yang diperkenalkan, namun pada sesi akhir murid dapat menamakan bahagian badan yang sulit dengan betul. Pada sesi akhir pengajaran murid dapat membezakan sentuhan selamat dan sentuhan tidak selamat dengan betul. Murid juga dapat mengetahui tindakan yang perlu dilakukan sekiranya berlaku sentuhan tidak selamat kepada mereka.

Jadual 6.9

Refleksi Guru B Terhadap Pengajaran Pendidikan Seksualiti

Guru B	Refleksi guru
Sesi 1	5 orang murid dapat menamakan bahagian badan lelaki dan perempuan termasuk organ genital dengan betul. Murid juga dapat mengenal istilah rasmi yang betul bahagian sulit iaitu zakar, faraj, punggung dan buah dada.
Sesi 2	5 orang murid dapat menunjukkan bahagian badan yang umum dan bahagian badan yang sulit bagi lelaki dan perempuan termasuk organ genital dengan betul. Murid juga dapat menghindarkan perasaan malu mereka dengan menunjuk dan menyebut bahagian badan yang sulit seperti faraj, zakar, buah dada dan punggung dengan betul.
Sesi 3	5 orang murid dapat membezakan sentuhan selamat dan sentuhan tidak selamat dengan betul. Murid juga dapat mengetahui tindakan yang perlu dilakukan sekiranya berlaku sentuhan tidak selamat kepada mereka.

Temu bual dibuat bagi mendapatkan pandangan guru tentang kesan modul latihan pendidikan seksualiti kepada murid. Ketiga-tiga guru menunjukkan penggunaan modul ini memberikan impak yang positif kepada murid. Pengetahuan murid tentang seksualiti semakin meningkat. Pengetahuan mengenai seksualiti juga dapat diaplikasikan dalam kehidupan murid.

Guru A berpendapat pengetahuan murid meningkat dari aspek pergaulan. Pengetahuan tersebut membolehkan murid membezakan sentuhan antara rakan lelaki dan perempuan. Murid juga berminat dengan pengajaran yang dilaksanakan oleh guru.

“Ya, modul ini dapat meningkatkan pengetahuan pelajar dari segi had pergaulan sesama kawan dan dapat mengenal apa yang patut buat jika berlaku gangguan seks daripada kawan-kawan, guru lelaki, abang dan ayah sendiri.”

“Ya, aktiviti pdp saya membuatkan pelajar semakin ingin mengetahui tentang perkara yang diajar..”

Guru A juga berpendapat murid dapat mengaplikasi apa yang telah dipelajari tentang hal ini. Contohnya:

“Ya, pelajar dapat mengaplikasikan pengetahuan yang diperoleh dalam kehidupan harian. Contohnya, selepas pengajaran, ada seorang murid perempuan mengadu tentang seorang murid lelaki bahawa murid lelaki itu cuba untuk menyentuh murid perempuan tersebut. Daripada ini pengetahuan tentang tidak menyentuh dapat diaplikasikan dengan betul dan mengadu pada guru atau pihak polis juga diaplikasikan dengan betul.”

(Guru A: 21 November 2015)

Guru B berpendapat terdapat peningkatan dalam pengetahuan murid tentang penggunaan istilah yang betul untuk bahagian badan yang sulit seperti zakar dan faraj. Selain itu murid dapat membezakan bahagian badan yang umum atau sulit serta sentuhan selamat dan tidak selamat. Murid juga dapat mengaplikasikan pengetahuan tersebut dalam kehidupan harian.

“Ya, kandungan modul ini dapat meningkatkan pengetahuan pelajar. Contohnya pelajar dapat mengetahui tentang penggunaan istilah yang sesuai untuk bahagian badan yang sulit seperti alat kelamin, mengenal bahagian badan yang umum dan bahagian badan yang sulit serta dapat membezakan sentuhan yang selamat dan sentuhan tidak selamat.”

“Ya, pelajar dapat mengaplikasikan pengetahuan yang diperoleh dalam kehidupan harian. Contohnya murid dapat mengelakkan diri dari sentuhan tidak selamat yang mana akan mengelakkan mereka dari risiko penganiayaan seksual.”

(Guru B: 27 Mac 2016)

Guru C menyatakan pengetahuan murid semakin meningkat tentang aspek umum dan sulit iaitu bahagian badan yang tidak boleh dilihat atau disentuh oleh orang lain. Hal ini termasuklah batasan sentuhan antara ahli keluarga dan orang luar.

“Ya, kandungan modul ini dapat meningkatkan pengetahuan pelajar iaitu pelajar mendapat pengetahuan bahawa ada organ atau anggota yang boleh dilihat atau disentuh oleh orang lain sama ada ahli keluarga atau orang luar seperti tangan, muka boleh dilihat atau disentuh tetapi anggota dalaman seperti kemaluan yang tidak boleh disentuh atau dilihat oleh orang lain.”

“Ya, pelajar akan dapat mengaplikasikan pengetahuan mereka dalam kehidupan seharian di mana mereka boleh menyatakan batas-batas hubungan antara lelaki dan perempuan. Contoh murid lelaki akan ke tandas lelaki dan tandas perempuan untuk murid perempuan. Tidak mahu gunakan yang berlainan jantina dan akan maklumkan kepada guru sekiranya ada rakan yang intai atau cuba tarik seluar mereka.”

(Guru C: 27 Mac 2016)

Tahap Kecekapan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Menurut Pandangan Guru-Guru PPKI

Tahap kecekapan modul dilihat dari aspek kejelasan objektif, isi kandungan, strategi penyampaian, penilaian dan bahan sumber. Data bagi tahap kecekapan modul dalam Jadual 6.10 menunjukkan tahap yang tinggi dengan min keseluruhan ialah 4.50. Semua item menunjukkan min yang lebih daripada empat. Item 2 iaitu topik-topik dalam modul relevan dengan kurikulum KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran menunjukkan nilai min paling tinggi iaitu 4.58. Begitu juga nilai min

yang sama bagi item 3, 4 dan 7. Item 9 dengan nilai min paling rendah iaitu 4.35 ialah tentang kandungan modul ini mudah diaplikasikan oleh guru PPKI atau pembantu murid.

Jadual 6.10

Penilaian Kecekapan Modul-Aspek Kandungan

Bil	Item	Min	Sisihan piawai	Tahap
1	Objektif modul jelas.	4.42	0.62	Tinggi
2	Topik-topik di dalam modul relevan dengan kurikulum KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran.	4.58	0.50	Tinggi
3	Kandungan modul ini sesuai untuk meningkatkan tahap pengetahuan guru PPKI masalah pembelajaran tentang pendidikan seksualiti.	4.58	0.62	Tinggi
4	Kandungan modul ini sesuai untuk meningkatkan tahap kemahiran guru PPKI masalah pembelajaran tentang pendidikan seksualiti.	4.58	0.62	Tinggi
5	Strategi pengajaran dan pembelajaran sesuai untuk mencapai objektif modul.	4.45	0.62	Tinggi
6	Kaedah penilaian yang dicadangkan sesuai untuk menguji tahap kefahaman guru-guru PPKI.	4.52	0.62	Tinggi
7	Bahan/sumber pengajaran pelbagai.	4.58	0.50	Tinggi
8	Bahan/sumber pengajaran sesuai diaplikasikan untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.	4.45	0.66	Tinggi
9	Kandungan modul ini mudah diaplikasikan oleh guru PPKI atau pembantu murid.	4.35	0.66	Tinggi

Data bagi tahap kecekapan modul menunjukkan tahap yang tinggi dengan min keseluruhan ialah 4.59. Semua item menunjukkan min yang lebih daripada empat. Item 10 iaitu kesesuaian kandungan modul menunjukkan nilai min paling tinggi diikuti kejelasan persembahan modul. Min bagi peruntukan masa adalah paling rendah berbanding yang lain-lain. Data terperinci ditunjukkan dalam Jadual 6.11.

Jadual 6.11

Penilaian Tahap Kecekapan Modul-Aspek Teknikal

Bil	Item	Min	Sisihan piawai	Tahap
10	Kesesuaian kandungan modul untuk melatih guru PPKI masalah pembelajaran.	4.71	0.46	Tinggi
11	Peruntukan masa bagi setiap topik dalam modul.	4.32	0.59	Tinggi
12	Kejelasan gaya penulisan.	4.61	0.56	Tinggi
13	Kejelasan persembahan modul.	4.68	0.48	Tinggi
14	Tahap kebolegunaan modul latihan ini sebagai latihan dalam perkhidmatan.	4.61	0.49	Tinggi

Temu bual dengan guru yang menggunakan modul untuk melaksanakan pengajaran menunjukkan aktiviti yang dirancang boleh dilaksanakan dalam waktu yang ditetapkan. Guru berpendapat penerapan pendidikan seksualiti dalam kurikulum masalah pembelajaran sekolah rendah iaitu kurikulum Pengurusan Kehidupan tidak mendatangkan masalah bagi guru-guru melaksanakannya. Guru perlu pandai mengurus masa sewaktu sesi pengajaran kerana melalui modul ini telah disediakan perancangan aktiviti pembelajaran yang teratur.

Panduan pengajaran dan bahan-bahan sumber pengajaran yang terdapat dalam modul ini membantu guru untuk mencapai objektif. Namun begitu guru mencadangkan agar dipelbagaikan lagi bahan dan aktiviti pembelajaran yang menarik dan bersesuaian dengan keupayaan pelajar serta dapat memberikan keseronokan. Guru berpendapat modul ini dapat dilaksanakan dalam konteks yang sebenar. Modul ini dapat membekalkan maklumat, membina nilai, membina kemahiran interpersonal dan konsep kebertanggungjawaban pada diri murid. Malah modul ini juga dapat mengatasi masalah kekurangan bahan pengajaran serta kurang keyakinan dalam kalangan guru sewaktu menyampaikan pendidikan seksualiti kepada murid.

Tahap Kepuasan Guru-Guru PPKI Terhadap Modul Latihan Pendidikan Seksualiti

Soal selidik yang diberikan tentang penilaian modul melalui soalan terbuka dianalisis dan datanya dipaparkan dalam Jadual 6.12. Semua peserta berpendapat bahawa tiada isi kandungan modul yang tidak membantu dalam meningkat pengetahuan dan kemahiran mereka. Semua peserta bersetuju bahawa modul ini mengambil kira aspek agama, nilai dan budaya. Namun begitu peserta mencadangkan agar perbahasan seksualiti dari aspek agama, nilai dan budaya dibuat dengan lebih mendalam.

Selain itu beberapa perkara perlu dibuat penambahbaikan seperti topik-topik yang perlu ditambah lagi. Antaranya topik tentang perundangan iaitu apa langkah yang perlu dilakukan bagi membela murid berkeperluan khas yang terlibat dengan jenayah seksual dan penguatkuasaan undang-undang. Selain itu topik tentang langkah pencegahan jenayah juga perlu dimasukkan.

Antara kelemahan yang perlu dibuat penambahbaikan ialah terdapat aktiviti yang tidak sesuai untuk murid yang tahap keupayaan mental atau kefungsiannya rendah. Murid ini sukar memahami pengajaran guru. Kebanyakan peserta mencadangkan agar bahan bantu bergambar, grafik, gambar rajah dan carta diperbanyak lagi. Antara komen lain ialah terdapat aktiviti yang beraras tinggi untuk murid PPKI. Modul perlu masukkan aspek perundangan. Huraian tentang perkembangan manusia perlu lebih jelas.

Jadual 6.12

Tahap Kepuasan Pengguna Terhadap Modul

Perkara	Komen
Apakah topik yang perlu ditambah bagi meningkatkan keberkesanan modul?	<p>Aspek perundangan- menegakkan keadilan kepada mangsa jenayah seksual.</p> <p>Topik pendidikan seksualiti untuk ibu bapa.</p> <p>Rujukan ke pusat kesihatan – menjaga kandungan, penyakit kelamin.</p> <p>Penguatkuasaan undang-undang.</p> <p>Tindakan selepas tragedi buruk menimpa murid.</p> <p>Perbincangan dari semua agama\Penjelasan batasan setiap agama secara umum.</p> <p>Penekanan kepada tahap murid yang pelbagai.</p> <p>Langkah pencegahan jenayah seksual.</p> <p>Menemu duga murid khas untuk mendapatkan tahap kefahaman dan pengetahuan mereka tentang seksualiti.</p>
Adakah di antara kandungan modul-modul yang kurang membantu?	Tiada
Adakah komen-komen lain yang anda ingin berikan terhadap modul latihan ini?	<p>Sangat berkesan dan sesuai dijadikan modul untuk melatih guru.</p> <p>Semua kandungan lengkap.</p> <p>Rasional modul untuk murid sekolah rendah.</p> <p>Perlu masukkan elemen KBAT.</p> <p>Adakan tayangan video tentang temu bual mangsa rogol atau sediakan buletin pendidikan seksualiti.</p> <p>Perbanyakkan bahan bergambar, grafik, gambar rajah, carta dan sebagainya.</p> <p>Terapkan sebanyak mungkin agama dan nilai.</p> <p>Sediakan kit perhubungan yang sesuai.</p> <p>Perlu buat amali bagi menangani kes murid yang bermasalah seksual.</p> <p>Penerangan mengikut masalah murid dengan lebih spesifik.</p> <p>Memupuk keprihatinan guru terhadap aspek seksualiti murid.</p> <p>Modul ini perlu diperoleh oleh setiap sekolah.</p>
Apakah kelemahan yang perlu diberikan perhatian dalam modul ini?	<p>Terdapat aktiviti yang beraras tinggi untuk murid PPKI.</p> <p>Tidak sesuai untuk murid PPKI yang tahap kefungsiannya rendah.</p> <p>Perlu masukkan aspek perundangan.</p> <p>Perlu perbanyakkan gambar.</p> <p>Huraian tentang perkembangan manusia perlu lebih jelas.</p> <p>Agihan masa setiap aktiviti.</p> <p>Kesesuaian pengajaran mengikut tahap murid.</p>

Jadual 6.12 (sambungan)

Perkara	Komen
Apakah kekuatan modul ini?	<p>Kandungan modul sesuai untuk murid PPKI.</p> <p>Dapat meningkatkan pengetahuan guru.</p> <p>Disusun mengikut tahap .</p> <p>Terdapat contoh panduan pengajaran .</p> <p>Penerangan yang jelas.</p> <p>Memberikan kefahaman yang terperinci.</p> <p>Isi kandungan, tajuk-tajuk modul dan pengisian yang lengkap dan menyeluruh.</p> <p>Topik dan huraian jelas.</p> <p>Gambar berkaitan amat sesuai dengan tajuk.</p> <p>Fakta yang sangat membantu mengelakkan penganiayaan seksual.</p> <p>Terdapat panduan pengajaran.</p> <p>Terdapat BBM sebagai panduan.</p> <p>Panduan yang lengkap- bahan sumber, nota , sumber rujukan, fakta yang sahih.</p> <p>Penggunaan contoh semasa.</p> <p>Jelas, mudah difahami, ayat yang mudah.</p>
Secara keseluruhannya apakah pendapat anda tentang kebolegunaan modul ini?	<p>Boleh digunakan, memerlukan penambahbaikan.</p> <p>Membantu guru dalam melaksanakan P&P.</p> <p>Boleh dijadikan garis panduan kepada guru.</p> <p>Boleh digunakan bukan sahaja untuk PPKI, malah aliran perdana.</p> <p>Boleh dijadikan bahan rujukan yang lengkap.</p> <p>Sangat baik untuk aliran PPKI.</p> <p>Sangat membantu guru dalam P&P kerana penekanan ketika mengajar diberi dengan jelas.</p> <p>Dapat meningkatkan pengetahuan guru.</p> <p>Lengkap dan terperinci.</p> <p>Boleh diaplikasi sebagai sukatan pelajaran.</p>

Pengkaji telah menemu bual lima orang peserta setelah tamat sesi pelaksanaan modul. Berikut ialah hasil analisa data temu bual ke atas lima peserta. Tahap kepuasan pengguna dibincangkan dari aspek elemen-elemen yang membentuk modul iaitu objektif modul, isi kandungan, kaedah penyampaian, penilaian dan bahan sumber. Perbincangan berikut ialah mengenai kebolegunaan modul. Objektif modul ialah untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran tentang pendidikan seksualiti.

Peserta kajian menyatakan kesan yang positif di mana tahap pengetahuan dan kemahiran mereka semakin meningkat. Antara kesannya guru dapat mengetahui pendekatan serta isi kandungan seksualiti yang perlu disampaikan kepada murid. Bahan sumber yang disediakan juga dapat memudahkan guru untuk mengajar.

“Sememangnya mesti menjadi positif sebab perkara-perkara pengetahuan yang baru kita perlu ambil....” (Cikgu S)

“mendapat tahu cara-cara bagaimana pendekatan yang sesuai untuk mengajar murid tentang pendidikan seksualiti. Dari segi kemahiran pula, sebelum ini pendekatan tidak tahu cara sebagaimana tetapi sekarang bila mengikuti latihan ini, ada idea-idea yang boleh saya ketengahkan untuk mengajar murid pendidikan khas” (Cikgu A)

“Modul ini boleh memberi kesan yang baik dan meningkatkan pengetahuan kepada cikgu-cikgu pendidikan khas dalam menerapkan tentang seksual” (Cikgu An)

“Modul ini menerangkan cara-cara dan strategi yang boleh guru gunakan untuk diaplikasikan semasa pengajaran dan pembelajaran... dalam mata pelajaran pengurusan kehidupan dalam sensualiti dan identiti seksual.” (Cikgu J)

“...saya rasa lebih banyak perkara tentang seksualiti yang saya dapat tahu melalui latihan ini...cara nak ajar murid..apa yang perlu diajar..sumber yang sesuai..” (Cikgu W)

Seterusnya maklum balas yang positif ditunjukkan tentang isi kandungan modul. Isi kandungan modul bersesuaian untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Peserta berpendapat isi kandungan menyeluruh dan memberikan manfaat kepada murid. Namun begitu ada peserta berpendapat terdapat bahagian atau aspek yang kurang sesuai untuk murid tetapi sesuai untuk melatih guru.

Isi kandungan modul menerangkan kepentingan pendidikan sensualiti diberikan kepada MBK(murid berkeperluan khas), (Cikgu J)

ada yang sesuai ada yang tidak sesuai. Tetapi banyak yang sesuai dengan modul ini...

....tetapi untuk cikgu keperluan sangat sesuai kerana cikgu dapat memahami. (Cikgu A)

isi kandungan yang dibuat sangat sesuai dan menepati, senang dengan ada langkah-langkah..(Cikgu S)

“Memang menyeluruh sebab terdapat semua aspek dari segi agama nilai budaya dan dari segi tubuh badan semua memang sudah menyeluruh.”(Cikgu An)

“Modul ni dah mencakupi pelbagai bidang ..mmm.macam sensualiti..keselamatan..kesihatan..kebersihan..agama..budaya dan lain-lain..” (Cikgu W)

Berikutnya pula tahap kepuasan dari aspek strategi atau kaedah penyampaian. Peserta menunjukkan respons yang positif juga terhadap kaedah penyampaian modul latihan pendidikan seksualiti. Kaedah penyampaian melibatkan guru secara langsung dan berkaitan dengan harian sebagai guru. Guru berpendapat kaedah dan strategi pengajaran adalah mudah difahami di mana aktiviti amali dilaksanakan. Cadangan penambahbaikan ialah mengadakan aktiviti secara *hands on* dengan murid berkeperluan khas sendiri.

“Kaedah ini sesuai kerana melibatkan guru...secara amali..hands on” (Cikgu An)

“...penyampaian disampaikan dengan baik. Contoh-contoh dan kemahiran yang diberikan diterapkan, contohnya kemahiran yang diterapkan kepada cikgu dan strategi tu mudah untuk difahami..” (Cikgu A)

“Kaedah atau strategi yang di gunakan adalah jelas dan mudah difahami. Modul ini juga memberi idea-idea dan kaedah yang sesuai digunakan oleh setiap MBK mengikut tahap perkembangan seksual dan perubahan fizikal.” (Cikgu J)

“semua aktiviti yang ada sudah sesuai untuk melatih guru.Mungkin boleh tambah aktiviti hands on dengan murid sebenar”.(Cikgu S)

“ kaedah untuk latih guru seperti lakonan, pengajaran mikro..sesuai la..memang tugas guru mengajar..jadi kaedah tersebut memang sesuai” (Cikgu W)

Tahap kepuasan guru dari aspek penilaian dalam modul latihan pendidikan seksualiti menunjukkan kaedah penilaian yang dicadangkan adalah bersesuaian untuk melatih guru. Peserta juga menyatakan terdapat kepelbagaian penilaian dan disediakan mengikut kesesuaian murid PPKI. Penilaian yang disediakan dalam modul adalah sesuai dengan tugas guru.

“setiap slot yang saya ikuti memang ada penilaiannya dan saya boleh memahami setiap slot yang disediakan” (Cikgu S)

“Berdasarkan kepada penilaian ini..macam bina rancangan pengajaran, BBM... sesuai untuk cikgu” (Cikgu A)

“Rasanya penilaian pelbagai dan dapat mencapai objektif...ada kuiz, ada latihan bina rancangan mengajar dan latihan mengajar”.(Cikgu An)

“Penilaian dalam modul ini mengikut kesesuaian murid PPKI” .(Cikgu J)

“..ada macam-macam cara penilaian..ada kuiz pendek..bina bahan..rancangan pengajaran..semua ni memang berkaitan la dengan tugas cikgu. (Cikgu W)

Bahan sumber yang disediakan dalam modul ini seperti panduan pengajaran, gambar/ rajah serta panduan pengajaran mengikut tahap murid dapat membantu guru dalam pengajaran. Malah panduan dan bahan yang disediakan dapat membantu guru untuk menyediakan bahan bantu mengajar sendiri. Namun begitu penambahbaikan masih perlu dibuat dengan memperbanyakkan lagi bahan sumber terutama dalam bentuk multimedia dan grafik.

“bahan-bahan yang disediakan ini sangat sesuai, Cuma secara peribadinya ada penambahbaikannya dengan perbanyakkan lagi bahan-bahan dan maklumat.”(Cikgu S)

“bahan-bahan tersebut disediakan sangat membantu guru....perlu sediakan bahan dalam bentuk multimedia atau interaktif agar lebih menarik dan memudahkan guru untuk gunakan semasa mengajar.”(Cikgu An)

“banyak yang cikgu boleh buat bahan melalui modul ini.. cikgu boleh buat untuk BBM “(Cikgu A)

“Bahan atau sumber pengajaran ini sesuai dan mudah diperolehi....Bahan dan sumber yang dicadangkan adalah mengikut kesesuaian tahap murid” (Cikgu J)

“ BBM ada disediakan..gambar..rajah..ada juga bahan maujud macam patung..Cuma perlu tambah bahan multimedia macam video urus diri semasa datang haid dan lain-lain.” (Cikgu W)

Penerapan agama, nilai dan budaya dalam modul ini turut dipersetujui oleh peserta kajian. Modul ini menerapkan elemen agama, nilai dan budaya. Walaupun kebanyakan guru dan murid adalah beragama Islam, namun pengubahsuaian boleh dilakukan mengikut ajaran agama masing-masing. Modul ini adalah sebagai panduan guru untuk menerapkan pendidikan seksualiti dengan mengambil kira agama, nilai dan budaya. Penerapan aspek agama juga dapat membuatkan guru berasa selesa untuk mengajar dan berbincang tentang hal seksualiti. Guru-guru juga mengakui memang modul ini berfokus penerapan agama khususnya agama Islam. Namun mereka faham bahawa pengubahsuai boleh dibuat mengikut ajaran lain-lain agama.

“Sebenarnya semua agama ada larangan-larangan dari segi sentuhan, bahagian sulit tubuh badan, bukan sekadar agama Islam. Pentingnya menjaga diri sendiri, keselamatan diri sendiri, menjaga maruah keluarga bukan hanya dalam agama islam, semua agama pun ada”.(Cikgu An)

“Ada untuk semua agama. Kalau berdasarkan modul ini ada, setiap agama mempunyai pandangan masing-masing ..ada, sebagai contohnya, pembelajaran di dalam kelas kita menerapkan kepada murid apabila lelaki dengan perempuan tidak boleh sentuh, kenapa tidak boleh disentuh?” (Cikgu A)

“..cikgu perlu membuat pengubahsuaian bagi murid yang berlainan agama mengikut ajaran agama masing-masing.”(Cikgu S)

“Penerapan aspek agama, nilai dan budaya ini sesuai digunakan oleh semua guru dan murid PPKI kerana guru akan lebih selesa membincangkan isu seksualiti.” (Cikgu J)

“ aspek agama ni memang ada..kalau dilihat dalam panduan pengajaran memang ada..Cuma lebih banyak kepada agama Islam.. ya la..majoriti murid dan cikgu beragama Islam. Kalau dilihat kebanyakan penerapan agama lebih banyak kepada agama Islam..Tapi ada dinyatakan cikgu boleh ubahsuai ikut agama murid.” (Cikgu W)

Antara saranan untuk penambahbaikan modul yang diberikan oleh peserta ialah tentang bahan sumber. Peserta mencadangkan agar lebih banyak bahan grafik, video dan multimedia disediakan sebagai bahan bantu mengajar. Menurut peserta J dan An, modul ini agak tebal. Cadangan penambahbaikan ialah mengasingkan modul-modul mengikut tajuk. Peserta A pula berpendapat modul ini sudah lengkap dan guru sendiri boleh membuat pengubahsuaian.

“Modul ini terlalu tebal, mungkin boleh gunakan peta alir atau peta buih dalam nota tersebut.” (Cikgu J)

“perbanyakkan lagi gambar-gambar yang berkaitan dan nampak lebih menarik.” (Cikgu S)

“boleh tambah lagi bahan seperti video..contoh video cara memakai tuala wanita.. Lagi satu..modul ni tebal..boleh asingkan kepada modul-modul yang berbeza tajuk....senang nak rujuk.”(Cikgu An)

“Semua sudah ok, kita sentiasa boleh buat penambahbaikan di mana kita perlu mengajar dahulu dan melihat kesesuaian dan baru membuat penambahbaikan.”(Cikgu A)

“ Ok dah modul ni..boleh guna untuk latih cikgu. Bahan-bahan dah disediakan..Cuma macam yang saya kata tadi..tambah la bahan multimedia..” (Cikgu W)

Aspek kebolehgunaan modul pula menunjukkan modul ini sesuai digunakan untuk melatih guru PPKI. Semua peserta bersetuju untuk mengesyorkan modul ini digunakan. Guru ini berpendapat tidak semua guru yang berpeluang mengikuti latihan /kursus pendidikan seksualiti, maka modul ini boleh digunakan. Modul ini juga boleh digunakan oleh guru-guru aliran perdana dan sekolah menengah. Peserta A dan S berpendapat modul ini boleh dijadikan rujukan guru-guru PPKI kerana isi kandungan yang mudah difahami dan banyak bahan rujukan.

“boleh disyorkan sebabnya berguna bukan sahaja dari segi mengajar pelajar dan diterapkan kepada pelajar-pelajar lain juga (pelajar aliran perdana, pelajar pendidikan khas, pelajar sekolah menengah, pelajar sekolah rendah.”(Cikgu An)

“Modul ini perlu di beri pendedahan kepada semua guru. Guru perlu diberi kursus mengenai pendidikan seksualiti sekurang-kurangnya 2 kali setahun .”(Cikgu J)

“Boleh, disyorkan kerana mempunyai banyak bahan rujukan. ...bukan semua cikgu sudah diberi pendedahan tentang pendidikan seksualiti. Jadi dengan ada modul ini, sekurang-kurangnya guru tersebut boleh membuat rujukan.”(Cikgu A)

“saya mengesyorkan modul ini boleh digunakan dan sesuai untuk melatih guru-guru pendidikan khas yang lain kerana isi kandungan modul yang mudah diikuti dan cikgu mudah untuk mempraktikkan.” (Cikgu S)

“ Modul ini sesuai la digunakan untuk melatih guru tentang pendidikan seksualiti...sebelum ni memang sukar nak cari bahan seksualiti untuk murid khas..jadi dengan adanya modul ini..,bagus la.” (Cikgu W)

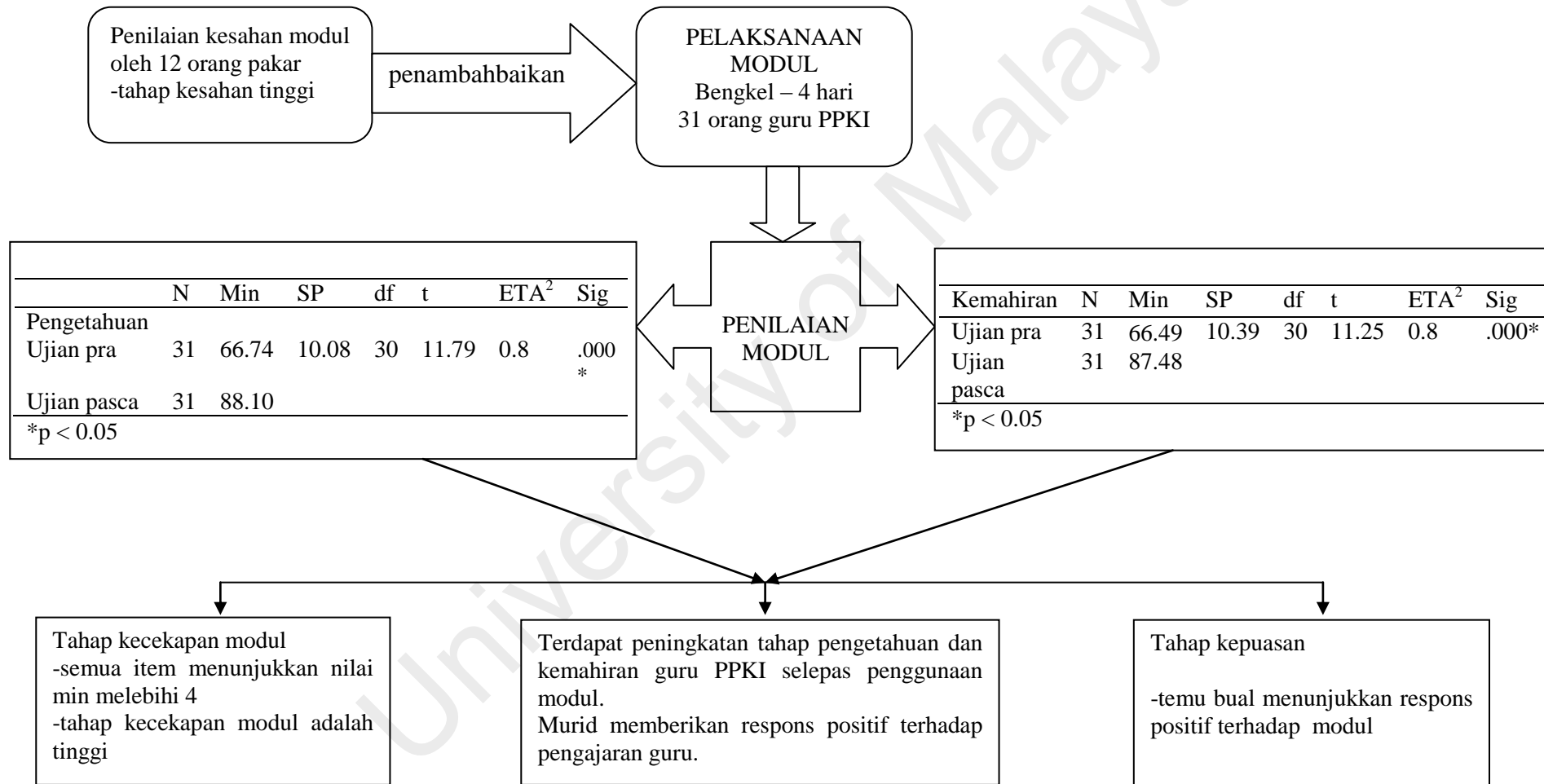
Secara keseluruhannya dapatan data bagi fasa pelaksanaan dan penilaian menunjukkan modul ini memberi kesan yang positif terhadap pengetahuan dan kemahiran guru. Hasil analisa data menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan bagi ujian pra dan ujian pasca bagi kedua-dua tahap pengetahuan dan kemahiran.

Pelaksanaan penerapan pendidikan seksualiti oleh tiga orang guru kepada murid menunjukkan peningkatan pengetahuan seksualiti murid.

Respon yang positif ditunjukkan oleh murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Murid dapat memahami pengajaran yang disampaikan oleh guru dengan penggunaan kaedah pengajaran dan bahan sumber yang sesuai. Penilaian tahap kecekapan adalah pada tahap tinggi sama seperti tahap kepuasan pengguna. Tahap kepuasan pengguna menunjukkan respon yang positif diberikan terhadap elemen-elemen modul iaitu objektif, isi kandungan, kaedah, penilaian dan sumber. Aspek kebolegunaan menunjukkan bahawa modul ini sesuai digunakan untuk melatih guru tentang pendidikan seksualiti.

Namun begitu terdapat beberapa perkara yang masih perlu dibuat penambahbaikan. Guru-guru mencadangkan agar diperbanyakkan bahan bantu mengajar atau sumber pengajaran dalam bentuk multimedia. Selain itu aspek undang-undang seksual untuk murid berkeperluan khas juga perlu ditambah. Guru-guru juga mendapati terdapat beberapa aktiviti yang kurang sesuai dengan aras kognitif murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Modul juga agak tebal dan berat. Guru-guru mencadangkan agar modul dipecahkan kepada tujuh naskhah mengikut sub modul. Ringkasan analisa data fasa pelaksanaan dan penilaian ditunjukkan dalam Rajah 6.8.

FASA PELAKSANAAN DAN PENILAIAN

Rajah 6.8. Ringkasan analisa data fasa pelaksanaan dan penilaian

Rumusan

Modul latihan pendidikan seksualiti diuji kebolegunaan dengan melihat kepada aspek kesan modul ke atas tahap pengetahuan dan kemahiran guru. Dapatan kajian ujian pra dan ujian pasca menunjukkan pengetahuan dan kemahiran guru PPKI meningkat selepas penggunaan modul. Tahap kecekapan dan kepuasan pengguna modul dinilai oleh peserta modul menggunakan soal selidik. Bagi mengukuhkan data tentang kesan dan kepuasan pengguna, lima orang guru telah ditemu bual. Modul ini juga diuji kepada murid di mana tiga orang guru melaksanakan tiga sesi pengajaran pendidikan seksualiti.

Dapatan kajian menunjukkan penggunaan modul oleh guru dapat meningkatkan pengetahuan seksualiti murid. Murid dapat menamakan bahagian genital dengan menggunakan istilah yang betul. Murid dapat membezakan sentuhan selamat dan tidak selamat. Guru juga yakin dan selesa menerapkan pendidikan seksualiti dalam pengajaran. Kebolegunaan modul ini adalah tinggi sebagaimana dijelaskan (Jeng & Tzeng, 2012). Modul ini dapat mencapai matlamat dari aspek keberkesanan, tahap kecekapan yang tinggi dan kepuasan pengguna melalui maklum balas yang positif terhadap modul (Ayden & Bruvides, 2014). Kesimpulannya modul ini berpotensi dan sesuai digunakan untuk meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran pendidikan seksualiti guru-guru PPKI sekolah rendah.

BAB 7

PERBINCANGAN DAN KESIMPULAN

Kajian ini dilaksanakan dengan tujuan membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru pendidikan khas integrasi (PPKI) masalah pembelajaran sekolah rendah. Pelaksanaan kajian melibatkan tiga fasa yang bermula dengan analisis keperluan. Tujuan kajian dalam fasa ini ialah mengenal pasti masalah dan keperluan terhadap modul latihan pendidikan seksualiti. Peringkat seterusnya ialah mendapatkan maklumat tentang reka bentuk modul seterusnya membangunkan modul. Modul yang telah dibangunkan dilaksanakan dalam *setting* sebenar iaitu melatih guru-guru tentang pendidikan seksualiti. Langkah seterusnya ialah penilaian tentang aspek kebolegunaan modul iaitu dari aspek kesan modul terhadap pengetahuan dan kemahiran guru, tahap kecekapan modul serta tahap kepuasan terhadap modul.

Ringkasan Kajian

Fasa Analisis Keperluan dijalankan dengan mengutip data tentang latar belakang pendidikan seksualiti, tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti. Data dikumpulkan melalui soal selidik tertutup dan soal selidik terbuka kepada 634 guru PPKI masalah pembelajaran di seluruh Malaysia. Tujuan kutipan data dalam fasa ini ialah untuk mendapatkan maklumat tentang keperluan terhadap modul latihan pendidikan seksualiti.

Berikutnya Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan dijalankan dengan menggunakan input daripada Fasa Analisis Keperluan. Data mengenai reka bentuk diperoleh dengan menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi* yang melibatkan lapan orang pakar dalam pusingan pertama iaitu temu bual. Data temu bual digunakan untuk

membina soal selidik yang dijawab oleh 42 orang pakar daripada pelbagai bidang kepakaran. Modul yang telah dibangunkan disemak oleh 12 orang pakar dan dibuat penambahbaikan.

Selanjutnya pelaksanaan dan penilaian dijalankan dengan menggunakan pelbagai instrumen untuk mengutip data. Pelaksanaan modul dibuat ke atas 31 orang guru PPKI. Pelaksanaan dibuat dalam tempoh empat hari yang dijalankan secara dua siri bagi menghabiskan kandungan modul yang berjumlah 23 jam. Penilaian kebolegunaan modul dibuat dalam tiga aspek iaitu keberkesanan, kecekapan dan kepuasan pengguna.

Dapatan data Fasa Analisis Keperluan menunjukkan kebanyakan guru tidak pernah mengikuti latihan atau kursus berkaitan pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Namun begitu mereka menghadapi masalah salah laku seksual murid-murid. Guru-guru menghadapi masalah untuk mengajar pendidikan seksualiti kepada murid-murid ini.

Kajian-kajian lepas membincangkan kepentingan penyampaian maklumat seksualiti kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Hal ini kerana mereka mempunyai naluri seksual dan mencapai kematangan seksual sama seperti individu yang normal (Winges-Yanez, 2014). Naluri seks adalah keperluan asas manusia yang dikawal oleh *serebral korteks* (Greydanus & Omar, 2011). Kanak-kanak ini akan mengalami perubahan-perubahan fizikal dan emosi semasa proses akil baligh. Remaja perempuan Sindrom Down, Autism dan Serebral Palsi didapati menunjukkan perubahan mood semasa datang haid seperti mana remaja yang normal (Greydanus & Omar, 2011).

Selain itu keterbatasan kognitif menyebabkan golongan ini tidak dapat membezakan sesuatu hal sama ada betul atau tidak betul. Maka dengan ini kanak-kanak tersebut berisiko 3.4 kali ganda dalam kes penganiayaan seksual (Skarbek, 2009). Kebanyakan kes melibatkan pesalah seksual merupakan individu yang dikenali seperti ibu bapa, adik-beradik, penjaga, guru dan jurulatih. Maka dalam hal ini pengetahuan dalam aspek seksualisasi dan keselamatan amat penting bagi mengelakkan risiko penganiayaan seksual. Namun begitu responden dalam kajian ini menunjukkan tahap pengetahuan yang sederhana tentang seksualisasi dan keselamatan. Hal ini menunjukkan perlunya perkara ini dimasukkan dalam modul latihan pendidikan seksualiti.

Dapatan kajian juga mendapati antara sebab-sebab pendidikan seksualiti tidak diajar ialah kerana tiada subjek/kurikulum khusus tentang pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Selain itu sebab tidak mengajar pendidikan seksualiti ialah kerana tiada dalam sukatan pelajaran pendidikan khas masalah pembelajaran. Data tentang tahap pengetahuan dan kemahiran pula menunjukkan tahap yang sederhana. Berdasarkan data-data ini, modul latihan pendidikan seksualiti perlu untuk melatih guru menerapkan pendidikan seksualiti.

Berikutnya data dari analisis keperluan digunakan untuk mereka bentuk dan membangunkan modul. Data-data berkaitan reka bentuk modul diperoleh dengan mendapatkan persetujuan pakar tentang elemen-elemen yang perlu ada dalam modul. Pakar-pakar menunjukkan kesepakatan bahawa masalah guru-guru PPKI ialah tiada kursus/latihan pengajaran pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan pendidikan khas masalah pembelajaran sekolah rendah. Selain itu kekurangan bahan sumber pengajaran juga menjadi satu lagi masalah kepada guru.

Dapatan ini selari dengan dapatan kajian oleh Howard-Barr et, al (2005) dan Tsuda et al. (2017).

Berdasarkan permasalahan tersebut, panel pakar juga menunjukkan persetujuan yang tinggi bahawa modul pengajaran pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah dan bahan/sumber pengajaran adalah perlu. Seramai 42 orang panel *Fuzzy Delphi* daripada pelbagai bidang kepakaran yang berkaitan pendidikan khas dan pendidikan seksualiti terlibat. Kebanyakan panel *Fuzzy Delphi* terdiri daripada guru-guru PPKI masalah pembelajaran yang berpengalaman mengajar lebih lima tahun. Mereka terlibat secara langsung dalam KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran yang mula diperkenalkan pada tahun 2011.

Pemilihan guru-guru ini dapat mengatasi kelemahan modul seperti yang dibincangkan oleh beberapa pengkaji. Antara kelemahan dalam modul latihan guru adalah tidak melibatkan guru dalam proses merancang (May & Kundert, 1996; Barr, 2014). Maka dalam kajian ini guru-guru yang terlibat secara langsung dalam proses pengajaran murid berkeperluan khas dilibatkan dalam memberikan input tentang modul yang dibangunkan. Hal ini juga selari dengan teori pembelajaran andragogi di mana guru perlu dilibatkan dalam proses merancang pengajaran.

Dapatan kajian menunjukkan semua item-item objektif, isi kandungan, kaedah penyampaian, penilaian dan sumber mendapat kesepakatan pakar. Modul latihan pendidikan seksualiti dibangunkan dengan menggunakan dapatan data ini. Tujuh modul telah dibangunkan dan disemak oleh pakar. Dapatan data menunjukkan masih ada beberapa perkara yang perlu dibuat penambahbaikan. Setelah penambahbaikan dibuat, pelaksanaan dan penilaian modul dijalankan. Dapatan kajian menunjukkan modul ini dapat meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan

seksualiti. Tahap kecekapan modul adalah tinggi dan guru-guru menunjukkan respons yang positif tentang kepuasan terhadap modul. Hal ini menunjukkan modul ini sesuai digunakan untuk melatih guru.

Perbincangan Dapatan Kajian

Perbincangan dapatan kajian dibuat dalam tiga bahagian mengikut fasa iaitu Analisis Keperluan, Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan, dan Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Tujuan kajian dijalankan adalah untuk membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI peringkat sekolah rendah di Malaysia. Perbincangan dilakukan mengikut fasa-fasa kajian dalam proses membangunkan modul tersebut yang menggunakan pendekatan kajian reka bentuk dan pembangunan.

Perbincangan Dapatan Data Analisis Keperluan

Kebanyakan responden kajian dalam Fasa Analisis Keperluan ialah guru-guru perempuan. Jumlah guru di Malaysia menunjukkan lebih ramai guru perempuan (KPM, 2015) sebagaimana (Ollis, Harrison & Maharaj, 2013) yang juga mendapati situasi yang serupa di Australia iaitu lebih ramai guru perempuan di sekolah rendah. Tsuda et al. (2017) juga mendapati lebih ramai guru perempuan berbanding lelaki di Indonesia.

Walaupun lebih ramai guru perempuan namun begitu terdapat kajian yang menunjukkan jantina tidak mempengaruhi persepsi tentang pendidikan seksualiti. Kajian oleh Ang & Lee (2016) ke atas guru PPKI di Malaysia menunjukkan jantina tidak mempengaruhi persepsi guru tentang pendidikan seksualiti. Analisis oleh Mazlina, Khaidzir, Mohd Suhaimi dan Fauziah (2015) berkaitan pengetahuan

seksualiti di Malaysia juga menunjukkan jantina tidak mempengaruhi tahap pengetahuan seksualiti.

Walaupun kajian-kajian tersebut mendapati tiada kesan jantina terhadap pengetahuan seksualiti, namun ada pengkaji yang mendapati aspek jantina mempengaruhi persepsi seseorang tentang seksualiti (Timmermen, 2009). Kajian oleh McNamara, Geary dan Jourdan (2011) di Ireland menunjukkan guru lelaki kurang keyakinan untuk mengajar aspek seksualiti. Mereka juga kurang yakin dengan pengetahuan seksualiti mereka sendiri. Kajian tersebut membuktikan keengganan para pendidik lelaki untuk terlibat dalam pendidikan seksualiti.

Tsuda et al. (2017) mendapati guru perempuan lebih positif terhadap pendidikan seksualiti. Kebanyakan responden kajian perempuan bersetuju bahawa pendidikan seksualiti adalah penting. Berdasarkan dapatan–dapatan kajian yang agak bercanggah tentang kesan jantina maka kajian lanjutan berkaitan hal ini perlu dijalankan. Namun begitu untuk kajian ini pengkaji tidak memfokuskan kepada perbezaan pengetahuan mengikut jantina kerana tujuan analisis keperluan adalah untuk mendapatkan maklumat tentang keperluan guru-guru PPKI.

Berdasarkan perbincangan beberapa pengkaji didapati bukan aspek jantina semata-mata mempengaruhi pendidikan seksualiti. Agama dan budaya turut sedikit sebanyak memberi kesan terhadap persepsi seseorang tentang seksualiti. Kebanyakan responden kajian adalah beragama Islam. Sedikit sebanyak perkara ini memberi kesan terhadap pendidikan seksualiti. Sebagaimana dibincangkan oleh Turner dan Stayton (2014) didapati kepercayaan agama, nilai dan budaya turut memberi kesan kepada pendidikan seksualiti.

Hal ini disebabkan oleh seksualiti dan kerohanian itu sendiri adalah sebahagian kehidupan masyarakat sejagat yang terdiri daripada pelbagai tradisi dan agama.

Kajian oleh Sankhla dan Theodore (2015) ke atas responden di British iaitu responden daripada Barat yang berkulit putih dan responden daripada Asia Selatan membuktikan perbezaan persepsi terhadap pendidikan seksualiti. Sankhla dan Theodore (2015) membuat kesimpulan dapatan kajian bahawa responden Barat bersikap positif terhadap pendidikan seksualiti untuk golongan berkeperluan khas masalah pembelajaran.

Responden Asia Selatan dikatakan mempunyai sikap negatif dan berpandangan konservatif terhadap beberapa perkara tentang seksualiti. Antaranya perkara berkaitan keputusan untuk perhubungan seks dan kawalan seks. Kajian menunjukkan responden yang mempunyai pegangan agama yang kuat cenderung bersikap konservatif terhadap seksualiti. Hal ini boleh dikaitkan dengan ajaran agama seperti agama Islam yang mengharamkan masturbasi, hubungan seksual sebelum kahwin serta pengharaman pengguguran.

Tsuda et al. (2017) yang menjalankan kajian di Indonesia juga mendapati guru-guru yang beragama Islam adalah konservatif terhadap isu seksualiti. Mereka berpendapat bahawa di kebanyakan negara Muslim perbincangan hal seksualiti secara terbuka adalah *taboo* disebabkan oleh norma budaya masyarakat. Akibatnya pendidikan seksualiti secara formal kurang dilaksanakan di sekolah. Namun begitu sikap konservatif terhadap seksualiti bukan satu konotasi negatif bagi penganut agama Islam. Ajaran Islam tidak melarang pendidikan seksualiti dilaksanakan tetapi mesti berlandaskan ajaran agama.

Berdasarkan dapatan-dapatan tersebut dapat disimpulkan perspektif agama, nilai dan budaya mempengaruhi pendidikan seksualiti. Dapatan kajian oleh Ang & Lee (2016) ke atas guru PPKI di Malaysia menunjukkan terdapat perbezaan isi kandungan pendidikan seksualiti daripada perspektif budaya Barat dan budaya

Timur. Pemikiran budaya Timur yang lebih konservatif menyebabkan isi kandungan pendidikan seksualiti bertumpu dalam aspek Biologi dan kesihatan serta kebersihan. Hal yang sama turut dibincangkan oleh Miles (2002) iaitu perbezaan budaya menyebabkan berlakunya perbezaan persepsi tentang isi kandungan pendidikan seksualiti.

Kajian oleh Heller dan Johnson (2013) menunjukkan guru menghadapi cabaran mengajar seksualiti. Guru-guru melaporkan mereka sukar mengajar seksualiti disebabkan halangan budaya. Contohnya apabila seseorang menamakan organ seksual atau menyebut nama organ seksual seperti zakar dan faraj. Perbuatan tersebut adalah dianggap *taboo* menurut budaya. Hal ini menyebabkan guru-guru berasa serba salah untuk menyebut nama organ seksual. Berkaitan hal ini pengkaji mendapatkan pandangan panel pakar melalui *Fuzzy Delphi*. Pakar bersetuju penggunaan istilah saintifik adalah sesuai untuk menamakan organ seksual.

Dalam hal ini nampaknya terdapat percanggahan antara agama dan budaya tentang seksualiti. Smerecnik et al. (2010) mendapati faktor agama menjadi penghalang penyampaian maklumat seksualiti. Hal ini selari dengan dapatan Sanjakdar (2009) dan Sabah et al yang mendapati isu seksual adalah *taboo* dalam masyarakat Muslim. Namun begitu Athar (2006) berpendapat agama Islam tidak menghalang penyampaian maklumat seksualiti tetapi pengaruh budaya masyarakat yang menjadikan isu seksual sebagai isu yang *taboo*.

Alasan penolakan masyarakat di negara ini ialah pendidikan seksualiti tidak sesuai dengan nilai-nilai ketimuran (Amir Hasan, 2007). Kajian Pute Rahimah et al. (2010) mendapati responden kajian di Malaysia bersetuju agar pendidikan seksualiti diajar di sekolah tetapi dalam batasan agama. Dapatan kajian-kajian ini memberikan implikasi dalam merancang isi kandungan pendidikan seksualiti yang boleh diterima

oleh masyarakat Malaysia yang majoriti beragama Islam. Namun begitu penyesuaian perlu dibuat mengikut ajaran agama yang pelbagai di Malaysia.

Boleh dikatakan kebanyakan guru-guru ini terlatih dalam bidang pendidikan khas dan kebanyakannya mempunyai kelulusan peringkat ijazah sarjana muda. Dapatan kajian menunjukkan faktor latar belakang pendidikan tidak mempengaruhi keberkesanan pendidikan seksualiti (Tsuda et al., 2017). Faktor latihan yang diterima tentang seksualiti yang memberi kesan terhadap penyampaian pendidikan seksualiti (Barr et al., 2014). Namun begitu kebanyakan guru-guru dalam kajian ini tidak pernah mengikuti sebarang kursus atau latihan tentang pendidikan seksualiti.

Hal ini menyebabkan guru kurang pengetahuan dan kemahiran untuk menyampaikan pendidikan seksualiti. Kajian-kajian luar negara juga mendapati hal yang sama. Guru-guru kurang yakin untuk mengajar pendidikan seksualiti kerana kurang pengetahuan (Jonhson, Sendall & McCuaig, 2014). Kajian Alijah (2016) di Malaysia mendapati tiada latihan pendidikan seksualiti yang khusus untuk guru PPKI. Maka modul yang dibangunkan oleh pengkaji dalam kajian ini dapat menjadi platform untuk merangka program latihan pendidikan seksualiti.

Beberapa kajian menunjukkan guru yang mempunyai lebih persediaan akademik tentang seksualiti berasa lebih cekap dan mengajar dengan lebih berkesan. Hasil kajian Gursimsek (2009) ke atas 302 orang guru pelatih di Turki menunjukkan terdapat kesan positif terhadap sikap guru yang menghadiri kursus pendidikan seksualiti. Guru pelatih yang mengikuti kursus pendidikan seksualiti menunjukkan peningkatan pengetahuan mengenai isu-isu kesihatan seksual. Selain itu peserta juga menukar pandangan mereka ke arah norma kurang konservatif dan sikap yang positif berkaitan seksualiti.

Dapatan kajian ini mendapati antara sebab guru-guru PPKI tidak mengajar pendidikan seksualiti ialah kerana tiada subjek/kurikulum khusus tentang pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Selain itu terdapat guru menyatakan sebab tidak mengajar pendidikan seksualiti ialah kerana tiada dalam sukatan pelajaran pendidikan khas masalah pembelajaran. Lain-lain sebab ialah tiada kemudahan atau bahan sokongan untuk mengajar pendidikan seksualiti. Selain itu guru-guru menghadapi kesukaran kerana murid-murid mempunyai tahap kognitif yang rendah dan sukar memahami apa yang diajar.

Dapatan kajian ini selari dengan beberapa kajian luar negara. Kajian Chirawu, Hanass-Hancock, Aderemi, de Rues & Henken (2014) mendapati guru-guru pendidikan khas masalah pembelajaran di Kwazulu-Natal adalah positif terhadap pendidikan seksualiti yang komprehensif. Mereka selesa untuk mengajar topik-topik berkaitan perhubungan dan kemahiran personal. Namun begitu topik-topik berkaitan tingkah laku seksual dan fungsi seksual agak sukar untuk disampaikan. Data juga menunjukkan tajuk berkaitan perkembangan seksual, masturbasi, tindak balas seksual, fantasi seksual, pengguguran tidak pernah diajar dalam kelas. Majoriti responden kajian tersebut menyatakan mereka memerlukan bahan sumber pengajaran pendidikan seksualiti

Wissink et al., (2015) membincangkan bahawa terdapat masalah kesukaran dalam melaporkan kes-kes penganiayaan seksual. Hal ini kerana murid berkeperluan khas masalah pembelajaran tidak dapat menyatakan dengan tepat apa yang berlaku kepada mereka. Kebanyakan kes adalah yang dilaporkan oleh ibu bapa kerana kanak-kanak tidak tahu melaporkannya dengan betul. Antara faktor yang menyebabkan risiko penganiayaan seksual dalam kalangan kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran ialah kurang pengetahuan tentang sentuhan selamat atau tidak selamat.

Kanak-kanak juga kurang pengetahuan tentang tempat atau kepada siapa sepatutnya untuk mereka melaporkan jika berlaku sentuhan tidak selamat. Kajian tersebut juga mendapati ibu bapa juga tidak tahu cara yang betul untuk mengajar kanak-kanak tentang aspek keselamatan ini (Miller, Pavlik, Kim & Rogers, 2017).

Jadi ibu bapa, guru serta penjaga dan para profesional yang berkaitan perlu ada pengetahuan dalam mengenal pasti simptom-simptom berlakunya penganiayaan seksual. Kanak-kanak juga perlu dilatih mengenal pasti situasi yang berbahaya dan bertindak dengan cara yang betul. Aspek keselamatan *NO, GO, TELL* perlu diajar kepada murid bagi mencegah kes penganiayaan seksual. Selain itu murid perlu tahu siapakah individu yang boleh dipercayai bagi melaporkan kes penganiayaan seksual. Perkara-perkara ini telah dimasukkan dalam modul yang dibangunkan dalam Modul Seksualisasi dan Keselamatan. Aktiviti yang dilakukan iakah guru-guru membuat simulasi langkah keselamatan *NO, GO, TELL*.

Data juga menunjukkan guru-guru menghadapi pelbagai masalah tingkah laku seksual yang ditunjukkan oleh murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran di sekolah rendah. Guru-guru PPKI menyatakan masalah seksual murid yang ditunjukkan di sekolah ialah berpelukan diikuti, meraba rakan dan memegang kemaluan sendiri. Dapatan ini juga serupa seperti dibincangkan oleh Fyson (2009) di mana kajian beliau mendapati kanak-kanak pendidikan khas masalah pembelajaran menunjukkan tingkah laku seksual seperti sentuhan yang tidak sopan, masturbasi, dan menunjukkan kemaluan kepada orang lain. Tsuda et al. (2017) juga mendapati kanak-kanak berkeperluan khas menunjukkan salah laku seksual seperti memegang alat genital sendiri di khalayak ramai dan berpelukan secara mengghairahkan.

Tingkah laku tersebut kerap kali dilakukan di sekolah. Selain sekolah, tempat lain ialah padang permainan dan dalam bas sekolah. Kajian oleh Siti Nabilah et al.

(2010) juga mendapati guru-guru PPKI bersetuju bahawa murid berkeperluan khas masalah pembelajaran menunjukkan tingkah laku seksual di sekolah seperti menuturkan dan menunjukkan simbol lucah, meraba rakan, duduk rapat-rapat dengan rakan berlainan jantina dan lain-lain.

Kajian mengenai jenis-jenis tingkah laku seksual dapat memberi panduan untuk guru mengenal pasti masalah seksual murid. Namun kurang kajian mengenai kategori kanak-kanak berkeperluan khas dan masalah salah laku seksual. Fyson (2009) tidak menyatakan kategori kanak-kanak yang menunjukkan tingkah laku seksual. Begitu juga kajian Siti Nabilah et al. (2010) yang tidak membincangkan tentang kategori murid yang kerap menunjukkan tingkah laku seksual. Jadi dalam kajian ini pengkaji meneroka kategori murid yang didapati bertingkah laku seksual.

Kebanyakan guru PPKI dalam kajian ini menyatakan kategori murid yang menunjukkan masalah tingkah laku seksual ialah murid-murid Sindrom Down diikuti murid Autisme dan seterusnya murid *slow learner*. Murid-murid daripada lain-lain kategori kurang menunjukkan masalah seksual. Data ini bukanlah menunjukkan kadar tingkah laku seksual kanak-kanak yang tinggi dalam kalangan murid Sindrom Down dan Autism.

Bagi kanak-kanak Sindrom down terdapat dua mitos berkaitan keseksualan mereka iaitu aseksual atau mereka ini dilihat tidak dapat mengawal nafsu (Penuelas, 2010). Sering kali seksualiti bagi kanak-kanak ini disalah tafsir. Kanak-kanak Sindrom Down mudah menunjukkan kasih sayang yang mana sebaliknya mereka ini disalahertikan sebagai menunjukkan gesaan seksual yang tinggi. Padahal sebenarnya mereka ini adalah bersifat penyayang dan mudah mesra. Dapatan kajian ini secara tidak langsung menunjukkan kajian lanjutan tentang masalah tingkah laku seksual kanak-kanak Sindrom Down perlu diteroka dengan lebih mendalam.

Golongan kanak-kanak seterusnya yang menunjukkan tingkah laku seksual di sekolah ialah kanak-kanak Autism. Kanak-kanak Autism juga didapati mempamerkan tingkah laku seksual iaitu masturbasi di khalayak ramai, menyentuh bahagian badan yang sulit di khalayak ramai, tidak berpakaian di khalayak ramai, dan mengganggu rakan yang berlainan jantina secara tidak sesuai. Perlakuan yang dipamerkan adalah kerana kanak-kanak ini tidak faham bahawa perlakuan tersebut adalah salah dan tidak wajar dilakukan di khalayak ramai. Hal ini menunjukkan kurangnya pengetahuan dan kefahaman pengetahuan mengenai peraturan berkaitan privasi (Ginevra, Nota & Stokes, 2016). Hal ini menyebabkan timbul salah faham bahawa murid-murid ini mempunyai nafsu seksual yang tinggi.

Sebenarnya individu berkeperluan khas dalam kategori ketidakupayaan intelek atau masalah pembelajaran mempunyai naluri seksual dan mencapai kematangan seksual sama seperti individu yang normal (Winges-Yanez, 2014). Namun begitu terdapat pelbagai konsepsi yang salah tentang aspek keseksualan kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran (Noonan & Gomez, 2011).

Antara konsepsi yang salah ialah kanak-kanak ini dianggap aseksual iaitu tidak mempunyai perasaan seksual dan tiada keperluan seksual (Karellou, 2003). Satu lagi konsepsi yang salah ialah kanak-kanak ini hiperseksual iaitu mempunyai naluri seksual yang keterlaluan. Hal ini terbukti melalui kajian ke atas guru-guru dari Nigeria oleh Aderemi (2014). Kajian tersebut mendapati guru-guru menganggap kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran adalah hiperseksual. Guru-guru tersebut mempunyai sikap yang negatif, kurang pengetahuan dan kurang kemahiran tentang pendidikan seksualiti.

Selain itu guru-guru juga mempunyai konsepsi sendiri tentang pendidikan seksualiti akibat dari pengaruh persekitaran mereka seperti agama, nilai dan budaya

(Berger et al., 2008). Perkara ini berkaitan dengan lumrah manusia yang tinggal secara bermasyarakat. Selain dari konsepsi sendiri, seseorang individu turut dipengaruhi oleh keluarga, kejiranan dan masyarakat sekeliling mereka. Hal ini perlu diatasi dengan menyediakan latihan pendidikan seksualiti kepada guru-guru tersebut agar guru-guru mendapat maklumat yang tepat tentang seksualiti (Aderemi, 2014).

Rumusannya guru adalah agen utama dalam menyampaikan pendidikan seksualiti kepada murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Maka sebagai pendidik, sifat-sifat yang sepatutnya dimiliki ialah mempunyai pengetahuan dalam bidang seksualiti. Guru perlu berasa selesa dalam membincangkan perkara-perkara berkaitan seksualiti. Selain itu guru perlu mempunyai nilai yang mantap serta menghormati nilai orang lain. Guru perlu berkemahiran sebagai fasilitator untuk menyampaikan pendidikan seksualiti yang berkesan.

Kajian oleh Fazli Khalaf et al. (2014) menunjukkan terdapat isu dan cabaran yang menghalang penyampaian pendidikan seksualiti di Malaysia. Mereka berpendapat bahawa halangan utama ialah kepelbagaian budaya. Selain itu masyarakat juga kurang kesedaran tentang pendidikan seksualiti. Maka perlu ada usaha untuk melibatkan semua ahli masyarakat untuk menjayakan pendidikan seksualiti termasuklah guru dan ibu bapa. Kajian ini juga mendapati guru-guru beranggapan bahawa pendidikan seksualiti sepatutnya disampaikan oleh ibu bapa.

Namun begitu sekolah dilihat lebih berkemampuan untuk melaksanakan pendidikan seksualiti. Sudah tentu entiti yang terlibat secara langsung dalam pendidikan seksualiti ialah guru. Maka perbincangan mengenai kepentingan latihan pendidikan seksualiti dalam kajian ini menjurus kepada kepentingan latihan untuk guru-guru. Dapatan kajian ini juga mendedahkan kurangnya kursus atau bengkel tentang pendidikan seksualiti disediakan kepada guru-guru PPKI. Maka maklumat-

maklumat berkaitan latar belakang pendidikan seksualiti dan tahap pengetahuan dan kemahiran perlu dianalisis bagi memberikan gambaran program latihan yang sesuai. Pengkaji mengumpul maklumat-maklumat ini dalam fasa analisis keperluan.

Keperluan adalah jurang antara prestasi sebenar dengan prestasi yang dihasratkan oleh sesuatu organisasi (Faizah & Balkisnah, 2003). Sebagaimana yang dibincangkan oleh pengkaji terdahulu, dapatlah disimpulkan bahawa jurang ini menunjukkan kekurangan yang perlu diatasi bagi meningkatkan prestasi guru PPKI tentang pendidikan seksualiti. Konteks kajian ini menunjukkan wujudnya kekurangan latihan dan kurang bahan sumber pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI.

Tambahan lagi guru-guru ini berhadapan dengan tingkah laku seksual murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Murid-murid ini sukar memahami pengajaran yang disampaikan apatah lagi hal-hal berkaitan seksualiti. Hal ini disebabkan oleh tahap kognitif mereka yang rendah (Lerner, 2006). Namun begitu mereka mengalami perkembangan seksual yang selari dengan umur kronologi. Hal ini menimbulkan masalah kerana keterbatasan kognitif menyebabkan mereka tidak dapat membezakan perkara yang betul atau salah. Mereka tidak dapat memahami perkembangan seksual yang berlaku pada diri mereka.

Apatah lagi apabila melalui peringkat akil baligh yang mana berlaku perubahan yang besar dari aspek fizikal dan emosi. Mereka mula tertarik kepada individu lain dan mula menunjukkan perasaan tersebut di sekolah. Sentuhan-sentuhan di bahagian tertentu akan membangkitkan perasaan atau naluri seksual. Natiujahnya akan berlaku sentuhan-sentuhan yang tidak sewajarnya dilakukan seperti menyentuh bahagian genital dan bahagian payudara. Tingkah laku ini akan mengundang perasaan tidak senang dalam kalangan masyarakat kerana murid ini dilihat melakukan salah laku

seksual. Selain itu mereka ini berisiko 3.4 kali ganda dalam kes penganiayaan seksual di mana pelaku nya adalah orang yang mereka kenali seperti ibu bapa, adik-beradik, penjaga, guru dan jurulatih (Skarbek, 2009). Maka guru adalah orang yang sepatutnya mengajar kanak-kanak tentang hal-hal keseksualan seperti membezakan sentuhan selamat atau tidak selamat. Seterusnya mengajarkan cara mengelakkan diri daripada penganiayaan seksual.

Hasil analisis ke atas kajian-kajian terdahulu jelas menunjukkan faktor guru sebagai pengajar pendidikan seksualiti adalah penentu kepada keberkesanan program tersebut (May & Kundert, 1996; Barr, 2005). Sebagaimana diperbincangkan maka dapat disimpulkan bahawa kualiti pendidikan seksualiti bergantung pada tahap pengetahuan dan kemahiran guru serta penyediaan bahan sumber pengajaran. Seharusnya guru-guru ini perlu diberikan latihan yang secukupnya tentang pendidikan seksualiti di samping sokongan dan kerjasama dari pihak ibu bapa dan masyarakat (Pokharel, Kulczycki, & Shakya, 2006).

Terdapat kajian yang menunjukkan ibu bapa kurang menerima latihan pendidikan seksualiti menyebabkan mereka tidak yakin untuk menyampaikannya kepada anak-anak (Pute Rahimah et al., 2009; Isler et al., 2009). Maka sudah tentulah tanggungjawab ini beralih pula kepada sistem sekolah yang mana guru-guru perlu menggalas tanggungjawab sebagai penyampai pendidikan seksualiti. Namun begitu berbanding dengan mata pelajaran sekolah yang lain seperti bahasa Inggeris dan Matematik banyak sekolah kurang memberi penekanan untuk Pendidikan Seksualiti. Jadi dalam membangunkan modul latihan ini, masalah dan keperluan guru PPKI masalah pembelajaran telah dikenal pasti.

Para guru dalam kajian ini paling ramai berpendapat bahawa guru Pengurusan Diri yang bertanggungjawab mengajar pendidikan seksualiti diikuti guru Pengurusan

Tingkah Laku. Sebagaimana yang telah dibincangkan dengan panel pakar didapati saranan yang selari iaitu elemen seksualiti sesuai diajar dalam mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku.

Maka modul latihan pendidikan seksualiti dalam kajian ini dibina dengan penerapan pendidikan seksualiti dalam mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku. Dapatan kajian ini juga menunjukkan panel pakar *Fuzzy Delphi* juga bersetuju tidak perlu diwujudkan mata pelajaran khusus untuk pendidikan seksualiti. Pakar menunjukkan persetujuan yang tinggi untuk membangunkan program latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI.

Berdasarkan maklumat yang diperoleh dapat dirumuskan bahawa modul latihan yang dibina perlu memfokuskan untuk meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti. Modul perlu mengambil kira aspek kepelbagaian kategori dan tahap kefungisian murid. Selain itu faktor yang mempengaruhi keberkesanan pendidikan seksualiti juga perlu dipertimbangkan iaitu aspek agama, nilai dan budaya.

Pengkaji-pengkaji terdahulu juga mendapati pengaruh agama, nilai dan budaya terhadap pendidikan seksualiti (Athar, 2006; Berger et al.; 2008 & Gomez, 2012). Berdasarkan kerangka teori dalam dimensi etika maka aspek ini perlu diberi perhatian dalam mereka bentuk pendidikan seksualiti. Hal ini adalah kerana guru-guru ini mempunyai pegangan agama, nilai dan budaya mereka sendiri berkaitan seksualiti (Gursimsek, 2009). Selain itu mereka juga mempunyai rasa malu atau takut untuk berbicara tentang seksualiti. Walaupun ajaran agama Islam tidak menghalang pendidikan seksualiti namun masyarakat Muslim masih berasa kekok dalam mengajar hal-hal ini. Ini adalah disebabkan oleh pengaruh budaya (Athar, 2006). Apatah lagi di Malaysia yang terdiri dari pelbagai kaum, agama dan budaya di mana

hal ini juga telah merencatkan pelaksanaan pendidikan seksualiti yang berkesan (Fazli Khalaf et al., 2014).

Sejak 20 tahun dahulu lagi pengkaji-pengkaji mendapati pendidikan seksualiti kurang berkesan kerana pendidik atau tenaga pengajarnya kurang latihan yang khusus tentang pendidikan seksualiti. Masalah kekurangan bahan sumber pendidikan seksualiti menambahkan lagi masalah ini. Hal ini terbukti melalui kajian-kajian luar negara seperti kajian oleh May & Kundert (1996) ; Howard-Barr et. al, (2005) dan Kim et al. (2011). Dapatan kajian tersebut memaparkan punca-punca pendidikan seksualiti kurang berkesan ialah kekurangan latihan guru serta kekurangan bahan sumber/ bahan pengajaran yang bersesuaian. Aspek latihan adalah sangat penting untuk meningkatkan kualiti guru kerana melalui latihan yang sistematik dapat menerapkan sikap positif, dan meningkatkan pengetahuan serta kemahiran (Ranga Rao & Bhaskara Rao, 2004).

Pendidikan seksualiti bukanlah perkara yang mudah untuk disampaikan. Oleh itu guru sepatutnya berpengetahuan, yakin dan selesa untuk menyampaikan pengajaran berkaitan seksualiti (Gonzalez-Acquairo, 2011). Guru-guru dalam kajian ini kebanyakannya tidak pernah mengikuti latihan untuk mengajar pendidikan seksualiti. Maka tidak hairanlah tahap pengetahuan mereka adalah sederhana sahaja. Dapatan ini menunjukkan modul yang dibina perlu mengisi kekurangan ini iaitu menyediakan maklumat yang komprehensif tentang pendidikan seksualiti.

Lafferty, McConkey & Simpson (2012) turut mengenal pasti halangan pendidikan seksualiti ialah kekurangan latihan dan bahan sumber pengajaran. Responden kajian mereka menyatakan sepatutnya disediakan program latihan pendidikan seksualiti bagi mempertingkatkan kemahiran mereka. Walaupun ada

disediakan garis panduan, namun latihan masih diperlukan bagi membimbing mereka menyampaikan pendidikan seksualiti dengan berkesan.

Guru-guru di negara yang telah menjadikan pendidikan seksualiti sebagai mata pelajaran formal turut mengalami masalah untuk menyampaikan pendidikan seksualiti (Howard-Barr, 2005). Apatah lagi guru-guru PPKI di Malaysia yang berhadapan masalah ketiadaan sukatan atau kurikulum khusus pendidikan seksualiti. Memang terdapat beberapa panduan dan modul pendidikan seksualiti, namun kurang menjurus kepada pendidikan khas masalah pembelajaran. Selain itu sangat kurang kursus-kursus atau latihan pendidikan seksualiti yang dianjurkan untuk mereka. Kebanyakan responden kajian ini tidak pernah mengikuti kursus pendidikan seksualiti.

Dapatan data kajian ini menunjukkan tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru-guru PPKI masalah pembelajaran adalah sederhana. Hal ini boleh dikaitkan dengan masalah kurangnya pendedahan terhadap program pendidikan seksualiti. Data dari kajian ini membuktikan bahawa kebanyakan guru-guru tidak pernah menerima latihan berkaitan pendidikan seksualiti. Ini menyebabkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru hanya pada tahap sederhana. Sebagaimana diperkatakan oleh Johnson, Sendall dan McCuaig (2014), antara halangan utama penyampaian pendidikan seksualiti yang berkesan ialah kekurangan latihan dan kekurangan bahan sumber pengajaran di samping aspek budaya yang menyekat penyampaian pendidikan seksualiti.

Masalah kurang latihan dan kurang bahan sumber ini telah diperdebatkan sejak lebih 20 tahun dahulu lagi. Antara masalah dihadapi dalam menyampaikan pendidikan seksualiti ialah guru-guru tertekan tentang perkara berkaitan seksualiti yang perlu diajar kepada murid diikuti kekurangan sumber atau bahan bantu

mengajar yang sesuai (Donovan, 1998; Darroch, Landry & Susheela Singh, 2000). Hal ini menunjukkan wujudnya keperluan untuk membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti kepada guru.

Senario pendidikan seks/seksualiti di Malaysia juga memperlihatkan pelbagai kontroversi. Pelaksanaan pendidikan seksualiti secara merentas kurikulum telah dimulakan sejak tahun 1989 lagi. Namun begitu keberkesanan pendidikan seksualiti masih belum memuaskan di mana peningkatan masalah seksual berlaku dari tahun ke tahun (Lee, Chen, Lee & Kaur, 2006). Mutakhir ini pendidikan seksualiti telah diajar secara formal dalam mata pelajaran Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial. Malangnya kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran tidak mempelajari pelajaran tersebut di sekolah.

Pendidikan seksualiti masih diajar secara merentas kurikulum kepada kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran. Namun begitu guru tidak didedahkan dengan kepentingan pengajaran seksualiti merentas kurikulum. Jadi ini menyebabkan guru-guru tidak menyedari kepentingan pengajaran seksualiti kepada murid-murid berkeperluan khas masalah pembelajaran (Ang & Lee, 2013). Natiujahnya kanak-kanak ini tidak memahami hal-hal keseksualan yang mana akan menyebabkan mereka melakukan tingkah laku seksual yang tidak sesuai serta meningkatkan risiko eksploitasi seksual. Dapatan kajian ini menunjukkan guru-guru menghadapi masalah murid yang melakukan tingkah laku seksual di sekolah. Hal yang serupa didapati dari kajian oleh Siti Nabilah et al. (2010).

Guru merupakan elemen utama dalam memastikan keberkesanan program pendidikan seksualiti (Barr et al., 2014). Kajian lepas menunjukkan guru-guru ini bukan sahaja menghadapi masalah kurang latihan dan kekurangan bahan sumber pengajaran. Malahan mereka juga bimbang tentang maklum balas atau respons

daripada pelajar, ibu bapa juga pentadbir tentang pengajaran yang disampaikan. Permasalahan ini menunjukkan bahawa guru-guru perlu dilatih agar pengetahuan tentang seksualiti mantap dan seterusnya meningkatkan kemahiran pendidikan seksualiti.

Maka satu modul latihan pendidikan seksualiti diperlukan bagi menyediakan latihan yang bersesuaian dengan guru-guru PPKI sekolah rendah di Malaysia. Kurikulum KSSR untuk pendidikan khas sekolah rendah telah diperkenalkan pada tahun 2011. Namun begitu dalam kurikulum ini masih tiada panduan khusus tentang pendidikan seksualiti. Hal ini selari dengan analisis oleh Ang (2014) dan Alijah (2016) yang menunjukkan masih belum ada modul pendidikan seksualiti khusus untuk pendidikan khas masalah pembelajaran. Ang (2014) telah mengambil usaha membina modul pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran peringkat sekolah menengah.

Walaupun terdapat modul dari Barat namun modul tersebut tidak menjurus kepada kurikulum pendidikan seksualiti di Malaysia. Modul-modul yang telah ada kurang fokus kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran (Ang, 2014). Tumpuan kandungan modul juga lebih kepada aspek Biologi, kehamilan dan kebersihan (Frawley & Wilson, 2016). Hal ini boleh dikaitkan dengan kurangnya penglibatan individu yang berkait rapat dengan pendidikan khas dalam membangunkan modul (Swango-Wilson, 2011).

Selain itu didapati wujud kontroversi tentang isi kandungan pendidikan seksualiti yang tidak standard antara negeri-negeri (Barr et al., 2014). Untuk tujuan ini analisis keperluan dijalankan bagi mendapatkan maklumat tentang aspek-aspek latihan yang perlu diberikan kepada guru-guru agar selari dengan KSSR. Maklumat mengenai pengetahuan dan kemahiran guru terhadap pendidikan seksualiti menjadi

garis panduan kepada pengkaji untuk mereka bentuk dan membangunkan modul yang sesuai.

Berdasarkan permasalahan ini maka adalah wajar modul latihan pendidikan seksualiti dibangunkan untuk meningkatkan kemahiran guru. Modul ini perlu mengambil kira strategi penyampaian yang boleh meningkatkan kemahiran guru. Pengukuhan kemahiran guru dalam menyampaikan pendidikan seksualiti sepatutnya menjadi agenda penting dalam menjayakan pendidikan seksualiti (Haberland & Rogow, 2015). Modul ini dapat dijadikan panduan oleh penggubal dasar untuk menyediakan program latihan. Maka untuk tujuan memantapkan modul ini pandangan para pakar dalam pelbagai bidang berkaitan pendidikan kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran diambil kira. Khidmat dan pandangan para pakar ini diaplikasikan dalam mereka bentuk dan membangunkan modul.

Perbincangan Dapatan Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan Modul

Pelaksanaan kutipan data dalam fasa reka bentuk dan pembangunan ialah untuk mendapatkan input reka bentuk bagi membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti. Kaedah *Fuzzy Delphi* diaplikasikan bagi mendapatkan data tentang reka bentuk modul berdasarkan konsensus pakar. Kaedah *Fuzzy Delphi* digunakan untuk mendapatkan kesepakatan pakar terhadap elemen modul dan menentukan keutamaan item-item dalam elemen modul.

Kekuatan kaedah *Fuzzy Delphi* ialah melalui kaedah ini maklumat tentang keutamaan dan kedudukan sesuatu elemen diperoleh berdasarkan kesepakatan pakar. Pembinaan soal selidik adalah berdasarkan sorotan literatur dan data yang tepat diperoleh dengan hanya satu pusingan (Chang, Hsu & Chang, 2011). Kaedah ini lebih baik berbanding kaedah Delphi konvensional yang agak memakan masa kerana perlu dilakukan beberapa pusingan. Terkini beberapa pengkaji tempatan seperti

Muhammad Ridhuan Tony (2014), Mohd Ridhuan (2016), Alijah (2016) telah menggunakan *Fuzzy Delphi* bagi mendapatkan kesepakatan pakar.

Soal selidik dimulakan dengan meneroka masalah dan keperluan guru bagi membekalkan input tentang keperluan modul latihan pendidikan seksualiti. Masalah utama guru-guru dalam menerapkan pendidikan seksualiti mengikut pakar ialah tiada kursus/latihan pengajaran pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan pendidikan khas masalah pembelajaran sekolah rendah. Pakar-pakar juga mencapai kesepakatan bahawa keperluan utama guru-guru PPKI ialah modul pengajaran pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran sekolah rendah dan bahan/sumber pengajaran. Data ini selari dengan dapatan kajian oleh Ang (2014) yang mendapati masih belum ada subjek atau modul pendidikan seksualiti untuk pendidikan khas.

Terdapat lima elemen yang perlu ada dalam sesebuah modul iaitu objektif, isi kandungan, strategi penyampaian, penilaian dan sumber. Semua item yang diutarakan menunjukkan nilai *defuzzification* melebihi 0.5. Jadi semua item ini perlu dimasukkan dalam modul. Modul ini merupakan modul latihan sebagaimana dicadangkan oleh Millano dan Ullius (1998) terdiri daripada objektif, isi kandungan, strategi penyampaian, penilaian dan sumber. Dapatan kajian menunjukkan panel pakar mencapai persetujuan yang selari dengan Millano dan Ullius (1998). Susun atur modul dimulakan dengan bahagian pengenalan modul merangkumi definisi dan konsep pendidikan seksualiti. Panduan berkaitan strategi pengajaran mengikut kategori ketidakupayaan murid dimasukkan dalam bahagian pengenalan. Modul dibahagikan kepada sub modul mengikut model komprehensif pendidikan seksualiti ANB (agama, nilai, dan budaya). Bahan sumber pengajaran dimasukkan dalam setiap sub modul.

Terdapat beberapa pendekatan dalam melaksanakan pendidikan seksualiti. Sehingga kini terdapat tiga pendekatan iaitu program abstinen (*Abstinence only program*), program pendidikan abstinen dan program komprehensif (Barr et al., 2014). Walaupun setakat ini kebanyakan negara banyak mengamalkan program abstinen namun tiada bukti yang menunjukkan keberkesanan program ini (Haberland & Rogow, 2015). Program abstinen masih dipersoalkan kerana penekanannya lebih kepada menahan diri dari melakukan hubungan seks. Manakala program/model komprehensif pula mengambil kira kesemua aspek dalam perkembangan seksual manusia. Panel pakar dalam kajian ini menunjukkan persetujuan terhadap model komprehensif yang menerapkan agama, nilai dan budaya digunakan dalam membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti.

Hasil analisis pengkaji ke atas modul-modul latihan pendidikan seksualiti mendapati tiada suatu format modul yang standard. Fokus dan isi kandungan modul juga berbeza, begitu juga peruntukan masa untuk sesebuah modul dilaksanakan. Maka dengan ini pengkaji menggunakan pendekatan atau kaedah *Fuzzy Delphi* dengan melibatkan pakar-pakar daripada pelbagai bidang bagi memberikan input tentang kandungan modul. Pakar-pakar ini terdiri daripada dua orang pakar pediatrik dan seorang pakar psikologi pendidikan yang telah berkhidmat melebihi 10 tahun.

Terdapat juga pakar yang merupakan Ketua Penolong Pengarah Bahagian Pembangunan Keluarga yang telah membangunkan modul kesihatan reproduktif untuk orang kurang upaya. Selainnya adalah pakar dalam bidang pendidikan khas masalah pembelajaran iaitu Guru Penolong Kanan dan guru PPKI yang telah mengajar melebihi enam tahun. Walaupun terdapat pelbagai ukuran kepakaran namun dari segi pengalaman mengajar secara munasabahnyanya seorang guru yang telah mengajar lima tahun ke atas adalah dalam kategori guru pakar (Berliner, 2001).

Sebagaimana yang disarankan oleh Swango-Wilson (2011), pembangunan modul latihan pendidikan seksualiti perlu melibatkan pakar dalam bidang pendidikan khas dan individu yang terlibat dengan golongan berkeperluan khas. Maka pengkaji telah memenuhi saranan tersebut. Guru-guru yang terlibat sebagai panel pakar dalam kajian ini terlibat secara langsung dalam proses pengajaran dan pembelajaran murid-murid berkeperluan khas. Maka mereka ini dapat memberikan pendapat dan idea yang relevan dalam pembangunan modul.

Berdasarkan analisis keperluan didapati tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru PPKI yang perlu diberikan fokus dalam membangunkan modul ini. Maka pembangunan modul latihan pendidikan seksualiti dalam kajian ini hanya memfokuskan meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru PPKI. Program latihan pendidikan seksualiti adalah satu keperluan penting untuk meningkatkan keselesaan, pengetahuan dan kemahiran (Gill & Hough, 2007). Modul ini direka untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru PPKI dengan harapan guru-guru ini dapat menerapkan pendidikan seksualiti dalam pengajaran dengan berkesan.

Bagi mengatasi masalah ketiadaan sukatan pelajaran atau kurikulum khusus tentang pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran, maka pengkaji membina modul ini. Modul dalam kajian ini dibangunkan berpandukan Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti agama, nilai dan budaya yang telah diadaptasi dari Bulatan Seksualiti (Advocate for Youth, 1995) dan dimensi pendidikan seksualiti oleh Bruess dan Greenberg (2009).

Model ini juga telah dibuat penambahbaikan dengan menerapkan aspek umum dan sulit bagi setiap aspek pendidikan seksualiti. Modul yang dibina telah mencakupi keseluruhan aspek perkembangan manusia. Modul ini pengkaji namakan sebagai Modul Pengurusan Kehidupan Personal. Hal ini adalah kerana penerapan pendidikan

seksualiti sesuai dilaksanakan dalam mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku KSSR Pendidikan Khas bidang Pengurusan Kehidupan.

Semenjak 40 tahun yang lalu kompetensi guru yang mengajar pendidikan kesihatan/ seksualiti diperdebatkan. Hal ini adalah kerana kesediaan guru terhadap pendidikan seksualiti menjadi kunci kepada keberkesanannya (Barr et al., 2014). Guru yang profesional sepatutnya berpengetahuan tinggi tentang kandungan pelajaran dan mempunyai kemahiran yang spesifik dalam penyampaian pelajaran (Abdul Razaq et.al, 2013). Guru yang mengajar pendidikan seksualiti sepatutnya mempunyai pengetahuan tentang seksualiti dan berkemahiran menyampaikan nya dengan berkesan. Guru-guru pendidikan menghadapi kesukaran dalam menangani seksualiti murid dalam bilik darjah. Masalah ini disebabkan kekurangan pengetahuan guru atau kepercayaan yang dipegang oleh guru tentang seksualiti (Maia et al., 2015). Hal ini akan mempengaruhi keberkesanan penyampaian pendidikan seksualiti kepada murid.

Maka matlamat modul ini ialah menyediakan latihan kepada guru bagi meningkatkan kompetensi profesional mereka iaitu dalam aspek pengetahuan dan kemahiran. Panel pakar mencapai konsensus bahawa objektif modul latihan pendidikan seksualiti ialah untuk meningkatkan tahap pengetahuan, kemahiran dan keselesaan guru untuk menerapkan pendidikan seksualiti. Dapatan ini selari dengan Gill dan Hough (2007) yang mendapati program latihan pendidikan seksualiti meningkatkan keselesaan, pengetahuan dan kemahiran tenaga pengajarnya

Perdebatan mengenai pendidikan seksualiti berlaku di kebanyakan negara termasuk Britain, Kanada dan Amerika. Antara perkara yang masih dipertikaikan ialah apakah kandungan yang perlu diajar, bilakah masa yang sesuai diajar dan bagaimana pendidikan seksualiti disampaikan (Corngold, 2013). Kajian oleh

Sfhalmaa, Stoffelen, Kok & Curfs (2013) mendapati modul/program pendidikan seksualiti yang sedia ada mempunyai beberapa kelemahan. Antaranya ialah objektif pengajaran yang kurang spesifik, tidak berasaskan teori, tidak melibatkan individu yang pakar dalam bidang tersebut, dan kurang penilaian yang sistematik. Maka dalam kajian ini pengkaji telah memenuhi kelompangan modul pendidikan seksualiti dengan melibatkan panel pakar untuk menentukan elemen-elemen yang perlu ada dalam modul.

Pendidikan seksualiti di Amerika bermula sejak tahun 1960an dengan menggunakan dua pendekatan iaitu program abstinens (*abstinence-only*) dan program komprehensif (Heller & Johnson, 2013). Hasil kajian mereka mendedahkan terdapat pengaruh budaya terhadap seksualiti. Responden kajian tersebut kurang menyokong topik masturbasi, seks anal, seks oral dan pengguguran dimasukkan dalam kurikulum. Program abstinens yang dilaksanakan di Amerika didapati kurang berjaya. Program pendidikan seksualiti komprehensif menjadi pilihan responden kajian tersebut. Responden kajian mahukan pendidikan seksualiti diajar dengan mengambil kira nilai-nilai murni. Namun begitu perbincangan aspek agama dalam modul tersebut tidak dibuat, malah tumpuan perbincangan hanya nilai-nilai murni.

Howard-Barr et al. (2005) mengkaji isi kandungan utama pendidikan seksualiti yang diajar oleh guru-guru di Florida. Perkara-perkara yang terkandung dalam pendidikan seksualiti ialah perkembangan manusia, perhubungan, kemahiran personal, tingkah laku seksual, kesihatan seksual, serta budaya dan masyarakat. Aspek ini juga terdapat dalam modul yang dibangunkan oleh pengkaji.

Selain itu sebagaimana dibincangkan oleh Sweeney (2007) terdapat beberapa aspek lain yang dicadangkan. Antara aspek-aspek tersebut ialah bahagian badan, perubahan akil baligh, penjagaan diri dan kebersihan, pemeriksaan kesihatan,

kemahiran sosial, peluahan seksual, strategi kontrasepsi, dan hak-hak serta tanggungjawab seksual (Sweeney, 2007). Boehning (2006) juga menyatakan kepentingan penjagaan kebersihan diri termasuk bahagian sulit.

Perkara-perkara ini sesuai diterapkan dalam mata pelajaran Pengurusan Diri. Antaranya murid-murid perempuan perlu dilatih mengurus diri semasa datang haid. Panduan diberikan dalam modul tentang simptom pra haid agar guru dapat menerangkan kepada murid tentang hal ini. Selain itu guru perlu mengajar murid tentang kitaran haid agar murid bersedia mengikut tarikh kitaran haid masing-masing. Modul yang dibangunkan juga menyediakan rajah tentang langkah-langkah memakai tuala wanita.

Murid perlu tahu kepentingan penjagaan kebersihan alat genital bagi mengelakkan jangkitan kuman. Aktiviti lakonan dijalankan dengan guru-guru tentang cara mengajar murid tentang penjagaan kebersihan diri dalam mata pelajaran Pengurusan Diri. Murid perlu diajar bukan hanya anggota badan seperti mulut atau badan sahaja yang perlu dibersihkan. Bahagian sulit seperti ketiak dan organ genital juga perlu dibersihkan termasuklah bulu ketiak dan bulu ari-ari. Murid lelaki juga perlu diajar mengurus diri bila mengalami mimpi basah. Aspek penjagaan kebersihan alat genital perlu diterapkan bagi mengelakkan penyakit. Selain itu bagi murid Islam, konsep mandi wajib juga perlu diajar. Untuk murid bukan Islam memadai cara membersihkan diri bila mengalami mimpi basah. Perkara ini tidak terdapat dalam modul-modul dari Barat.

Pendidikan seksualiti yang diamalkan di negara Barat tidak semuanya dapat diterima oleh masyarakat Islam (Athar, 2006). Antaranya ialah kanak-kanak bawah umur lima tahun dibenarkan berbogel dalam bilik air atau bilik tidur sebagai satu cara untuk belajar tentang seksualiti. Kanak-kanak juga dibiarkan bermain dengan

alat genital sendiri sebagai proses eksplorasi seksualiti. Selain itu, kanak-kanak yang didapati membaca buku lucah tidak sepatutnya dimarahi tetapi dijadikan panduan untuk mengajar tentang sikap seksual, nilai dan eksploitasi seks. Sudah tentu amalan sebegini tidak dapat diterima oleh masyarakat Muslim. Hal ini tidak terdapat dalam modul-modul dari Barat.

Athar (2006) mencadangkan kurikulum untuk pendidikan seksualiti perlu menekankan aspek-aspek Islam merangkumi: (a) Pertumbuhan dan perkembangan seksual -jadual waktu untuk akil baligh, perubahan fizikal semasa akil baligh, keperluan kehidupan berkeluarga. (b) Fisiologi sistem pembiakan untuk perempuan, organ pembiakan, kitaran haid dan mekanisme berkaitan haid secara terperinci. Untuk anak lelaki pula tentang organ-organ seks, nafsu seks, butiran mekanisme rangsangan dan emisi (c) Kehamilan, perkembangan janin dan kelahiran. (d) Penyakit jangkitan seksual (HIV/AIDS/STD) (e). Aspek mental, emosi dan sosial dalam akil baligh. (f) Etika agama, sosial dan moral. (g) Bagaimana untuk mengelakkan tekanan rakan sebaya. Saranan ini juga dilihat meliputi aspek biologi, moral, budaya dan psikologi seperti dimensi pendidikan seksualiti.

Sebagaimana diperdebatkan tentang kelemahan program seksualiti yang sedia ada iaitu isi kandungan yang kurang menyeluruh, maka pengkaji mengadaptasikan Bulatan Seksualiti (Advocate for Youth, 1995) dan Dimensi Pendidikan Seksualiti (Bruess & Greenberg, 2009). Model ini mengutarakan empat dimensi pendidikan seksualiti yang mencakupi keseluruhan aspek perkembangan manusia. Walaupun model ini menyeluruh namun aspek agama, nilai dan budaya adalah terasing daripada aspek-aspek lain. Bagi mengatasi kelemahan ini pengkaji mengadaptasi elemen agama, nilai dan budaya dalam Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti. Model ini menunjukkan isi kandungan pendidikan seksualiti diajar tanpa

mengasingkan agama, nilai dan budaya. Model ini juga menerapkan aspek umum dan sulit dalam setiap aspek pendidikan seksualiti.

Abdullah (2002) pula menekankan pendidikan seksualiti perlu diberikan mengikut kesesuaian peringkat usia. Kanak-kanak yang *mumaiyiz* (8 hingga 10 tahun) iaitu boleh membezakan yang betul atau salah perlu diajar tentang adab meminta izin dan adab pandangan. Apabila memasuki usia remaja iaitu 10 hingga 14 tahun pula penekanan diberikan kepada perkara-perkara untuk menjauhi perkara yang menimbulkan rangsangan. Apabila memasuki akil baligh pada usia 14 hingga 16 tahun pula para remaja perlu didedahkan tentang adab-adab dan hukum hakam berkaitan hubungan seks. Akhirnya apabila memasuki usia belia atau dewasa, perkara tentang menjaga kehormatan diri dan alam rumah tangga menjadi fokus utama. Al Quran dan hadis perlu dijadikan rujukan tentang perkara-perkara berkaitan seksualiti yang dilarang oleh ajaran Islam.

Nampaknya memang terdapat pelbagai saranan tentang perkara-perkara seksualiti yang perlu disampaikan kepada kanak-kanak. Item-item isi kandungan seksualiti dianalisis melalui kaedah *Fuzzy Delphi*. Hasil analisa data melalui kaedah *Fuzzy Delphi* menunjukkan semua item yang disenaraikan mendapat kesepakatan pakar. Maka modul dibangunkan dengan menerapkan semua item yang dicadangkan. Sebagai seorang pendidik bagi pendidikan seksualiti maka guru-guru PPKI perlu mempunyai pengetahuan mengenai semua aspek seksualiti. Hal ini adalah kerana tahap pengetahuan guru akan memberi pengaruh kepada tahap kesediaan guru untuk mengajar (Pokharel, Kulczycki, & Shakya, 2006).

Sebagaimana dibincangkan oleh pengkaji terdahulu, didapati kaedah penyampaian pendidikan seksualiti adalah berbeza-beza. Terdapat tiga kaedah latihan yang diberikan iaitu latihan tidak formal, latihan yang berstruktur yang

dijalan melalui seminar atau bengkel, dan kursus akademik dalam latihan perguruan (May & Kundert, 1996; Grieve, McLaren & Lindsay, 2006). Kaedah-kaedah ini berbeza-beza isi kandungan, tempoh kursus, dan fasilitator yang mana hal ini akan memberikan impak yang berbeza kepada peserta.

Antara strategi penyampaian latihan pendidikan seksualiti oleh pengkaji-pengkaji terdahulu ialah kajian kes, tayangan video dan perbincangan (Fronek, Booth, Kendall, Miller & Geragthy, 2005). Program latihan dijalankan dalam masa satu hari sahaja. Namun begitu program ini menampakkan kesan positif ke atas tahap pengetahuan dan sikap peserta. Kebanyakan program latihan pendidikan seksualiti menggunakan strategi perbincangan kumpulan (Grieve, McLaren & Lindsay, 2006). Perkara ini dapat dilihat dalam modul-modul yang lain juga. Namun begitu terdapat pelbagai teknik atau strategi perbincangan kumpulan.

Berdasarkan kepelbagaian strategi penyampaian ini maka pengkaji mendapatkan kesepakatan pakar dalam memilih strategi yang sesuai. Strategi simulasi dan kajian kes mendapat ranking yang tinggi iaitu berbanding strategi lain. Selain itu strategi pengajaran mikro atau simulasi pengajaran juga mendapat kesepakatan pakar yang tinggi juga diikuti strategi main peranan atau drama. Strategi syarahan mendapat ranking paling rendah. Maka dalam modul ini pengkaji mengambil kira strategi-strategi ini. Strategi penyampaian dalam modul latihan ini bertujuan meningkatkan kemahiran guru menyampaikan maklumat seksualiti.

Guru-guru juga perlu dibekalkan dengan bahan-bahan sumber pengajaran bagi meningkatkan kefahaman. Bahan-bahan sumber pendidikan seksualiti yang disediakan oleh pihak berautoriti seperti penggubal dasar akan sangat membantu guru-guru. Bahan sumber boleh disediakan dalam bentuk modul atau garis panduan. Kajian ke atas 99 orang guru pendidikan khas mendapati kebanyakan guru berada

pada tahap keyakinan yang sederhana untuk mengajar pendidikan seksualiti. Majoriti guru menyatakan mereka memerlukan bahan bantu atau bahan sumber pengajaran pendidikan seksualiti (Chirawu, Hanass-Hancock, Aderemi, de Reus & Henken, 2014).

Penyediaan bahan sumber dapat meningkatkan keberkesanan pendidikan seksualiti (Woo, 2012). Bahan bantu mengajar atau bahan sumber pengajaran perlu mengambil kira aspek keupayaan murid untuk memahami sesuatu konsep. Bahan maujud dan bahan-bahan multimedia dapat menimbulkan minat dan membantu pemahaman murid. Jadi guru-guru perlu dilatih untuk menyediakan bahan-bahan seperti ini. Selain itu guru-guru perlu menyesuaikan bahan sumber pengajaran mengikut tahap umur murid. Modul latihan pendidikan seksualiti yang dibina oleh pengkaji menyediakan landasan bagi guru mendapat idea untuk membina bahan bantu mengajar yang sesuai untuk murid. Guru-guru didedahkan cara membina buku skrap, kad *pop up*, boneka kertas dan mengubahsuai boneka dengan menambahkan bahagian alat sulit.

Dapatan kajian ini menunjukkan agak ramai guru yang merujuk kepada bahan-bahan dari internet sebagai bahan rujukan untuk mengajar pendidikan seksualiti. Selain itu buku teks sekolah juga dijadikan rujukan oleh guru diikuti dengan kurikulum Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial. Data kajian ini juga memperlihatkan modul pendidikan seksualiti dari luar negara kurang dirujuki oleh guru-guru. Hal ini boleh dikaitkan dengan kandungan serta bahan sumber dalam modul dari Barat yang kurang sesuai dengan budaya Timur (Athar, 2006). Tinjauan kajian ini mendedahkan guru-guru PPKI kurang merujuk kepada bahan sumber pengajaran pendidikan seksualiti yang sedia ada. Disebabkan antara masalah guru-

guru ialah kekurangan bahan sumber maka perkara ini juga perlu diberi perhatian dalam modul ini.

Hal ini juga turut diperkatakan oleh Boonmongkon dan Thaweessit (2011) yang mendedahkan pendidikan seksualiti di sekolah-sekolah di Thailand tidak berjaya. Antara sebab-sebabnya ialah kaedah penyampaian guru yang kurang berkesan di samping sumber-sumber yang tidak mencukupi. Berdasarkan permasalahan yang dibincangkan, seseorang guru perlu dilatih untuk mengurus bahan sumber pengajaran dengan efektif. Guru perlu mahir memilih dan menyediakan bahan bantu mengajar yang sesuai dengan tahap keupayaan murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Bahan bantu mengajar perlu pelbagai dan menarik. Ryan dan Wess-Tacket (1988) dalam modul pendidikan seksualiti turut menyediakan bahan sumber pengajaran seperti video, patung alat genital, model alat genital, dan kit alat pencegah kehamilan. Maka dalam modul yang dibangunkan oleh pengkaji, guru-guru turut dilatih menyediakan bahan bantu mengajar yang sesuai. Contohnya modifikasi patung yang sedia ada di sekolah. Patung tersebut dilengkapi dengan alat genital iaitu zakar dan faraj menggunakan kain felt.

Seterusnya kaedah penilaian dalam modul dirancang untuk menilai tahap kefahaman guru tentang pendidikan seksualiti. Terdapat pelbagai kaedah penilaian yang disarankan. Dalam kajian ini pakar-pakar mencapai kesepakatan bahawa kaedah senarai semak mendapat kesepakatan pakar yang paling tinggi. Manakala ranking kedua ialah penilaian sumatif bagi menguji pemahaman bagi keseluruhan modul secara ujian bertulis. Berikutnya ialah aktiviti dalam kumpulan, kajian kes dan pengajaran mikro. Penilaian sumatif bagi menguji pemahaman bagi keseluruhan modul seperti ujian bertulis dan esei mendapat tahap kesepakatan paling rendah.

Tidak seperti dapatan kajian ini, terdapat kajian yang menunjukkan penilaian latihan ke atas guru-guru pendidikan khas dibuat dengan menggunakan kaedah penilaian berasaskan tugas sekolah, kajian kes, dan rancangan pengajaran (Nash & Norwick, 2010). Kaedah penilaian dalam modul ini perlu sesuai untuk menguji pengetahuan dan kemahiran guru. Kemahiran guru bukan setakat menyampaikan pengajaran malah bermula dari proses merancang pengajaran. Seterusnya memilih isi pelajaran yang sesuai dengan tahap kefungsiian murid. Selain itu guru perlu bijak memilih strategi yang sesuai berserta bahan bantu mengajar yang pelbagai dan menarik.

Perbincangan Dapatan Data Fasa Pelaksanaan dan Penilaian Modul

Pelaksanaan modul dijalankan ke atas 31 orang guru PPKI sekolah rendah selama empat hari secara perbengkelan. Penilaian kebolehgunaan modul dijalankan dengan menggunakan soal selidik ujian pra dan ujian pasca bagi menentukan apakah keberkesanan penggunaan modul ke atas tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru. Penilaian keberkesanan dalam aspek kebolehgunaan ialah sejauh mana produk mencapai matlamat (Bevan, 2009). Objektif kajian fasa ini adalah mengenal pasti keberkesanan modul latihan pendidikan seksualiti. Objektif modul ialah meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru. Didapati terdapat perbezaan yang signifikan bagi tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru sebelum dan selepas pelaksanaan modul. Keputusan ini menunjukkan modul latihan ini berkesan untuk meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru.

Soal selidik penilaian tahap kecekapan dan kepuasan guru terhadap modul digunakan untuk menilai kebolehgunaan modul selepas tamat sesi pelaksanaan modul. Data bagi tahap kecekapan modul menunjukkan tahap kecekapan yang tinggi. Temu bual dilaksanakan ke atas lima orang guru bagi mendapatkan data tentang

kebolegunaan modul. Data temu bual tentang kepuasan guru terhadap modul menunjukkan impak positif terhadap pengetahuan dan kemahiran guru.

Namun begitu terdapat beberapa kelemahan modul yang perlu dibuat penambahbaikan. Antaranya ialah penambahbaikan bagi bahan-bahan sumber pengajaran dan aspek undang-undang seksual untuk golongan berkeperluan khas. Guru-guru mencadangkan agar lebih banyak bahan sumber multimedia disediakan. Modul juga terlalu tebal dan dicadangkan setiap modul diasingkan kepada tujuh modul yang berbeza.

Pelaksanaan pengajaran kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran juga menunjukkan impak positif. Murid dapat menamakan alat genital dengan istilah yang betul. Murid juga dapat membezakan bahagian badan yang umum atau yang sulit serta membezakan sentuhan selamat atau tidak selamat. Dapatan ini menunjukkan murid berkeperluan khas dapat memahami pengajaran dengan penggunaan strategi dan bahan sumber yang sesuai. Dapatan ini bercanggah dengan persepsi guru-guru PPKI dalam kajian ini yang menganggap murid sukar memahami pengajaran. Strategi pengajaran dan penggunaan bahan sumber pengajaran yang sesuai dapat membantu murid memahami isi pelajaran berkaitan seksualiti (Barr et al., 2014).

Fasa Pelaksanaan dan Penilaian modul adalah fasa ketiga dalam kajian ini. Fasa penilaian bertujuan mengenal pasti kekuatan dan kelemahan dan membuat pindaan yang perlu pada modul. Pengkaji-pengkaji sebelum ini juga mengaplikasikan langkah ini dalam fasa tiga (Ahmad Sobri, 2009; Nor Azan, Halimah & Shahrul Azman, 2009; Norlidah, 2010). Jika dirujuk kepada model ADDIE langkah pelaksanaan dan penilaian adalah langkah ke empat dan ke lima. Dalam kajian ini pengkaji menggabungkan dua langkah ini dalam fasa tiga.

Pelaksanaan modul juga sebagaimana yang telah dilaksanakan oleh pengkaji-pengkaji terdahulu juga berbeza-beza. Chin (2009) melaksanakan modul kepada pelajar Tingkatan Dua selama seminggu. Ahmad Sobri (2009) melaksanakan modul kepada pelajar sekolah dengan menggunakan lapan rancangan pengajaran selama empat minggu. Berbeza dengan kajian ini, pelaksanaan modul dijalankan kepada 31 orang guru PPKI selama empat hari. Kaedah ini selaras dengan saranan oleh Sidek dan Jamaluddin(2005) di mana modul latihan boleh dilaksanakan secara kursus jangka panjang atau kursus jangka pendek. Pengkaji menyusun aktiviti mengikut jumlah jam yang dicadangkan dalam modul iaitu 23 jam bagi keseluruhan modul. Tempoh empat hari kursus yang dilaksanakan dapat memenuhi jumlah jam mengikut modul.

Penilaian modul pula menunjukkan kepelbagaian teknik digunakan (McArdle, 2007). Penilaian boleh dilaksanakan sebelum dan selepas pelaksanaan program selesai dengan mengukur pengetahuan peserta. Soal selidik, temu bual, senarai semak, dan pemerhatian adalah antara cara mendapatkan maklumat kebolegunaan. Dalam kajian ini pengkaji menggunakan teknik ujian pra dan ujian pasca untuk mengukur tahap pengetahuan dan kemahiran. Selain itu tahap kecekapan modul dan tahap kepuasan juga dinilai. Ketiga-tiga dimensi ini adalah untuk mengukur kebolegunaan modul. Kebolegunaan adalah dimensi yang menentukan kualiti sesuatu produk yang seterusnya menentukan kejayaan produk tersebut (Mack & Sharples, 2009). Kebolegunaan didefinisikan dalam konteks keberkesanan, kecekapan dan kepuasan pengguna (Jeng & Tzeng, 2012). Untuk menentukan sama ada tahap kebolegunaan dicapai atau tidak, pengkaji perlu mengukur prestasi dan kepuasan pengguna yang bekerja dengan produk tersebut.

Terdapat tiga dimensi dalam pengukuran kebolegunaan iaitu keberkesanan, kecekapan dan kepuasan pengguna (Millano & Ullius, 1998). Jadi dalam kajian ini kebolegunaan diuji dengan mengkaji kesan modul latihan terhadap pengetahuan dan kemahiran guru, tahap kecekapan dan tahap kepuasan pengguna terhadap modul. Pengkaji menggunakan pelbagai instrumen seperti soal selidik, ujian pra dan ujian pasca serta temu bual. Data dianalisis untuk melihat kesan penggunaan modul dari aspek pengetahuan dan kemahiran guru.

Walaupun data menunjukkan terdapat kesan terhadap pengetahuan dan kemahiran guru, namun data ini tidak menggambarkan keberkesanan modul. Pelaksanaan modul hanya dibuat kepada 31 orang guru dan tiada kumpulan kawalan. Data yang diperoleh dalam Fasa Pelaksanaan dan Penilaian adalah bertujuan mengenal pasti tahap kebolegunaan modul bukan keberkesanan modul secara keseluruhan. Hanya satu unit modul yang diuji dan ini merupakan limitasi kajian ini kerana keseluruhan modul adalah tujuh modul. Satu kajian lanjutan untuk menguji keberkesanan modul boleh dilakukan untuk mengatasi kelemahan ini.

Kesan Modul Latihan Tentang Pendidikan Seksualiti Terhadap Tahap Pengetahuan Dan Kemahiran Guru-Guru PPKI

Keberkesanan adalah pengukuran tahap kebaikan output oleh pengguna atau pengukuran sama ada pengguna boleh menjalankan tugas mereka dengan baik. minimum (Scott, 2006). Pengkaji menggunakan instrumen soal selidik tahap pengetahuan dan kemahiran bagi enam konstruk pendidikan seksualiti. Dapatan kajian menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan bagi tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru sebelum dan selepas pelaksanaan modul.

Data ujian pra menunjukkan agak ramai responden yang menunjukkan tahap pengetahuan yang rendah dalam konstruk seksualisasi dan keselamatan, dan konstruk

kesihatan seksual dan reproduktif. Manakala bagi tahap kemahiran pula didapati paling ramai guru pada tahap rendah bagi konstruk kesihatan seksual dan reproduktif. Dapatan dalam fasa ini selari dengan dapatan tentang tahap pengetahuan dan kemahiran guru dalam Fasa Analisis Keperluan.

Secara keseluruhannya tahap pengetahuan dan kemahiran adalah meningkat selepas pelaksanaan modul latihan. Ujian t menunjukkan pengetahuan dalam aspek seksualisasi dan keselamatan menunjukkan perbezaan yang tinggi berbanding lain-lain aspek. Seterusnya pengetahuan aspek kesihatan seksual dan reproduktif juga menunjukkan perbezaan yang tinggi bagi ujian pra dan ujian pasca. Dapatan ini menunjukkan modul ini telah dapat meningkatkan pengetahuan guru dalam aspek seksualisasi dan keselamatan. Tahap kemahiran guru juga meningkat dalam aspek kesihatan seksual dan reproduktif.

Hal ini menunjukkan bahawa modul latihan ini memberikan kesan positif ke atas tahap pengetahuan dan tahap kemahiran guru PPKI. Dapatan ini selari dengan dapatan kajian sebelum ini yang menunjukkan trend yang sama seperti kajian Gursimsek (2009). Hasil kajian tersebut mendapati kesan positif terhadap responden yang mengikuti latihan. Data menunjukkan tahap pengetahuan guru semakin meningkat selepas menerima latihan pendidikan seksualiti. Kajian jangka panjang oleh Fronek et al. (2011) juga menunjukkan berlaku peningkatan dalam tahap pengetahuan seksualiti responden.

Responden juga lebih yakin selesa untuk menyampaikan pendidikan seksualiti. Hal ini dapat dilihat dalam sesi pengajaran yang dilaksanakan oleh guru kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Tiga orang guru yang terlibat dalam kajian ini didapati berkeyakinan dan selesa dalam mengajar aspek-aspek seksualiti

kepada murid. Mereka tidak lagi ragu-ragu dan malu untuk mengajar murid menamakan bahagian alat kelamin lelaki dan perempuan dengan istilah yang betul.

Guru-guru juga dapat menyediakan rancangan pengajaran dengan penerapan pendidikan seksualiti dalam bidang Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah laku. Panduan yang diberikan dalam modul latihan membantu guru menerapkan pendidikan seksualiti. Guru-guru juga membina bahan bantu mengajar berpandukan modul. Bahan bantu disediakan selari dengan isi pelajaran dan tahap keupayaan mental murid. Strategi pengajaran yang digunakan dapat menarik minat murid. Murid didapati melibatkan diri secara aktif dalam sesi pengajaran dan pembelajaran.

Kesannya murid juga dapat menerima apa yang diajar oleh guru. Murid-murid juga berjaya menamakan bahagian-bahagian badan dengan istilah yang betul. Murid juga dapat membezakan bahagian badan yang umum atau bahagian sulit. Hal ini dapat dilihat bila mereka dapat menyatakan bahagian mana yang boleh dilihat oleh orang lain dan bahagian mana yang tidak boleh dilihat. Begitu juga bagi bahagian badan yang boleh disentuh atau tidak boleh disentuh. Impak positif dari pengajaran ini ialah murid dapat membezakan sentuhan selamat atau tidak selamat. Pengetahuan ini amat penting bagi mengelakkan murid daripada dianiayai secara seksual dan juga mengelakkan mereka melakukan hal yang sama kepada orang lain.

Guru perlu dilatih, disokong dan dipantau untuk memastikan pelaksanaan pendidikan seksualiti mencapai matlamat (Barr, 2014). Sumber-sumber harus disediakan dan guru dilatih untuk menggunakannya. Selain itu guru perlu berasa selesa dengan isi kandungan pendidikan seksualiti. Definisi skop dan peranan guru pendidikan seksualiti yang jelas diperlukan bagi memantapkan pelaksanaannya.

Sebagaimana dijelaskan oleh Shulman (1987) seseorang guru perlu menguasai pengetahuan kandungan dan pengetahuan pedagogi untuk menjadi guru yang

kompeten. Dua aspek pengetahuan ini perlu diberi perhatian dalam merangka program latihan pendidikan seksualiti kepada guru-guru PPKI. Pengajaran guru tentang aspek seksualiti akan memberi kesan yang positif jika guru menguasai pengetahuan kandungan dan pengetahuan pedagogi khususnya untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran.

Kesan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Terhadap Murid PPKI

Kajian menunjukkan bahawa golongan berkeperluan khas tidak menerima maklumat seksualiti yang mencukupi. Frawley dan Wilson (2016) melaksanakan kajian tentang pengetahuan seksualiti ke atas golongan berkeperluan khas masalah pembelajaran atau golongan dengan ketidakupayaan intelek. Dapatan kajian tersebut menunjukkan responden berpengetahuan tentang fakta dan peraturan berkaitan seksual. Namun begitu mereka tidak tahu tentang hal-hal berkaitan perhubungan dan hubungan seks. Selain itu akses terhadap maklumat tersebut adalah terhad dan sumber maklumat adalah tidak sahih. Akibatnya golongan ini masih tertanya-tanya tentang hal tersebut dan mencari-cari maklumat yang betul.

Kajian oleh Swango-Wilson (2011) mendapati individu berkeperluan khas masalah pembelajaran tidak memahami perkara-perkara berkaitan seksualiti yang diajar di sekolah. Responden kajian tersebut menyatakan mereka tidak pernah berbincang hal-hal berkaitan perhubungan. Mereka inginkan maklumat bagaimana memulakan perhubungan sehinggalah maklumat berkaitan keintiman. Senario di negara tersebut menunjukkan wujud masalah keberkesanan pendidikan seksualiti walaupun telah ada panduan formal pengajaran pendidikan seksualiti.

Namun di Malaysia berdasarkan tinjauan pangkalan data-data kajian, didapati data pengetahuan kanak-kanak berkeperluan khas tentang pendidikan seksualiti masih belum ada. Hal ini turut disokong oleh dapatan Ang (2014). Kajian seksualiti

untuk golongan berkeperluan khas masalah pembelajaran amat kurang di negara ini. Kajian yang dilaksanakan oleh pengkaji menunjukkan guru-guru berpendapat mereka menghadapi masalah mengajar pendidikan seksualiti kerana murid sukar memahami pengajaran.

Hal ini nampaknya perlu dikaji semula. Maklumat mengenai pengetahuan seksualiti murid berkeperluan khas perlu dikaji bagi membuktikan pendapat guru-guru PPKI di Malaysia adalah kurang tepat. Pelaksanaan penerapan pendidikan seksualiti kepada murid oleh tiga orang guru dalam Fasa Pelaksanaan dan Penilaian menunjukkan murid mampu memahami perkara berkaitan seksualiti. Walaupun hanya satu sub modul iaitu Sensualiti yang diajar kepada murid, impak yang positif ditunjukkan.

Hal ini boleh dilihat daripada respon murid terhadap pengajaran guru. Murid dapat menamakan bahagian genital dengan menggunakan istilah yang . Istilah yang digunakan sebelum pengajaran ialah istilah yang biasa digunakan di rumah seperti burung dan *bebird*. Setelah sesi pengajaran dilaksanakan istilah saintifik atau formal digunakan iaitu zakar bagi lelaki dan faraj bagi perempuan.

Murid juga dapat mengenal pasti bahagian badan yang umum dan sulit. Pengajaran mengenal bahagian badan seperti yang ada dalam kurikulum bertumpu hanya kepada anggota badan umum. Bahagian yang sulit tidak diajar tetapi dalam modul Sensualiti panduan diberikan untuk menamakan bahagian yang sulit seperti alat genital, payu dara dan ketiak. Murid agak sukar memahami istilah payu dara, jadi guru menggunakan istilah buah dada kerana kedudukannya di bahagian dada. jadi murid dapat faham dengan mudah. Hal ini boleh dikaji semula kerana perkataan yang digunakan secara rasmi ialah payu dara.

Seterusnya murid setelah menguasai kemahiran mengenal bahagian badan yang umum dan sulit, pengajaran berkaitan aspek sentuhan selamat dan tidak selamat dilaksanakan. Aktiviti dan latihan yang diberikan oleh guru membantu murid mengenal pasti sentuhan selamat atau tidak selamat. Murid dapat menjawab dengan betul bila guru memberikan situasi bagi sentuhan selamat atau tidak selamat. Dapatan kajian ini menunjukkan guru yang menerima latihan pendidikan seksualiti dapat menerapkan pengajaran seksualiti dengan berkesan. Pengajaran yang berkesan dapat meningkatkan kefahaman murid terhadap aspek seksualiti. Tambahan lagi bahan bantu mengajar disediakan sesuai dengan isi pelajaran dan tahap kefahaman murid.

Kajian oleh Kramers-Olen (2016) mendapati kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran menunjukkan peningkatan dalam pengetahuan seksualiti. Mereka juga mampu membuat keputusan berkaitan seksualiti. Faktor yang menyumbang kepada impak positif ini ialah penyampaian pendidikan seksualiti yang dibuat dengan memenuhi keperluan individu tersebut. Pendidikan seksualiti perlu sesuai dengan tahap kognitif murid dan gaya pembelajaran. Selain itu penggunaan bahan sumber yang sesuai dan selari dengan isi pelajaran dapat membantu murid memahami perkara yang disampaikan.

Tahap Kecekapan Modul Latihan Pendidikan Seksualiti Menurut Pandangan Guru-Guru PPKI

Tahap kecekapan berkaitan dengan kuantiti output kerja yang berhubung dengan masa, usaha dan sumber yang terlibat (Scott, 2006). Dapatan kajian menunjukkan tahap kecekapan modul adalah tinggi. Aspek kandungan yang dinilai adalah aspek objektif, isi kandungan, strategi pengajaran, penilaian dan bahan sumber pengajaran.

Kesemua aspek menunjukkan nilai min melebihi 4 iaitu semuanya adalah pada tahap yang tinggi.

Penilaian kecekapan dari aspek teknikal iaitu kejelasan penulisan, kejelasan persembahan modul dan kesesuaian masa menunjukkan tahap yang tinggi. Begitu juga kesesuaian kandungan modul untuk melatih guru PPKI masalah pembelajaran dan kebolegunaan modul adalah tinggi. Hal ini selari dengan pendapat Bevan (2009) tentang tahap kecekapan iaitu bagaimana sumber digunakan dengan betul dan tepat yang membolehkan matlamat dicapai.

Dapatan kajian ini boleh dikaitkan dengan pengesahan kandungan modul oleh panel pakar. Penilaian kesahan kandungan modul menunjukkan semua konstruk adalah pada tahap tinggi. Komen-komen dan cadangan para panel telah diaplikasikan untuk membuat penambahbaikan modul. Modul ini juga boleh digunakan untuk pengajaran seksualiti murid tahun satu hingga tahun enam. Guru-guru juga diberikan panduan penerapan pendidikan seksualiti yang bersesuaian dengan tahap murid. Modul ini bukan sahaja boleh digunakan untuk melatih guru malah boleh digunakan oleh guru untuk melatih ibu bapa atau penjaga murid juga.

Temu bual dengan tiga orang guru yang menggunakan modul ini kepada murid juga menunjukkan tahap kecekapan modul adalah baik. Aspek peruntukan masa adalah salah satu perkara dalam menentukan tahap kecekapan. Guru mengenal pasti kekurangan masa dan ruang dalam kurikulum yang sangat padat sebagai halangan dalam penyampaian pendidikan seksualiti (Goldman, 2013).

Dapatan kajian pengkaji menunjukkan guru PPKI dan pakar-pakar Fuzzy Deplhi bersetuju bahawa pendidikan seksualiti tidak penting untuk dijadikan satu mata pelajaran berasingan. Hal ini boleh dikaitkan dengan kekangan masa akibat kurikulum yang padat di sekolah. Maka pelaksanaan pendidikan seksualiti adalah

secara penerapan dalam mata pelajaran sedia ada. Oleh itu modul latihan yang dibangunkan memberikan panduan penerapan pendidikan seksualiti dalam KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran.

Tahap Kepuasan Guru-Guru PPKI Terhadap Modul

Ukuran kepuasan ialah pengukuran terhadap sikap dan persepsi pengguna mengenai kebolegunaan item. Produk dengan kebolegunaan yang baik membenarkan pengguna untuk menyelesaikan tugas mereka dengan baik, tepat pada masanya dan dengan kegagalan yang minimum (Scott, 2006). Dapatan temu bual menunjukkan responden memberikan respons yang positif terhadap aspek objektif, isi kandungan, kaedah penyampaian, penilaian dan sumber. Dapatan ini menunjukkan tahap kepuasan yang tinggi terhadap modul sebagaimana dihuraikan oleh Abran et al. (2003). Kepuasan pengguna adalah tinggi apabila banyak respons positif diberikan kepada sesuatu produk.

Semua peserta berpendapat bahawa tiada langsung isi kandungan modul yang tidak membantu dalam meningkat pengetahuan dan kemahiran mereka. Namun begitu peserta mencadangkan agar aspek perundangan yang berkaitan masalah seksual golongan berkeperluan khas ditambah dalam modul ini. Modul ini dapat meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru. Kandungan modul sesuai untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran dan disusun mengikut tahap. Ada peserta memberikan komen bahawa beberapa aktiviti tidak sesuai untuk murid yang tahap kefungsi rendah. Ada murid ini yang tidak mampu memahami pengajaran guru. Perkara ini perlu dibuat penambahbaikan untuk meningkatkan kualiti modul.

Topik dan huraian /penerangan yang jelas, isi kandungan, tajuk-tajuk modul dan pengisian yang lengkap dan menyeluruh. Terdapat panduan yang lengkap- bahan sumber, nota, sumber rujukan, fakta yang sahih. Bahan bantu mengajar (BBM)

dilampirkan sebagai panduan seperti gambar-gambar/rajah yang amat sesuai dengan tajuk serta panduan pengajaran. Penggunaan contoh semasa, jelas, mudah difahami, dan ayat yang mudah. Guru-guru turut bersetuju bahawa modul ini mengambil kira aspek agama, nilai dan budaya masyarakat Malaysia. Dapatan ini menunjukkan perasaan yang positif atau tanda sokongan terhadap modul latihan pendidikan seksualiti. Hal ini selari dengan pendapat Bevan (2009) bahawa kepuasan pengguna diperoleh apabila pengguna berasa selesa dan menunjukkan penerimaan penggunaan produk.

Fasa Pelaksanaan dan Penilaian menentukan kesesuaian penggunaan modul. Penilaian adalah proses yang penting dalam kajian ini. Prototaip boleh dinilai oleh pakar-pakar dan pengguna-pengguna yang berpotensi dengan menggunakan pelbagai kaedah (Bevan, 2009). Pengkaji telah memenuhi perkara-perkara ini dalam kajian ini. Modul terlebih dahulu dinilai oleh pakar sebelum digunakan untuk melatih guru. Berdasarkan penilaian terhadap modul latihan pendidikan seksualiti yang dibangunkan dalam kajian ini, didapati tahap kebolehgunaan modul adalah tinggi. Ketiga-tiga aspek yang diuji iaitu keberkesanan, tahap kecekapan dan tahap kepuasan menunjukkan modul boleh digunakan untuk melatih guru-guru PPKI masalah pembelajaran. Penilaian kebolehgunaan modul latihan pendidikan seksualiti dalam kajian ini adalah menyeluruh. Pelaksanaan modul juga dijalankan dalam *setting* sebenar. Kutipan data penilaian modul dibuat dengan menggunakan pelbagai kaedah sebagai triangulasi.

Kekuatan dan kelemahan Modul Pengurusan Kehidupan Personal

Modul Pengurusan Kehidupan Personal yang dibangunkan oleh pengkaji secara tidak langsung menyumbang sebagai bahan sumber pendidikan seksualiti di Malaysia. Khususnya untuk golongan berkeperluan khas masalah pembelajaran. Ang (2014)

membangunkan modul pendidikan seksualiti untuk golongan berkeperluan khas sekolah menengah. Alijah (2016) mengambil inisiatif membangunkan modul pendidikan kesihatan yang mengintegrasikan kesihatan seksual dan reproduktif untuk melatih guru pra perkhidmatan di IPG. Tinjauan ke atas pangkalan data universiti-universiti di Malaysia menunjukkan masih belum ada modul untuk pendidikan khas peringkat sekolah rendah. Jadi modul yang dibangunkan oleh pengkaji berfokus kepada peringkat sekolah rendah.

Modul latihan seksualiti yang dibangunkan dalam kajian ini dapat mengatasi beberapa kelemahan modul-modul yang sedia ada. Beberapa pengkaji membincangkan tentang kelemahan modul-modul pendidikan seksualiti luar negara yang sedia ada. Sanjakdar (2009) dan Haffner (2011) membincangkan aspek agama dalam pendidikan seksualiti. Walaupun aspek agama dikaitkan dengan pendidikan seksualiti namun hal ini menjadi suatu perkara yang dibincangkan secara berasingan daripada isi kandungan seksualiti. Heller dan Jonhson (2013) mendapati ibu bapa masih menolak beberapa perkara dalam isi kandungan modul pendidikan seksualiti di Amerika Syarikat. Kajian tersebut dijalankan ke atas responden yang terdiri daripada pelbagai etnik, budaya dan agama.

Pengkaji membuat penambahbaikan dalam aspek ini dengan mengambil kira kepentingan agama, nilai dan budaya dalam melaksanakan pendidikan seksualiti. Aspek agama, nilai dan budaya disepadukan dalam setiap aspek pendidikan seksualiti. Aspek umum dan sulit juga disepadukan dalam semua aspek pendidikan seksualiti seperti dibincangkan dalam Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB. Contohnya guru boleh menerapkan aspek umum dan sulit semasa mengajar bahagian badan. Konsep aurat juga boleh diterapkan dalam tajuk ini. Walaupun

konsep aurat ini adalah untuk penganut Islam, namun begitu guru boleh membuat pengubahsuaian mengikut ajaran agama murid.

Barr et al. (2014) mendapati pelbagai isu timbul tentang isi kandungan pendidikan seksualiti di Amerika. Isi kandungan pendidikan seksualiti didapati tidak standard. Model komprehensif menjadi pilihan penggubal dasar kerana program abstinan didapati tidak berkesan dalam menghalang masalah seksual. Namun begitu pelaksanaan pendidikan seksualiti masih kurang berkesan kerana latihan kepada pendidik kurang diberi penekanan. Selain itu bahan sumber pengajaran yang sesuai adalah kurang. Bagi mengatasi kelemahan ini pengkaji membuat penambahbaikan bagi model komprehensif pendidikan seksualiti. Latihan yang diberikan kepada guru juga melibatkan latihan penyediaan bahan sumber pengajaran yang sesuai untuk murid berkeperluan khas.

Pengkaji turut menyediakan panduan pengajaran yang bersesuaian mengikut kategori ketidakupayaan murid. Kanak-kanak Sindrom Down biasanya belajar melalui visual, di mana mereka belajar dan mengekalkan maklumat yang diperoleh daripada sumber-sumber visual berbanding maklumat yang diperoleh melalui mendengar. Strategi pengajaran yang sesuai adalah seperti main peranan dan drama. Selain itu penggunaan bahan bantu mengajar yang menarik dan berwarna-warni dapat membantu murid memahami sesuatu konsep. Perkara-perkara ini dilaksanakan dalam modul latihan yang dibagunkan oleh pengkaji. Guru-guru dilatih menyediakan bahan bantu mengajar yang sesuai.

Kanak-kanak Sindrom Down adalah sangat peka terhadap isyarat sosial non-verbal dan nada emosi. Oleh itu pendidik perlu bercakap secara terbuka mengenai bahagian-bahagian badan dan menggunakan bahasa yang tepat dan sesuai dengan tahap pemahaman kanak-kanak. Hal ini dapat membantu mereka untuk memahami

dengan lebih lanjut mengenai badan mereka sendiri dan memahami perubahan badan apabila baligh. Kanak-kanak sindrom Down mempunyai kemahiran sosial yang sangat baik. Mereka belajar dengan baik daripada pemerhatian dan peniruan. Ini bermakna konsep-konsep seperti privasi boleh diajar melalui pemodelan. Contohnya cara berpakaian, tempat menukar pakaian dengan pintu ditutup, menarik tirai mandi ketika mandi dan lain-lain. Rakaman video bagi urutan tingkah laku yang betul seperti menukar tuala wanita atau tampon boleh digunakan untuk melatih murid mengurus diri semasa datang haid.

Guru-guru melaporkan antara masalah salah laku seksual kanak-kanak Autisme ialah menyentuh alat genital sendiri di khalayak ramai. Antara usaha untuk menghentikan kanak-kanak Autisme daripada menyentuh dirinya di khalayak ramai, seseorang itu tidak perlu menarik perhatian kepada perbuatan itu dengan memberitahu kanak-kanak atau memberikan isyarat yang menunjukkan bahawa tingkah laku itu salah. Sebaliknya tingkah laku mungkin akan berulang apabila kanak-kanak itu telah mendapat ganjaran untuk tindakan beliau melalui perhatian dan interaksi lisan. Pendidik perlu memastikan bahawa kanak-kanak mempunyai sesuatu yang lain untuk dilakukan. Contohnya mengganggu mereka dengan mengalihkan perhatian mereka kepada sesuatu yang lain.

Penegasan melalui beberapa latihan mengenai kelakuan umum dan sulit perlu dilakukan dengan konsisten. Kanak-kanak ini perlu mengetahui bahawa menyentuh diri mereka adalah satu tingkah laku peribadi atau sulit. Penegasan tentang budaya dan norma perlu diulang dengan menyatakan bahawa tingkah laku ini adalah tidak sesuai, dan hanya boleh dilakukan di dalam bilik tidur dan/atau bilik mandi dengan menutup pintu. Apabila kanak-kanak memahami perkataan umum dan sulit, kata-kata ini boleh digunakan untuk mengingatkan kanak-kanak itu bahawa mereka tidak

boleh menyentuh diri mereka di khalayak ramai. Contohnya isyarat diberikan: "tangan ...sila jauhkan, ingat bahawa ini adalah sulit". Interaksi sosial termasuk hubungan mata harus ditarik balik untuk satu minit atau lebih dan kemudian kanak-kanak itu sepatutnya disambut kembali ke dalam interaksi tanpa merujuk kepada tingkah laku. Contohnya, "Di manakah kita, ah, saya masih ingat ...". Apa sahaja strategi yang digunakan perlu konsisten.

Panduan yang diberikan adalah menjurus secara spesifik kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Hal ini dapat mengatasi kelemahan-kelemahan modul sedia ada di Malaysia yang didapati kebanyakannya untuk golongan arus perdana. Pengkaji-pengkaji juga mendapati antara kelemahan modul pendidikan seksualiti di Barat ialah kurangnya penglibatan individu yang berkait secara langsung dengan pendidikan khas dalam merancang kurikulum (Swango-Wilson, 2011)

Hal ini juga telah dibincangkan sejak 20 tahun lalu oleh May dan Kundert (1996). Nampaknya kelemahan tersebut masih berlaku menyebabkan pelbagai isu timbul dalam program latihan guru tentang pendidikan seksualiti. Pengkaji mengatasi kelemahan ini dengan melibatkan pakar-pakar yang terlibat secara langsung dengan murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Panel pakar dalam kaedah *Fuzzy Delphi* terdiri daripada guru-guru pendidikan khas, Guru Penolong Kanan Pendidikan Khas dan pegawai-pegawai serta pensyarah bidang pendidikan khas masalah pembelajaran.

Balter et al. (2016) mendapati pengajaran tentang bahagian badan kepada murid-murid peringkat sekolah rendah lebih bertumpu kepada bahagian badan yang umum dan boleh dilihat sahaja seperti kepala, muka, tangan dan kaki. Bahagian sulit seperti payudara dan alat genital tidak diajar kepada murid pada peringkat awal. Hal

ini perlu di atasi kerana kanak-kanak pada usia masih muda mempunyai perasaan ingin tahu tentang badan mereka. Oleh itu modul latihan yang dibangunkan ini menerapkan pengajaran tentang alat genital bermula daripada tahun satu iaitu ketika murid berumur tujuh tahun. Pengajaran tentang bahagian badan meliputi bahagian badan yang umum dan bahagian yang sulit. Pengetahuan tentang perkara ini penting bagi mengelakkan tingkah laku seksual seperti menyentuh bahagian genital sendiri di khalayak ramai. Selain itu maklumat ini amat penting bagi mengelakkan kes pencabulan seksual.

Tumpuan isi kandungan pendidikan seksualiti juga lebih kepada aspek Biologi, kebersihan diri dan kehamilan. (Frawley & Wilson, 2016). Hal yang serupa bagi isi kandungan pendidikan seksualiti di Malaysia iaitu tumpuan kepada aspek Biologi, perubatan dan sosial (Ang & Lee, 2016). Maka pengkaji mengatasi kelemahan ini dengan mendapatkan kesepakatan pakar berkaitan isi kandungan pendidikan seksualiti dengan merujuk Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB. Isi kandungan pendidikan seksualiti modul yang dibangunkan mencakupi keseluruhan aspek perkembangan seksual seperti dalam Dimensi Pendidikan Seksualiti (Bruess & Greenberg, 2009).

Isi kandungan pendidikan seksualiti turut merangkumi aspek kemahiran personal yang berkaitan komunikasi dan nilai. Setiap aspek diajar berlandaskan agama, nilai dan budaya dengan penerapan aspek umum dan sulit. Panduan penerapan ditunjukkan dengan spesifik dalam KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Kanak-kanak diajar tentang adanya ruang personal bagi setiap individu. Pengetahuan ini membolehkan kanak-kanak menyedari batasan ruang dengan individu yang lain. Kanak-kanak juga perlu dilatih kemahiran asertif agar mereka dapat mengatakan tidak kepada sebarang perlakuan yang tidak selamat.

Modul ini juga memberikan panduan bagaimana menerapkan pendidikan seksualiti dalam mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku dalam KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran. Panduan diberikan bermula daripada Tahun Satu hingga Tahun Enam. Guru boleh memilih tajuk-tajuk yang sesuai seperti disarankan. Selain itu bahan sumber juga disediakan seperti panduan pengajaran, rajah dan gambar-gambar yang berkaitan.

Nota-nota disediakan sebagai panduan guru. Contohnya nota tentang aspek sentuhan iaitu perbuatan yang melibatkan organ deria kulit. Sentuhan dapat menyebabkan suatu perasaan pada sang penerima sentuhan, sama ada positif ataupun negatif. Sentuhan baik/selamat dapat dijelaskan sebagai satu cara untuk orang lain menunjukkan mereka mengambil berat antara satu sama lain dan membantu antara satu sama lain. Contoh-contoh sentuhan selamat ialah berjabat memegang tangan, memegang bahu dan bersalaman.

Sentuhan buruk/tidak selamat dapat dijelaskan sebagai sentuhan yang menyebabkan rasa tidak suka/tidak senang dan mahu untuk menghentikan serta-merta sentuhan tersebut. Contoh sentuhan tidak selamat ialah memukul, menendang atau menyentuh bahagian sulit seperti alat kemaluan/ payu dara. Panduan juga perlu diberikan berkaitan apa yang boleh dan tidak boleh dilakukan berkaitan sentuhan seperti murid tidak boleh sentuh bahagian sulit orang lain. Orang lain juga tidak boleh sentuh bahagian sulitnya di hadapan kita. Orang lain juga tidak boleh meminta murid menyentuh bahagian sulit mereka. Selain itu orang lain tidak boleh menyuruh murid menanggalkan pakaian di hadapan mereka kecuali doktor untuk pemeriksaan kesihatan. Murid juga tidak boleh melihat orang lain menanggalkan pakaian dan tidak boleh membiarkan orang lain menunjukkan gambar atau video orang tanpa

pakaian. Panduan ini dapat membimbing guru untuk menerapkan aspek seksualiti dengan berkesan.

Berdasarkan kekuatan modul yang dibangunkan, modul ini berpotensi digunakan untuk melatih guru PPKI menerapkan pendidikan seksualiti. Namun begitu beberapa kelemahan modul dikenal pasti dan perlu dibuat penambahbaikan. Penyediaan bahan sumber dalam modul perlu dipelbagaikan lagi dengan menggunakan bahan multimedia dan lebih banyak gambar atau rajah.

Selain itu strategi pengajaran didapati ada yang kurang sesuai dengan tahap kefungsian murid berkeperluan khas. Aras arahan agak tinggi dan sukar difahami. Aspek isi kandungan pula menunjukkan kurangnya perbincangan tentang undang-undang seksual yang khusus untuk golongan berkeperluan khas. Guru-guru mencadangkan agar dimasukkan panduan bagaimana menangani kes murid yang terlibat dengan penganiayaan seksual. Selain itu ada guru mencadangkan agar murid ditemu bual bagi mendapatkan maklumat tentang pengetahuan seksualiti mereka. Aspek teknikal pula perlu dibuat penambahbaikan dengan mengasingkan ketujuh-tujuh modul kerana sangat tebal jika digabungkan. Kesesuaian masa bagi setiap aktiviti dalam panduan pengajaran juga perlu diperbaiki.

Implikasi Kajian

Secara umumnya dapatan kajian ini memberi implikasi kepada perancangan dan pelaksanaan program latihan pendidikan seksualiti kepada guru-guru PPKI. Modul latihan pendidikan seksualiti yang dibangunkan adalah berdasarkan Model komprehensif Pendidikan Seksualiti Agama, Nilai dan Budaya (ANB). Dapatan kajian turut memberi implikasi praktikal yang mencakupi implikasi kepada guru, ibu bapa, dan penggubal dasar berhubung dengan kajian ini.

Implikasi Teoritik

Kajian ini dijalankan dalam lima langkah seperti mana dibincangkan dalam kerangka kajian bermula dengan analisis keperluan, reka bentuk, pembangunan, pelaksanaan dan penilaian. Gabungan teori pembelajaran andragogi dan Shulman digunakan untuk proses pengajaran dan pembelajaran iaitu proses latihan kepada guru. Selain itu Howard-Barr et al. (2005) turut menyatakan kekurangan keyakinan guru untuk mengajar pendidikan seksualiti menjadi halangan dalam penyampaian pendidikan seksualiti. Tambahan lagi guru-guru ini juga menghadapi masalah kurangnya bahan sumber pengajaran pendidikan seksualiti. Padahal pengetahuan, kemahiran dan sikap guru telah dikenal pasti sebagai aspek yang menentukan kompetensi seseorang guru (Abdul Razaq, Ahamad & Ahmad, 2013).

Pengajaran profesional memerlukan pengetahuan dan kemahiran. Oleh itu kurikulum pendidikan guru direka untuk memastikan bahawa guru-guru cekap dalam pengetahuan kandungan dan kemahiran pedagogi (Shulman, 1987). Dengan menguasai kedua-dua elemen utama tersebut guru-guru mampu menghadapi cabaran di sekolah. Jadi sudah tentulah implikasi kajian ini menunjukkan perlunya latihan pendidikan seksualiti kerana tahap pengetahuan dan kemahiran guru adalah sederhana. Pendekatan latihan guru yang mantap membolehkan guru menghayati isu-isu keseksualan menguasai pedagogi pendidikan seksualiti (Haberland & Rogow, 2015). Selain itu faktor sikap juga memberi pengaruh kepada keberkesanan pendidikan seksualiti. Hal ini turut dibincangkan oleh beberapa pengkaji.

Kajian oleh Timmermen (2009) menunjukkan pengetahuan kandungan tentang pendidikan seksualiti adalah dipengaruhi oleh ciri-ciri peribadi, personaliti dan pengalaman lalu tentang pendidikan seksualiti sama ada sebagai pelajar atau sebagai seorang guru pelatih. Hal ini memberikan implikasi bahawa seseorang pengajar

pendidikan seksualiti perlu memahami perkembangan seksualiti yang berlaku pada dirinya sendiri sebelum mengajar orang lain. Dengan kata lain guru perlu menguasai pengetahuan isi kandungan pendidikan seksualiti untuk menjadi pendidik yang berkesan. Hal ini adalah sejajar dengan Model Shulman di mana guru perlu menguasai pengetahuan kandungan dan pedagogi bagi menjadikan pembelajaran lebih berkesan.

Modul latihan pendidikan seksualiti perlu menyediakan aktiviti yang memberikan pengalaman praktikal yang jelas. Antaranya latihan amali, bimbingan dan pendedahan kepada topik-topik sukar, memahami pelajar yang berbeza dan penerapan perspektif moral (Eisenberg et al., 2012). Modul latihan yang dibangunkan oleh pengkaji menyediakan aktiviti-aktiviti amali seperti membina bahan sumber, pengajaran mikro, simulasi, lakonan dan main peranan bagi melatih guru.

Teori Psikoanalitik dan model Dimensi Pendidikan Seksualiti oleh Bruess dan Greenberg (2009) dibincangkan bagi mengenal pasti bagi elemen seksualiti. Kajian ini dapat memberi pengukuhan kepada kerangka teori iaitu Dimensi Pendidikan Seksualiti. Empat dimensi iaitu etika, budaya, Biologi dan Psikologi mencakupi aspek pendidikan seksualiti secara menyeluruh sebagaimana dibincangkan oleh Berger et al. (2008) dan SIECUS (2009). Teori Psikoanalitik oleh Freud (1963) menghuraikan seksualiti bermula dari peringkat umur yang sangat muda. Hal ini selaras dengan pendapat Rathus (2008) yang menghuraikan perkembangan seksual seseorang bermula sejak dalam kandungan lagi.

Begitu juga kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran yang mengalami proses perkembangan seksual yang selari dengan peningkatan umur kronologi (Kijak, 2011). Hal ini memberikan implikasi bahawa pendidikan seksualiti

perlu dimulakan pada peringkat awal kanak-kanak. Isi kandungan pendidikan seksualiti perlu disesuaikan dengan peringkat perkembangan kanak-kanak.

Dapatan kajian ini menunjukkan berlaku tingkah laku seksual dalam kalangan murid sekolah rendah berkeperluan khas masalah pembelajaran yang berumur tujuh hingga 14 tahun. Antara tingkah laku seksual yang ditunjukkan di sekolah ialah berpelukan, meraba rakan, memegang kemaluan sendiri, menyentuh bahagian badan rakan berlainan jantina dan lain-lain lagi. Jika dirujuk pada peringkat perkembangan oleh Freud (1963), tingkah laku ini adalah disebabkan keinginan memuaskan keseronokan pada zon tertentu. Fasa Falik bermula pada kanak-kanak berumur tiga hingga enam tahun. Fungsi tubuh yang memberi kepuasan ialah pada daerah genital dan sekitarnya. Kanak-kanak pada peringkat ini berasa senang atau seronok bermain-main alat genital sendiri. Mengikut teori perkembangan Freud ini, jika seseorang kanak-kanak memegang badan sendiri dan berasa seronok melakukannya merupakan perkara normal dalam proses perkembangan.

Kanak-kanak masalah pembelajaran intelek pada peringkat umur kronologi yang lebih daripada enam tahun masih dalam fasa ini. Jadi masih ada kanak-kanak yang memegang alat genital sendiri di tempat awam kerana masih belum memahami konsep umum atau sulit. Hal ini selari dengan apa yang dibincangkan oleh Maia et al. (2015) iaitu kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran kurang memahami konsep privasi. Maka dalam hal ini satu perkara yang penting ialah perlunya mengajar kanak-kanak tentang aspek umum atau sulit.

Apabila memasuki peringkat Latensi kanak-kanak cenderung bermain sesama jantina. Pengaruh rakan sebaya dan media semakin memberi kesan kepada sikap seksual kanak-kanak. Kanak-kanak mula berminat tentang hal keseksualan seperti kehamilan, kelahiran dan peranan gender. Pertanyaan hal-hal berkaitan seksual

tersebut mula berlegar kepada orang dewasa di sekeliling mereka. Selanjutnya apabila berumur 12 tahun ke atas kanak-kanak memasuki Fasa Genital di mana perubahan biokimia dan fizikal mula berlaku dalam proses akil baligh. Ketertarikan kepada rakan-rakan yang berlainan jantina turut berlaku. Perasaan tertarik ini diluahkan dengan pelbagai cara. Remaja daripada golongan berkeperluan khas masalah pembelajaran juga tidak terkecuali dalam hal ini. Mereka juga menunjukkan keinginan untuk mempunyai pasangan (Kijak, 2011).

Permasalahan ini memberikan implikasi bahawa kanak-kanak ini perlu dilatih untuk mengenal pasti batasan-batasan dalam perhubungan. Batasan perhubungan bermula dari ibu bapa dan ahli keluarga. Kanak-kanak perlu tahu bahawa terdapat bahagian badan yang sulit iaitu bahagian yang tidak boleh dilihat atau disentuh oleh ibu bapa dan ahli keluarga (Balter et al., 2016). Pengetahuan tentang aspek bahagian badan yang umum dan bahagian yang sulit dapat mengelakkan murid daripada terlibat dengan penganiayaan seksual termasuk kes sumbang muhrim.

Selain itu kanak-kanak ini perlu tahu bahawa terdapat aktiviti sulit yang tidak boleh dilakukan di hadapan orang lain seperti menanggalkan pakaian atau membuang air kecil/besar. Aktiviti ini perlu dilakukan di tempat yang tertutup seperti dalam bilik air atau menanggalkan pakaian dalam bilik tidur dengan pintu yang tertutup. Adab-adab memasuki bilik tidur ibu bapa juga perlu diajar kepada kanak-kanak (Abdullah, 2002). Selain itu tempat tidur anak lelaki dan anak perempuan perlu dipisahkan.

Walaupun pendidikan seksualiti telah diperkenalkan sejak tahun 1980an lagi di Malaysia, namun masih timbul persoalan tentang isi kandungan yang sesuai. Dapatan kajian ini memberi implikasi dalam mencadangkan isi kandungan yang sesuai dilaksanakan di Malaysia yang terdiri daripada pelbagai kaum, agama dan budaya.

Sebagaimana dibincangkan oleh pengkaji seperti Amir (2007) dan Pute Rahimah et al. (2009) aspek-aspek agama, nilai dan budaya masyarakat Malaysia perlu diambil kira dalam membina modul Pendidikan Seksualiti.

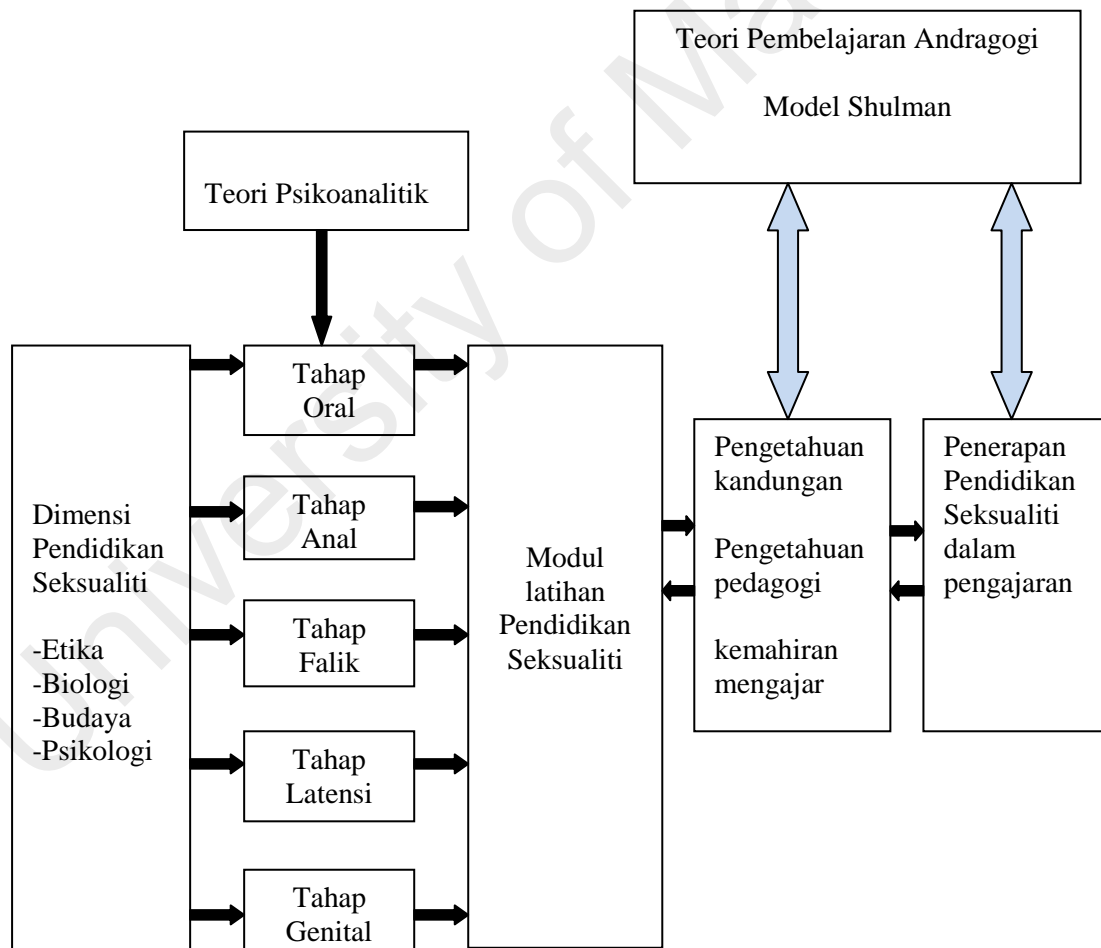
Terdapat pelbagai dimensi pendidikan seksualiti sebagaimana dibincangkan oleh Bruess dan Schroeder (2013). Mereka membincangkan dimensi pendidikan seksualiti berdasarkan teori psikoseksual dan teori pembelajaran sosial. Empat dimensi pendidikan seksualiti yang diutarakan ialah dimensi budaya, etika, biologi dan sosial. Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti Agama, Nilai dan Budaya digunakan sebagai asas pembangunan modul. Model ini diubahsuai dari Bulatan Seksualiti oleh Advocate For Youth (1995). Pengubahsuaian dibuat dengan meletakkan agama, nilai dan budaya sebagai sempadan bagi bulatan seksualiti. Selain itu bulatan umum dan sulit dijadikan pusat yang menghubungkan semua bulatan yang lain. Ini bermaksud aspek umum dan sulit adalah merentas semua aspek-aspek lain. Pengajaran dilaksanakan dengan menerapkan aspek umum dan sulit dalam pengajaran tentang bahagian badan, ruang dalam rumah, ruang di luar rumah, komunikasi atau perbualan dan tingkah laku atau perbuatan.

Perkara-perkara yang perlu dimasukkan dalam setiap bulatan dari aspek pengetahuan dan kemahiran dicadangkan oleh pengkaji berdasarkan kajian literatur. Semua perkara yang dicadangkan telah mendapat kesepakatan pakar yang diperoleh melalui kaedah *Fuzzy Delphi*. Panel pakar dalam kajian ini adalah seramai 42 orang dan heterogenus yang mana ini akan meningkatkan kesahan data dan memberikan dapatan yang lebih bermakna (Mead & Mosley, 2001).

Guru-guru pendidikan khas dan individu yang terlibat secara langsung dengan bidang pendidikan khas adalah panel pakar *Fuzzy Delphi* kajian ini. Hal ini selari dengan teori pembelajaran andragogi yang menyarankan penglibatan guru

dalam merancang kurikulum. Pengalaman dan pengetahuan sedia ada guru tentang seksualiti juga diambil kira melalui analisis keperluan selari dengan konsep pembelajaran andragogi.

Teori psikoanalitik memberikan panduan tentang tahap perkembangan seksual kanak-kanak yang dibincangkan mengikut tahap Oral, Anal, Falik, Latensi dan Genital. Modul latihan yang disediakan dapat menyediakan program latihan kepada guru yang akan meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru tentang pendidikan seksualiti. Rajah 7.1 adalah gambaran visual bagi implikasi teori dalam kajian ini.

Rajah 7.1 Ringkasan visual implikasi teori

Implikasi Praktikal

Tinjauan berkaitan latar belakang pendidikan seksualiti dalam kalangan guru-guru PPKI mendedahkan guru menghadapi beberapa masalah berkaitan pendidikan seksualiti. Antaranya ialah ketiadaan sukatan pelajaran pendidikan seksualiti yang spesifik dan menjurus kepada ketidakupayaan murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Sebaliknya Cohen et al. (2004) mendapati guru-guru berpendapat kurikulum pendidikan seksualiti adalah luas dan meliputi pelbagai topik. Boehning (2006) pula berpendapat walaupun terdapat sukatan pelajaran pendidikan seksualiti di Amerika namun masih timbul pelbagai persoalan tentang isi kandungannya. Nampaknya memang terdapat pelbagai halangan dan cabaran dalam pendidikan seksualiti.

Guru-guru didapati mengelak untuk mengajar perkara berkaitan seksualiti yang mereka anggap kontroversi (Timmerman, 2009). Antara perkara-perkara yang kontroversi ialah penggunaan kondom, kontraseptif, akses perkhidmatan kesihatan reproduktif, kehamilan, orientasi seksual dan keganasan seksual. Hal ini kerana guru bimbang perkara-perkara tersebut akan menjadi isu yang dibangkitkan oleh ibu bapa, pentadbir dan masyarakat umumnya.

Sedangkan guru-guru di Barat menghadapi masalah berkaitan pendidikan seksualiti, apatah lagi guru-guru PPKI di Malaysia. Guru-guru ini menghadapi masalah tiada sukatan pelajaran pendidikan seksualiti yang khusus untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran (Ang & Lee, 2013). Walaupun pendidikan seksualiti dilaksanakan secara merentas kurikulum, namun begitu berdasarkan masalah ketiadaan sukatan pelajaran atau maka guru-guru memerlukan suatu panduan untuk menerapkan pendidikan seksualiti dalam kurikulum sedia ada.

Dapatan kajian ini mempunyai implikasi dari segi praktis dalam proses pelaksanaan pengajaran pendidikan seksualiti secara merentas kurikulum. Pihak yang berkaitan seperti Bahagian Pembangunan Kurikulum dan Bahagian Pendidikan Khas perlu mengambil usaha menyediakan garis panduan seksualiti yang sesuai untuk pendidikan khas masalah pembelajaran.

Namun begitu masih timbul perdebatan tentang penerapan pendidikan seksualiti dalam kurikulum sedia ada di Malaysia. Antara masalah yang timbul ialah sejauh mana guru dapat menerapkan pendidikan seksualiti dalam pengajaran. Hal ini dikaitkan dengan ketiadaan garis panduan yang jelas berkaitan hal tersebut. Selain itu kursus atau latihan serta bahan sumber berkaitan pendidikan seksualiti terhad. Hal ini turut diperdebatkan di Thailand di mana pendidikan seksualiti disepadukan ke dalam bidang pengajian yang lain tetapi sejauh mana penyampaian pendidikan seksualiti itu adalah konsisten (Peerapipat, 2006). Kajian di Malaysia mendedahkan walaupun subjek ini telah diterapkan dalam beberapa mata pelajaran tetapi tahap pengetahuan pelajar tentang seksualiti masih rendah (Low, 2007). Dapatan yang sama diperoleh tentang tahap pengetahuan guru dari kajian oleh Chan (1999).

Namun begitu dapatan kajian ini menunjukkan pendidikan seksualiti dijadikan satu mata pelajaran bukanlah satu keperluan utama guru-guru PPKI. Sebaiknya ialah penyediaan garis panduan bertulis dan jelas tentang penerapan pendidikan seksualiti dalam mata pelajaran sedia ada. Bukannya mudah untuk mengajar pendidikan seksualiti kerana perkara berkaitan seksual masih *taboo* dalam kalangan masyarakat. Buktinya guru-guru menghadapi kesukaran memilih terminologi yang sesuai bagi menamakan alat kelamin serta menerangkan proses berkaitan kehamilan dan sebagainya (Kim, 2010).

Dapatan kajian ini dalam Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan menunjukkan penggunaan istilah rasmi atau saintifik adalah sesuai digunakan bagi menamakan alat genital. Perkara ini perlu dijelaskan kepada masyarakat agar guru yakin untuk menggunakan istilah tersebut dalam pengajaran. Jadi sebaiknya pihak penggubal dasar menyediakan garis panduan yang jelas tentang hal ini. Hal ini akan dapat membantu mengurangkan kebimbangan guru tentang bantahan ibu bapa terhadap pengajaran seksualiti.

Tambahan lagi data yang diperoleh dalam Fasa Analisis Keperluan menunjukkan kelompangan yang perlu diisi dalam aspek latihan pendidikan seksualiti kepada guru PPKI. Kebanyakan guru PPKI peringkat sekolah rendah tidak pernah mengikuti latihan berkaitan seksualiti. Hal ini antara punca yang dikenal pasti menyebabkan mereka kurang pengetahuan dan kemahiran tentang pendidikan seksualiti.

Kebanyakan guru mempunyai tahap pengetahuan tentang pendidikan seksualiti yang sederhana. Kemahiran tentang pendidikan seksualiti pula menunjukkan lebih separuh daripada responden pada tahap sederhana. Dapatan ini memberi petunjuk bahawa guru-guru PPKI ini kurang menguasai pengetahuan berkaitan seksualiti dan kurang mahir dalam pendidikan seksualiti. Hal ini akan menjejaskan pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran pendidikan seksualiti.

Kesannya mereka tidak dapat membantu pelajar memahami konsep seksualiti yang betul, jadi murid tidak mendapat maklumat seksualiti yang sepatutnya. Dapatan ini selari dengan beberapa kajian terdahulu di peringkat tempatan (Shariza, 2008; Ang, 2014). Kajian tentang pengetahuan guru dan kemahiran guru luar negara oleh Peerapipat (2006) juga menunjukkan guru kurang bersedia mengajar pendidikan

seksualiti. Guru-guru dalam kajian tersebut juga mengalami masalah kekurangan sumber pendidikan seksualiti sebagaimana dalam kajian ini.

Tahap pengetahuan guru PPKI agak rendah dalam konstruk seksualisasi dan keselamatan diikuti konstruk kesihatan seksual dan reproduktif. Begitu juga tahap kemahiran adalah agak rendah bagi konstruk kesihatan seksual dan reproduktif. Dapatan ini agak selari dengan dapatan oleh Chirawu, Hanass-Hancock, Aderemi, de Rues & Henken (2014). Kajian tersebut mendapati guru-guru pendidikan khas masalah pembelajaran di Kwazulu-Natal selesa untuk mengajar topik-topik berkaitan perhubungan dan kemahiran personal.

Namun begitu topik-topik berkaitan tingkah laku seksual dan fungsi seksual agak sukar untuk disampaikan. Data juga menunjukkan tajuk berkaitan perkembangan seksual, masturbasi, tindak balas seksual, fantasi seksual, pengguguran tidak pernah diajar dalam kelas. Implikasi dapatan ialah terdapat keperluan untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru bagi mengajar topik-topik ini. Konstruk kesihatan seksual dan reproduktif adalah penting bagi mengurangkan risiko penyakit berkaitan alat kelamin serta melatih murid menjaga kebersihan diri termasuk kebersihan bahagian badan yang sulit.

Topik-topik dalam konstruk seksualisasi dan keselamatan iaitu mengenal pasti tingkah laku seksual, mengawal tingkah laku seksual, langkah keselamatan dan lain-lain. Pengetahuan berkaitan hal tersebut penting bagi mengelakkan masalah salah laku seksual dan menghindari kes penganiayaan seksual. Panel pakar *Fuzzy Delphi* juga menunjukkan tahap kesepakatan paling tinggi untuk aspek ini.

Wissink et al. (2015) mendapati berlaku kesukaran dalam melaporkan kes-kes penganiayaan seksual. Hal ini kerana masalah murid berkeperluan khas masalah pembelajaran yang tidak dapat menyatakan dengan tepat apa yang berlaku kepada

mereka. Kebanyakan kes adalah yang dilaporkan oleh ibu bapa kerana kanak-kanak tidak tahu melaporkannya dengan betul. Jadi ibu bapa, guru serta penjaga dan para profesional yang berkaitan perlu ada pengetahuan dalam mengenal pasti simptom-simptom berlakunya penganiayaan seksual. Selain itu kanak-kanak juga perlu dilatih mengenal pasti situasi yang berbahaya. Kanak-kanak perlu ada kemahiran asertif iaitu mengatakan tidak kepada sesuatu perlakuan yang tidak disukai atau sentuhan tidak selamat. Penegasan perlu dibuat agar kanak-kanak boleh menolak perlakuan tidak selamat yang datangnya daripada ahli keluarga terdekat.

Data juga menunjukkan guru menghadapi masalah untuk menyampaikan pendidikan seksualiti kerana murid sukar memahami pengajaran. Hal ini adalah selari dengan perbincangan oleh Ormrod (2011) di mana murid bermasalah pembelajaran dikenal pasti mempunyai kesukaran menumpukan perhatian, lemah kemahiran membaca, mengalami kesukaran dalam menaakul dan kemahiran sosial juga lemah. Implikasinya guru-guru perlu berkemahiran untuk menyediakan pengajaran yang sesuai dengan tahap murid tersebut. Bahan-bahan pengajaran perlu menarik dan dapat difahami oleh murid yang mempunyai pelbagai ketidakupayaan. Guru juga perlu peka pada perkembangan seksual murid dan merancang aktiviti pengajaran yang sesuai dengan tahap murid. Implikasinya bengkel penyediaan bahan bantu mengajar perlu diadakan seperti mana yang dimasukkan dalam bahagian aktiviti modul.

Kanak-kanak lelaki dan perempuan pada masa kini didapati mencapai kematangan lebih awal. Purata umur mula datang haid bagi kanak-kanak perempuan ialah 12 tahun dan kanak-kanak lelaki mula mendapat mimpi basah pada umur purata 13 tahun (Goldman, 2013). Hal ini menunjukkan bahawa pendidikan seksualiti berkaitan perubahan-perubahan akil baligh perlu diberikan pada peringkat awal

kanak-kanak. Perkara ini perlu diterangkan oleh guru kepada murid di peringkat sekolah rendah agar mereka bersedia menghadapi perubahan yang akan berlaku.

Terdapat juga perdebatan pada peringkat manakah pendidikan seksualiti sesuai diajar kepada kanak-kanak. Amir Hasan (2007) berpendapat pendidikan seksualiti sesuai diberikan pada peringkat umur remaja. Hal ini kerana pada tahap ini fikiran mereka lebih matang dan mampu memahami aspek keseksualan. Namun sebaliknya didapati ramai kanak-kanak berkeperluan khas iaitu lebih daripada 50% telah menunjukkan tingkah laku seksual yang tidak sesuai sebelum berumur 13 tahun lagi (Fyson, 2009). Apatah lagi umur kanak-kanak mengalami proses akil baligh juga didapati semakin cepat (Goldman, 2013).

Maka pendidikan seksualiti perlu diberikan kepada kanak-kanak ini seawal yang boleh (Balter et al., 2016). Hal ini penting untuk mengelakkan mereka terlibat dalam kes penganiayaan seksual dan mencegah tingkah laku seksual yang tidak sesuai. Pengkaji-pengkaji berpendapat bahawa kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran menunjukkan kelewatan perkembangan kognitif, sosial, emosi dan bahasa (Martinello, 2014). Dengan kata lain kanak-kanak ini mengalami masalah neurologi yang mempengaruhi atau memberi kesan kepada proses pembelajaran (Kirk et al, 2009). Lerner (2006) pula mentakrifkan murid bermasalah pembelajaran sebagai murid yang ketinggalan dua tahun terbelakang daripada murid yang normal.

Cabaran yang timbul dari masalah ini ialah kesukaran dalam membaca, mengeja, mengira dan juga sukar memahami arahan atau tugas. Dalam hal ini guru-guru perlu memilih perkara-perkara yang hendak diajar agar sesuai dengan tahap kognitif murid dan selari dengan perkembangan fizikal atau perkembangan seksual murid. Guru-guru perlu mahir dalam memilih bahan sumber pengajaran bagi murid-murid peringkat sekolah rendah. Namun begitu dapatan kajian mendapati

kurang bahan sumber pendidikan seksualiti yang sesuai untuk murid berkeperluan khas.

Berdasarkan permasalahan yang dihadapi oleh guru maka implikasinya wujud keperluan terhadap modul atau bahan sumber pengajaran pendidikan seksualiti. Modul yang dibangunkan pengkaji mengambil kira hal ini. Latihan praktikal membina dan menggunakan bahan bantu mengajar dimasukkan dalam modul. Antaranya guru membuat buku skrap tentang seksualisasi dan keselamatan serta langkah NO, GO TELL. Bahan yang dibina seterusnya digunakan dalam simulasi NO, GO, TELL.

Sebagaimana diperbincangkan oleh Boehning (2006) memang terdapat pelbagai isu dalam pelaksanaan pendidikan seksualiti kepada murid berkeperluan khas masalah pembelajaran termasuklah isi kandungan dan kaedah pengajaran yang sesuai. Tambahan lagi mengajar pendidikan seksualiti bukanlah suatu perkara yang mudah apatah lagi jika kekurangan latihan dan kurang bahan sumber. Seharusnya pihak penggubal polisi perlu mengadakan program untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru PPKI melalui latihan atau kursus.

Berdasarkan kajian-kajian terdahulu, didapati latihan pendidikan seksualiti yang diberikan kepada guru dapat meningkatkan pengetahuan dan kemahiran guru (Gill & Hough, 2007; Gursimsek, 2009). Guru-guru yang kompeten dalam pendidikan seksualiti seterusnya mampu menyampaikan maklumat seksualiti dengan berkesan kepada murid masalah pembelajaran. Hal ini akan membantu murid memahami perkembangan seksual dan perubahan-perubahan yang mereka alami. Selain itu murid-murid juga dapat dilatih mengawal tingkah laku seksual serta menjaga keselamatan diri dari ancaman seksual. Dapatan kajian ini menunjukkan

latihan yang diberikan kepada guru dapat meningkatkan keyakinan dan keselesaan mereka menerapkan pendidikan seksualiti kepada murid.

Nampaknya hal ini memberikan implikasi bahawa para guru-guru PPKI bukan sahaja diberikan latihan secara teori. Aktiviti yang memberikan pengalaman secara praktikal seperti latihan amali, bimbingan dan pendedahan kepada topik-topik yang sukar akan dapat meningkatkan keberkesanan pengajaran. Selain itu pendidikan seksualiti boleh diajarkan di sekolah dengan mengambil kira panduan agama seperti kelas yang berasingan bagi lelaki dan perempuan.

Walaupun terdapat kepelbagaian modul latihan pendidikan seksualiti tetapi nampaknya situasi di Malaysia menunjukkan kurangnya program latihan pendidikan seksualiti. Isi kandungan dan kaedah pelaksanaan serta tempoh masa pelaksanaan program latihan juga berbeza-beza tetapi kebanyakannya dalam bentuk kursus jangka pendek dalam julat dua hari hingga lapan hari.

Kajian oleh pengkaji dalam kajian ini mendapati latihan yang dijalankan dalam jangka masa empat hari memberi kesan yang positif terhadap pengetahuan dan kemahiran guru PPKI. Jadi ini memberikan implikasi bahawa tempoh ini adalah sesuai untuk melatih guru. Latihan ini boleh dilaksanakan secara bersiri dalam sesi latihan dalam perkhidmatan yang diadakan pada hari Sabtu di sekolah. Hal ini bertepatan seperti saranan Sidek dan Jamaluddin (2005) bahawa modul boleh dilaksanakan secara kursus jangka masa pendek atau jangka masa panjang.

Guru pendidikan seksualiti menghadapi beberapa cabaran termasuk bantahan daripada ibu bapa tentang kurikulum atau kaedah pengajaran. Selain itu timbul juga kebimbangan dari pihak pentadbir dan masyarakat tentang kesesuaian kurikulum pendidikan seksualiti (Eisenberg, Madsen, Oliphant & Resnick, 2012). Ang (2014) juga mendapati guru-guru PPKI di Malaysia turut bimbang akan disaman oleh ibu

bapa jika mengajar hal-hal seksualiti. Implikasinya bagi mengelakkan kebimbangan ini, pihak pembuat dasar perlu memberikan kefahaman tentang pendidikan seksualiti bukan sahaja kepada ibu bapa tetapi juga masyarakat Malaysia amnya. Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti yang dihasilkan oleh pengkaji boleh digunakan sebagai garis panduan pembangunan program pendidikan seksualiti kepada ibu bapa dan masyarakat amnya.

Guru-guru perlu didedahkan dengan maklumat yang betul dan menjurus kepada perkembangan seksualiti individu berkeperluan khas masalah pembelajaran. Guru-guru perlu tahu bahawa murid-murid ini mempunyai nafsu seksual seperti orang yang normal. Mereka juga berkeupayaan untuk melahirkan zuriat (Perlin & Lynch, 2014). Menurut mereka lagi perlakuan masturbasi dilihat sebagai perkembangan yang normal dan bagi individu dengan masalah ketidakupayaan intelek hal ini tidak sepatutnya dilihat sebagai sesuatu yang *taboo*. Perkara yang penting adalah melatih individu tersebut agar melakukannya secara sulit dan aspek kebersihan.

Hal sedemikian mungkin kurang diterima oleh masyarakat Malaysia yang kebanyakannya beragama Islam. Hal ini adalah kerana ajaran agama Islam melarang perlakuan masturbasi (Abdullah, 2002). Implikasinya dalam hal ini para pendidik perlu mempertimbangkan masalah seksualiti dan ketidakupayaan intelek murid tersebut. Guru-guru perlu tahu bagaimana menguruskan murid yang terlibat dalam perlakuan masturbasi di sekolah. Murid yang melakukan masturbasi perlu diajar bahawa tingkah laku tersebut adalah sulit dan tidak boleh dilakukan di tempat umum seperti bilik darjah.

Cadangan Hasil Kajian

Kajian analisis keperluan jelas menunjukkan guru menghadapi masalah dalam penyampaian pendidikan seksualiti. Antara sebabnya ialah tiada panduan khusus pengajaran pendidikan seksualiti serta kurang latihan. Hal ini terbukti dari data tinjauan tentang adakah guru pernah mengikuti kursus pendidikan seksualiti. Kebanyakan guru PPKI sekolah rendah tidak pernah mendapat pendedahan tentang pendidikan seksualiti. Jadi sepatutnya pihak penggubal dasar mengambil langkah menyediakan kursus-kursus berkaitan kepada guru-guru dalam perkhidmatan. Antara dasar Kementerian Pendidikan Malaysia ialah meningkatkan profesionalisme guru melalui latihan. Maka program latihan pendidikan seksualiti perlu diberi perhatian dalam merancang program peningkatan profesionalisme guru. Pentadbir sekolah boleh mengambil inisiatif melaksanakan program latihan pendidikan seksualiti melalui program LADAP iaitu latihan dalam perkhidmatan bagi memenuhi keperluan menghadiri kursus sebanyak tujuh hari setahun.

Modul ini juga berpotensi dijadikan bahan sumber pengajaran pendidikan seksualiti oleh guru-guru PPKI dan ibu bapa. Dapatan kajian menunjukkan amat kurang bahan sumber pendidikan seksualiti. Guru-guru dalam kajian ini kurang merujuk modul dari luar negara. Setakat ini hanya bahan-bahan dari internet yang dirujuk oleh guru. Modul yang dibangunkan ini turut menyediakan rajah-rajah dan gambar-gambar yang boleh digunakan dalam pengajaran. Selain itu panduan pengajaran juga disediakan bagi setiap modul.

Elemen-elemen seksualiti didapati tersebar dalam kurikulum KSSR Pendidikan Khas Masalah Pembelajaran (Ang & Lee, 2013). Namun begitu dapatan kajian menunjukkan guru menghadapi masalah mengajar pendidikan seksualiti kerana tiada sukatan atau kurikulum khusus pendidikan seksualiti. Tambahan lagi murid-murid

ini sukar memahami pengajaran apatah lagi hal-hal berkaitan keseksualan. Hal ini memberi implikasi wujudnya keperluan terhadap suatu modul yang dapat melatih guru mengajar pendidikan seksualiti. Kebimbangan guru sama ada wajar atau tidak, betul atau salah pengajaran mereka akan dapat dikurangkan jika terdapat garis panduan yang jelas oleh pihak penggubal dasar.

Dapatan kajian juga menunjukkan panel pakar bersetuju semua item dalam Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB adalah perlu diajar. Pakar juga agak kurang setuju jika pendidikan seksualiti dijadikan satu mata pelajaran yang tersendiri tetapi boleh diterapkan dalam beberapa mata pelajaran. Jadi aspek-aspek pendidikan seksualiti ini boleh diterapkan dalam sukatan beberapa mata pelajaran dan juga boleh diterapkan dalam sukatan pelajaran latihan keguruan di Institut Pendidikan Guru (IPG). Guru-guru dalam kajian ini berpendapat bahawa guru Pengurusan Tingkah Laku dan guru Pengurusan Diri yang sepatutnya menerapkan pendidikan seksualiti. Jadi modul ini sesuai dijadikan bahan sumber pengajaran mata pelajaran tersebut.

Modul latihan pendidikan seksualiti ini dapat digunakan untuk melatih guru-guru dalam perkhidmatan untuk menerapkan pendidikan seksualiti dalam pengajaran. Modul ini dibangunkan dengan menyediakan panduan penerapan elemen seksualiti dalam kurikulum KSSR. Sehubungan dengan itu panduan pengajaran perlu disediakan bagi memberi panduan kepada guru tentang strategi pengajaran dan penggunaan bahan bantu mengajar yang sesuai. Guru-guru perlu dilatih membina bahan bantu mengajar mengikut topik yang sesuai. Penggunaan istilah saintifik bagi menamakan bahagian-bahagian sulit perlu diselaraskan agar tidak menimbulkan kekeliruan. Rajah-rajah dalam modul ini dapat digunakan oleh guru sebagai panduan pengajaran dan pembinaan bahan bantu mengajar.

Modul latihan ini dapat dijadikan panduan dalam merancang program latihan untuk meningkatkan kompetensi guru dalam penyampaian pendidikan seksualiti. Maka pihak pentadbir sekolah, Pejabat Pendidikan Daerah, Jabatan Pendidikan Negeri dan Bahagian Pendidikan Khas boleh merancang program latihan dengan menggunakan modul ini. Program latihan ini boleh dijalankan secara kursus jangka pendek iaitu selama empat hari. Selain itu kursus secara sambilan juga boleh dilakukan dengan mengisi program latihan dalam perkhidmatan (LADAP) yang dijalankan pada hari Sabtu. Sijil diberikan bagi mengiktiraf keupayaan guru untuk mengajar pendidikan seksualiti. Secara tidak langsung kursus sebegini akan memartabatkan profesionalisme guru sebagai pendidik bagi pendidikan seksualiti.

Pihak yang terlibat dengan latihan keguruan seperti Institut Pendidikan Guru dan universiti yang menawarkan kursus pendidikan boleh menjadikan modul ini sebagai panduan untuk melatih guru tentang pendidikan seksualiti. Kursus pendidikan seksualiti dijadikan salah satu kursus elektif kepada guru-guru pendidikan khas. Selain itu pihak universiti juga boleh menjadikan kursus ini sebagai kursus profesional yang ditawarkan secara sambilan dan diberikan akreditasi.

Selain itu modul ini juga mengambil kira aspek penerapan agama, nilai dan budaya. Penerapan agama, nilai dan budaya dalam modul ini ditunjukkan dalam bahagian penerapan agama, nilai dan budaya. Antaranya semasa mengajar murid mengenal anggota badan, guru boleh menerapkan konsep aurat bagi murid Muslim. Murid diajar tentang bahagian badan yang boleh dilihat atau tidak boleh dilihat oleh orang lain. Bagi murid bukan Muslim guru boleh menerapkan bahawa nilai masyarakat Malaysia yang mementingkan kesopanan. Maka cara berpakaian yang sopan perlu diamalkan oleh murid seperti memakai pakaian yang menutup bahagian bahu hingga ke lutut.

Analisis keperluan menunjukkan guru-guru menghadapi masalah tingkah laku seksual murid. Jadi guru-guru perlu mengetahui kaedah-kaedah untuk mengawal nafsu seksual. Abdullah (2002) menyarankan antara langkah-langkah yang boleh diambil ialah kerap mandi dengan menggunakan air yang sejuk, bukan. Air yang sejuk/dingin dihiris ke atas alat kelamin. Langkah lain ialah perbanyakkan aktiviti lasak dan latihan fizikal. Elakkan makanan yang memanaskan badan seperti makanan yang mengandungi rempah ratus dan madu. Minuman yang boleh merangsang urat saraf seperti teh dan kopi sebaiknya dikurangkan. Begitu juga makanan seperti daging merah dan telur sebaiknya dikurangkan. Posisi tidur yang baik ialah tidur secara mengiring di atas rusuk kanan dengan muka menghadap kiblat. Elakkan tidur di atas belakang badan (menelentang) atau atas perut (meniarap).

Pengetahuan tentang hal ini membolehkan guru mengawal tingkah laku seksual murid. Contohnya guru boleh meminta murid yang menunjukkan tingkah laku seksual untuk mandi dengan air sejuk atau menyiram murid dengan air sejuk. Guru juga boleh menyediakan aktiviti yang lasak seperti berkebun agar tenaga syahwat murid dapat disalurkan kepada aktiviti yang memerlukan penggunaan tenaga.

Pengetahuan tersebut bukan sahaja boleh diaplikasi kepada murid Islam, tetapi juga lain-lain agama. Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB yang menjadi tunjang pembinaan modul sesuai diaplikasikan kepada masyarakat Malaysia yang pelbagai kaum, agama dan budaya. Modul ini juga boleh dijadikan rujukan asas bagi membina modul murid pra sekolah serta murid sekolah menengah kerana panduan pengajaran mengikut tahap perkembangan murid turut disediakan. Selain itu modul juga sesuai digunakan untuk masyarakat pelbagai kaum dan agama. Kajian-kajian terdahulu membuktikan pegangan agama, nilai dan budaya seseorang memberi

pengaruh kepada keberkesanan pendidikan seksualiti (Amir, 2007; Athar, 2006; Sanjakdar, 2009).

Berdasarkan hal ini maka modul yang dibangunkan telah mengambil kira aspek agama, nilai dan budaya masyarakat Malaysia. Jadi modul ini adalah sesuai digunakan di Malaysia yang terdiri daripada masyarakat berbilang kaum dan agama. Majoriti kaum di Malaysia ialah Melayu yang mana sistem nilai orang Melayu berpaksikan ajaran Islam. Semua ini menentukan tanggapan terhadap nilai dalam kehidupan orang Melayu. Islam menjadi asas dalam menentukan sempadan malu dan yang paling asas ialah manusia itu perlu malu. Aspek umum dan sulit boleh dihubungkan kait dengan malu. Contohnya perlu ada rasa malu bila mendedahkan bahagian badan yang sulit seperti alat kelamin di khalayak ramai.

Seterusnya saranan kepada LPPKN adalah mewujudkan unit kaunseling seksualiti bagi membekalkan maklumat tentang seksualiti kepada ibu bapa yang mempunyai anak-anak berkeperluan khas. Ibu bapa perlu sedar tentang perkembangan seksual yang dialami oleh anak-anak mereka dan memberikan maklumat yang tepat.

Modul yang dibangunkan dalam kajian ini dapat dijadikan panduan bagi merancang latihan yang sesuai kepada jurulatih LPPKN bagi meningkatkan kemahiran mereka menyampaikan pendidikan seksualiti. Selain itu perkhidmatan kaunseling boleh disediakan untuk kanak-kanak yang terlibat dalam penganiayaan seksual. Selain itu LPPKN boleh menggunakan modul ini sebagai bahan sumber untuk menyediakan modul kepada golongan kanak-kanak bermula pada peringkat awal bukan hanya tumpuan kepada golongan remaja sahaja.

Cadangan Kajian Lanjutan

Tinjauan analisis keperluan dalam kajian ini hanya melibatkan guru-guru PPKI masalah pembelajaran sekolah rendah. Kajian lanjutan boleh dilakukan dengan membuat tinjauan keperluan modul dari perspektif ibu bapa, pentadbir sekolah, penggubal dasar dan komuniti. Dapatan tersebut akan membekalkan maklumat yang lebih komprehensif. Begitu juga panel pakar bagi memberikan input reka bentuk modul. Pemilihan pakar boleh diperluas merangkumi ibu bapa, pentadbir sekolah, penggubal dasar dan komuniti.

Sebagaimana dibincangkan oleh Mead dan Mosely (2001) didapati pakar-pakar yang lebih ramai dan heterogenus dapat meningkatkan kesahan kajian serta dapatan yang lebih bermakna. Jadi sebaiknya kajian lanjutan mendapatkan khidmat lebih ramai pakar dari pelbagai agensi. Pakar-pakar ini pula sebaiknya terdiri daripada pelbagai agama dan kaum bagi membekalkan maklumat yang lebih meluas dan mencakupi kepelbagaian agama, nilai dan budaya.

Dapatan kajian juga menunjukkan guru-guru perlukan kerjasama ibu bapa dalam mengajar pendidikan seksualiti kepada kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran. Hal ini adalah penting bagi mewujudkan kesinambungan pembelajaran murid di sekolah dan di rumah. Sebagai contoh di sekolah, murid diajar apabila hendak membuang air kecil mereka perlu menanggalkan pakaian di dalam tandas yang bertutup. Apabila di rumah pula ibu bapa juga perlu menegaskan hal yang sama iaitu menanggalkan pakaian dalam tandas bukan di luar tandas. Jadi kajian selanjutnya boleh dilaksanakan dengan melatih ibu bapa tentang pendidikan seksualiti menggunakan modul ini.

Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB boleh diaplikasikan sebagai asas pembinaan modul latihan ibu bapa sama ada yang mempunyai anak-anak

berkeperluan khas atau pun tidak. Selain itu model ini juga sesuai digunakan untuk membina modul pembelajaran kepada murid-murid arus perdana sama ada sekolah rendah atau sekolah menengah. Penyesuaian boleh dilakukan dengan mengambil kira tahap perkembangan kanak-kanak tersebut. Jadi kajian selanjutnya boleh dilakukan dengan melibatkan guru-guru dari arus perdana dan juga guru-guru yang mengajar murid-murid dalam program inklusif.

Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti ANB yang menjadi asas pembangunan modul ini juga boleh diperluas untuk membina modul bagi peringkat pra sekolah dan juga modul latihan kepada ibu bapa. Kajian lanjutan boleh dilakukan dengan mengkaji kesesuaian model ini untuk peringkat pra sekolah, sekolah menengah dan juga kepada para profesional yang terlibat dengan pendidikan khas.

Modul ini disasarkan untuk melatih guru-guru PPKI menerapkan pendidikan seksualiti kepada murid sekolah rendah. Penerapan elemen pendidikan seksualiti dalam modul ini dibuat bagi sukatan pelajaran KSSR Tahun Satu hingga Tahun Enam. Selanjutnya adalah lebih baik perincian penerapan elemen pendidikan seksualiti dilakukan berasingan mengikut sukatan pelajaran dari tahun satu hingga tahun enam. Dengan ini penyediaan modul akan lebih berfokus mengikut tahap murid.

Modul ini juga dibina dengan mengintegrasikan pendidikan seksualiti dalam mata pelajaran Pengurusan Diri dan Pengurusan Tingkah Laku. Penambahbaikan selanjutnya boleh dilakukan dengan mengintegrasikan pendidikan seksualiti dalam mata pelajaran yang lain pula seperti Pendidikan Moral, Pendidikan Islam dan Pendidikan Jasmani dan Kesihatan. Suatu garis panduan yang jelas tentang penerapan pendidikan seksualiti perlu disediakan. Dengan ini guru tidak perlu bimbang jika mereka mengajar pendidikan seksualiti kerana telah terdapat panduan

secara rasmi tentang hal tersebut. Kajian lanjutan pembangunan modul berikutnya boleh mengkaji elemen-elemen seksualiti dalam lain-lain mata pelajaran.

Guru-guru juga menghadapi kesukaran kerana murid-murid yang tahap intelegnya rendah adalah sukar memahami pengajaran yang disampaikan. Selain itu guru-guru dalam kajian ini kebanyakannya menyatakan murid Sindrom Down dan Autisme yang didapati kerap menunjukkan masalah tingkah laku seksual. Jadi berdasarkan ciri-ciri murid ini, suatu panduan yang jelas perlu disediakan kepada guru tentang strategi pengajaran yang sesuai untuk mengawal masalah tersebut. Kajian pembangunan modul yang khusus kepada murid-murid dari kategori ini juga boleh dilaksanakan bagi memudahkan guru merancang pengajaran yang sesuai mengikut kategori ketidakupayaan murid.

Selain itu beberapa aspek perlu ditambah dalam modul. Antara aspek-aspek tersebut ialah perundangan, penguatkuasaan undang-undang seksual yang khusus untuk golongan berkeperluan khas. Selain itu maklumat tentang penjagaan semasa kehamilan dan penjagaan bayi turut dicadangkan oleh guru. Jadi kajian selanjutnya boleh dilaksanakan bagi memastikan aspek-aspek ini perlu dimasukkan atau tidak dalam modul. Guru-guru juga mencadangkan kajian kes secara realistik mengenai murid yang menunjukkan tingkah laku seksual. Kajian lanjutan juga boleh dilakukan bagi mengkaji tingkah laku seksual murid secara lebih mendalam. Maklumat tersebut dapat memberi input bagi merancang cara mengawalinya.

Berapa kajian di Malaysia menunjukkan pengetahuan berkaitan kehamilan dan perancang keluarga adalah agak rendah. Kajian oleh Siti Syairah dan Ruzianisra (2012) ke atas pelajar universiti berusia 18 tahun menunjukkan tahap pengetahuan mereka rendah tentang aspek kehamilan dan perancang keluarga. Penyebabnya ialah perkara ini tidak diajar semasa di sekolah. Begitu juga dapatan kajian Wong (2012)

yang mendapati keputusan yang serupa. Kaum Melayu didapati mempunyai pengetahuan yang lebih rendah berkaitan kehamilan dan perancang keluarga berbanding kaum Cina.

Namun begitu panel pakar *Fuzzy Delphi* menunjukkan persetujuan untuk memasukkan perkara tentang kehamilan dan kelahiran bayi dalam modul. Pengkaji tidak memasukkan aspek perancang keluarga sebagai perkara yang perlu diajar kepada kanak-kanak berkeperluan khas sekolah rendah. Kajian lanjutan perlu dibuat mengenai perkara ini agar keputusan yang tepat dapat dibuat tentang kepentingan maklumat kehamilan dan perancang keluarga.

Kajian Wong (2012) juga mendapati sumber utama maklumat pendidikan seksualiti ialah majalah, internet dan rakan. Dapatan kajian ini juga menunjukkan bahawa internet adalah sumber rujukan guru-guru tentang pendidikan seksualiti. Kajian lanjutan boleh dibuat bagi menganalisis bahan-bahan daripada internet yang berpotensi dijadikan bahan rujukan pendidikan seksualiti. Kajian Wong (2012) juga menunjukkan peranan ibu bapa amat kurang dalam menyampaikan pendidikan seksualiti kepada anak-anak. Kajian tentang penglibatan ibu bapa dalam pendidikan seksualiti juga perlu dibuat bagi mengenal pasti pengetahuan dan kemahiran ibu bapa tentang pendidikan seksualiti.

Kajian selanjutnya perlu dibuat kepada murid dengan menemu bual murid berkeperluan khas untuk mendapatkan tahap kefahaman dan pengetahuan mereka tentang seksualiti. Penggunaan modul oleh tiga orang guru dalam kajian ini menunjukkan kesan positif. Murid dapat menamakan bahagian genital dengan menggunakan istilah yang betul. Murid juga dapat membezakan bahagian badan yang umum atau sulit dan juga membezakan sentuhan selamat atau tidak selamat. Kajian kesan modul terhadap pengetahuan seksualiti murid berkeperluan khas dapat

dijadikan panduan tentang perkara-perkara yang perlu ditambah bagi meningkatkan keberkesanan pendidikan seksualiti.

Modul latihan pendidikan seksualiti ini hanya diuji tahap kebolegunaan. Ujian pra dan ujian pasca dibuat ke atas peserta yang sama mengikuti latihan. Soal selidik lapor sendiri (*self report*) digunakan dalam Fasa Analisis Keperluan dan juga dalam Fasa Pelaksanaan dan Penilaian. Dapatan kajian bergantung pada kejujuran responden menjawab. Selain itu diakui terdapat kekurangan statistik ujian t dalam membuat rumusan tentang peningkatan pengetahuan dan kemahiran antara ujian pra dan ujian pasca. Hal ini adalah kerana tiada kumpulan kawalan sepertimana dalam reka bentuk eksperimen, dan juga tidak dikawal secara statistik melalui kovariate.

Kajian lanjutan boleh dibuat ke atas modul ini iaitu menguji keberkesanan dengan kaedah eksperimental. Kumpulan kawalan dan kumpulan rawatan perlu ada dalam menguji keberkesanan modul. Dengan ini akan memberi maklumat yang lebih terperinci tentang kekuatan dan kelemahan modul yang perlu dibuat penambahbaikan.

Selain itu peserta bengkel kebanyakannya adalah perempuan dan kebanyakannya Melayu dan beragama Islam. Maka kekurangan ini perlu diatasi dalam kajian lanjutan. Pemilihan peserta perlu setara dari aspek jantina, kaum dan agama. Kajian ini juga tidak mengkaji kesan ciri-ciri peribadi seperti jantina terhadap pengetahuan dan kemahiran pendidikan seksualiti. Terdapat kajian yang mendapati tiada kesan aspek jantina terhadap pengetahuan seksualiti seperti kajian Ang dan Lee (2014). Namun begitu ada juga kajian yang mendapati ciri-ciri peribadi seperti jantina menunjukkan perbezaan persepsi terhadap pendidikan seksualiti (McNamara, Geary & Jourdan, 2011). Guru lelaki didapati menunjukkan penolakan dalam beberapa aspek seksualiti.

Fenomena guru-guru perempuan mendominasi bidang pendidikan bukan sahaja berlaku di Malaysia (KPM, 2015) malah juga di luar negara seperti Australia dan Ireland (Ollis, Harrison & Maharaj, 2013). Ada kajian yang mendapati tiada kesan jantina terhadap pendidikan seksualiti seperti kajian Ang (2016). Sebaliknya ada kajian yang menunjukkan perbezaan jantina terhadap pendidikan seksualiti. Maka berdasarkan percanggahan dapatan tentang kesan jantina terhadap pengetahuan seksualiti, kajian lanjutan perlu dijalankan. Kesan ciri-ciri peribadi seperti jantina, kaum dan agama boleh dikaji. Bruess dan Greenberg (2009) berpendapat bahawa agama dan budaya mempengaruhi persepsi seseorang tentang seksualiti. Maka hal ini juga perlu dikaji dengan lebih mendalam. Dapatan kajian tersebut akan memberikan panduan yang lebih tepat dalam merancang program pendidikan seksualiti.

Kesimpulan

Tujuan kajian ini adalah untuk membangunkan modul latihan pendidikan seksualiti untuk guru-guru PPKI sekolah rendah. Untuk tujuan ini kajian dimulakan dengan analisis keperluan bagi menentukan masalah guru dan keperluan terhadap modul latihan pendidikan seksualiti. Maklumat latar belakang pendidikan seksualiti mendedahkan memang terdapat masalah dalam penyampaian pendidikan seksualiti. Antaranya ialah tiada sukatan atau kurikulum khusus pendidikan seksualiti untuk murid berkeperluan khas masalah pembelajaran. Begitu juga latihan atau kursus pendidikan seksualiti yang kurang kepada guru-guru PPKI.

Tahap pengetahuan guru PPKI tentang pendidikan seksualiti adalah sederhana. Dapatan serupa bagi tahap kemahiran guru iaitu pada tahap sederhana. Dapatan kajian mengenai pengetahuan dan kemahiran guru secara signifikan dapat menjadi petunjuk kepada keperluan modul latihan pendidikan seksualiti. Pengkaji

merumuskan guru PPKI masih kurang bersedia dan masih memerlukan bimbingan bagi melaksanakan pendidikan seksualiti yang berkesan.

Berdasarkan permasalahan mengenai isi kandungan pendidikan seksualiti yang perlu disampaikan maka pengkaji mendapatkan data berkenaan dalam fasa reka bentuk dan pembangunan modul. Data yang diperoleh dalam fasa ini menunjukkan pakar-pakar menerima semua item yang disenaraikan. Semua item yang disenaraikan adalah bersandarkan kepada Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti Agama, Nilai dan Budaya (ANB). Model komprehensif pendidikan seksualiti ini adalah berdasarkan Bulatan Seksualiti oleh Advocate for Youth (1999). Pengkaji membuat penambahbaikan model ini dengan merujuk Dimensi Pendidikan Seksualiti yang diadaptasi dari Bruess dan Greenberg (2009).

Dimensi Pendidikan Seksualiti ini dihubungkan dengan teori perkembangan manusia iaitu teori psikoanalitik berkaitan perkembangan seksual. Jadi modul ini telah mencakupi semua aspek dalam pendidikan seksualiti iaitu anatomi, fisiologi dan biokimia bagi sistem tindakbalas seksual; peranan, identiti dan personaliti, pemikiran, perasaan, tingkah laku dan perhubungan. Pendidikan seksualiti ini juga meletakkan agama, nilai dan budaya sebagai sempadan. Hal ini bermaksud pengajaran pendidikan seksualiti mestilah dilakukan dalam batasan agama, nilai dan budaya. Hal ini adalah kerana pegangan agama seseorang akan memberikan kesan kepada pandangan/konsepsi tentang pendidikan seksualiti (Berger et al., 2008).

Berdasarkan data-data dari tiga fasa kajian, dapat dirumuskan objektif kajian ini telah tercapai. Modul latihan pendidikan seksualiti yang telah dibangunkan terbukti dapat meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran guru PPKI. Maka pihak pentadbir seharusnya mengambil inisiatif untuk melatih guru-guru tentang pendidikan seksualiti dari masa ke semasa secara kursus jangka pendek atau jangka

panjang. Modul ini boleh disesuaikan mengikut keperluan kursus sama ada kursus jangka panjang atau jangka pendek.

Kajian Berger et al. (2008) membuktikan pegangan agama memberi pengaruh terhadap pelaksanaan pendidikan seksualiti. Sebaliknya Athar (2006) berpendapat bahawa budaya yang memberi kesan dalam penyampaian pendidikan seksualiti. Maka penerapan agama, nilai dan budaya menjadi perkara yang perlu diberi perhatian dalam modul pendidikan seksualiti. Beberapa pengkaji mendapati latihan pendidikan seksualiti dapat memberi kesan positif terhadap pengetahuan dan kemahiran guru (May & Kundert, 1996; Howard-Barr, 2005).

Walaupun agama dan budaya mempengaruhi keberkesanan pendidikan seksualiti, namun begitu latihan pendidikan seksualiti kepada guru atau bakal guru dilihat dapat mengubah konsepsi ini secara lebih positif (Berger et al., 2008). Menurutny lagi latihan pendidikan seksualiti yang berkualiti dan berterusan akan dapat meningkatkan kefahaman guru.

Kesimpulannya guru yang mempunyai sikap yang positif, mempunyai tahap pengetahuan dan kemahiran yang baik tentang seksualiti akan mampu menyampaikan pendidikan seksualiti dengan berkesan. Pihak pentadbir dan pembuat dasar perlu menyediakan program latihan pendidikan seksualiti. Modul latihan pendidikan seksualiti yang dibangunkan dalam kajian ini dapat dijadikan panduan dalam merancang program latihan guru. Pembangunan modul ini juga melibatkan guru dalam proses merancang, melaksana dan membuat penilaian. Hal ini selaras dengan teori pembelajaran androggi. Guru perlu dilibatkan bermula daripada proses merancang. Selain itu pengkaji juga telah memenuhi jurang seperti yang dibincangkan oleh Barr et al, (2014) yang menyatakan antara faktor kegagalan

program pendidikan seksualiti ialah tidak melibatkan guru dalam proses pembangunan modul.

Kejayaan pelaksanaan pendidikan seksualiti bergantung pada pendidikannya iaitu ibu bapa atau penjaga kanak-kanak (Bruess & Schroeder, 2013). Jadi penglibatan ibu bapa dalam pengajaran pendidikan seksualiti perlu dititik beratkan. Kajian tinjauan analisis keperluan juga menunjukkan guru berpendapat bahawa ibu bapa perlu sama-sama menyampaikan pendidikan seksualiti kepada anak-anak berkeperluan khas masalah pembelajaran.

Rumusannya modul latihan pendidikan seksualiti ini telah berjaya dibangunkan melalui pelbagai kaedah kutipan data yang dijalankan melalui tiga fasa. Fasa analisis keperluan membekalkan maklumat tentang latar belakang pendidikan seksualiti dalam kalangan guru-guru PPKI dan seterusnya maklumat tentang tahap pengetahuan, kemahiran dan sikap. Isi kandungan modul juga mendapat kesepakatan pakar melalui kaedah *Fuzzy Delphi*. Pemilihan 42 orang pakar yang terdiri daripada pelbagai bidang kepakaran, pengalaman, tahap pendidikan dan dari pelbagai negeri di Malaysia memberikan dapatan yang lebih bermakna. Semua pakar ini berpengetahuan sama ada dalam bidang pendidikan khas atau bidang seksualiti.

Modul ini dibangunkan dengan berpanduan Model Komprehensif Pendidikan Seksualiti Agama, Nilai dan Budaya (ANB) yang mengambil kira kepelbagaian kaum dan agama di Malaysia. Terdapat tujuh sub modul yang dibangunkan bermula dengan modul (1) Pengenalan Kepada Modul. Modul seterusnya ialah (2) Sensualiti dan Identiti Seksual, (3) Seksualisasi dan Keselamatan, (4) Kesihatan Seksual dan Reproduksi, (5) Perhubungan, (6) Perkahwinan dan Kekeluargaan, (7) Kemahiran Personal. Bahan sumber pengajaran disediakan bagi setiap modul yang boleh digunakan oleh guru.

Modul ini juga telah diuji kesahan oleh 12 orang pakar yang mana semua pakar telah memberi komen untuk penambahbaikan. Kebanyakan komen adalah tentang bahan sumber yang perlu dipelbagaikan dan penggunaan rajah yang sesuai dengan masyarakat Malaysia. Seterusnya modul ini dilaksanakan kepada guru-guru PPKI bagi menguji kebolegunaannya. Penggunaan modul oleh tiga orang guru dalam menerapkan pendidikan seksualiti kepada murid menunjukkan impak yang positif. Murid mampu memahami pengajaran yang disampaikan. Dapatan data menunjukkan modul ini sesuai digunakan untuk melatih guru-guru PPKI menerapkan pendidikan seksualiti dalam pengajaran.

Seksualiti bagi kanak-kanak berkeperluan khas masalah pembelajaran atau yang mengalami ketidakupayaan intelek sering kali diperdebatkan. Antara perkara-perkara yang masih diperbincangkan ialah isi kandungan dan kaedah penyampaian yang sesuai. Laporan UNESCO (2012) memaparkan negara Malaysia adalah antara negara membangun yang agak lewat memberikan pendidikan seksualiti kepada pelajar. Menurutny lagi pendidikan seksualiti di Malaysia dilaksanakan secara merentas kurikulum.

Namun pelaksanaan pendidikan seksualiti kurang berkesan di mana berlakunya peningkatan masalah salah laku seksual (Fazli Khalaf et al., 2014). Kekurangan latihan menyebabkan guru malu dan bimbang untuk mengajar aspek seksualiti, yang mana menyebabkan subjek itu tidak diajar kepada murid di sekolah (Iyer, Clarke & Aggleton, 2014). Berdasarkan permasalahan tersebut maka sewajarnya pihak bertanggungjawab mengambil inisiatif untuk memberikan latihan pendidikan seksualiti kepada para guru PPKI masalah pembelajaran.

Latihan pendidikan seksualiti didapati memberikan impak positif kepada guru terhadap pengajaran seksualiti (Meaney-Tavares & Gavidia-Payne, 2012). Ciri-ciri

guru yang mengajar pendidikan seksualiti ialah pertamanya guru perlu mempunyai pengetahuan dalam bidang seksualiti. Kedua ialah berasa selesa dalam membincangkan perkara-perkara berkaitan seksualiti. Ciri ketiga ialah mempunyai nilai yang mantap serta menghormati nilai orang lain. Ciri keempat ialah berkemahiran sebagai fasilitator untuk menyampaikan pendidikan seksualiti yang berkesan.

University of Malaya

RUJUKAN

- Ab Halim Sulong. (2009). *Tahap kecekapan guru-guru pendidikan khas bermasalah pembelajaran dalam pengurusan dan pengajaran kelas PPKI*. Tesis Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan. UKM, Bangi.
- Abdullah Naseh Ulwan. (2002). *Pendidikan Anak Menurut Islam*. Edisi 9, Jilid 2 (Terjemahan Syed Ahmad Semait). Singapura. : Pustaka Nasional Pte. Ltd.
- Abdul Razaq Ahmad, Ahamad Rahim & Ahmad Ali Seman. (2013). Active learning through History Subject towards Racial Unity in Malaysia. *The Social Science*, 8(1), 19-24.
- Abran, A., Khalifi, A., Suryn, W. & Seffah, A. (2003). Usability Meanings and Interpretations in ISO Standards. *Software Quality Journal*, 11, 325-338.
<http://dx.doi.org/10.1023/A:1025869312943>
- Aderemi, T. J. (2014). Teacher's perspectives on sexuality and sexuality education of learners with intellectual disabilities in Nigeria. *Sex Disability*, 32, 247-258.
- Advocates For Youth. (1995). *Life Planning Education ; A Youth Development Program* : Washington DC.
- Ahmad Sobri Shuib. (2009). *Reka bentuk kurikulum m-pembelajaran sekolah menengah*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- American Psychologist Association. (2012). *Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients*, 67(1), 10-42.
- Amir Hasan Dawi. (2007). *Pendidikan Seks Suatu Perspektif Sosial*. Tanjung Malim, Perak : Penerbit Universiti Perguruan Sultan Idris.
- Alijah Ujang. (2007). *Analisis kandungan aspek-aspek pendidikan seks merentasi kurikulum alternatif pendidikan khas masalah pembelajaran*. Laporan penyelidikan yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Alijah Ujang. (2016). *Pembangunan modul pembelajaran WebQuest Pendidikan Kesihatan untuk guru pelatih murid bermasalah pembelajaran*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Ang, C. T. & Lee, L. W. (2013). Pendidikan Seksualiti dalam kalangan murid bermasalah pembelajaran di sekolah menengah: Cabaran dan halangan. *Jurnal Bitara Pendidikan* 6(1), 53-62. Tanjung Malim: Penerbit Universiti Perguruan Sultan Idris.
- Ang, C. T. (2014). *Pembangunan modul pendidikan seksualiti masalah pembelajaran peringkat menengah satu kajian berdasarkan analisis keperluan*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan, Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang.

- Ang, C. T. & Lee, L. W. (2016). Sexuality education curriculum content for Malaysian students with learning disabilities. *Sex Disability*, 34(2), 255-267.
- Aniza Mohd Said. (2015). *Model kurikulum berasaskan ilmu perubatan herba orang asli untuk sekolah rendah masa depan*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Athar, S. (2006). *Sex education; An Islamic perspective*. Selangor: Masterpiece Publication Sdn Bhd.
- Azizah Jaafar & Chan, S. L. (2009). Reka bentuk dan pembangunan perisian kursus multimedia pendidikan seksualiti Malaysia. *Jurnal Pendidikan Malaysia*, 34(2), 125–142.
- Azliza Othman & Wan Ahmad Jaafar Wan Yahaya. (2012). A Preliminary investigation: Children's awareness of child sexual abuse in Malaysia. *International Journal of Sosial Science and Humanity*, 2(3), 242-247.
- Balkisnah Shaharudin & Norhasni Zainal Abidin. (2009). Tinjauan faktor-faktor pendorong dan penghalang pemindahan latihan: Konteks Malaysia. *Sosiohumanika*, 2(1).
- Balter, A. van Rhijn, T. M. & Davies, A. W. J. (2016). The development of sexuality in childhood in early learning settings: An exploration of early childhood educators' perceptions. *Canadian Journal Of Human Sexuality*, 25(1), 30-40.
- Barnum, M. C. (2009). *Usability Testing Essentials : Ready, Set...Test*. Burlington : Morgan Kauffman.
- Barr, E. M, Goldfarb, E. S., Russel, S., Seabert, D., Wallen, M. & Wilson, K. L. (2014). Improving sexuality educator: The development of teacher-preparation standard. *Journal of School Health*, 84, 396-415.
- Behlol, G. (2010). *Development and validation of module in English at secondary level in Pakistan*. PhD thesis, International Islamic University, Islamabad. Dipetik dari <http://eprints.hec.gov.pk/3043/>
- Bennet, L. R. (2007). Zina and the enigma of sex education for Indonesian Muslim youth. *Sex Education*, 7(4), 371–386.
- Berger, D., Bernard, S., Khzami, S., Selmaoui, S. & de Carvalho, G. (2008). Sex education: Teacher's and future teacher's conceptions and social representations; relevance for teachers' training? Paper presented at the *XIII Symposium of the International Organization for Science and Technology Education (IOSTE)*, Kusadasi, Turkey, 21-26 September. Dipetik dari <http://hdl.handle.net/1822/8932>
- Berk, L. E. (2008). *Exploring Lifespan Development*. Boston: Allyn & Bacon.

- Berliner, D. C. (2001). Learning about and learning from expert teachers. *International Journal Of Educational Research*, 35, 463-482.
- Bevan, N. (2009) Extending quality in use to provide a framework for usability measurement. *Proceedings of HCI International* : San Diego, California.
- Bodjanova, S. (2006). Median alpha-levels of a fuzzy number, *Fuzzy Sets and Systems*, 157(7), 879–891.
- Bojadziev, G., & Bojadziev, M. (2007). *Fuzzy Logic For Business, Finance, And Management* (2nd ed.). London: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.
- Boehning, A. (2006). Sex education for students with disabilities. *Law & Disorder*. Issue 1 January, 59-66.
- Boonmongkon, P., & Thaweesit, S. (2011). The Asian-Pacific Resource and Research Centre for Women (ARROW). *Reclaiming & Redefining Rights - Thematic Studies Series 1: Sexuality & Rights in Asia*. Kuala Lumpur, Malaysia: ARROW.
- Brown, R. D. & Pirtle, T. (2008) . Beliefs of professional and family caregivers about the sexuality of individuals with intellectual disabilities: examining beliefs using a Methodology approach. *Sex Education*, 8(1), 59–75.
- Bruess, C. E. & Greenberg, J. (2009). *Sexuality Education: Theory and Practice* 5th Edition. Burlington: Jones & Bartlett Publishers LLC.
- Bruess, C. E. & Schroeder, E. (2014). *Sexuality Education Theory and Practice*. 6th Edition. Burlington : Jones & Bartlett Learning.
- Cavanaugh, C. & Dawson, K. (2010). Design of Online Professional Development in Science Content and Pedagogy: A Pilot Study in Florida. *Journal of Science and Technology*, 19(5), 438–446.
- Chan, S. (2010). Applications of andragogy in multi-disciplined teaching and learning. *Journal of Adult Education*, 3(9), 25-35.
- Chang, P. L., Hsu, C. W. & Chang, P. C. (2011). Fuzzy Delphi method for evaluating hydrogen production technologies. *International Journal of Hydrogen Energy*, 14172–14179.
- Chin, H. L. (2009). *Pembangunan dan penilaian laman portal pembelajaran tatabahasa BM Tingkatan Dua*. Tesis Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan. Fakulti Pendidikan. Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Chua, Y. P . (2006). *Asas Statistik Penyelidikan*. Kuala Lumpur: McGraw Hill (Malaysia) Sdn. Bhd.
- Chua, Y. P. (2011). *Kaedah Penyelidikan* . Edisi kedua. Kuala Lumpur : McGraw Hill Education.

- Colborn, N. W. (2011). Introduction to Instructional Design: A Brief Primer. *Indiana Libraries*, 30(1).
Dipetik dari journals.iupui.edu/index.php/IndianaLibraries/.../1820- United State
- Craft, A. (1991). *Living your life; A sex education and personal development program for students with severe learning difficulties*. Sex Education Project. Learning Development Aids: England: SLD .
- Crain, W. (2009). *Theories of Development: Concepts and Applications*. Portland : Prentice Hall.
- Crandell, L. T, Crandell, C. H & Zanden, J. W. V. (2009). *Human Development*, 9th Edition. New York: Mc Graw Hill.
- Crawford, T. V., Rawlins, J., McGrowder, D. A. & Adams Jr.R. L. (2011). The Church's Response to Sexual Reproductive Health Issues Among Youths: Jamaica's Experience. *Journal Religious Health*, 50, 163–176.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, Quantitative and mixed methods approaches*. Third Edition. London : Sage Publication Ltd.
- Custer, R. L. , Scarcella, J. A. & Stewart, B. R. (1999).The Modified Delphi Technique A Rotational Modification. *Journal of Vocational and Technical Education*, 15(2).
Dipetik dari <http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JVTE/v15n2/custer.html>
- Dalkey, N. C. , Rourke, D. L., Lewis, R. & Snyder, D. (1972). *Studies in the Quality of Life : Delphi and decision-making*. Lexington,USA : Lexington Books. D.C Health & Company.
- Dalkey, N. & Helmer, O. (1963). An experimental application of the Delphi method to the use of experts . *Management Science*, 458-467.
- Daria, M. P., & Campbell, K. J. (2004). Schools need sexuality education programs. *Electronic Journal of Human Sexuality*, (7), 1-5.
- Darroch, J. E. , Landry, D. J., & Susheela Singh, (2000). Changing emphases in sexuality education in US public secondary school. *Family Planning Perspectives*, 32(5), 204-211.
- DeWitt, D. (2010). *Development of a collaborative mLearning module on nutrition for Form 2 students*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Dick, W. & Carey, L. (2009). *The Systematic Design of Instruction*, 7th Edition. New York: Allyn & Bacon.

- Disability Online, (2003). *Sex education for children with intellectual disabilities. Better Health Channel*. DOI: 10.2753/MISO742-1222240302. Dipetik dari <http://www.betterhealth.vic.gov.au>.
- Dix, A., Finlay, J., Abowd, G., & Beale, R. (1993). *Rating Scale for Users' satisfaction with Functions: Human-Computer Interaction*, New Jersey: Prentice-Hall.
- Eisenberg, M. E., Madsen, N., Oliphant, J. A. & Resnick, M. (2012). Policies, principals, and parents: multilevel challenges and supports in teaching sexuality education. *Sex Education*, 12(3), 317-329.
- Ellis, T. J. & Levy, Y. (2010). A Guide for Novice Researchers: Design and Development Research Methods. *Proceedings of Informing Science & IT Education Conference (InSITE)*.
- Fadzilah Amzah. (2007). *Pembinaan modul pengajaran sajak berlandaskan pendekatan respons pembaca*. Tesis Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan. Fakulti Pendidikan. Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Faizah Yunus. (2003). Analisis keperluan latihan. *Malaysian Journal of Social Administration*, 2,1-19.
- Family Planning Queensland. (2001). *Everybody needs to know; a sexual and reproductive health education resource for teaching people with a disability*. Queensland : FPQ
- FPQ Family Planning Queensland. (2005). *Sexuality and Disability Workbook*. Queensland : FPQ.
- Family Planning Association. (2012). <http://www.fpa.org.uk>,
- Family Planning Australia. (2012). www.eduweb.vic.gov.au,
- Faridah Darus. (2015). *Tahap penguasaan kemahiran membuat hipotesis dalam kalangan murid semasa transisi dari sekolah rendah ke sekolah menengah*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan. UM.
- Fazli Khalaf, Z., Low, W. Y., Merghati-Khoei, E. & Ghorbani, B. (2014). Sexuality education in Malaysia: Perceive issues and barriers by professionals. *Asia-Pacific Journal of Public Health*, 26(4), 358-366.
- Forrest, S. , Strange, V. C. & Oakley, A. (2004). What do young people want from sex education? The results of a needs assessment from a peer-led sex education programme. *Culture, Health & Sexuality*, 6(4), 337–354.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (1996). *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York : McGraw-Hill.

- Frawley, P. & Wilson, N. J. (2016). Young people with intellectual disability talking about sexuality education and information, *Sexuality Disability*, 34(4), 469-484.
- Freud, S. (1962). *Three Essays on the Theory of Sexuality*. New York : Book Press.
- Freud, S. (1963). *An outline of Psycho-analysis*. . London : Hogarth Press.
- Friedrich, W. N. (1997). *Child Sexual Behavior Inventory: Professional Manual*. Psychological Assessment Resources. Odessa, Florida.
- Fyson, R. (2009). Sexually inappropriate or abusive behavior among pupils in special schools. *British Journal of Education*, 36(2), 86-94.
- Gesell, A. (1928). *Infancy and Human Growth*. England : Oxford, Macmillan.
- Gill, K. M. & Hough, S. (2007). Sexuality training, education and therapy in the healthcare environment: taboo, avoidance, discomfort or ignorance? *Sex Disability*, 25, 73–76 . DOI 10.1007/s11195-007-9033-0.
- Gonzalez-Acquaro, K. (2009). Teacher training, sexuality education, and intellectual disabilities: An online workshop. *Current Issues in Education*, 11(9). Dipetik dari eric.ed.gov/?id=EJ855805
- Goodman, C. M. (1987). The Delphi technique: a critique. *Journal of Advanced Nursing*, 12, 729–734. DOI : 10.1111/j.1365-2648.1987.tb01376.x
- Granger, C. A. (2007). On (not) representing sex in preschool and kindergarten: a psychoanalytic reflection on orders and hints. *Sex Education*, 7(1), 1–15.
- Greydanus, D. E. & Omar, H. A. (2011). Sexuality and gynecological care. *Neurodevelopment Disabilities*, 321-339. DOI : 10.1007/978-94-007-0627-9_20
- Ginevra, M. C., Nota, L. & Stokes, M. . (2016). The differential effects of Autism and Down's Syndrome on sexual behavior. *Autism Research*, 9, 131-140.
- Greenwell, A. & Hough, S. (2008). Culture and Disability in Sexuality Studies: A Methodological and Content Review of Literature. *Sexuality and Disability*, 26, 189-198.
- Grieve, A., McLaren, S. & Lindsay, W. R. (2007). An evaluation of research and training resources for the sex education of people with moderate to severe learning disabilities. *British Journal of Learning Disabilities*, 35, 30–37. DOI: 10.1111/j.1468-3156.2006.00401.x
- Goldman, J. D. G. (2013). International guidelines on sexuality education and their relevance to a contemporary curriculum for children aged 5–8 years. *Educational Review*, 65(4), 447-466.

- Gustafson, K. L., & Branch, R. M. (2002). What is instructional design? In Reiser, R. A. & Dempsey, J. V. (Ed's) *Trends and Issues in Instructional Design and Technology*. Columbus: Merrill Prentice Hall.
- Haberland, N. & Rogow, D. (2015). Sexuality education: emerging trends in evidence and practice. *Journal of Adolescent Health*, 56, 15-21.
- Haffner, D. W. (2011). Dearly Beloved: Sexuality Education in Faith Communities, *American Journal of Sexuality Education*, 6(1), 1-6.
- Haglund, K. & Fehring, R. (2010). The association of religiosity, sexual education, and parental factors with risky sexual behaviors among adolescents and young adults. *Journal of Religious & Health*, 49(4), 460-472.
- Haliza Hamzah & Samuel, N. J. (2009). *Perkembangan Kanak-kanak*. Siri Pendidikan Perguruan. Kuala Lumpur : Kumpulan Budiman.
- Hallahan, D. P. , Kauffman, J. M. & Pullen, P. C. (2009). *Exceptional learners : An introduction to special education*. 11th Editon. Upper Saddle River NJ : Pearson International
- Halstead, J. M., & Reiss, M. J. (2003). *Values in Sex education: From principles to practices*. London : Routledge Falmer.
- Hannum, W. H. & Hansen, C. (1989). *Instructional Systems Development in Large Organizations*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Press.
- Harlina Halizah Siraj & Noralina Omar. (2007). *Berbicara mengenai Kesihatan reproduktif remaja Panduan untuk ibu bapa dan guru*. Kuala Lumpur : PTS Millenia Sdn Bhd.
- Hatton, S. & Tector, A. (2010). Sexuality and relationship education for young people with autistic spectrum disorder: curriculum change and staff support. *British Journal of Special Education*, 37(2), 69-76.
- Heller, J. R. & Johnson, H. L. (2013). Parental opinion concerning school sexuality education in a culturally diverse population in the USA. *Sex Education: Sexuality, Society And Learning*, 13(5), 548-559.
- Howard-Barr, E. M., Rienzo, B. A., Pigg, R. M. Jr. & James, D. (2005). Teacher beliefs, professional preparation, and practices regarding exceptional students and sexuality education. *Journal Science Health*, 75(3), 99-104.
- Hsu,Yu-Lung., Lee, Cheng-Haw., C. & Kreng, V. B. (2010). The application of Fuzzy Delphi Method and Fuzzy AHP in lubricant regenerative technology selection. *Expert Systems with Applications*, 37, 419-42. Dipetik dari <http://cie.ed.asu.edu/volume11/number9/>

- Hung, H., Altschuld, J. W. & Lee, Y. F. (2008). Methodological and conceptual issues confronting a cross-country Delphi study of educational program evaluation. *Evaluation and Program Planning*, 31, 191–198.
- Ibnu Majah. Al-Hafiz Abu Abd Allah Muhammad Yazid Al Qazwini. (1998). *Sunan Ibn Majah*, : Beirut: Dar al Hadis.
- Ibnu Hadjar. (1996). *Dasar-dasar Metodologi Penelitian Kuantitatif dalam Pendidikan*. Jakarta : PT Raja Grafindo Persada.
- Isler, A., Beytut, D., Tas, F., & Conk, Z. (2009). A study on sexuality with the parents of adolescents with intellectual disability. *Sexuality Disability*, 27, 229-237.
- Isman, A., Abanmy ,F. A. A., Hussein, H. B. & Al Saadany, M. A. R. (2012). Effectiveness of instructional design model (ISMAN - 2011) in developing the planning teaching skills of teachers college students' at King Saud University. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 11 (1), 71-78.
- ISO 9241-11 (1998) . Ergonomic requirements for office work with visual display terminals (VDTs) - Part 11 : Guidance on usability. Dipetik dari www.it.uu.se/edu/course/homepage/acsd/vt09/ISO9241part11.pdf
- Iyer, P., Clarke, D. & Aggleton, P. (2014). Barriers to HIV and sexuality education in Asia. *Health Education*, 14(2), 118–132.
- Jabatan Peguam Negara. (2013). Peraturan-peraturan Pendidikan (Pendidikan Khas) 2013. *Warta Kerajaan Persekutuan*. Kuala Lumpur.
- Jabatan Perangkaan Malaysia. (2010). *Statistik penduduk Malaysia*. Dipetik pada 12 September 2011 dari <http://www.statistics.gov.my>
- Jahoda, A. & Pownall, J. (2014). Sexual understanding, sources of information and social networks; the reports of young people with intellectual disabilities and their non-disabled peers. *Journal of Intellectual. Disability. Research*, 58(5), 430–441
- Jamil Ahmad & Norlia Goolamally. (2008). Pentadbiran dan Pengurusan Sistem Pendidikan Malaysia Ke Arah Pendidikan Berkualiti. Dipetik dari eprints.oum.edu.my/160/1/pentadbiran.pdf
- Jeng, D. J. F., & Tzeng, G. H. (2012). Social influence on the use of clinical decisionsupport systems: Revisiting the unified theory of acceptance and use of technology by the fuzzy DEMATEL technique. *Computers & Industrial Engineering*, 62(3), 819–828.
- Johari Talib, Maharam Mamat, Maznah Ibrahim & Zulkifli Mohamad. (2012). Analysis on sex education in schools across Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 59, 340 – 348.

- Johnson, B. & Christensen, L. (2008). *Educational research . Quantitative, Qualitative, and mixed approaches*. Third edition. California : Sage publication.
- Johnson, R. L, Sendall, M. C. & McCuaig, L. A. (2014) . Primary schools and the delivery of relationships and sexuality education: The experience of Queensland teachers. *Sex Education*, 14(4) , 359–374.
- Jurich, J. A. & Myers-Bowman, K. S. (1998). Systems theory and its application to research on human sexuality. *The Journal of Sex Research*, 35(1), 72-87.
- Karellou, J. (2003). Laypeople's attitudes towards the sexuality of people with learning disabilities in greece. *Sexuality and Disability*, 21(1), 65-84.
- Kaynak, E., Bloom, J. & Leibold, M. (1994). Using the Delphi technique to predict future tourism potential, *Marketing Intelligence & Planning*, 12(7), 18-29.
- Kauffmann & Gupta, (1988). *Fuzzy Mathematical Models in Engineering and Management Science*. New York : Elsevier Science Inc.
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31–36.
- Keeney, S., Hasson, F., McKenna, H. (2006). Consulting the oracle: ten lessons from using the Delphi technique innursing research. *Journal of Advanced Nursing*, 53(2), 205–212.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. (2010). *Sukatan pelajaran Pendidikan Khas Bermasalah Pembelajaran sekolah rendah dan menengah*. Putrajaya : Bahagian Perkembangan Kurikulum.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2003). *Huraian sukatan pelajaran pendidikan khas bermasalah pembelajaran sekolah rendah dan menengah*. Putrajaya: Jabatan Pendidikan Khas.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2006). *Buku maklumat pendidikan khas*. Putrajaya: Jabatan pendidikan Khas.
- Kementerian Kesihatan Malaysia. (2006). *Love life stay safe training module on reproductive health for children and adolescents with disabilities*. Putrajaya.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. (2011). *Perangkaan pendidikan Malaysia*. Putrajaya: Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan.
- Kijak, R. J. (2011). A desire for love: considerations on sexuality and sexual education of people with intellectual disability in Poland. *Sex Disability*, 29(1), 65–74.
- Kirk, S., Gallagher, J. J., Coleman, M. R. & Anastasiow, N. (2009). *Educating Exceptional Children*. 12th edition. Belmont CA : Wadsworth Cengage Learning.

- Knowles, M. (1984). *The Adult Learner: A Neglected Species* (3rd Ed.). Houston: Gulf Publishing.
- Kotb, H., G. (2004). *Sexuality In Islam*. A dissertation presented for the partial fulfillment of Ph.D, in Clinical sexology, Maimonides University, Florida, USA.
- Kubiszyn, T. & Borich, G. (2000). *Educational Testing and Measurement: Classroom Application and Practice*. Sixth Edition. New York : John Wiley & Son, Inc.
- Lafferty, A., McConkey, R. & Simpson, A. (2012). Reducing the barriers to relationships and sexuality education for persons with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, 16(1) 29–43
- Lance, C. E. & Vandenberg, R. J. (2009). *Statistical and Methodological Mysths and Urban Legends*. New York : Routledge Taylor & Francis.
- Laszlo, A. & Krippner, S., (1998). Systems Theories: Their Origins, Foundations, and Development J.S. Jordan (Ed.), *Systems Theories and A Priori Aspects of Perception*, 3, 47-74.
- Lee, L. K, Chen, P. C., Lee, K. K. & Kaur, J. (2006). Premarital sexual intercourse among adolescents in Malaysia: a cross-sectional Malaysian school survey. *Singapore Medical Journal*, 47(6), 476-481.
- Leerlooijer, J. N., Reinders, J., & Schaalma, H. (2008). *Intervention mapping toolkit for planning sexuality education programs: using intervention mapping in planning school-based sexual and reproductive health and rights (SRHR) education programs*. The Netherlands: World Population Foundation & RESHAPE Maastricht University.
- Li, Y., Cottrell, R. R., Wagner, D. I. & Ban, M. (2004). Needs and preferences regarding Sex Education among Chinese College Students: A Preliminary Study. *International Family Planning Perspectives*, 30(3), 128-133 .
- Linstone, H. A. & Turoff, M. (1975). Introduction. In H. A. Linstone, & M. Turoff (Eds.). *The Delphi method: Techniques and applications* (pp. 3-12). Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Company.
- Lou, C. H., Wang, B., Shen, Y. & Gao, E. S. (2004). Effects of a community-based sex education and reproductive health service program on contraceptive use of unmarried youths in Shanghai, *Journal of Adolescent Health*, 34(5), 433-440.
- Low, W., Y., Ng, C., J. & Kamal Sohaimi Fadzil. (2007). Sexual issues: let's hear it from the Malaysian boys. *The Journal of Men's Health & Gender*, 4(3), 283–291.

- Maia, A. C. B, Reis-Yamauti, V. L, Schiavo, R. A., Capellini, V. L. M. F & Do Valle, T. C. M. (2014). Teacher opinion on sexuality and sexual education of students with intellectual disability. *Estudos Psicologia*, 32(3), 427-435.
- May, D. C. & Kundert, D. (1996). Are special educators prepared to meet the sex education needs of their students? A progress report. *The Journal of Special Education*, 29(4), 245-258.
- Mazlin Mohamad Mokhtar, Rosenthal, D. A., Hockings, J. S. & Nuraliza Abdul Satar. (2013). Bridging the Gap: Malaysian Youths and the pedagogy of school-based Sexual Health Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* , Elsevier, 85, 236-245.
- McArdle, G. E. (2007). *Training design and delivery*. Second edition. Alexandria: ASTD Press.
- McCabe, M. P. (1999). Sexual knowledge, experience and feelings among people with disability. *Sex Disability*, 17, 157–170.
- McComb, B. L. (1986) . The instructional systems development (ISD) model : A review of those factors critical to successful implementation. *ECTJ* 34 (2), 67-81.
- McHugh, M. L. (2012). Interrater reliability: the kappa statistic , *Biochem Med*, 22(3), 276–282.
- McKenna, H. P. (1987). The Delphi technique: a worthwhile research approach for nursing? *Journal of Advanced Nursing*, 19(6), 1221-1225.
- McNamara, P. M., Geary, T. & Jourdan, D. (2011). Gender implications of the teaching of relationships and sexuality education for health-promoting schools. *Health Promotion International*, 26(2), 230-237.
- Mead, D. & Moseley, L. (2001.) The use of the Delphi as a research approach. *Nurse Researcher*, 8(4), 4–23.
- Meany-Taveres, R. & Gavidia-Payne, S. (2012) .Staff Characteristics and Attitudes towards the Sexuality of People with Intellectual Disability. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 37(3), 269-273.
- Milano, M. & Ullius, D. (1998). *Designing Powerful Training, The Sequential-Iterative Model*. San Francisco : Jossey-Bass/Pfeiffer A Wiley Company.
- Miller, H. L., Pavlik, K. M., Kim, M. A, & Rogers, K. C. (2017). An exploratory study of the knowledge of personal safety skills among children with developmental disabilities and their parents. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 30(2), 290-300. DOI: 10.1111/jar.12239.
- Mohd Ismail Tambi. (2010). *Wanita, isteri dan rahsia seksual*. Kuala Lumpur. : Telaga Biru Sdn. Bhd.

- Mohd. Faizal A. Ghani. (2008). *Pembentukan model keberkesanan dan penambahbaikan sekolah di Malaysia*. Tesis ijazah doktor falsafah yang tidak diterbitkan. UM.
- Mohd Ridhuan Mohd Jamil, Saedah Siraj, Zaharah Hussin, Nurulrabihah Mat Noh & Arifin Sapar. (2014). *Pengenalan asas kaedah Fuzzy Delphi dalam penyelidikan reka bentuk pembangunan*. Bangi : Minda Intelek.
- Morrison, G. R., Ross, S. M., Kalman, H. & Kemp, J. E. (2011). *Designing effective instruction*. New Jersey : John Willey & Sons. Inc.,
- Muhammad Ridhuan Tony Lim Abdullah (2014). *Development of activity-based mLearning implementation model for undergraduate English Language learning* .Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan. UM.
- Muhammad Zahiri Awang Mat & Rahimi Md Saad (2010), *Konsep dan Objektif Pendidikan Seks Menurut Perspektif al Quran*, dalam Abd. Rahim Abd. Rashid , Pendidikan Seksual: Perspektif Kurikulum, Pengajaran dan Tingkah laku Moral (pp. 85-98) . Kuala Lumpur : Utusan Publications & Distributors.
- Murphy, N. A. & Elias, E. R. (2006). Sexuality of children and adolescents with developmental disabilities. *Pediatric*, 118(1), 398-423.
- Newman, R. (2008) . It starts in the womb Helping parents understand infant sexuality. *Electric Journal of Human Sexuality*, 11.
- Nash, T. & Norwick, B. (2010). The initial training of teachers to teach children with special educational needs: A national survey of English Post Graduate Certificate of Education programmes. *Teaching and Teacher Education*, 26(7), 1471-1480.
- Nielsen, J. (2000). *Why you only need to test with 5 users:Alertbox*. Dipetik dari <http://www.useit.com/alertbox/20000319.html>.
- Nadler, L. & Nadler, Z. (2011). *Designing Training Model The Critical Event Model* 2nd Edition. New York : Elsevier.
- Noraini Idris. (2011). *Penyelidikan dalam pendidikan*. Kuala Lumpur : McGraw Hill Education.
- Nor Azan Mat Zin, Halimah Badioze Zaman & Shahrul Azman Mohd Noah. (2009).Penilaian perisian kursus Adaptif Multimedia (A-Maths) berasaskan stail pembelajaran. *Jurnal Teknologi Maklumat dan Multimedia*, 6, 61-78.
- Noor Zamrina Jusoh & Safani Bari. (2010). Stres guru pendidikan khas menangani murid bermasalah pembelajaran. *First Annual Inclusive Education, Practices Conference*, Bandung: Rizqi Press.

- Norlidah Alias. (2010). *Pembangunan modul pedagogi berasaskan teknologi dan gaya pembelajaran Felder-Silverman kurikulum Fizik sekolah menengah*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Nordin Halias (2016). *Komunikasi Nonverbal dalam Pengajaran Bahasa Arab di Sekolah Menengah Agama*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Kay, N. S., Jones, M. R. & Jantaraweragul, S. (2009). Teaching sex education in Thailand. *Journal of Research*, 5(2), 10-16.
- Kijak, R. J. (2011). A desire for love: considerations on sexuality and sexual education of people with intellectual disability in poland. *Sexuality and Disability*, 29(1), 65–74.
- Noonan, A. & Gomez, M. T. (2011). Who's missing? Awareness of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender people with intellectual disability. *Sexuality and Disability*, 29, 175-180.
- Nurfadzilah Abu Samah & Hasnah Toran. (2010). Klasifikasi dan penempatan pelajar di dalam program pendidikan khas integrasi bermasalah pembelajaran. *First Annual Inclusive Education, Practices Conference*, Bandung : Rizqi Press.
- NurMustafa, M. (2013). Professional Competency Differences among High School Teachers in Indonesia. *International Education Studies*; 6(9), 83-92.
- Ormrod, J. E. (2011) . *Educational psychology developing learners*. Upper Saddle River New Jersey: Pearson.
- Penuelas, G. B. (2010). Sexuality and Down Syndrome: case report. *International Medical Review On Down Syndrome*, 14(3), 47-49.
- Papalia, D. E. & Feldman, R. D. (2012). *Experience human development*. Twelfth edition. New York : McGraw-Hill.
- Parchomiuk, M. (2012). Specialist and sexuality of individuals with disability. *Sexuality and Disability*, 30, 407-419.
- Partika, K. (2008). *A training program for special education teachers: Systemic classroom interventions designed to reduce sensory symptoms in children in special education classrooms*. Azusa Pacific University. Dipetik dari <http://gradworks.umi.com/33/08/3308537.html>.
- Peppers, K., Tuunanen, T., Rothenberger, M. A., & Chatterjee, S. (2007). A design science research methodology for information systems research. *Journal of Management Information Systems*, 24(3), 45-77.

- Persekutuan Persatuan-persatuan Perancang Keluarga Malaysia. (2001). *Modul Kesihatan Reproduksi Remaja: eRHAM*. Subang Jaya, Selangor.
- Philips, J. J. & Ford, D. J. (1996). *Designing Training Programs*. Alexandria : ASTD Press.
- Piaget, J. (1977). *The essentials Piaget*. Terjemahan Gruber, H.E & Voneche, J.J. London : Routledge.
- Pokharel, S., Kulczycki, A. & Shakya, S. (2006). School-based sex education in western nepal:uncomfortable for both teachers and students. *Reproductive Health Matters*, 14(28), 156–161.
- Polis Diraja Malaysia. (2012). *Statistik kes jenayah seksual* . Kuala Lumpur.
- Pute Rahimah Makol-Abdul, Abu Sadat Nurullah, Syed Sohail Imam & Saodah Abd Rahman. (2009). Parents’ attitudes towards inclusion of sexuality education in Malaysian schools. *International Journal About Parents in Education*, 3(1), 42-56.
- Ramiro, L. & Gaspar de Matos, M. (2008). Perceptions of Portuguese teachers about sex education. *Rev Saúde Pública*, 42(4), 684-692.
- Rathus, S. A. (2008). *Childhood and Adolescence: Voyages in Development*. Third Edition. California : Thomson & Wadsworth.
- Ravi Ranga Rao & Digumarti Bhaskara Rao. (2004) . *Methods of Teacher Training*. New Delhi : Discovery Publishing House.
- Rawson, H. A. & Liamputtong, P. (2010). Culture and sex education: the acquisition of sexual knowledge for a group of Vietnamese Australian young women. *Ethnicity & Health*, 15(4), 343-364.
- Richards. D, Miodrag, N., & Watson, S. L. (2006). Sexuality and developmental disability: Obstacle to healthy sexuality throughout the lifespan. *Developmental Disabilities Bulletin*, 34, 137-155.
- Richey, R. C & Klein, J. D. (2004). *Handbook of Research on Educational* .dipetik dari <http://www.aect.org/edtech/41.pdf> aect.org.
- Richey, R. C., & Klein, J. D. (2007). *Design and Development Research*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbau Associates, Publishers.
- Rohleder, P. & Swartz, L. (2009). Providing sex education to persons with learning disabilities in the era of HIV/AIDS. Tension between discourses of human rights and restriction. *Journal of Health Psychology*, 14(4), 601-610.
- Rohleder, P. (2010). Educators’ ambivalence and managing anxiety in providing sex education for people with learning disabilities. *Psychodynamic Practice*, 16 (2), 165–182.

- Ruppar, A., Robert, C. & Olson, J. A. (2014). Faculty perceptions of expertise among teachers of students with severe disabilities . *Teacher Education And Special Education*, 38(3), 1-14
- Ryan, B. & West-Tackett, M. (1988). *Socialization and Sexuality for the Developmentally Disabled : Parent/Profesional Training Module*. California State Department of Education.
- Sankhla, D. & Theodore, K. (2015). British Attitudes Towards Sexuality in Men and Women with Intellectual Disabilities: A Comparison Between White Westerners and South Asians. *Sex Disability*, 33(1), 429–445.
- Schaalma, H. P, Abraham, C. , Gillmore, M. R. & Kok, G. (2004). Sex education as health promotion: What does it take? *Archives of Sexual Behavior*, 33(3), 259–269.
- Schaafsma, D., Kork, G., Stoffelen, J. M., Van Door, P. & Curfs, L. M. G. (2014). Identifying the important factors associated with teaching sex education to people with intellectual disability; A cross-sectional survey among paid care staff. *Journal of intellectual & developmental disability*, 39(2), 157-166.
- Schustereit, M. O. (2010). The development and evaluation of a technology based school law training program for educators. A doctoral of education dissertation, Tarleton State University. USA. *ProQuest Dissertations and Theses*.
- Scott, J. E. (2006). Post-implementation usability of ERP Training Manuals: The User's Perspective. *Information Systems Management*, 22(2), 67-77.
- Selmaoui, S., Agorram, B, Khzami, S. E., Abboudi, T. & Berger, D. (2010). Sexuality education: Analysis of Moroccan teacher's and future teacher's conception. *US-China Education Review*, 7(8), 28-36.
- Seth Sulaiman & Cheong, P. C. (2011). *Persepsi Pelajar Terhadap Pendidikan Seks Di Sekolah: Satu Tinjauan Di Kalangan Pelajar Tahun 4, Fakulti Pendidikan, UTM, Skudai*. Laporan ilmiah yang tidak diterbitkan, UTM, Skudai, Johor.
- Shamsul Amri Sallehuddin. (2009) . *Penderaan kanak-kanak kurang upaya : satu kajian prevalens (pengalaman dan persepsi kanak-kanak) di institusi khas di Semenanjung Malaysia*. Tesis Sarjana Sains yang tidak diterbitkan, Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang.
- Shariza Said. (2008). *Pengetahuan, sikap dan kemahiran guru serta ibu bapa tentang pendidikan seks untuk remaja bermasalah pembelajaran di Selangor*. Disertasi ijazah sarjana pendidikan yang tidak diterbitkan. Universiti Malaya. Kuala Lumpur.
- Sidek Mohd Noah & Jamaludin Ahmad. (2005). *Pembinaan modul : Bagaimana membina modul latihan dan modul akademik*. Serdang : Penerbit Universiti Putra Malaysia.

- Sexuality Education and Information Council of the United States, SIECUS (2009). *Questions and answers : fact sheet on sexuality education*. Dipetik dari <http://www.siecusorg/index.cfm?fuseaction>
- Singh, O. B. (2009). *Development and Validation of a Web-Based Module to Teach Metacognitive Learning Strategies to Students in Higher Education*. A Doctor of Philosophy dissertation, Department of Secondary Education College of Education, University of South Florida.
- Sinkinson, M. (2009). Sexuality isn't just about sex: pre service teachers' shifting construct of sexuality education. *Sex education*, 9(4), 421-436.
- Siti Hajar Ibrahim, (2002). *Bimbingan Pendidikan Seksual Untuk Remaja Islam*. Kuala Lumpur : Era Ilmu Sdn. Bhd.
- Siti Hajar Halili, Shukri Sulaiman & Mohd Razha Abd. Rashid. (2012). Aplikasi prinsip pembelajaran dewasa knowles dengan penggunaan mod penyampaian teknologi sidang video dalam kalangan pelajar jarak jauh. *ASEAN Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 4(2). 79-90.
- Siti Nabilah Kasdi, Mohd Hanafi Mohd Yasin & Mohd Mokhtar Tahar. (2010). Tingkah laku seksual dalam kalangan murid pendidikan khas bermasalah pembelajaran. *First Annual Inclusive Education, Practices Conference*, Bandung : Rizqi Press.
- Siti Suhaila Ihwani, Isa Hamzah, Ab. Halim Tamuri, Zahiah Haris@Harith, Mustapha Kamal Ahmad Kassim & Zetty Nurzuliana Rashed. (2011). *The roles of Islamic education teachers in implementing sex education*. Masalah Pendidikan Edisi Khas, Fakulti Pendidikan , UM , Kuala Lumpur.
- Siti Zuraida Maarof. (2014). *Pembangunan Modul Pedagogi Responsif Budaya Kraf Tradisional Pendidikan Seni Visual Sekolah Menengah*. Tesis doktor falsafah yang tidak diterbitkan. UM, Kuala Lumpur.
- Skarbek, D., Hahn, K. & Parrish, P. (2009). Stop sexual abuse in special education: an ecological model of prevention and intervention strategies for sexual abuse in special education. *Sex Disability*, 27, 155–164.
- Skulmoski, G. J., Hartman, F. & Khuran, J. (2007). The Delphi method for graduate research. *Journal Of Information Technology Education*, 6, 31-52.
- Smerecnik, C., Schaalma, H., Gerjo, K., Meijer, S. & Poelman, J. (2010). An exploratory study of Muslim adolescents' views on sexuality: Implications for sex education and prevention. *BMC Public Health*, 10, 533-543.
- Smith, P. & Ragan, T. J. (2005). *Instructional design*. New York : Wiley.
- Sortrakul, T. & Denphaisarn, N. (2009). The evolution of instructional system design model. *Special Issue of the International Journal of the Computer, the Internet and Management*, 17(3).

- Suhong Hu (2004). *Design an effective model for training the trainers*. Master's degree thesis, Faculty of economics, University of Ljubljana. Dipetik dari <http://www.cek.ef.li.si/magister/hu462>
- Swango-Wilson, A. (2011). Meaningful sex education programs for individuals with intellectual/developmental disabilities. *Sex disability*, 29, 113-118.
- Sweeney, L. (2008). *Human sexuality education for students with special needs*. A Marshmedia White Paper. *NASN Newsletter* 2008, 23(21).
- Syafrimen. (2010). *Pembinaan modul EQ untuk latihan kecerdasan emosi guru-guru di Malaysia*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi.
- Syed Najmuddin Syed Hassan, Ab. Halim Tamuri, Isahak Othman, Mohd. Sabri Mamat (2009). Kajian Persepsi Pelajar Terhadap Tahap Profesionalisme Guru Pendidikan Islam MRSM. *Journal of Islamic and Arabic Education*, 1(2), 31-50.
- Sunhaji. (2013). Konsep pendidikan orang dewasa. *Jurnal Kependidikan*, 1(1), 1-11.
- Tang, C. W. & Wu, C. T. (2010). Obtaining a picture of undergraduate education quality: a voice from inside the university, Springer. *Higher Education*, 60, 269-286
- Tepper, M. S. (2001). Becoming sexually able: Education to help youth with disabilities. *Sex Information and Education Council of the United States, SIECUS Report*.
- Thanavanh, B., Harun-Or-Rashid, M., Kasuya, H. & Sakamoto, J. (2013). Knowledge, attitudes and practices regarding HIV/AIDS among male high school students in Lao People's Democratic Republic. *Journal of The International AIDS Society*, 16, 173-187.
- Thompson, V. R., Stancliffe, R. J., Broom, A. & Wilson, N. J. (2014). Barriers to sexual health provision for people with intellectual disability: A disability service provider and clinician perspective. *Journal Of Intellectual & Developmental Disability*, 39(2), 137-146
- Timmermen, G. (2009). Teaching skills and personal characteristics of sex education teachers. *Teaching and Teacher Education*, 25, 500-506.
- Tsuda, S., Sri Hartini, Elsi Dwi Hapsari & Takada, S. (2017). Sex education in children and adolescents with disabilities in Yogyakarta, Indonesia from a teachers' gender perspective. *Journal of Asia Pacific Education*, 29(4), 328-338.
- Tsutsumi, A. A. T. I. (2009). Sexual health and behavior of mentally retarded pupils in Japan . *US-China Education Review*, 6(10), 61-66.

- Turnbull, T.T., van Wersch, A. & van Schaik, P. (2008). .A review of parental involvement in sex education: The role for effective communication in British families. *Health Education Journal*, 67(3), 182–195.
DOI: 10.1177/0017896908094636
- Turner, Y. & Stayton, W. (2014). The twenty-first century challenges to sexuality and religion. *Journal of Religious Health*, 53, 483-49.
- UNESCO. (2012). *Sexuality Education in Asia and the Pacific: Review of Policies and Strategies to Implement and Scale Up*. Bangkok, Thailand.
- Van den Akker, J., Gravemeijer, K., McKenney, S. & Nieveen, N. (Eds.). (2006). *Educational Design Research*. London: Routledge.
- Van den Bos, G. R. (2007). *APA dictionary of psychology*, APA, Washington.
- Weis, D. L. (1998). Conclusion: The state of sexual theory, *Journal of Sex Research*, 35(1), 100-114.
- Wiersma, W. & Jurs, S. G. (2009). *Research methods in education: An introduction. Ninth edition*. New York : Pearson International Edition. Inc.
- Wissink, I. B., Van Vurgt, E., Moonen, X., Stams, G. J. M. & Hendriks, J. (2015). *Research in Developmental Disabilities*, 36, 20-35.
- Woo, G. W., Soon, R., Thomas, J. M. & Kaneshiro, B. (2011). Factors affecting sex education in the school system. *Journal Of Paediatric Adolescent Gynecology* , 24, 142-146
- World Health Organization, WHO. (2001). *Skills for health*; Information Series on School Health Document 9 . Geneva.
- Worrell, J. L., Di Gangi, P. M. & Bush, A. A. (2012) . Exploring the use of the Delphi method in accounting information systems research. *International Journal of Accounting Information Systems*.(In Press) Dipetik dari www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordDetail?accno=ED315929.
- Zaharah Husin. (2008). *Pembinaan kandungan kurikulum pendidikan akhlak untuk latihan perguruan Pendidikan Islam*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah yang tidak diterbitkan. Fakulti Pendidikan UKM, Bangi.
- Zulkifli Osman. (2013). *Pembangunan modul pengajaran bahasa Melayu secara bersepadu*. Tesis doktor falsafah yang tidak diterbitkan. UM, Kuala Lumpur.
- Zuria Mahmud & Norshidah Mohamad Salleh. (2004). Aspirasi ibu bapa, guru dan Para professional Terhadap Perkembangan Kanak-kanak Keperluan Khas: 523-544. *Seminar Kebangsaan Pendidikan Khas*. Fakulti Pendidikan UKM: Bangi .